

ROK ZAŁOŻENIA 1988

**PRZEDSIĘBIORSTWO GO
SPODARKI GRUNTAMI**

11 – 034 STAWIGUDA, Pluski, ul. Pluszna 19

tel./fax. 0 89 527 33 23

E-Mail: pgg@topoz.com.pl [http:// www.topoz.com.pl](http://www.topoz.com.pl)

konto : PKO S.A. O/Olsztyn

14 1440 1228 0000 0000 0401 2941

NIP : 739 – 302 – 04 – 62

Załącznik nr 1 do Uchwały Nr

Rady Gminy Czernice Borowe

z dniar.

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CZERNICE BOROWE

CZEŚĆ I UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CZERNICE BOROWE

**ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY
CZERNICE BOROWE**

SKŁAD ZESPOŁU AUTORSKIEGO

mgr inż. Maciej Wronka

mgr inż. Emilia Gałuszka-Wronka

inż. Grzegorz Prusik

CZERNICE BOROWE 2017r.

OPRACOWANIE WYKONANE PRZEZ

ROK ZAŁOZENIA 1988

**PRZEDSIĘBIORSTWO
GOSPODARKI GRUNTAMI**

Pluski, ul. Pluszna 19, 11 – 034 STAWIGUDA
tel./fax. **89 527 33 23**

E-Mail: pgg@topoz.com.pl [http:// www.topoz.com.pl](http://www.topoz.com.pl)

konto : PKO S.A. O/Olsztyn

14 1440 1228 0000 0000 0401 2941

NIP : 739 – 302 – 04 – 62

SPIS TREŚCI

1	WPROWADZENIE.....	1
2	OGÓLNE INFORMACJE DOTYCZĄCE GMINY CZERNICE BOROWE	3
2.1	RYS HISTORYCZNY	8
3	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE GMINY CZERNICE BOROWE	12
3.1	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU.....	12
3.2	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO.....	14
3.3	KRÓLEWIECKI OBSZAR FUNKCJONALNY - POROZUMIENIE PRZASNYSKIE.....	25
4	UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE GMINY CZERNICE BOROWE	27
4.1	STAN I OCHRONA ŁADU PRZESTRZENNEGO I WARUNKI JEGO OCHRONY – PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE	27
4.1.1	STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO ORAZ WYMOGI JEGO OCHRONY	27
4.1.2	OBOWIĄZUJĄCE MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE.....	28
4.1.3	OBSZARY PRZESTRZENI PUBLICZNYCH.....	29
4.2	STAN ŚRODOWISKA, W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚĆ I JAKOŚĆ ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGI OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU, W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE.....	31
4.2.1	RZEŻBA TERENU – GEOMORFOLOGIA.....	31
4.2.2	BUDOWA GEOLOGICZNA	32
4.2.3	GLEBY	32
4.2.4	SUROWCE NATURALNE	34
4.2.5	HYDROLOGIA – WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	34
4.2.6	KLIMAT	37
4.2.7	ŚWIAT ROŚLIN I ZWIERZĄT.....	38
4.2.8	PRAWNE FORMY OCHRONY PRZYRODY	40
4.2.9	INNE FORMY OCHRONY PRZYRODY	42
4.3	STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE	46
4.4	WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY CZERNICE BOROWE, W TYM OCHRONA ICH ZDROWIA ORAZ ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA.....	52
4.4.1	LUDNOŚĆ ORAZ STRUKTURA WIEKU I PŁCI MIESZKAŃCÓW GMINY CZERNICE BOROWE.....	52
4.4.2	RUCH NATURALNY I MIGRACJE NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE	55
4.4.3	PRZYROST RZECZYWISTY LUDNOŚCI W GMINIE CZERNICE BOROWE.....	58
4.4.4	STRUKTURA MIESZKAŃCÓW GMINY CZERNICE BOROWE WG GRUP EKONOMICZNYCH.....	59
4.4.5	POZIOM OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO W GMINIE CZERNICE BOROWE	61
4.4.6	POZIOM BEZROBOCIA NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE	63
4.4.7	PODMIOTY GOSPODARCZE FUNKCJONUJĄCE NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE	67
4.4.8	ROLNICTWO NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE	69
4.4.9	SYTUACJA MIESZKANIOWA NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE	72
4.4.10	MIENIE KOMUNALNE	75

4.4.11	KULTURA	76
4.4.12	OŚWIATA	80
4.4.13	SPORT	86
4.4.14	TURYSTYKA.....	87
4.4.15	OCHRONA ZDROWIA	90
4.4.16	BEZPIECZEŃSTWO.....	91
4.4.17	POMOC SPOŁECZNA	94
4.5	POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY CZERNICE BOROWE	98
4.6	STAN PRAWNY GRUNTÓW W GMINIE CZERNICE BOROWE	101
4.7	WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH	102
4.8	WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROZEŃ GEOLOGICZNYCH NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE.....	108
4.9	WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA.....	108
4.10	WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH	113
4.11	STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE	115
4.11.1	UKŁAD DROGOWY	115
4.11.2	SIEĆ WODOCIĄGOWA I UJĘCIA WODY	120
4.11.3	SIEĆ KANALIZACYJNA I OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW.....	122
4.11.4	SIEĆ ELEKTROENERGETYCZNA	127
4.11.5	SIEĆ GAZOWA	128
4.11.6	SIEĆ TELEKOMUNIKACYJNA	129
4.11.7	GOSPODAROWANIE ODPADAMI.....	132
4.11.8	CIEPŁOWNICTWO	136
4.11.9	ŹRÓDŁA ENERGII ODNAWIALNEJ.....	136
4.12	ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH	137
4.13	WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ	140
5	SYNTEZA UWARUNKOWAŃ ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CZERNICE BOROWE	141
6	WYKAZ MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH	152
7	SPIS TABEL.....	155
8	SPIS WYKRESÓW	158
9	SPIS RYSUNKÓW	159
10	SPIS FOTOGRAFII	160
11	STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CZERNICE BOROWE PRZYJĘTE UCHWAŁĄ NR 191/XXII/02 RADY GMINY CZERNICE BOROWE Z DNIA 26.04.2002 R. ORAZ ZMIENIONE UCHWAŁĄ NR 194/XXIV/05 RADY GMINY CZERNICE BOROWE Z DNIA 24 PAŹDZIERNIKA 2005 R. - CZĘŚĆ I UWARUNKOWANIA I DIAGNOZA STANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY	161

1 WPROWADZENIE

W celu określenia aktualnej polityki przestrzennej Gminy Czernice Borowe, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, Rada Gminy Czernice Borowe podjęła Uchwałę Nr 178/XVII/12 z dnia 25 września 2012 r. w sprawie zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czernice Borowe” oraz Uchwałę Nr 277/XXV/13 z dnia 5 września 2013 r. w sprawie do sporządzania zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe. Wykonanie uchwał powierzono Wójtowi Gminy Czernice Borowe.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego sporządzono dla obszaru w granicach administracyjnych Gminy Czernice Borowe, zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 199, z późniejszymi zmianami) oraz rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. z 2004 r., Nr 118, poz. 1233).

Ustalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego są wiążące dla organów Gminy Czernice Borowe przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czernice Borowe nie stanowi aktu prawa miejscowego.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uwzględniono uwarunkowania wynikające w szczególności z:

1. dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu;
2. stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony;
3. stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego;
4. stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
5. rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych;
6. warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia;
7. zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia;
8. potrzeb i możliwości rozwoju gminy;
9. stanu prawnego gruntów;

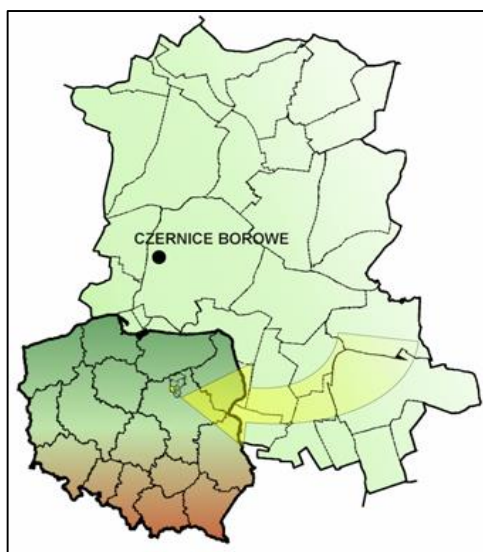
10. występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych;
11. występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych;
12. występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla;
13. występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych;
14. stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami;
15. zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych;
16. wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej.

2 OGÓLNE INFORMACJE DOTYCZĄCE GMINY CZERNICE BOROWE

Gmina Czernice Borowe położona jest we wschodnio-centralnej części Polski, północnej części Województwa Mazowieckiego, w powiecie przasnyskim. Południowo-zachodnia granica Gminy Czernice Borowe stanowi jednocześnie fragment granicy powiatu przasnyskiego z powiatami: ciechanowskim i w mniejszej części mławskim. Przez teren Gminy przebiegają dwa ważne z punktu widzenia województwa szlaki komunikacyjne: droga wojewódzka nr 544 o długości 162 km, przebiegu Brodnica – Ostrołęka oraz droga wojewódzka nr 617 o długości 24 km, przebiegu Przasnysz - Ciechanów. Gmina Czernice Borowe sąsiaduje z Gminą Przasnysz oraz gminami Krzynowłoga Mała, Przasnysz, Krasne, (w powiecie przasnyskim), Opinogóra Górna, Regimin, Grudusk (w powiecie ciechanowskim) oraz Gminą Dzierzgowo w powiecie mławskim. Powierzchnia Gminy Czernice Borowe wynosząca 12018 ha wraz z liczbą ludności na poziomie 3 906 osób, na koniec 2014 r. skutkowałą gęstością zaludnienia o wartości około 33 osób/km².

Rysunek 1. Położenie Gminy Czernice Borowe na tle Polski.

Źródło: <http://www.atrakcjetyrystyczne.czerniceborowe.pl/ziemiaczter.html>

Rysunek 2. Położenie Gminy Czernice Borowe w powiecie przasnyskim.

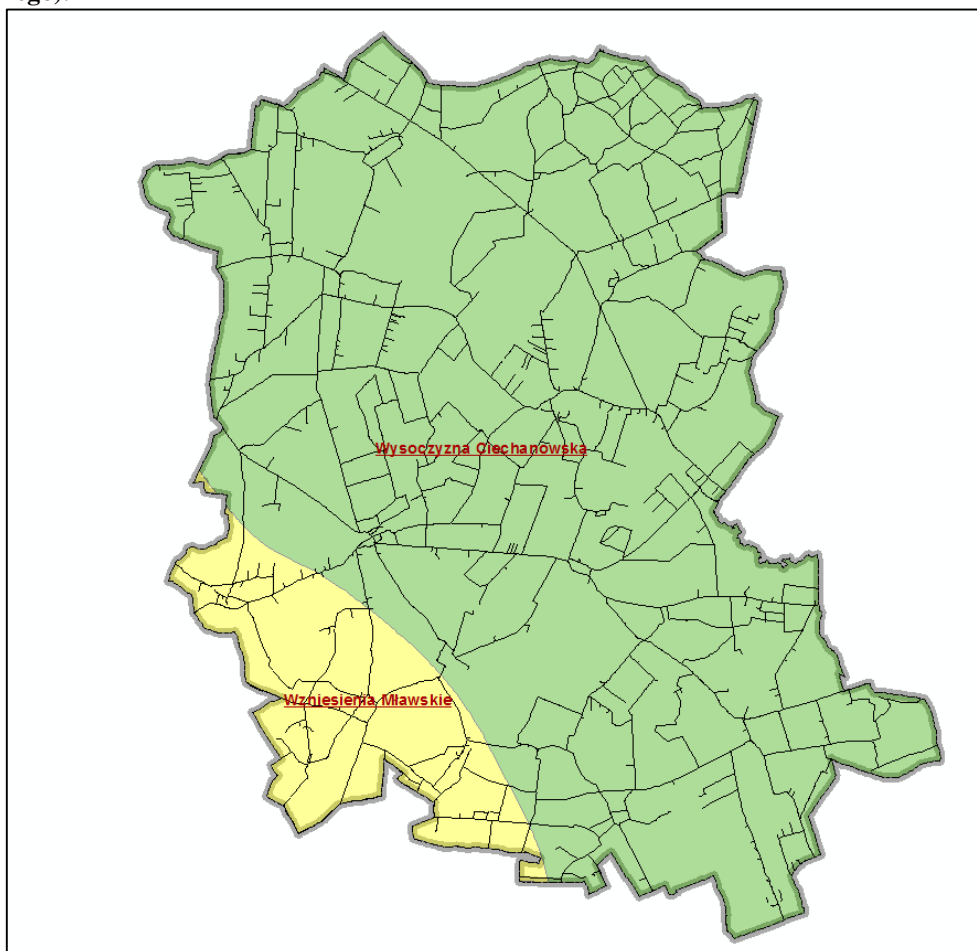

Źródło: <http://www.czerniceborowe.pl/>

Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym Polski, Gmina Czernice Borowe usytuowana jest w megaregionie Pozaalpejskiej Europy Środkowej, prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego (kod 31), podprowincji Nizin Środkowopolskich (kod 318), makroregionie Niziny Północnomazowieckiej (kod 318.6) oraz na terenie dwóch mezoregionów: Wzniesienia Mławskiego (kod 318.63) oraz Wysoczyzny Ciechanowskiej (kod 318.64). Dominującymi formami ukształtowania terenu są wysoczyzny strogilacjalne (bezzeziorne).

Rysunek 3. Gmina Czernice Borowe na tle mezoregionów podziału fizyczno-geograficznego Polski (wg Kondrackiego).

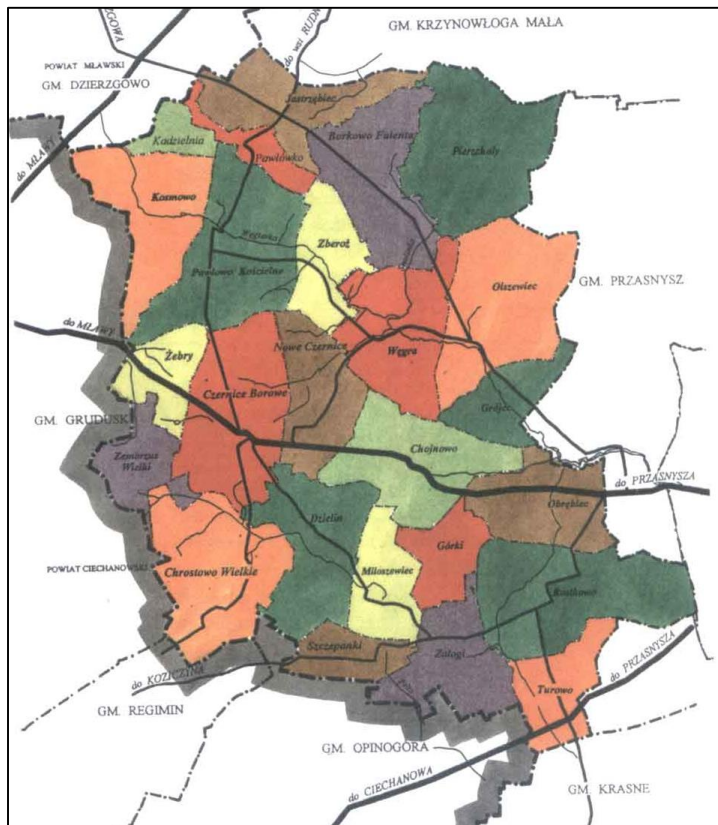

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych;
<http://www.pgi.gov.pl/pl/geologiczne-bazy-danych>

Strukturę administracyjną Gminy Czernice Borowe tworzą 24 wsie, 6 części wsi, kolonii lub osad, 12 przysiółków oraz 3 inne części integralne miejscowości podstawowych. Gmina podzielona jest na 25 sołectw oraz 31 obrębów geodezyjnych: 1 - Borkowo Falenta, 2 - Borkowo Boksy, 3 – Chojnowo, 4 - Czernice Borowe, 5 - Chrostowo Wielkie, 6 - Chrostowo Zalesie, 7 – Dzielin, 8 – Górki, 9 – Grójec, 10 – Jastrzębiec, 11 – Kadzielnia, 12 - Kosmowo i Nart, 13 - Kownaty Maciejowięta, 14 - Kuskowo i Jabłonowo, 15 – Miłoszewiec, 16 – Nałęcz, 17 – Obrębiec, 18 – Olszewiec, 19 - Pawłowo Kościelne, 20 – Pawłówko, 21 – Pierzchały, 22 – Rostkowo, 23 – Skierki, 24 - Smoleń Poluby, 25 – Szczepanki, 26 – Turowo, 27 - Węgra, 28 – Załogi, 29 – Zberoz, 30 - Zembrzus Wielki, 31 – Żebry.

Rysunek 4. Podział na sołectwa w Gminie Czernice Borowe.

Źródło: <http://www.czerniceborowe.pl/>

Tabela 1. Zestawienie sołectw Gminy Czernice Borowe wraz z miejscowościami wchodzącymi w ich skład.

Lp.	Sołectwo	Miejscowości wchodzące w skład sołectwa
1.	Borkowo Falenta	Borkowo Falenta, Borkowo Boksy
2.	Chojnowo	Chojnowo, Chojnówka
3.	Chrostowo Wielkie	Chrostowo Wielkie, Chrostowo Zalesie, Jabłonowo, Kuskowo, Wyderka
4.	Czernice Borowe	Czernice Borowe – ulice: Bagienna, Długa, Dolna, Jasna, Kacza, Kościelna, Krótka, Okrężna, Sadowa, St. Chełchowskiego, St. Wyspiańskiego, Szkolna
5.	Dzielin	Dzielin, Kownaty Maciejowiąta
6.	Górki	Górki
7.	Grójec	Grójec
8.	Jastrzębiec	Jastrzębiec
9.	Kadzielnia	Kadzielnia
10.	Kosmowo	Kosmowo, Nart
11.	Miłoszewiec	Miłoszewiec, Ostafieje
12.	Nowe Czernice	Nowe Czernice
13.	Obrębiec	Obrębiec
14.	Olszewiec	Olszewiec

Lp.	Sołectwo	Miejscowości wchodzące w skład sołectwa
15.	Pawłowo Kościelne	Pawłowo Kościelne, Nowe Pawłowo, Pawłowo-Góry, Pawłowo Poręba
16.	Pawłówko	Pawłówko
17.	Pierzchały	Pierzchały, Smoleń Poluby
18.	Rostkowo	Rostkowo
19.	Szczepanki	Szczepanki, Piechy
20.	Turowo	Turowo, Skierki
21.	Węgra	Węgra
22.	Załogi Jędrzejki	Załogi Jędrzejki, Nałęczce, Toki, Załogi-Cibory
23.	Zberoz	Zberoz
24.	Zembrzus Wielki	Zembrzus Wielki
25.	Żebry Kordy	Żebry-Kordy, Żebry-Idźki, Żebry-Marcisze

Źródło: <http://www.czerniceborowe.pl/>

Największa liczba ludności zamieszkuje miejscowość stanowiącą siedzibę Urzędu Gminy Czernice Borowe - 410 osób, co stanowi 10,5 % ogólnej liczby mieszkańców Gminy. W drugiej kolejności znajduje się wieś Rostkowo, którą zamieszkuje 8,9 % ogólnej liczby ludności Gminy Czernice Borowe. Rostkowo jest drugim co do wielkości ośrodkiem mieszkalnym i usług wiejskich. Kolejne pod względem największej liczby ludności miejscowości to odpowiednio: Obrębiec (6,5%), Chojnowo (6,3%), Węgra (5,2%) oraz Olszewiec i Nowe Czernice (5,1 %).

Tabela 2. Liczba mieszkańców Gminy Czernice Borowe wg poszczególnych miejscowości w lutym 2015r.

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców [osoby]	Udział w ogólnej liczbie mieszkańców	Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców [osoby]	Udział w ogólnej liczbie mieszkańców
1	Czernice Borowe	410	10,5%	22	Pawłówko	89	2,3%
2	Chojnowo	246	6,3%	23	Rostkowo	347	8,9%
3	Chojnowka	30	0,8%	24	Górki	112	2,9%
4	Chrostowo Wielkie	50	1,3%	25	Nałęczce	12	0,3%
5	Chrostowo-Zalesie	49	1,3%	26	Obrębiec	255	6,5%
6	Dzielin	75	1,9%	27	Piechy	15	0,4%
7	Jabłonowo	7	0,2%	28	Skierki	64	1,6%
8	Kownaty	31	0,8%	29	Szczepanki	60	1,5%
9	Kuskowo	92	2,4%	30	Toki	9	0,2%

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców [osoby]	Udział w ogólnej liczbie mieszkańców	Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców [osoby]	Udział w ogólnej liczbie mieszkańców
10	Miłoszewiec	53	1,4%	31	Turowo	67	1,7%
11	Nowe Czernice	200	5,1%	32	Wyderka	7	0,2%
12	Ostafieje	8	0,2%	33	Załogi-Cibory	12	0,3%
13	Zembrzus Wielki	93	2,4%	34	Załogi-Jędrzejki	23	0,6%
14	Żebry	84	2,2%	35	Węgra	202	5,2%
15	Jastrzębiec	111	2,8%	36	Borkowo-Boksy	18	0,5%
16	Kadzielnia	34	0,9%	37	Borkowo-Falenta	164	4,2%
17	Kosmowo	149	3,8%	38	Grójec	88	2,3%
18	Nowe Pawłowo	55	1,4%	39	Olszewiec	198	5,1%
19	Pawłowo-Góry	18	0,5%	40	Pierzchały	59	1,5%
20	Pawłowo Kościelne	73	1,9%	41	Smoleń-Poluby	40	1,0%
21	Pawłowo-Poręba	106	2,7%	42	Zberoz	85	2,2%

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na luty 2015 r.

➤ Lokalizacja Gminy Czernice Borowe względem ważnych punktów węzłowych:

- ✧ Warszawa (stolica Polski) – około 116 km;
- ✧ Toruń – około 167 km;
- ✧ Białystok – około 183 km;
- ✧ Olsztyn – około 109 km;
- ✧ Gdańsk – około 237 km;
- ✧ Lublin – około 273 km;
- ✧ Łódź – około 213 km.

➤ Lokalizacja Gminy Czernice Borowe względem przejść granicznych:

- ✧ Medyka (Polska-Ukraina) – około 480 km;
- ✧ Kuźnica Białostocka (Polska- Białoruś) – około 234 km;
- ✧ Terespol - Brześć (Polska- Białoruś) – około 262 km;
- ✧ Bezledy (Polska - Obwód Kaliningradzki) – około 166 km.

➤ Lokalizacja Gminy Czernice Borowe względem pobliskich miast:

- ✧ Przasnysz (miasto powiatowe) – około 11 km;
- ✧ Mława – około 25 km;
- ✧ Ciechanów – około 25 km;
- ✧ Nidzica – około 55 km;
- ✧ Ostrołęka – około 63 km;
- ✧ Maków Mazowiecki – około 35 km.

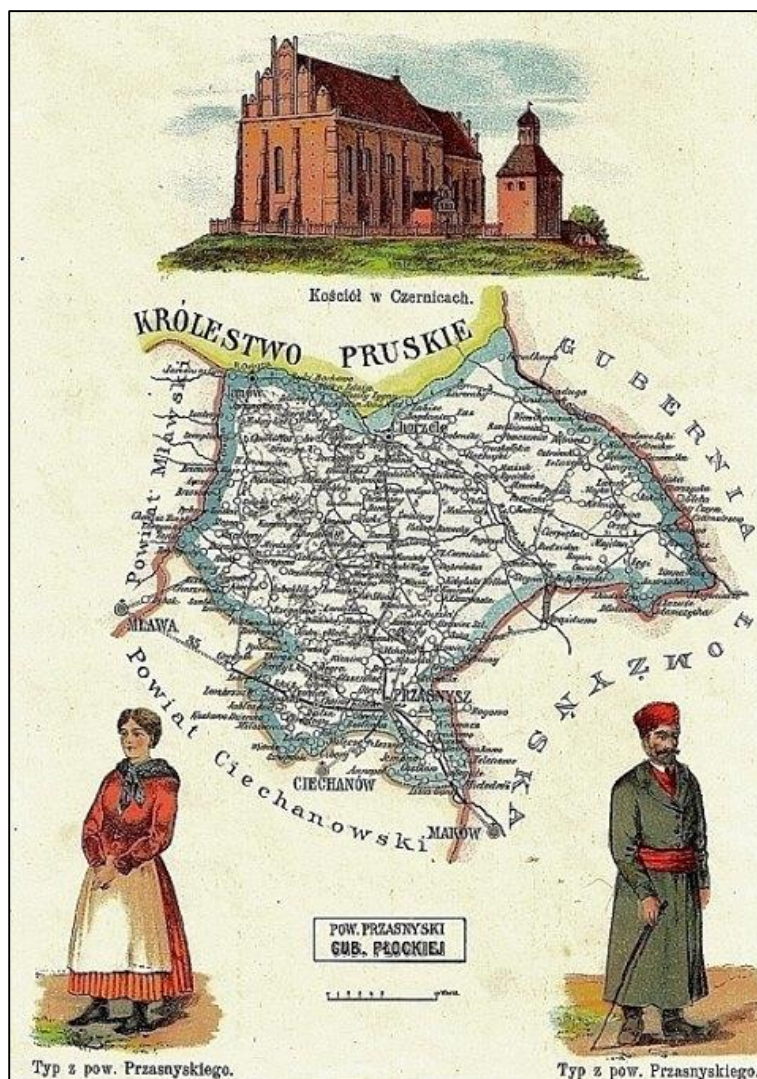
2.1 RYS HISTORYCZNY

„Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich” T. 1 – T. 15, Warszawa: nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1880-1914 na stronach 821-822 (T.1) zawiera następującą informację na temat miejscowości Czernice Borowe: *„Cz.-borowe, duża wieś w pow. przasnyskim gminie Chojnowo, par. Czer.- borowe, od Przasnysza o 10 i pół wiorst odległa, od Mławy 24 i pół, przy szosie z Przasnysza do Mławy. Przestrzeni zajmuje razem 2069m. Włościańskie grunta zajmują 412m. wraz z probostwem. Z tego gruntu ornego 312m., łąki, paśniki, cmentarz i nieużytki 59, ogrody warzywne i owocowe 43. Dworskie grunta zajmują razem 1654m. Gruntu ornego 855, lasów 513, łąk 74, pastewników 127, ogrodów 12, wód, piasków i nieużytków 72. Gruntów pszennych II klasy 650m., żytnich I i II 127 i 64, łąk II i III klasy 18 i 56, lasów I kl. 513, pastewników I kl. 127 m. Las utrzymywany w dobrym stanie, przeważnie sosnowy i brzożowy. Domów 46, mk. 526t.j. 256 płci męskiej, 270 żeńskiej. Z tego 7 mojżeszowego, 5 luteriańskiego wyznania, reszta zaś katolicy. Włościan uwłaszczonych jest 103. Na dworskich gruntach plantacyburaków na wielką skalę. Gospodarstwo w dosyć zaniedbanym stanie. Pałac na górze, ogród, wiatrak, kuźnia, karczma. Kościół parafialny w stylu gotyckim, zbudowany przez Jakóba Pocztę, kasztelana ciechanowskiego w r. 1398. Podanie niesie jakoby Jakób Pocza, polując, w tem miejscu gdzie terazniejszy kościół zabił jelenia i między rogami znalazł krzyż zrosnięty z kości rogowej a na pamiątkę zbudował z początku figurę, później kaplicę i kościół. Rogi te dotychczas wiszą w kościele i są nadzwyczaj wielkie. Kościół teraz znajduje się w dobrym stanie, murowany i duży, w 1856 odnowiony, stoi na górze naprzeciwko pałacu i wiatraka również wzniesionych na górach. Ponieważ wszystkie 3 góry stoją w jednej linii, przypuszczają zatem, że były one sztucznie usypane. Włościanie w Cz. w znacznej liczbie umieją czytać i pisać. Ludność parafii Czernice wynosi 2320 dusz i należy do dekanatu przasnyskiego, dawniej ciechanowskiego. Parafia obejmuje następujące wsie: Chojnowo, Chojnowko, Chrostowo-Bronki, Chrostowo-Wielkie, Chrostowo-Zalesie, Czernice-Borowe, Dzielin, Jabłonowo, Kownaty Maciejowięta, Kuskowo Dzierżno, Miłoszewiec Kmiecy, Miłoszewiec-Ostafieje, Miłoszewiec-Joki, Ostrowie, Załogi- Jędrzejki, Załogi-Cibory, Zembrzus, Żebry-Ićki, Żebry-Kordy, Żebry-Marcysze (Marcysie), razem 20 miejscowości. W kościele czernickim zasługuje na uwagę obraz Matki Boskiej*

w wielkim oltarzu i rzeźba Pan Jezus na krzyżu w bocznym. We wsi 4 stawy, z tych 3 zarybione; jeden 7-morgowy. R. 1827 było tu 31 dm, 384 mk.”.

Rysunek 5. Atlas geograficzny ilustrowany Królestwa Polskiego, ilustracja powiatu przasnyskiego (J. M. Bazewicz, wyd. 1907 r.)

Źródło: Strona Internetowa Parafii pw. Świętego Stanisława Biskupa Męczennika w Czernicach Borowych, <http://www.parafiaczerniceborowe.pl/historia/>

Także notki dotyczące innych wsi z obecnie funkcjonującej Gminy Czernice Borowe znalazły swe miejsce wśród haseł „Słownika geograficznego Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich”. I tak na stronie 397 tomu IX odnaleźć można opis dla miejscowości Rostkowo: „Rostkowo, wś i fol., pow. Przasnyski, gm. Chojnowo, par. Węgra, odl. 5 w. od Przasnysza, ma 30 dm., 389 mk. FOL.R. w 1870 r. rozl. mr. 1265; gr. or. I ogr. mr. 737, łąk mr. 108, past. mr. 142, lasu mr. 266, wody mr. 2., nieuż. mr. 10; bud. Mur. 6, z drz. 15, pokłady marglu wapiennego. Wś R. os. 41, gr. Mr. 206. Jest to dawna siedziba rodu Kostków i miejsce urodzenia (w 1550 r.) Stanisława Kostki, słynnego z pobożności i ascetycznego życia młodzieńca, kanonizowanego w 1714 r. Dobra Rostkowo w 1594 r. przeszły drogą kupna w ręce Zielińskich i do 1831 r. były w ręku tej rodziny. W 1836 r. zostały

sprzedane przez licytacją. Wkrótce po kanonizacji św. Stanisława Kostki wzniosł dziedzic R. Zieliński Józef kościół drewniany o dwu wieżach, dachówką kryty. Stanowił on filią par. Przasnysz. O tym kościele mówi już wizyta bisk. Szembeka z 1756 r. obsługiwali ten kościół jezuita, a po ich kasacie mieszkał tu świecki kapelan. W 1820 r., w skutek zrujnowania budowli, kościół został zapieczętowany a przybory kościelne przeniesiono do Przasnysza. W 1860 r. budynek walący się już został rozebrany. Ob.Uwagi nad artyk. Ks.Osieckiego: „z Przasnyskiego”, przez Gust. Zielińskiego (Korresp.Płocki, 1880 r. nr 93)”. Na stronie 622 tomu I znajduje się obszerna wzmianka na temat miejscowości Chojnowo, która stanowiła niegdyś wieś gminną: ”ws gminna, pow. Przasnyski, gm. Chojnowo, par. Czernice-borowe, o 7 w. odległa od Przasnysza, przy szosie prowadzącej z Przasnysza do Mławy, od stacji kolei nadwiślańskiej Ciechanowa o 17 wiorst. Urząd gminny i kancelarya wójta we wsi Węgrze o 3 i pół wiorsty. Rozległość gruntu dworskiego ornego 676 morg., past. i łąk 115, lasu 120, innych pól i nieużytków 50 morgów; włościańskie grunta zajmują 31 morg. Wszystkich gruntów razem 992 m. Do Ch. Należała wioska Chojnowko, w której po uwłaszczeniu włościan grunta przeszły na ich własność. Domów w Ch. Jest 26, z tego 11 dworskich, reszta włościan. Na dworskich gruntach wysiano 1879 r. oziminy 200 korcy, jarzyny też 200; zebrano zaś oziminy 1400 korcy, a jarzyny 1000. Grunta w CH. Przeważnie pszenne II klasy i żytnie I i II. Pokłady torfu 3 i pół łokcia grube. Płodozmian 8-polowy, wieś dobrze zagospodarowana. We wsi znajdują się: dwór murowany z dużym ogrodem, wiatrak, kuźnia; zabudowania dworskie w dobrym stanie. Mieszkańców 240, z tego 233 wyznania rzymsko-katol., 7 zaś mojżeszowego. Czytać i pisać umie 36, czytać 30. W lesie tutejszym niegdyś ukrywała się szajka opryszków pod dowództwem Kosobudzkiego, którego stracono w Makowie, wyciągnąwszy go w kościele z za ołtarza gdzie się ukrył. Własność Chelchowskiego. Gmina Chojnowo zajmuje południowo-zachodnią część powiatu przasnyskiego. Do Gminy należy 48 wsi i osad: Borkowo-boksy, Borkowo-falenta, Brzezice Chojnowo, Chojnowko, Chrostowo-bronki, Chrostowowielkie, Chrostowozalesie, Czernice-borowe, Dzielin, Górki, Grójce, Jabłonowo, Kijewice, Klewki, Kot, Kownaty-Maciejowieta, Miłoszewiec kmiecy, Miłoszewiec-ostafieje, Miłoszewiec-Toki, Mirowo, Mchowo, Nałęcz, Obrąb, Obrębiec, Olszewiec, Pierzchały-Błazeje, Pierzchały Starawieś, Rostkowo, Rudno kmiecy, Smoleń-brzęczki, Smoleń-daćbogi, Smoleń-poluby, Smoleń-suwino, Smoleń-trzcianka, Szczepanki nowiny, Szczepanki piechy, Szczepanki starawieś, Załogi-Jędrzejki, Załogi-Cibory, Zembrzus, Zbyroź, Żebry-Icki, Żebry-Kordy, Żebry-Marcisze (mascysie), Kuskowo-dzierzno i Łanięta. Z tych 48 wsi tylko 8 jest dworskich, 3 włościańskie, reszta zaś należy do drobnej szlachty. Ludność gminy wynosi 6264 dusz. Z tego 146 wyznania mojżeszowego i 12 ewang. Ludność rzymsko katolicka ma parafie w Czernicach, Węgrze i mieście powiatowym Przasnyszu. Przestrzeni gmina zajmuje 18488 morgów, z czego na drobno-szlacheckie grunta wypada 9894, na dworskie 6064 i na włościańskie 2530 morg. Domów we wszystkich wsiach jest 609. Żadnych zakładów przemysłowych nie ma; 1 cegielnia, 9 wiatraków, 1 młyn wodny, 12 kuźni i 6 karczm. Gmina Ch. z Karwaczem stanowi sąd gminny okręgu I we Mchowie. Szkołek elementarnych nie ma ani jednej. Gminę przeryniają rzeka Węgiełka, szosa z Przasnysza do Mławy i z Przasnysza do Chorzel. Boczne drogi

w bardzo złym stanie. Lasów mało, ztąd daje się uczuwać brak drzewa. We wsi Dzielinie izrael. dom modl.”.Opis miejscowości Pawłowo Kościelne odnajdujemy na stronie 913 tomu VII: „Pawłowo Kościelne, wś i fol., i P. Nowe, wś, pow. przasnyski, gm. Dzierzgowo, par. Pawłowo, odl. o 12 w. od Przasnysza. Posiada kościół par. murowany. P. Kościelne ma 19 dm., 227 mk., a P. Nowe 9 dm., 61 mk. W 1878 r., fol. P. Kościelne, z os. Kosmówka i wsią P. Kościelne i P. Nowe miał rozl. domin. mr. 973: gr. or. mr.550, łąk mr. 6, past.mr. 68, lasu mr. 262, nieużytk.mr. 29; bud. mur. 4, z drzewa 18; las nieurządzony. Wś P. Kościelne os. 27, z gruntem mr. 240. Kościół i parafia erekcyi niewiadomej. Istniał już w 1456 r. Obecny wystawił podobno w 1704 r. dziedzic P. Dzierzgowski. P. par., dek. przasnyski, ma 1148 dusz.”.Tomy I, III, VII, XIII oraz XIV zawierają krótkie wzmianki odpowiednio o miejscowościach Borkowo Boksy, Borkowo Falenta, Jastrzębiec, Obrębiec, Olszewiec, Węgra, Zberoz, Zembrzus Wielki: „Borkowo, okolica szlachecka, pow. przasnyski, gm. Chojnowo, par. Węgra; w obrębie jej leżą wsie B. Boksy i B. Faleta. B. Boksy wś przez drobną szlachtę zamieszkała, ma 14 dm., 100 mk., 2589 m. obszaru. B. Faleta, wś przez drobną szlachtę zaludniona, ma 444 m.obszaru. W 1827 r. było tu 29 dm. i 127 mieszk., obecnie 21 dm. i 225 mk.; do tej wsi należy karczma, wiatrak i kuźnia.”; „Jastrzębiec, wś, pow. przasnyski, gm. Dzierzgowo, par. Krzynowłoga-mała, odl. o 13 w. od Przasnysza, ma browar, wiatrak, 21 dm., 218 mk.,582 mr. gruntu dobrego, 16 mr. nieuż. Folw. J. z wsią Jastrzębin i Pawłowo. Podług opisu z r. 1866 miał rozl. mr. 587, grunta orne i ogrody mr. 341, łąk mr.10, lasu mr. 120, pastwisk i zarośli mr. 110, nieużytki i place mr. 6. Wieś J. osad 15, z gruntem mr. 198.”; „Obrębiec, wś, pow. przasnyski, gm. Chojnowo, par. Węgra, odl. 5 w. od Przasnysza, ma 13 dm., 190 mk. Rozl. dominalna wynosiła w 1866 r. mr. 588. Wś O. os. 21, z gr.mr.70.”; „Olszewiec, wś i kol. pow. przasnyski, gm. Chojnowo, par. Węgra, odl.o 7 w. od Przasnysza, ma 34 dm., 340 mk., 1225 mr. i został rozkolonizowany na 22 części. Wś O. miała 26 osad i 75 mr. ziemi.”; „Węgra, wś i trzy fol. Nad rzeką Węgierką, pow. Przasnyski, gm. Chojnowo, par. Węgra, odl. 8 ½ w. od Przasnysza, posiada kościół par. drewniany, urz. gm., cegielnią, 28 dm., 300mk.i ogólnego obszaru 1152 mr. W 1827 r. było 26 dm. 212 mk. W r. 1880 fol. W. lit. A. rozl. mr. 370: gr. or. i ogr. mr. 318, łąk mr. 30, past. mr. 10, nieuż. mr. 11; bud.mur. 1, drewn.11. Wś W. os. 36, mr.116. Fol. W. lit. B w r. 1878 rozl. mr 128: gr.or.i ogr.mr.102, łąk mr. 20, nieuż.mr. 6; bud. drew. 6. Wś W. lit. B os. 2. Fol. W.lit. D rozl. mr. 371: gr.or.i ogr. mr.280, łąk mr. 74, past. mr 9, nieuż.mr. 8; bud. drew. 11. Kościół I parafia erekcyi nieznanej. Istniał już w r. 1567. Obecny, drewniany, wystawił r. 1730 Bartłomiej Węgierski, dziedzic dóbr. R. 1567 według reg. pobor. wś składała się z części szlacheckich: dwie po 2 włóki płaciły od 5 ogrod., 3 włóki od 3 ogrod., 1 wł. od 1 ogr., 6 ½ wł. od 3 ogr. (Źródła dziej., t.XVI, str 340). W paraf., dekan. przasnyski, 2600 dusz.”; „Zberoz, wś i fol., pow. przasnyski, gm. Chojnowo, par. Węgra. w 1827 r. miała 10 dm., 124mk. W r. 1868 fol.Z. rozl.mr. 426: gr. or. i ogr. mr. 373, lak mr. 7, past. mr. 45, nieuż. mr. 1. Wś Z.os.20, mr. 115. W r. 1561 w części „Zberos Kaki” była 1 wł., 2 ogr.; Z. Rostków, Jan Rostkowski od 3 wł.(paw., Mazow., 341).”; „Zembrzus Wielki, r. 1567 Zemrusse Wielkie, wś, pow. przasnyski, gm. Chojnowo, par. Czernice, odl. 13 w. od Przasnysza, ma 20 dm., 158 mk., 587 mr. W r. 1827 było 36 dm., 162 mk., par. Janów.”

Dużo dodatkowych i bardzo ciekawych informacji na temat historii Gminy Czernice Borowe znajduje się na stronach Internetowych Urzędu Gminy w Czernicach Borowych oraz parafii rzymsko-katolickich w Rostkowie, Węgrze i Czernicach Borowych (w zakładkach HISTORIA).

3 UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE GMINY CZERNICE BOROWE

3.1 UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Została opracowana zgodnie z zapisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 roku. Zgodnie z wymogami ustawowymi określono także wynikające z KPZK 2030 ustalenia i zalecenia dla przygotowywania planów zagospodarowania przestrzennego województw. W dokumencie przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat, określono cele i kierunki polityki zagospodarowania kraju służące jej urzeczywistnieniu oraz wskazano zasady oraz mechanizmy koordynacji i wdrażania publicznych polityk rozwojowych mających istotny wpływ terytorialny. Tym samym KPZK 2030 ma wiele cech strategii ogólnorozwojowej, łącząc elementy zagospodarowania przestrzennego z czynnikami rozwoju społeczno-gospodarczego.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Cel strategiczny odnoszący się do przestrzeni musi więc wspomagać wzrost konkurencyjności Polski, zapewniać sprawność funkcjonowania państwa i jednocześnie promować spójność w jej trzech podstawowych wymiarach. W związku z powyższym cel strategiczny polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest następujący:

Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Osiągnięcie tego celu musi się odbywać z zachowaniem spójności przyrodniczo-kulturowej służącej realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju.

Dla osiągnięcia celu strategicznego mają posłużyć wyznaczone cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju:

- (1) Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.*
- (2) Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.*
- (3) Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.*
- (4) Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.*
- (5) Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.*
- (6) Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.*

Według Wizji przestrzennego zagospodarowania Polski 2030 odnoszącej się do wizji polskiej przestrzeni jako zintegrowanej i spójnej zarówno zewnątrz, jak i wewnątrz *integrację przestrzenną na poziomie lokalnym na obszarach położonych poza zurbanizowanymi terenami funkcjonalnymi dużych i średnich miast zapewniają powiązania lokalne w obrębie obszarów wiejskich. Centrami tych obszarów będzie zbiór miast lokalnych, zapewniających na obszarze całego kraju jednolity standard dostępu do podstawowych usług i dóbr publicznych, w szczególności w zakresie kultury, edukacji (m.in. na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym), transportu publicznego, usług teleinformatycznych (punkty z darmowym dostępem do Internetu), usług niezbędnych dla obsługi działalności gospodarczej oraz administracyjnych, związanych z sądownictwem. Istotne przemiany w ramach osadnictwa wiejskiego i małych miast obsługujących obszary wiejskie dotyczą funkcji pełnionych przez te jednostki w systemie osadniczym, co wiąże się także ze zmianami ich struktur. Jedną z przyczyn jest zerwanie bezpośrednich związków między miejscem zamieszkania, a miejscem zatrudnienia, kształtujące procesy urbanizacji obszarów wiejskich. W okresie 2010-2030 postępuje koncentracja osadnictwa w strefach otaczających główne ośrodki miejskie oraz w dynamicznie rozwijających się ośrodkach regionalnych, subregionalnych i wybranych lokalnych. Na pozostałych obszarach odczuwalnie zmniejsza się liczba ludności wskutek odpływu migracyjnego i ujemnego salda ruchu naturalnego, ułatwiając wspierane przez państwo skupianie osadnictwa. Urbanizacja wsi podlega regulacjom prawno-ekonomicznym wspomagającym osiągnięcie ładu przestrzennego, zachowanie dziedzictwa kulturowego i walorów krajobrazowych, co*

sprzyja zróżnicowaniu przestrzennych układów i form osadnictwa wiejskiego. Mobilność zasobów ludzkich wspiera i przyspiesza zmiany struktur przestrzennych. Wyrównanie poziomu życia następuje w procesie powiększania się możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich poza rolnictwem lub w pobliżu tych obszarów w wyniku zwiększenia mobilności przestrzennej (także wahadłowej) i zawodowej, powstawanie pozarolniczych miejsc pracy na lokalnych rynkach pracy oraz zwiększenia jakości zasobów ludzkich. Wiąże się to z ułatwieniem dostępu do usług świadczonych przez ośrodki lokalne i wyższego rzędu według określonych na poziomie krajowym standardów dostępu do usług mających podstawowe znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Obszary wiejskie w procesie odnowy wsi wykorzystują własny potencjał rozwojowy, zachowując zróżnicowania funkcjonalne wynikające z położenia w stosunku do centrów rozwoju, dziedzictwo kulturowe i walory środowiska przyrodniczego. Wykorzystanie unikalnych zasobów krajobrazu kulturowego i budowanie specjalizacji terytorialnej sprzyja rozwojowi lokalnych rynków pracy. Wzrasta konkurencyjność rolnictwa oparta na innowacyjności, modernizacji i zmianach strukturalnych. Rozwojowi obszarów wiejskich sprzyja wzrastający rozwój dostępności komunikacyjnej między miastem a wsią oraz wewnątrz obszarów wiejskich.

(kursywą oznaczono zacytowane fragmenty Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)).

3.2 UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

W ujęciu ogólnym docelowa struktura funkcjonalno-przestrzenna województwa mazowieckiego wg Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego zatwierdzonego uchwałą nr 180/14 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 7 lipca 2014 r. ma być determinowana przez historycznie ukształtowaną strukturę policentryczno-pasmową, składającą się z:

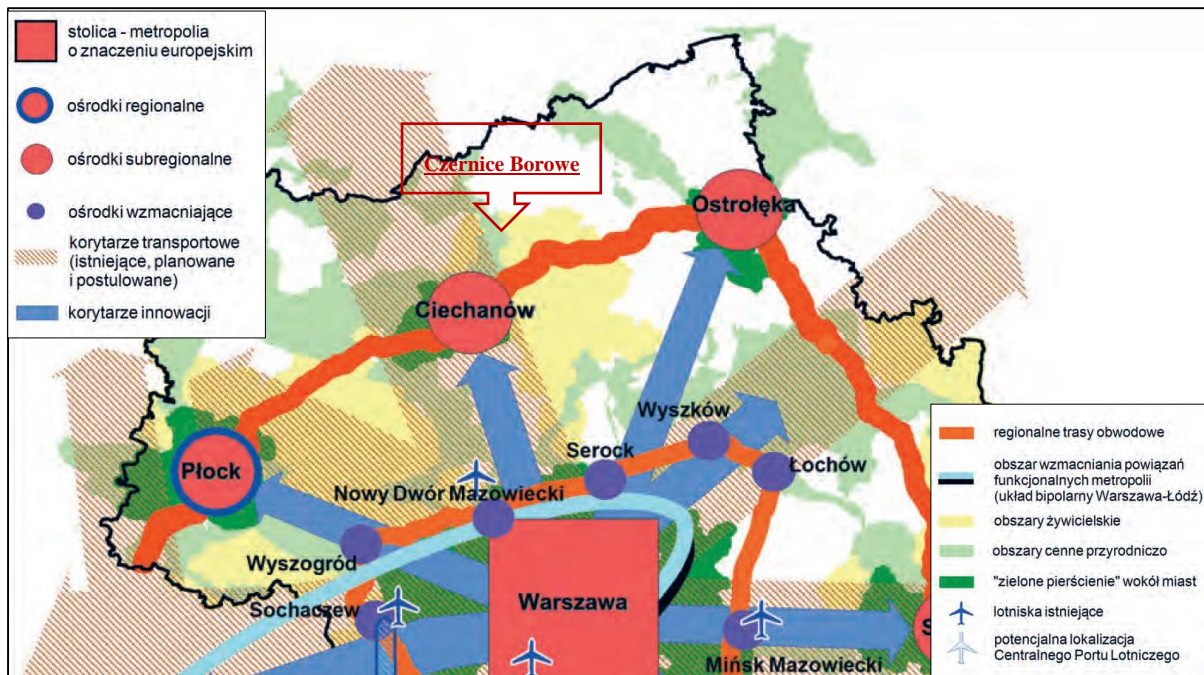
- policentrycznego układu sieci osadniczej;
- istniejących i projektowanych europejskich korytarzy transportowych;
- pasmowo powiązanych obszarów przyrodniczo-kulturowych;
- terenów rolnych i otwartych, wolnych od procesów urbanizacji.

Mapa kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej wyznacza pasma potencjalnie najwyższej innowacyjności i aktywności społeczno-gospodarczej, które mają być kształtowane współzależnie z budową i modernizacją międzynarodowego i krajowego systemu infrastruktury technicznej (głównym jego elementem ma być system autostrad i dróg ekspresowych, linii kolejowych, telekomunikacyjnych, paliwowo-energetycznych). Pomiedzy pasmami najwyższej aktywności społeczno-gospodarczej oraz węzłami sieci osadniczej rozmieszczone są wielkoobszarowe systemy obszarów cennych przyrodniczo objętych ochroną prawną oraz predestynowanych do objęcia

ochroną prawną, uzupełnione o sieć korytarzy ekologicznych. Między pasmami najwyższej aktywności społeczno-gospodarczej oraz węzłami sieci osadniczej postuluje się utrzymanie obszarów rolniczych pełniących funkcje żywicielskie o strategicznym znaczeniu dla województwa i taką też rolę Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego nadaje Gminie Czernice Borowe.

Rysunek 6. Fragment mapy kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego ze wskazaniem Gminy Czernice Borowe.

Źródło: Fragment mapy Kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej (mapa 3) Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie

Ponadto Plan Zagospodarowania Województwa Mazowieckiego wskazał strukturalne obszary problemowe i funkcjonalne, wymagające strategicznej interwencji w województwie mazowieckim, do których należą **obszary o najniższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego i o najniższym dostępie do dóbr i usług**, charakteryzujące się kumulacją negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych oraz niskimi zdolnościami wykorzystania endogenicznych czynników rozwoju. Obszary te wyznaczono na podstawie wskazań projektu *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030*, identyfikującej *obszary strategicznej interwencji – problemowe (płocko-ciechanowski, ostrołęcko-siedlecki i radomski)*. Ze względu na znaczny zasięg terytorialny oraz różnice dotyczące rodzaju i skali problemów społeczno-gospodarczych, wyodrębniono sześć obszarów problemowych, wśród których wskazano **obszar ostrołęcki** obejmujący powiaty: m. Ostrołęka, makowski, ostrołęcki, ostrowski, przasnyski i wyszkowski. Za główne problemy w zasięgu **obszaru ostrołęckiego** uznano:

- bardzo niski poziom PKB na mieszkańca (76,1% średniej krajowej);

- wysokie bezrobocie, w tym również wśród ludzi młodych;
- wysokie ujemne saldo migracji, szczególnie w części zachodniej;
- bardzo słabą dostępność do usług lokalnych.

Realizacja wizji Przestrzennego Zagospodarowania Województwa Mazowieckiego powinna następować poprzez wprowadzenie konkretnych Polityk Przestrzennych adresowanych do wybranych obszarów tematycznych i terytoriów, w tym dla Gminy Czernice Borowe:

- **Polityka poprawy struktury przestrzennej i funkcjonalnej województwa** ma na celu poprawę efektywności struktur przestrzennych, przeciwdziałanie rozlewaniu i rozpraszaniu zabudowy, kształtowanie zwartych jednostek osadniczych. Polityka ta polega na wprowadzeniu stref użytkowania o różnym charakterze zabudowy (strefa uzupełnienia zabudowy; strefa rozwoju zabudowy; strefa zachowania zabudowy; strefa wyłączenia spod zabudowy), a także stref funkcjonalno-przestrzennych w ośrodkach osadniczych (centralnej – wielofunkcyjnego rozwoju administracyjnego, usługowego i mieszkaniowego; mieszkaniowej; zaplecza przyrodniczego, klimatycznego i rekreacyjnego, kształtowania zielonych pierścieni i korytarzy ekologicznych; rozwoju przemysłowo-gospodarczego oraz obszarów koncentracji usług związanych z transportem), które powinny być obowiązkowo wyznaczone w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz brane pod uwagę przy udzielaniu zgód na zmianę przeznaczenia terenów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne. Dla obszarów o cennych walorach przyrodniczo-kulturowych PZPW ustala objęcie ochroną terenów zachowujących tożsamość kulturową i walory tradycyjnego krajobrazu o specyficznych i unikatowych walorach krajobrazowych; porządkowanie i odtwarzanie wartości kulturowych oraz elementów ekspozycji krajobrazowej; utrzymanie cennych krajobrazowo przestrzeni otwartych, ograniczanie inwestowania na terenach rolnych i leśnych, zagospodarowanie rezerw terenowych w istniejących strukturach przestrzennych oraz kształtowanie nowej zabudowy w sposób nawiązujący do tradycji miejsca, eksponowanie i odtwarzanie dominant architektonicznych i krajobrazowych, ograniczenie powstawania obcych krajobrazowo form zagospodarowania, eliminacja obiektów dysharmonijnych.
- **Polityka poprawy dostępności i efektywności transportowej województwa** ma na celu zwiększanie dostępności transportowej województwa mazowieckiego, poprawę spójności wewnętrznej i konkurencyjności regionu, integrację różnych systemów transportowych w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju. Polityka ta powinna dążyć do wdrażania i stosowania nowoczesnych systemów zarządzania ruchem, poprawy efektywności energetycznej pojazdów oraz optymalizacji łańcuchów logistycznych. PZPW ustala kształtowanie połączeń obwodnicowych województwa mazowieckiego, odciążających promienisty kształt podstawowego układu drogowego i zwiększający spójność i dostępność

województwa m.in. poprzez „**Wielką Pętlę Mazowsza**” – dostosowanie do standardu klasy GP w oparciu o drogę krajową nr 60, drogę wojewódzką nr 617, drogę wojewódzką nr 544, drogę wojewódzką nr 627, drogę krajową nr 63 oraz drogę krajową nr 12. W relacjach między ośrodkami regionalnymi i subregionalnymi województwa PZPW zakłada wzmocnienie połączeń z wykorzystaniem dróg wojewódzkich nr 544 i 617. Ponadto PZPW postuluje zachowanie rezerw terenu pod projektowane drogi; poprawę bezpieczeństwa ruchu na drogach przez m.in. modernizację niebezpiecznych skrzyżowań, wdrażanie zaktualizowanych projektów organizacji ruchu, uspokajaniem ruchu w obszarach zurbanizowanych, oddzielenie ruchu pieszego od kołowego, budowę dróg rowerowych; prowadzenie analiz i studiów w zakresie budowy obwodnic w terenach zurbanizowanych; wykorzystanie nowoczesnych technik zarządzania ruchem dla sprawniejszego funkcjonowania istniejącej i tworzonej infrastruktury drogowej.

- **Polityka rozwoju systemów infrastruktury technicznej** - ustalenia PZPW mają na celu zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego województwa mazowieckiego przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska i dotyczą: rozwoju i proekologicznej modernizacji źródeł energii i paliw w regionie, w tym zwiększenia udziału wykorzystania energii odnawialnej, rozbudowy i modernizacji systemów przesyłu oraz dystrybucji energii i paliw, przede wszystkim na potrzeby dywersyfikacji źródeł i kierunków dostaw oraz poprawy efektywności funkcjonowania tych systemów. W zakresie rozwoju i dywersyfikacji źródeł energii i paliw PZPW ustala: rozbudowę i modernizację istniejących oraz budowę nowych rozproszonych źródeł energii, w tym przede wszystkim wykorzystujących zasoby energii odnawialnej i niekonwencjonalnej (m.in. z odpadów komunalnych i ciepła odpadowego z instalacji przemysłowych) lub paliwa niskoemisyjne, a także technologie łącznego wytwarzania energii elektrycznej, ciepła i chłodu; wykonywanie odwiertów poszukiwawczych ropy naftowej i gazu ziemnego (w tym łupkowego) oraz budowę niezbędnej infrastruktury eksploatacyjnej i przesyłowej. W celu poprawy regionalnego i lokalnego bezpieczeństwa elektroenergetycznego na poziomie dystrybucyjnym PZPW ustala: rozbudowę i modernizację sieci wysokiego napięcia 110 kV w tym linii realizujących powiązania z sąsiednimi województwami; budowę i modernizację sieci dystrybucyjnych średnich i niskich napięć związaną z przyłączaniem nowych odbiorców, poprawą parametrów dostarczanej energii, zmniejszeniem strat sieciowych oraz z przyłączaniem rozproszonych źródeł energii opartych o wykorzystanie źródeł odnawialnych. W celu gazyfikacji nowych obszarów, szczególnie w peryferyjnych częściach Mazowsza oraz większego wykorzystania paliwa gazowego w lokalnych źródłach energii elektrycznej i cieplnej, PZPW ustala rozbudowę i modernizację gazowego systemu dystrybucyjnego średniego i niskiego ciśnienia, w tym realizację inwestycji ponadlokalnych: budowę gazociągu podwyższonego średniego ciśnienia: Regimin – Przasnysz - Chorzele przebiegającego przez powiaty ciechanowski i przasnyski. PZPW

ustala rozwój i modernizację infrastruktury telekomunikacyjnej w regionie, w szczególności na terenach wiejskich. W zakresie niezbędnych inwestycji znajdują się: rozbudowa i modernizacja infrastruktury telekomunikacyjnej przewodowej m.in. światłowodowych sieci szkieletowych o dużej przepustowości oraz sieci dostępowej następnej generacji NGA; rozbudowa i modernizacja infrastruktury telekomunikacyjnej bezprzewodowej (droga radiowa, transmisja satelitarna oraz inne systemy łączności bezprzewodowej nowych generacji). PZPW ustala następujące działania w zakresie rozwoju systemów zaopatrzenia w wodę i oczyszczania ścieków na obszarach wiejskich, szczególnie w zwartych systemach osadniczych (stosowanie zasady „skojarzonego działania” w stosunku do zadań dotyczących wodociągowania i kanalizacji) w tym m.in.: na obszarach o najniższym wyposażeniu w sieć wodociągową w północno-wschodnim, południowo-wschodnim obszarze województwa; wyposażenie w oczyszczalnie ścieków i kanalizację jednostek osadniczych o skupionej zabudowie o równoważnej liczbie mieszkańców od 2000 do 15 000 RLM; sukcesywną sanitację terenów o zabudowie rozproszonej na obszarach wiejskich i miejskich (przydomowe oczyszczalnie ścieków lub wywożenie ścieków przy zapewnieniu ich oczyszczenia).

- **Polityka poprawy odporności na zagrożenia naturalne i wspierania wzrostu bezpieczeństwa publicznego**, której celem jest zwiększenie odporności kluczowych układów struktury przestrzennej województwa mazowieckiego związanych z ekstremalnymi zjawiskami naturalnymi, zabezpieczenie przed działaniami szkodliwymi, a także wspieranie działań obronnych państwa. W zakresie przeciwdziałania promieniowaniu elektromagnetycznemu i jonizującemu PZPW ustala: modernizację napowietrznych linii energetycznych, w tym ich przebudowę na linie kablowe (na terenach zurbanizowanych); ustanowienie obszarów ograniczonego użytkowania od napowietrznych linii energetycznych, uwzględniając dopuszczalne poziomy pól elektrycznych i magnetycznych.
- **Polityka rozwoju i modernizacji obszarów wiejskich** ma na celu zrównoważone kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej, jak również wspieranie rozwoju działalności gospodarczej oraz wykorzystanie walorów krajobrazowych i kulturowych obszarów wiejskich. W zakresie zrównoważonego kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej PZPW ustala: wzmocnienie wykształconych kierunków produkcji rolniczej - mleczarstwa, zwłaszcza w północno-wschodniej części województwa; ochronę przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych elementów rolniczej przestrzeni produkcyjnej (predestynowanych do pełnienia funkcji żywicielskich o strategicznym znaczeniu w województwie mazowieckim), ze szczególnym uwzględnieniem Wysoczyzn: Ciechanowskiej, Płońskiej i Siedleckiej, w drodze oddziaływania na gospodarkę przestrzenną przy pomocy narzędzi indykatywnych oraz prawnych; ograniczanie przeznaczania najlepszych gleb pod uprawy roślin energetycznych; przeciwdziałanie fragmentacji rolniczej

przestrzeni produkcyjnej poprzez działania na rzecz poprawy struktury obszarowej gospodarstw, prace scaleniowe i zagospodarowanie poscaleniowe; ograniczanie przeznaczania gruntów rolnych na cele nierolnicze poprzez: przeciwdziałanie przeznaczaniu przez gminy gruntów rolnych klas I-III na cele nierolnicze w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, z uwzględnieniem struktury użytków rolnych znajdujących się w miejscowościach, w których procedura zmian jest wdrażana; uwzględnianie położenia i sąsiedztwa w procesie decyzyjnym; zachowywanie funkcji towarzyszących produkcji żywności, m.in.: utrzymywanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego, zachowywanie wolnych przestrzeni użytkowanych rolniczo (np. jako dopełnienia zielonych pierścieni wokół miast, zwłaszcza Warszawy), utrzymywanie trwałych użytków zielonych dla ochrony bioróżnorodności; upowszechnianie działań rolno-środowiskowo-klimatycznych zapewniających rozwój gospodarki rolnej zintegrowanej z ochroną zasobów i walorów przyrodniczych, w tym rozwój rolnictwa ekologicznego; działania na rzecz poprawy warunków glebowo-wodnych dla rolnictwa m.in. poprzez budowę i renowację infrastruktury nawadniającej i odwadniającej. W zakresie wykorzystania potencjału kulturowego, ustala główny zakres działań, który będzie polegał na: objęciu ochroną unikalnych elementów architektury wiejskiej, w tym układów ruralistycznych; rewitalizacji wsi poprzez inwestycje związane z ochroną zabytkowej i charakterystyczne dla poszczególnych regionów architektury; utrzymywaniu unikalnych tradycji wiejskich występujących w regionach etnograficznych, w tym wspieraniu imprez folklorystycznych, twórców ludowych oraz producentów wyrobów tradycyjnych; wykorzystaniu wartości kulturowych wsi do rozwoju turystyki, w tym agroturystyki; promowaniu regionalnych produktów turystycznych. W zakresie poprawy warunków i jakości życia PZPW ustala główne działania polegające na: poprawie dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich, m.in. poprzez rozwój ponadlokalnych i lokalnych systemów infrastruktury transportowej, rozwój transportu publicznego (z preferencjami dla północnych i północnowschodnich obszarów województwa), a także modernizację istniejącej sieci drogowej (m.in. remonty, odnowa nawierzchni), zwłaszcza dróg powiatowych i gminnych istotnych dla powiązań wewnątrzregionalnych; poprawie pewności zasilania w energię elektryczną obszarów wiejskich, m.in. poprzez budowę, modernizację oraz wymianę sieci i urządzeń elektroenergetycznych w zakresie niskich i średnich napięć, w szczególności w północnowschodniej części województwa; usprawnianiu usług publicznych podstawowego i średniego rzędu w zakresie edukacji, zdrowia i administracji; odnowy tkanki osadniczej ośrodków lokalnych i ponadlokalnych, oraz tworzeniu przestrzeni publicznych, będących miejscem koncentracji i aktywizacji społeczności lokalnych; budowie i rozbudowie systemów wodociągowo-kanalizacyjnych, a także sukcesywnej sanitacji terenów o zabudowie rozproszonej, m.in. poprzez budowę

przydomowych oczyszczalni ścieków; uporządkowaniu gospodarki odpadami zwierzęcymi oraz nawozami naturalnymi, w tym budowie płyt do składowania obornika oraz zbiorników na gnojówkę i gnojowicę; zwiększeniu nasycenia infrastrukturą ICT na wsi, szczególnie w gminach charakteryzujących się niskim wskaźnikiem dostępu do Internetu (peryferyjne obszary województwa), a także zapewnieniu mieszkańcom i podmiotom gospodarczym dostępu do systemu e-usług; rozwoju infrastruktury wodno-melioracyjnej, łagodzącej zagrożenia naturalne na obszarach wiejskich oraz przeciwdziałającej skutkom występowania zjawisk naturalnych, m.in. podtopieniom. Rozbudowa lokalnego potencjału przemysłowego i wspieranie innowacyjności, gdzie główne działania polegają na: wykorzystywaniu lokalnej bazy surowcowej (w szczególności mleka) dla rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego; wykorzystaniu odpadów i produktów ubocznych rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego dla celów energetyki odnawialnej np. do produkcji biogazu; rozwoju sieci współpracy producent-przetwórca; rozwoju organizacji producentów rolnych, w tym poprzez spółdzielczość i grupy producenckie w sektorze rolno-spożywczym; upowszechnianiu innowacyjnych technologii przechowywania i dystrybucji produktów żywnościowych; inicjowaniu i wspieraniu współpracy jednostek naukowo-badawczych i wyższych uczelni z przetwórcami i rolnikami w zakresie upowszechniania innowacyjnych rozwiązań związanych z nowoczesnymi metodami produkcji rolniczej dla przetwórstwa; wspieraniu tworzenia pozarolniczych miejsc pracy oraz przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.

- **Polityka kształtowania i ochrony zasobów i walorów przyrodniczych oraz poprawy standardów środowiska** ma na celu dążenie do równowagi pomiędzy poszczególnymi elementami zagospodarowania przestrzennego oraz kształtowanie trwałości procesów przyrodniczych, zaspokajających potrzeby społeczne z poszanowaniem zasady sprawiedliwości międzypokoleniowej. PZPW ustala następujące kierunki działań mających na celu ochronę walorów środowiska, przyrody i krajobrazu oraz wzrost bioróżnorodności: utrzymanie potencjału przyrodniczego obszarów i obiektów objętych ochroną prawną; dążenie do minimalizacji negatywnych oddziaływań inwestycji, w tym transportowych, na obszary chronione cenne przyrodniczo poprzez zastosowanie najlepszych dostępnych technik i rozwiązań planistycznych; właściwe zarządzanie zasobami przyrodniczymi i gospodarczymi na obszarach chronionych poprzez dostosowanie zasad gospodarowania na obszarach chronionego krajobrazu do lokalnych uwarunkowań; analiza rozmieszczenia form ochrony przyrody na terenie województwa mazowieckiego, umożliwiającej wskazanie obszarów niezbędnych dla zachowania ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej przyrodniczych obszarów prawnie chronionych wraz z korektą granic istniejących obszarów chronionego krajobrazu kontynuacja tworzenia sieci obszarów chronionych; wprowadzenie systemu ochrony prawnej korytarzy ekologicznych; ochronę dolin rzecznych, obszarów mokradłowych i kompleksów

leśnych, które stwarzają doskonałe warunki migracyjne zwierząt; upowszechnianie działań rolno-środowiskowo-klimatycznych zapewniających rozwój gospodarki rolnej zintegrowanej z ochroną zasobów i walorów przyrodniczych na obszarach wiejskich; ochronę terenów zakrzewień i zadrzewień śródpolnych i nadwodnych, stanowiących ostoje wielu gatunków roślin i zwierząt; zwiększanie powierzchni leśnej w województwie, mającej na celu przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej poprzez: zalesianie gruntów z uwzględnieniem warunków przyrodniczo-krajobrazowych i potrzeb różnorodności biologicznej; utrzymanie leśnych kompleksów promocyjnych wdrażających nowoczesne, proekologiczne zasady gospodarowania w lasach; sporządzanie i wprowadzanie programów zwiększania lesistości na terenie gmin; zachowanie funkcji rolniczej na gruntach o wysokiej jakości i przydatności dla rolnictwa, w szczególności ograniczenie przeznaczenia gleb wysokich klas bonitacyjnych na cele nierolnicze; wdrażanie unijnego instrumentu doskonalenia efektów działalności środowiskowej Systemu Ekozarządzania i Audytu (EMAS), w celu zmniejszenia oddziaływania na środowisko: przedsiębiorstw, zakładów, instytucji. W celu kształtowania stosunków wodnych oraz ochrony ilościowej i jakościowej wód PZPW ustala: utrzymanie istniejących naturalnych zbiorników wodnych i terenów podmokłych, w szczególności starorzeczy, bagien i mokradeł, oczek wodnych oraz renaturalizację przekształconych odcinków rzek i terenów zalewowych; racjonalizację zużycia wód podziemnych na cele komunalne i przemysłowe; zwiększanie retencyjności zlewni województwa poprzez realizację Programu Małej Retencji dla Województwa Mazowieckiego, w szczególności na obszarach o wysokim priorytecie zwiększania retencji; odbudowę zniszczonych systemów melioracyjnych, zwiększających retencję glebową oraz właściwą ich eksploatację, wykorzystanie urządzeń piętrzących do zatrzymania wód opadowych; ochronę układu odwodnienia rowami melioracyjnymi oraz konieczność przebudowy systemów melioracyjnych, działających dotychczas na potrzeby rolnicze w przypadku przekształcenia tych terenów w obszary zurbanizowane; zwiększanie lesistości w celu poprawy retencji gruntowej i ochrony obszarów źródliskowych; ograniczenie emisji ścieków komunalnych oraz spływów powierzchniowych zanieczyszczeń z terenów zurbanizowanych i rolnych, w celu zachowania wód dobrej jakości i zatrzymania procesu eutrofizacji zbiorników wodnych; realizację programu działań na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzenia rolniczego; ochronę głównych zbiorników wód podziemnych i stref ochronnych ujęć wód powierzchniowych i podziemnych; maksymalne odprowadzanie wód opadowych do ziemi, a minimalizowanie ich odprowadzania do kanalizacji; realizację inwestycji z zakresu poprawy i rozwijania infrastruktury związanej z rozwojem rolnictwa i leśnictwa. W zakresie ochrony powierzchni ziemi PZPW ustala główne kierunki działań: ograniczanie przeznaczania gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze lub nieleśne; zachowanie naturalnych form rzeźby terenu oraz ochronę dziedzictwa geologicznego;

wprowadzanie zalesień na gruntach rolnych V i VI klasy bonitacyjnej; utrzymanie istniejących oraz wprowadzenie nowych zadrzewień i zakrzewień na gruntach użytkowanych rolniczo, w celu ograniczenia procesów erozyjnych; przywracanie wartości użytkowej terenom i gruntom zdegradowanym i zdewastowanym w wyniku czynników antropogenicznych (m.in. przez eksploatację surowców) oraz naturalnych; ograniczanie, poprzez racjonalną eksploatację kopalin, niekorzystnego wpływu górnictwa odkrywkowego na krajobraz, gleby i lokalne stosunki wodne; prowadzenie ścisłej ewidencji źródeł zanieczyszczeń oraz eliminację nielegalnych źródeł zagrożeń i zanieczyszczeń; prowadzenie prawidłowej gospodarki regulującej stosunki wodne w odniesieniu do użytków rolnych; zachowanie torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych; prowadzenie działań zmniejszających intensywność procesów erozyjnych poprzez zalesienia i zabiegi agrotechniczne. W zakresie ochrony obszarów występowania surowców mineralnych PZPW ustala następujące kierunki działań: ochronę i racjonalne użytkowanie kopalin w odniesieniu do złóż udokumentowanych oraz obszarów perspektywicznych i prognostycznych; przywracanie wartości użytkowej obszarom poeksploatacyjnym górnictwa odkrywkowego (rekultywacja); wspieranie prac poszukiwawczych surowców energetycznych, zwłaszcza złóż gazu ziemnego w łupkach ilastych. W zakresie poprawy jakości i ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem oraz ograniczenia emisji gazów cieplarnianych PZPW ustala następujące kierunki działań: ograniczanie niskiej emisji (powierzchniowej) ze źródeł rozproszonych poprzez: rozbudowę centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą; zmianę paliw węglowych na paliwa niskoemisyjne oraz wykorzystanie indywidualnych źródeł energii odnawialnej; ograniczenie strat ciepła w budynkach (m.in. termomodernizacje); wdrożenie budownictwa pasywnego. W zakresie ochrony przed hałasem PZPW ustala następujące kierunki w zakresie poprawy klimatu akustycznego: rozbudowę i modernizację sieci drogowo-ulicznej ze stosowaniem tzw. cichych nawierzchni; lokalizowanie elektrowni wiatrowych w bezpiecznej odległości od terenów zurbanizowanych (szczególnie mieszkaniowych). W zakresie racjonalizacji gospodarki odpadami PZPW ustala: postępowanie z odpadami polegające w pierwszej kolejności na zapobieganiu powstawaniu odpadów, a następnie przygotowaniu do ponownego użycia, recyklingu, stosowaniu innych procesów odzysku i na końcu unieszkodliwianiu; ograniczenie ilości odpadów podlegających składowaniu poprzez upowszechnianie selektywnej zbiórki, zwiększenie udziału odzysku i recyklingu odpadów; objęcie zorganizowanym systemem zbiórki odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców regionu.

- **Zintegrowana polityka opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej** ustala: ochronę i przywracanie wartości dziedzictwa materialnego o wyrazistej tożsamości, w tym rewitalizację i rewaloryzację zdegradowanych obiektów i obszarów historycznych, a zwłaszcza architektury drewnianej, dworskiej, przemysłowej, obiektów

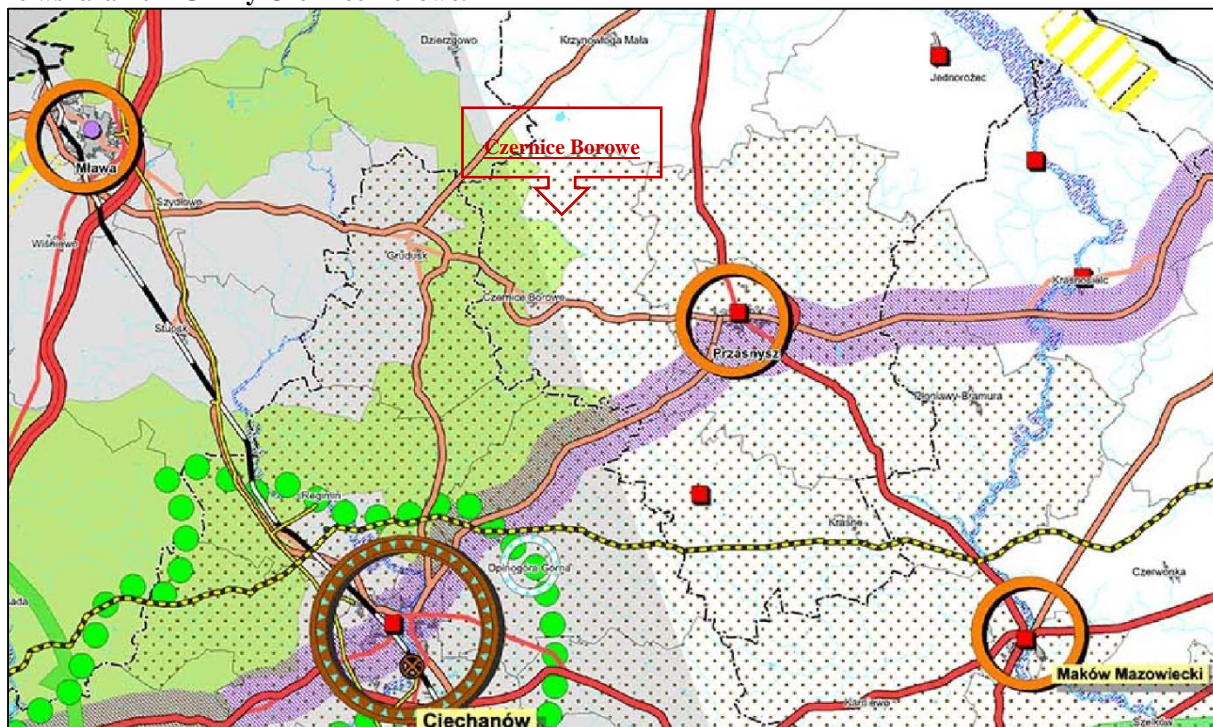

budownictwa obronnego; ochronę i kształtowanie struktur przestrzennych historycznych miast i wsi poprzez ochronę panoram i eksponowanie w sylwetach miejscowości dominant architektonicznych oraz kształtowanie przestrzeni publicznych w nawiązaniu do tradycji miejsca; ochronę zabytkowych układów przestrzennych kolejek wąskotorowych; ochronę regionalnego krajobrazu architektonicznego: rewitalizację wiejskiego dziedzictwa kulturowego, ochronę najcenniejszych obiektów „in situ”, rozwój skansenów; ochronę dziedzictwa archeologicznego; ochronę miejsc związanych z walkami narodowo-wyzwoleńczymi; zachowanie różnorodności kulturowej regionu: pielęgnowanie tradycji i lokalnego folkloru w powiązaniu z zasobami dziedzictwa materialnego, identyfikację oraz rozwój tradycyjnych form działalności gospodarczej, upowszechnianie „ginących zawodów”; ochronę miejsc kultu religijnego; popularyzację i zwiększanie dostępności do zasobów dziedzictwa, w tym wprowadzanie nowych form zwiedzania zabytków, wykorzystanie nowych technologii (digitalizacja zasobów). Umiejętne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego poprzez stymulowanie wykorzystania dziedzictwa kulturowego w obszarze przemysłów kultury i czasu wolnego, zwłaszcza produktów turystyki kulturowej; kreowanie produktów turystyki kulturowej w oparciu o tradycje historyczne, w tym kultury i sztuki ludowej, tradycje ziemiańskie, tradycje rycerskie, religijne; tworzenie szlaków kulturowych wielkich artystów (znanych osobistości); adaptację obiektów zabytkowych dla współczesnych funkcji kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych; zagospodarowanie i udostępnianie stanowisk archeologicznych posiadających czytelną formę krajobrazową w celach dydaktycznych, naukowych i turystycznych; tworzenie płaszczyzn współpracy międzyregionalnej w zakresie zachowania i wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego (tradycji historycznych, śladów osadnictwa, dziedzictwa kultury ludowej) dla rozwoju produktów turystyki kulturowej. Kształtowanie tożsamości regionalnej i budowanie klimatu społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez stymulowanie partycypacji społecznej w podejmowaniu działań dotyczących zarządzania dziedzictwem kulturowym i służących ochronie obiektów zabytkowych oraz promowanie najlepszych przykładów takich działań; propagowanie korzyści płynących z dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz zachowania typowych dla regionu form budownictwa tradycyjnego; wspieranie działalności stowarzyszeń działających w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego regionu.

Rysunek 7. Fragment mapy Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego ze wskazaniem Gminy Czernice Borowe.

OZNACZENIA OGÓLNE

- granice województwa mazowieckiego
- granice województw sąsiednich
- granice powiatów
- granice gmin
- wody
- lasy
- zabudowa

PODSTAWOWE ELEMENTY SIECI OSADNICZEJ

- ośrodek metropolitalny o znaczeniu europejskim
- ośrodki regionalne
- ośrodki subregionalne
- ośrodki powiatowe wzmacniające policentryczną strukturę województwa
- ośrodki lokalne o istotnym potencjale rozwojowym
- potencjalny zasięg Obszaru Metropolitalnego Warszawy

POWIĄZANIA INFRASTRUKTURALNE

- elektrownie systemowe
- linie elektroenergetyczne 400 kV
- linie elektroenergetyczne 220 kV
- międzynarodowe gazociągi wysokiego ciśnienia
- krajowe gazociągi wysokiego ciśnienia
- rafineria
- ropociągi
- oczyszczalnie ścieków dla aglomeracji > 100 000 RLM

POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE

- KORYTARZE TRANSPORTOWE**
- paneuropejskie
 - postulowany paneuropejski
 - sieci bazowej TEN-T
 - regionalne
 - postulowany szlak drogowy
- REGIONALNE TRASY OBWODOWE**
- Wielka Pętla Mazowsza
 - Duża Obwodnica Warszawy
- TRASY OBWODOWE WARSZAWY**
- Mała Obwodnica Warszawy
 - Ekspresowa Obwodnica Warszawy
 - Obwodnica Miejska Warszawy
 - Obwodnica Śródmiejska Warszawy
- autostrady
 - drogi ekspresowe
 - pozostałe drogi krajowe
 - odcinki dróg krajowych postulowane do obniżenia kategorii
 - drogi wojewódzkie
 - odcinki dróg wojewódzkich postulowane do obniżenia kategorii
 - Legionowska Trasa Mostowa
 - drogi główne ruchu przyspieszonego i główne
 - koleje dużych prędkości
 - linie kolejowe
 - lotniska
 - potencjalny obszar lokalizacji centralnego portu lotniczego dla Polski

OCHRONA WALORÓW PRZYRODNICZYCH

- park narodowy
- parki krajobrazowe
- obszary do utrzymania wysokich walorów przyrodniczo-krajobrazowych
- obszary chronionego krajobrazu
- obszary Natura 2000
- uzdrowisko Konstancin ze strefą ochrony uzdrowiskowej
- „zielone pierścienie” wokół miast
- obszary predestynowane do pełnienia funkcji żywicielskich o strategicznym znaczeniu

OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

- obszar wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO
- pomniki historii
- Pomnik Zagłady
- historyczne założenia przestrzenne (liczba oznacza ilość >1)
- najcenniejsze miasta historyczne
- parki kulturowe
- ośrodki budowania tożsamości regionalnej
- pasma przyrodniczo-kulturowe

PRZECIWDZIAŁANIE ZAGROŻENIOM

- obszary zagrożone powodzią
- obszary ograniczonego użytkowania dla portów lotniczych

Źródło: Fragment mapy Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie

3.3 KRÓLEWIECKI OBSZAR FUNKCJONALNY - POROZUMIENIE PRZASNYSKIE

Gmina Czernice Borowe Uchwałą Nr 274/XXV/13 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 5 września 2013 r. przystąpiła do Stowarzyszenia pod nazwą „Królewiecki Obszar Funkcjonalny - Porozumienie Przasnyskie”. Królewiecki Obszar Funkcjonalny - Porozumienie Przasnyskie jest dobrowolnym, samorządowym i trwałym zrzeszeniem gmin i powiatów zawartym dla wsparcia idei samorządu terytorialnego, ochrony wspólnych interesów, wspierania rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości oraz pielęgnowania kultury regionu. Teren Królewieckiego Obszaru Funkcjonalnego obejmuje obszar Powiatu Przasnyskiego (miasta Przasnysz, Miasta i Gminy Chorzele, Gminy Przasnysz, Gminy Jednorożec, Gminy Krasne, Gminy Czernice Borowe, Gminy Krzynowłoga Mała) z możliwością poszerzenia o powiaty, miasta i gminy sąsiadujące bezpośrednio lub pośrednio z drogą krajową nr 57. Gmina Czernice Borowe obok Powiatu Przasnyskiego, Miasta Przasnysz, Miasta i Gminy Chorzele, Gminy Jednorożec, Gminy Przasnysz, Gminy Krasne, Gminy Krzynowłoga Mała należy do Członków Założycieli Stowarzyszenia.

Do statutowych Celów Stowarzyszenia „Królewiecki Obszar Funkcjonalny - Porozumienie Przasnyskie” należą:

- ❖ upowszechnianie idei samorządności lokalnej,
- ❖ zajmowanie stanowisk w sprawach publicznych,
- ❖ ochrona wspólnych interesów członków Stowarzyszenia,
- ❖ podejmowanie działań na rzecz przeciwdziałania bezrobociu i ograniczania jego skutków,
- ❖ wspieranie rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości,
- ❖ pielęgnowanie kultury regionu,
- ❖ pozyskiwanie i wykorzystanie środków pomocowych Unii Europejskiej oraz innych krajowych i międzynarodowych instytucji finansowych,
- ❖ inicjowanie i opiniowanie strategicznych projektów gospodarczych dotyczących działalności wspólnej zrzeszonych podmiotów oraz obszarów ich działania,
- ❖ wspieranie działań zmierzających do racjonalnego ukształtowania regionalnego,
- ❖ koordynacja współdziałania gmin, powiatów i województw zmierzająca do podtrzymania wspólnych tradycji historycznych, kulturalnych i gospodarczych Królewieckiego Obszaru Funkcjonalnego,

- ❖ podejmowanie działań zmierzających do gospodarczego i kulturalnego rozwoju Królewieckiego Obszaru Funkcjonalnego,
- ❖ podejmowanie działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego,
- ❖ popularyzowanie wiedzy o Królewieckim Obszarze Funkcjonalnym,
- ❖ podejmowanie wspólnych przedsięwzięć z partnerami zagranicznymi, wspieranie regionalnej współpracy zagranicznej,
- ❖ podejmowanie działań na rzecz integracji Polski z Unią Europejską,
- ❖ wspomaganie członków w realizacji ich zadań własnych i zleconych,
- ❖ podejmowanie działań w zakresie rozwoju systemu pomocy społecznej,
- ❖ podejmowanie działań na rzecz ograniczania skutków niepełnosprawności,
- ❖ podejmowanie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa,
- ❖ wspieranie turystyki i podejmowanie działań na rzecz regionalnych przedsięwzięć turystycznych,
- ❖ upowszechnianie wiedzy na temat bezpieczeństwa publicznego i podejmowanie działań na rzecz jego poprawy,
- ❖ podejmowanie działań w zakresie rozwoju infrastruktury i gospodarki komunalnej,
- ❖ wspieranie inicjatyw na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego, popularyzowanie wiedzy na temat nowych zasad organizacji edukacji, pomocy społecznej i ochrony zdrowia oraz wspieranie inicjatyw służących dalszemu rozwojowi tych dziedzin,
- ❖ inne działania dla dobra i rozwoju Królewieckiego Obszaru Funkcjonalnego oraz jego mieszkańców.

4 UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE GMINY CZERNICE BOROWE

4.1 STAN I OCHRONA ŁADU PRZESTRZENNEGO I WARUNKI JEGO OCHRONY – PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE

Realizacja zadań własnych Gminy w świetle ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2013 poz. 594, z późn.zm.) obejmuje m.in. sprawy ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej. Natomiast zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego, zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalanie zasad ich zagospodarowania i zabudowy, przyjmując ład przestrzenny i zrównoważony rozwój za podstawę działań określa ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. 2015 poz. 199, z późn.zm.). Zgodnie z art. 3. ust.1 przytoczonej ustawy „*Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej na terenie gminy, w tym uchwalanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z wyjątkiem morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej oraz terenów zamkniętych, należy do zadań własnych gminy.*”

4.1.1 STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO ORAZ WYMOGI JEGO OCHRONY

Przywołując art. 2 pkt 1) ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym poprzez pojęcie „*ładu przestrzennego*” należy rozumieć: „*takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne*”.

Podstawowy wyznacznik kształtowania i ochrony ładu przestrzennego na terenie Gminy Czernice Borowe powinny stanowić zmiany obowiązującego od 2003 r. miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Zmiany planu należy opracowywać dla poszczególnych obszarów lub całości Gminy, w zależności od potrzeb społecznych, ekonomicznych i gospodarczych. W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, którego najbardziej efektywnym narzędziem w sensie lokalnym jest MPZP, uwzględnia się zwłaszcza:

- ❖ wymagania ładu przestrzennego, w tym urbanistyki i architektury;
- ❖ walory architektoniczne i krajobrazowe;
- ❖ wymagania ochrony środowiska, w tym gospodarowania wodami i ochrony gruntów rolnych i leśnych;
- ❖ wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;

- ❖ wymagania ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także potrzeby osób niepełnosprawnych;
- ❖ walory ekonomiczne przestrzeni;
- ❖ prawo własności;
- ❖ potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa;
- ❖ potrzeby interesu publicznego;
- ❖ potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej, w szczególności sieci szerokopasmowych.

W związku z powyższym podczas sporządzania zmian MPZP należy wziąć pod uwagę fakt, iż ochrona ładu przestrzennego uwarunkowana jest chęcią ekspozycji najbardziej wartościowych elementów krajobrazu zarówno przyrodniczego jak i kulturowego. Powinno dążyć się do eliminowania z przestrzeni składników zagospodarowania, które są powodem jej dysharmonii oraz stawiać za cel wdrażanie rewitalizacji, rehabilitacji i przekształceń obszarów zdegradowanych, o najniższej atrakcyjności przestrzennej.

Na terenie Gminy Czernice Borowe dominującym typem zabudowy jest zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna skupiona w największych miejscowościach (Czernice Borowe, Rostkowo, Obrębiec), zabudowa zagrodowa wraz z zabudową mieszkaniową jednorodziną tworząca średnie wsie (m.in. Pawłowo Kościelne, Olszewiec, Węgra, Chojnowo) oraz zabudowa zagrodowa składająca się na małe wsie (m.in. Dzielin, Chrostowo Wielkie) oraz rozproszone siedliska rolnicze. W większości zwarta zabudowa mieszkaniowa w największych miejscowościach uzupełniona jest podstawowymi usługami wiejskimi (sklepy spożywczo-przemysłowe), czy też usługami publicznymi (siedziba Urzędu Gminy, bank, ośrodek zdrowia, szkoły, świetlice, remizy OSP). W miejscowości Kuskowo zlokalizowana jest zabudowa wielorodzinna w formie tzw. „wielkiej płyty”, stanowiąca pozostałość po zlikwidowanym Państwowym Gospodarstwie Rolnym.

Głównym problemem dotyczącym utrzymania i ochrony ładu przestrzennego w Gminie Czernice Borowe jest różnorodność architektoniczna sytuowanej zabudowy, wynikająca z bardzo ogólnych zapisów obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz jego późniejszych zmian, a także usytuowana w wielkim rozproszeniu zabudowa zagrodowa.

4.1.2 OBOWIĄZUJĄCE MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE

W świetle art. 4. 1. ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym „ustalenie przeznaczenia terenu, rozmieszczenie inwestycji celu publicznego oraz określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w miejscowym planie

zagospodarowania przestrzennego.” Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego stanowi akt prawa miejscowego. Na terenie Gminy Czernice Borowe obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego przyjęty Uchwałą Nr 100/IX/2003 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 10 grudnia 2003 roku w sprawie uchwalenia Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe, do którego wprowadzono 2 zmiany: Uchwałą Nr 206/XXVIII/06 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 16 lutego 2006 r. w sprawie zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe, obejmującej fragmenty wsi Grójec, Miłoszewiec, Obrębiec, Pierzchały, Rostkowo, Smoleń Poluby, Turowo, Węgra oraz Uchwałą Nr 208/XXIII/09 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 24 sierpnia 2009 roku w sprawie zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego fragmentów Gminy Czernice Borowe.

Tabela 3. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Czernice Borowe.

Lp.	Nr Uchwały Rady Gminy Czernice Borowe	Data uchwalenia	Tytuł uchwały Rady Gminy Czernice Borowe
1.	100/IX/2003	10 grudnia 2003 r.	w sprawie uchwalenia Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe
2.	206/XXVIII/06	16 lutego 2006 r.	w sprawie zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe, obejmującej fragmenty wsi Grójec, Miłoszewiec, Obrębiec, Pierzchały, Rostkowo, Smoleń Poluby, Turowo, Węgra
3.	208/XXIII/09	24 sierpnia 2009 r.	w sprawie zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego fragmentów Gminy Czernice Borowe

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na czerwiec 2015 r.

Obowiązujący miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Gminie Czernice Borowe wraz z późniejszymi zmianami ustala główne przeznaczenie terenów:

- ✧ zabudowy zagrodowej;
- ✧ zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej;
- ✧ zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej i usług;
- ✧ zabudowy usług publicznych i komercyjnych;
- ✧ powierzchniowej eksploatacji kruszywa.

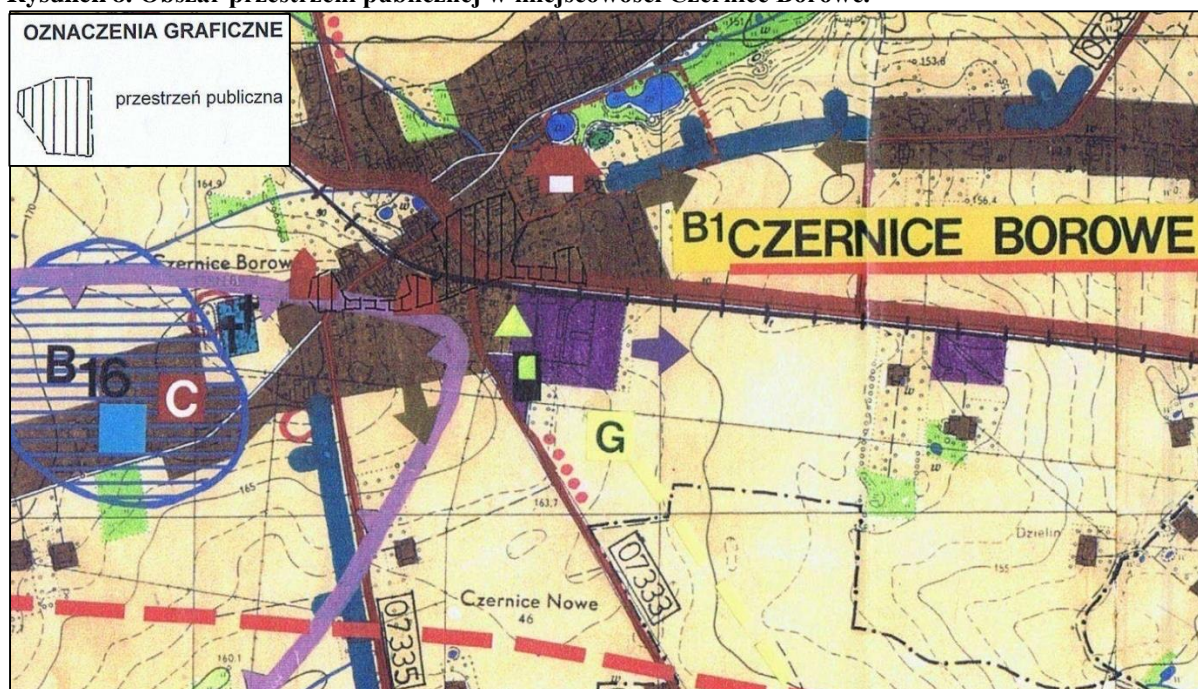
4.1.3 OBSZARY PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

Przywołując art. 2 pkt 6) ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym poprzez pojęcie „obszaru przestrzeni publicznej” należy rozumieć: „obszar

o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne, określony w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy”. Podlegające zmianie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe przyjęte Uchwałą nr 191/XXII/02 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 26.04.2002 r. oraz zmienione Uchwałą nr 194/XXIV/05 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 24 października 2005 r. wyznacza przestrzeń publiczną w miejscowości Czernice Borowe oraz Rostkowo.

Rysunek 8. Obszar przestrzeni publicznej w miejscowości Czernice Borowe.

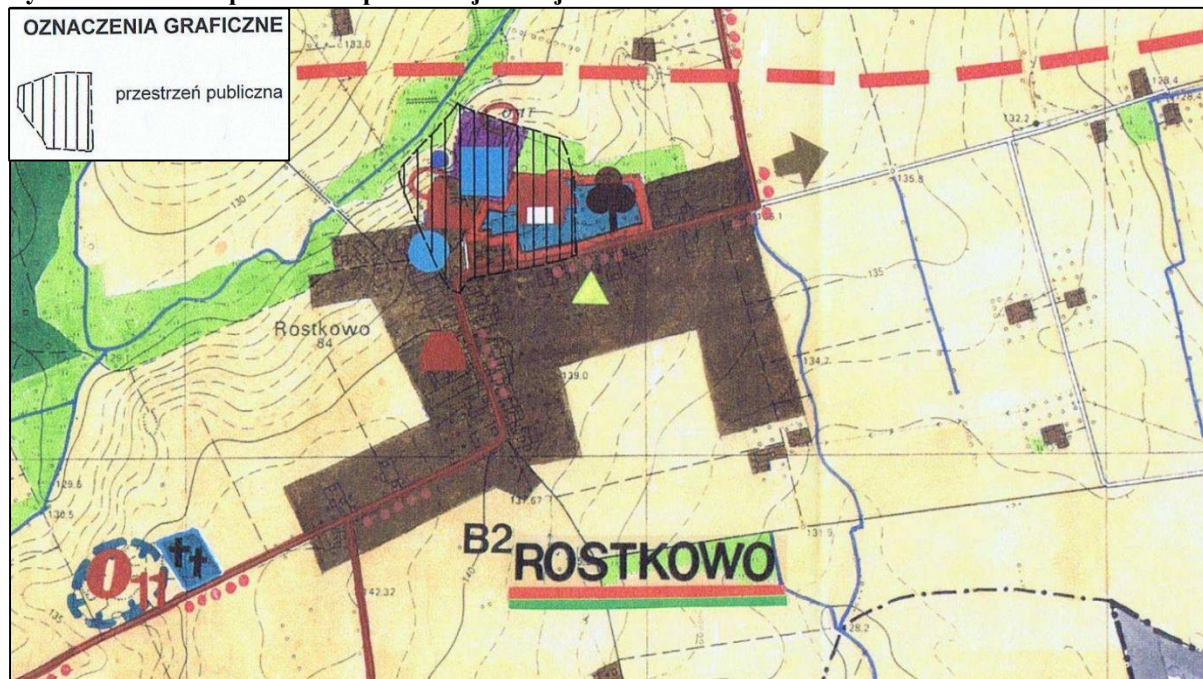

Źródło: Fragment załącznika nr 2 do Zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe, przyjętej Uchwałą nr 194/XXIV/05 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 24 października 2005 r.

Dla przestrzeni publicznej wyznaczonej w centrum wsi Czernice Borowe przewidziano zagospodarowanie terenu jako skupisko zabudowy usługowej w powiązaniu z układem komunikacyjnym, o największej intensywności społecznych oddziaływań, które powinny łączyć ważne węzły funkcjonalne m.in. ośrodek kultu religijnego, władzy świeckiej, usług kultury, oświaty, handlu. Przestrzeń ta powinna posiadać odpowiednią atrakcyjność programu użytkowego oraz kompozycji przestrzennej, wzbogaconej przez detale architektoniczne.

Rysunek 9. Obszar przestrzeni publicznej w miejscowości Rostkowo.

Źródło: Fragment załącznika nr 3 do Zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe, przyjętej Uchwałą nr 194/XXIV/05 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 24 października 2005 r.

Dla przestrzeni publicznej wyznaczonej we wsi Rostkowo przewidziano konieczność podkreślenia kompleksu zabytkowego, o wyraźnej funkcji kulturowej, która powinna uzyskać właściwą oprawę w postaci kompozycji przestrzennej oraz programu użytkowego w powiązaniu z obsługą komunikacyjną. Dla wyraźnie identyfikowalnej struktury skupiającej się wokół kościoła i zabytkowego parku wymagane jest uporządkowanie i uzupełnienie, wzbogacenie o detale architektoniczne.

4.2 STAN ŚRODOWISKA, W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚĆ I JAKOŚĆ ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGI OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU, W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE

źródło: stan środowiska oraz wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego na terenie Gminy Czernice Borowe opracowano przy udziale Prognozy Oddziaływania na Środowisko dla projektu zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Gminy Czernice Borowe, wrzesień 2015 r.

4.2.1 RZEŻBA TERENU – GEOMORFOLOGIA

Obszar Gminy Czernice Borowe położony jest na terenie dwóch mezoregionów. Wysoczyzna Ciechanowska stanowi falistą równinę urozmaiconą ostańcami wzgórz

morenowych i kemów (wys. do 157 m), rozcięta dolinami dopływów Narwi i Wkry. Region ma charakter typowo rolniczy. Natomiast Wzniesienia Mławskie są wysoczyzną morenową z wysokościami do 235 m n.p.m. (Dębowa Góra) o bezzeziornej powierzchni, przeciętej wałami pochodzenia kemowego bądź morenowego. Wzniesienia Mławskie są wzgórzami powiązаныmi z zasięgiem najmłodszego stadia zlodowacenia środkowopolskiego. Południowa część regionu odwadniana jest do Wkry i Orzyca. W obrębie Wzniesień Mławskich przeważają obszary rolnicze. Kompleksy leśne występują na peryferiach.

Ukształtowanie powierzchni Gminy na przeważającej powierzchni jest mało zróżnicowane. Teren jest lekko pofalowany. Wyjątek stanowi część północno – wschodnia, która to posiada charakter pagórkowaty. Deniwelacje tego terenu osiągają wartości 10 - 20 m. Cały teren Gminy obniża się w kierunku doliny rzeki Węgierki, która stanowi oś hydrograficzną obszaru Gminy.

4.2.2 BUDOWA GEOLOGICZNA

Teren Gminy położony jest na skłonie prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej w zasięgu wymienienia mazursko - suwalskiego. Na krystaliniku spoczywa permo-mezozoiczny kompleks strukturalny oraz osady dawnego trzeciorzędu. Pod powierzchnią czwartorzędu napotkać można głównie mioceńskie piaski, mułki i ropy z przewarstwieniami węgla brunatnych. Same osady czwartorzędowe reprezentowane są głównie przez gliny zwałowe, pisaki i żwiry lodowcowe oraz żwiry i piaski kemów. Osady holoceniowe to głównie mułki i piaski rzeczne oraz lokalnie występujące namuły i torf. Wiekowo osady czwartorzędowe powiązane są z zlodowaceniem środkowopolskim. Miąższość osadów czwartorzędowych osiąga od 120 m do nawet 300 m.

4.2.3 GLEBY

Podział na klasy bonitacyjne jest odzwierciedleniem wartości rolniczej gleb. Podstawą zaliczenia gleb do danej klasy bonitacyjnej są przede wszystkim ich właściwości i warunki przyrodnicze terenu, wpływające zasadniczo na ich urodzajność. Klasy bonitacyjne ustalane są oddzielnie dla gruntów ornych i użytków zielonych. W obrębie gleb gruntów ornych wydzielono 9 klas bonitacyjnych z podziałem na 3 grupy.

Zestawienie klas bonitacji:

klasa I gleby orne najlepsze,

- klasa II gleby orne bardzo dobre,
- klasa IIIa gleby orne dobre,
- klasa IIIb gleby orne średnio dobre,
- klasa IVa gleby orne średniej jakości,
- klasa IVb gleby orne średniej jakości gorsze,
- klasa V gleby orne słabe,
- klasa VI gleby orne najslabsze,
- klasa VI rz gleby pod zalesienie.

Zgodnie z klasyfikacją bonitacyjną znaczny jest udział gleb klasy IIIa do IVa, ale występują i gleby klasy II.

Przydatność rolniczą gleb określają kompleksy, będące typami siedliskowymi rolniczej powierzchni produkcyjnej, z którymi związany jest odpowiedni dobór uprawianych roślin. Charakterystykę kompleksów przyjęto ze względu na siedliska związane z uprawą zbóż ozimych, uznanych za najbardziej właściwe rośliny wskaźnikowe.

Zestawienie wszystkich kompleksów glebowo - rolniczych:

- 1- pszenno bardzo dobry,
- 2- pszenno dobry,
- 3- kompleks pszenno wadliwy,
- 4- żytni bardzo dobry,
- 5- żytni dobry,
- 6- żytni słaby,
- 7- żytni bardzo słaby,
- 8- zbożowo pastewny mocny,
- 9- zbożowo pastewny słaby,
- 10- pszenno górski,
- 11- zbożowo górski,
- 12- owsiano ziemniaczany górski,
- 13- owsiano pastewny górski,
- 14- gleby orne przeznaczone pod użytki zielone.

Najlepsze gleby występują w części środkowej Gminy, w rejonie miejscowości Czernice Borowe, Chojnowo, Żebry i Obrębiec. Są to gleby zaliczane do 1 kompleksu pszennego bardzo dobrego i 2 pszennego dobrego. Gleby te powinny być wykorzystywane rolniczo i chronione przed zmianą ich wykorzystania. Południową część Gminy cechują gleby bardziej zróżnicowane. Gleby wyższych klas są przemieszane z glebami od IV a do V klasy bonitacyjnej, które zalicza się do 5 i 6 kompleksu przydatności rolniczej. Tutaj wysokość plonów uzależniona jest od rozkładu opadów atmosferycznych. Gleby klas słabszych występują w części północno-wschodniej Gminy Czernice Borowe. Są to gleby klas bonitacyjnej IV b i V, 6 i 7 kompleksu, tj. żytniego słabego i bardzo słabego. Użytki zielone naturalne zajmują około 13 % ogólnej powierzchni Gminy, w tym ok. 7 % stanowią łąki.

4.2.4 SUROWCE NATURALNE

Na obszarze północno-wschodniej części Gminy występują złoża kruszywa naturalnego. Tworzą one gniazda bądź ławice o utworach piaszczystych i żwirowych przydatnych dla budownictwa, szczególnie drogowego, występujące w rejonie miejscowości Pierzchały, Chojnowo i Olszewiec. Badania geologiczne wykazały również występowanie dobrej jakości złóż kruszywa między miejscowościami Węgra i Chojnowo, a także zasoby torfu w rejonie udokumentowanego torfowiska o nazwie Kosmowo.

4.2.5 HYDROLOGIA – WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

WODY POWIERZCHNIOWE I ICH JAKOŚĆ

Obszar Gminy Czernice Borowe położony jest w zlewni III rzędu rzeki Orzyc - dopływu Narwi. Praktycznie cała powierzchnia Gminy odwadniana jest przez rzekę Węgierka. Rzeka ta stanowi oś hydrograficzną Gminy. Część zachodnia Gminy, w okolicach wsi Żebry - Kordy odwadniana jest przez rzekę Łydynię, a niewielki obszar w południowo-zachodniej części Gminy należy do zlewni Sony Wschodniej. Występuje także fragment zlewni rzeki Pełty (w części południowej Gminy).

Rzeka Węgierka bierze początek w rejonie miejscowości Rzęgnowo. Generalnie płynie na południowy - wschód, a po przepłynięciu przez Przasnysz, odpływa na południe w kierunku doliny Orzyca. W obrębie Gminy rzeka Węgierka wpływa w okolicy miejscowości Kolonia Kosmowo. Rzeka na początkowym odcinku ma bardzo małą głębokość, jest zamulona i zarośnięta. Rzeka płynie w dość wyraźnie zaznaczonej dolinie.

Dno doliny Węgierki oraz jej dopływów spod Jastrzębca, Smolanki zbudowane jest z torfów. Pas torfów jest stosunkowo wąski, wynosi około 200-300 metrów po obu stronach rzeki i swym zasięgiem obejmuje miejscowość Węgra. Odcinek rzeki od mostu w Pawłowie Kościelnym do mostu w m. Węgra posiada długość około 4.750 km. Rzeka na tym odcinku przepływa przez łąki i częściowo przez lasy głównie olchowe. Rzeka jest wypłycona, zarośnięta. Rzeka na dalszym odcinku jest częściowo uregulowana - okresowo odmulana, ale posiada także charakter meandrujący.

Rzeka Sona Wschodnia przepływa przez południowo-zachodnią część Gminy na niewielkim, bo zaledwie 600-metrowym odcinku. Granica zlewni Węgierki i Sony przebiega po gruntach wsi Chrostowo-Zalesie. Grunty wsi Kolonia-Zalesie i Chrostowo-Zalesie odwadniane są w ramach zadania Radomka wykonanego w 1971 r. z odpływem do Sony Wschodniej.

Rzeka Pełta jest ciekim o długości 50,7 km, którego źródło znajduje się na terenie Gminy w jej południowej części. Źródłem jest oczko wodne zasilane wodami gruntowymi i opadowymi. Obszar zasilania jest stosunkowo niewielki. Rzeczka na całym odcinku jest uregulowana. Przez teren Gminy płynie z kierunku północnego na południowy na odcinku około 500 m, następnie skręca na południowy wschód na odcinku około 2,5 km, by poniżej miejscowości Załogi-Cibory opuścić teren Gminy. Rzeka jest wypłycona, brzegi i dno zarośnięte jest roślinnością. Rzeka w okresie letnim nie prowadzi wody.

Do wód i urządzeń melioracji podstawowych należy rzeka Węgierka – 11, 67 km oraz rzeka Pełta -1,80 km i rzeka Sona Wschodnia – 0,61 km. Natomiast urządzeniami melioracji szczegółowych są wszystkie rowy oraz urządzenia drenarskie wstępujące w ewidencji wód i urządzeń melioracji wodnych. Łączna długość rowów wynosi 150, 44 km. Obszar zmeliorowany urządzeniami melioracji wodnych szczegółowych, tj. drenowanie oraz odwodnienie rowami obejmuje 8262,83 ha. Obszar Gminy posiada dość liczne cieki wodne bez nazw oraz liczne rowy melioracyjne w różnym stanie od uregulowanych i sukcesywnie odmulanych do praktycznie zasypanych.

Gmina nie posiada jezior. Jednak na jej terenie znajduje się duża ilość obiektów małej retencji w postaci "oczek wodnych" o różnej wielkości, kształcie i pochodzeniu. Popularne stało się pogłębianie naturalnych obniżzeń terenu w celu organizowania obiektów małej retencji.

W odniesieniu do stanu jakościowego wód powierzchniowych to pozostawia on wiele do życzenia. Wody powierzchniowe w dalszym ciągu (choć już znacznie mniejszym niż kilka lat wcześniej) traktowane są powszechnie jako odbiorniki zanieczyszczeń bytowo - gospodarczych. Ponadto najważniejszym elementem wpływającym na stan wód są tak zwane zanieczyszczenia obszarowe. Do tego typu zanieczyszczeń zalicza się ładunki zawarte w wodach wsiąkających oraz spływających na terenie całej zlewni. Zgodnie z charakterystyką Gminy, zlewnia rzek to głównie tereny intensywnej uprawy rolnych. Tak więc do wód przedostają się znaczne ilości azotu, fosforu i pestycydów wypłukiwanych z gruntu oraz spłukiwanych bezpośrednio po aplikacji na polach uprawnych.

WODY PODZIEMNE I ICH JAKOŚĆ

Na terenie Gminy Czernice Borowe wody podziemne użytkowe występują na dwóch poziomach. Pierwszym z nich są wody podskórne zalegające nie głębiej niż 2 m p.p.t., w osadach łatwo przepuszczalnych charakteryzuje się zwierciadłem swobodnym. Poziom tych wód podlega wahaniom, w zależności od wielkości opadów atmosferycznych. Taki stan występuje głównie w dolinach cieków wodnych i naturalnych zagłębieniach terenu. Tereny te powinny pozostać przy dotychczasowym wykorzystaniu jako trwałe użytki zielone.

Kolejnym poziomem wód podziemnych są warstwy izolowane lub częściowo izolowane utworami półprzepuszczalnymi (gliny zwałowe). Poziom ten cechuje się napiętym zwierciadłem. Ten poziom wód zasilany jest z wód opadowych przedostających się przez warstwy trudno przepuszczalne. Z tego piętra wodonośnego, a właściwie z jego płytszych poziomów (do ok. 10 m p.p.t.) korzystają mieszkańcy Gminy, poprzez studnie kopane. Poziom wód służących zaopatrzeniu ludności za pośrednictwem studni głębinowych bazuje na głębokościach od 30 do ok. 80 m p.p.t. Stanowią go wody czwartorzędowe o stosunkowo dobrej jakości, niekiedy tylko o podwyższonej twardości lub barwie.

Teren gminy położony jest w całości nad Głównym Zbiornikiem Wód Podziemnych - trzeciorzędowy (oznaczenie dawne) zbiornik wód podziemnych - Subniecka Warszawska. Ze względu na położenie w dużej odległości od centrum niecki oraz dominujące znaczenie wód czwartorzędowych, rozpoznanie hydrogeologiczne tej części zbiornika jest słabe. Parametry wód zbiornika są niekorzystne o podwyższonej parametrach barwy i utlenialności.

Źródłem zaopatrzenia Gminy w wodę są ujęcia zlokalizowane na terenie miejscowości Czernice Borowe, Rostkowo i Pawłowo Kościelne. Ponadto występują ujęcia o różnym

stopniu likwidacji lub wyłączenia z eksploatacji w miejscowościach: Borkowo Falenta, Obrębiec, Kuskowo i Chojnowo. Woda surowa z ujęć podziemnych podlega badaniom i wykazuje zanieczyszczenia żelazem i manganem, wskaźnikami określanymi jako naturalne, pochodzącymi od złoża, w którym występuje. Woda wymaga uzdatniania przed jej przekazaniem dla odbiorców. Główny użytkowy poziom wodonośny ma charakter porowy i występuje w piaszczystych utworach czwartorzędowych. Ujmowany jest otworami studziennymi o głębokości przeważnie 40 - 80 m. Wody tego poziomu zazwyczaj wymagają prostego uzdatnienia ze względu na duże zawartości żelaza i manganu. Lokalnie natrafić można na niewielkiej powierzchni obszary, gdzie woda ujmowana nie wymaga stosowania zabiegów uzdatniających. Problem jakości wód pojawia się w okolicy miejscowości Chojnowo, gdzie odnotowuje się przekroczenia zawartości chromu i żelaza. Może to być powiązane z bliską lokalizacją dawnego gminnego wysypiska odpadów komunalnych (nieuszczelnione wyrobisko poźwirowe). Obecnie składowisko to zostało poddane rekultywacji. Na podstawie posiadanych materiałów źródłowych należy stwierdzić że teren Gminy jest słabo opróbowany. Ponadto pobierane próby rozmieszczone są nierównomiernie stąd nie można jednoznacznie oceniać stanu jakości wód podziemnych. Podczas analiz materiałów zebranych zauważono wyniki badań prób ze studni kopanych - jakość wód w przewadze zła (klasa III) - podwyższone zawartości azotu azotanowego, siarczanów i fosforanów - co potwierdza wcześniejsze wnioski na temat źródeł zanieczyszczeń z obszarów rolnych. Olbrzymim zagrożeniem jest także wykorzystanie nieczynnych studni kopanych jako zbiorniki na ścieki bytowe lub miejsce składowania odpadów komunalnych.

Wody geotermalne na terenie województwa Mazowieckiego zostały odkryte w rejonie południowo-zachodnim. Północne rejony województwa (Przasnysz, Czernice Borowe) nie posiadają korzystnych warunków ewentualnego pozyskiwania takich wód. Jednakże wobec braku pełnych badań w tym zakresie nie wyklucza się możliwości wykorzystania takich wód, w przypadku ich odkrycia. Wody mineralne na terenie województwa zostały udokumentowane w postaci źródła w Konstancinie-Jeziornej. Są one pozyskiwane dla celów leczniczych. W rejonie Czernic Borowych nie występują korzystne warunki ewentualnego pozyskiwania wód mineralnych.

4.2.6 KLIMAT

Według podziału klimatycznego Polski teren Gminy Czernice Borowe znajduje się na pograniczu regionu mazursko - białostockiego i mazowiecko - podlaskiego. Jest to

terendzielniczy środkowej o najmniejszych opadach rocznych w skali kraju. Nasłonecznienie jest tu mniejsze niż w innych rejonach, charakterystyczny jest krótszy okres wegetacji oraz duża wilgotność powietrza. Średnia roczna temperatura wynosi 7°C , przy czym średnia temperatura półrocza zimowego wynosi ok. 0°C , a letniego 14°C .

Średnie sumy opadów są jednymi z najniższych w Polsce i nie osiągają 550 mm. Średnie sumy opadów w półroczu zimowym wynoszą mniej niż 200 mm, a w półroczu letnim 350 mm. Liczba dni z opadami jest zmienna i dochodzi do 190. Względna wilgotność powietrza osiąga około 80%. Średnia wilgotność wyrażona ciśnieniem pary wodnej wynosi 9,0 - 9,5 hPa, a średnia suma roczna promieniowania całkowitego na omawianym rejonie 370 kJ/cm^2 .

Wiatr jest elementem wektorowym określonym przez kierunek i prędkość przepływu powietrza. Jego prędkość analizuje się poprzez podanie wartości średnich w analizowanym okresie. Stanowi on czynnik wpływający na rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń w dolnych warstwach atmosfery. Prędkość wiatru wpływa na tempo rozprzestrzeniania, natomiast kierunek wiatru decyduje o trasie ich transportu. Na większości obszaru Gminy średnia prędkość wiatru zmienia się nieznacznie i przyjmuje wartości w zakresie od 3,0 do 4,0 m/s.

4.2.7 ŚWIAT ROŚLIN I ZWIERZĄT

Pod względem geobotanicznym przedmiotowy obszar gminy leży w Prowincji Środkowoeuropejskiej, Dziale Mazowiecko-Poleskim, Krainie Chełmińsko-Dobrzyńska, w Okręgu (E.2a.5.f), Opiniogórskim, (E.2a. 5e) Przasnyskim oraz (E2a.5a) Stupskim.

Pod pojęciem potencjalnej roślinności naturalnej należy rozumieć hipotetyczny stan roślinności, opisany fitosocjologicznymi jednostkami zbiorowisk roślinnych, jaki mógłby być osiągnięty na drodze naturalnej sukcesji pierwotnej lub wtórnej, gdyby oddziaływania człowieka zostały wyeliminowane, a właściwa dla danego regionu roślinność mogła w pełni wykorzystać możliwości stwarzane przez zróżnicowane siedliska. Zgodnie z tak przyjętą definicją, na obszarze Gminy Czernice Borowe (na podstawie opracowania Potencjalna roślinność naturalna Polski IGiPZ PAN, Warszawa, 2008 r.), wyróżniono dominujący powierzchniowo rodzaj potencjalnej roślinności naturalnej - grąd subkontynentalny (Tilio – Carpinetum), następny pod względem zajmowanej powierzchni - kontynentalny bór mieszany sosnowo - dębowy Qerco-Pinetum oraz występujący miejscami (głównie doliny cieków wodnych) łąg jesionowo-olszowy Fraxino-Alnetum. W warunkach geograficznych Gminy,

tak jak w prawie całej Polski i Europie, w pierwotnym krajobrazie dominowały lasy. Krajobraz ten urozmaicały rzeki, ze specyficzną dla nich roślinnością wodną oraz torfowiska. Niewielką powierzchnię mogły też zajmować zbiorowiska okrajkowe (na polanach leśnych) i murawowe oraz zarośla. Granice powyższych jednostek oparto w głównej mierze na przebiegu naturalnych zasięgów drzew i ważniejszych gatunków krzewów oraz na rozmieszczeniu naturalnych zbiorowisk roślinnych. Florę występującą na omawianym obszarze szacuje się na około 950 gatunków roślin naczyniowych, a początki obecnej szaty roślinnej sięgają około 12 tysięcy lat temu.

Zbiorowiska roślinne Gminy Czernice Borowe są słabo rozwinięte i w dominującej ilości stanowią zbiorowiska antropogeniczne, związane z uprawami (uprawiane są głównie: różne gatunki zbóż, kukurydza, ziemniaki, buraki). Polom uprawnym towarzyszą zbiorowiska chwastów oraz zbiorowiska miejsc wydeptywanych, przydroży i miedz. Na terenie Gminy występują też niewielkie płyty zbiorowisk ruderalnych w pobliżu szlaków komunikacyjnych, terenów zabudowanych (zabudowa wsi i miejscowości oraz zabudowa rozproszona - zagrodowa i mieszkaniowa jednorodzinna). Obszary rolne Gminy użytkowane są także jako łąki kośne i pastwiska. Większość łąk jest intensywnie użytkowana jako łąki i pastwiska. Na siedliskach piaszczystych nie użytkowanych jako lasy występują zbiorowiska ciepłolubne. Niektóre z nich użytkowane są jako pastwiska dzięki czemu nie ulegają sukcesji leśnej, inne występują na względnie świeżych ugorach, przy szlakach komunikacyjnych. Wzdłuż mniejszych i większych cieków wodnych, w miejscach wilgotnych rzadko koszonych, występują przynajmniej częściowo naturalne zbiorowiska ziołoroślowe złożone z wysokich bylin dwuliściennych. W pobliżu rowów, oczek wodnych i starorzeczy występują zbiorowiska zaroślowe. W ciekach na terenie Gminy występują zbiorowiska wodne. Powszechnie w oczkach wodnych, stawach, w starorzeczach, a także na rzekach w miejscach gdzie ruch wody jest znacznie spowolniony występują zbiorowiska rzęs, zbiorowiska z klasy Potametea, oraz szuwary.

Lasy i grunty leśne zajmują powierzchnie około 1124 ha, czyli ok. 9,5 % powierzchni Gminy (przy średniej dla powiatu ok. 30 %). W strukturze władania przeważają lasy prywatne, lasy państwowe stanowią około 42 % wszystkich lasów. Lasy państwowe są w zarządzie Nadleśnictwa Przasnysz. Największe, zwarte kompleksy leśne występują w północno-wschodniej części Gminy. Wśród drzewostanu dominują: sosna, występująca monolitycznie lub z udziałem innych drzew np. brzozy. Są to lasy gospodarcze, których podstawową funkcją jest produkcja surowca drzewnego na potrzeby gospodarki narodowej

oraz własne właściciele lasów. Tereny leśne występują też w rejonie Chojnowa i Rostkowa z nasadzeniami sosny i dębu ale także z mieszanką innych gatunków jak np. grabu, brzozy, jesionu, olszy i osiki. Ponadto lasy Gminy pełnią ważną rolę glebochronną oraz wpływają stabilizująco na stosunki wodne terenu.

Fauna na obszarze Gminy jest uboga i ściśle powiązana z terenami rolnymi. Z większych gatunków ssaków bytujących dziko na terenach leśnych można spotkać: dziki, sarny, lisy, zające, które migrują na tereny polne. Występują też typowe dla północnego Mazowsza gatunki ptaków (ok. 170 gatunków o różnym typie siedlisk - gatunki wymagające ochrony strefowej są nieliczne np. bielik określony jako gatunek zalatujący lub cietrzew którego nie widywano od 2007 r.) oraz znaczna liczba bezkręgowców i kilka gatunków płazów. Występowanie gadów i płazów jest ściśle związane ze środowiskiem ich rozrodu i późniejszego przeobrażenia (wodno – błotne), w związku z czym na terenie opracowania spotykane są przy zbiornikach wodnych oraz w bezpośrednim sąsiedztwie rzek. Różnorodność gatunkowa tych zwierząt jest niewielka. Wśród gadów spotykane są: zaskrońce (*Natrix natrix*), żmija zygzakowata (*Vipera berus*), padalec (*Anguis fragilis*) oraz jaszczurka zwinka (*Lacerta agilis*) i jaszczurka żyworodna (*Lacerta vivipara*). Z pośród grupy płazów występują: ropuchy zielona (*Bufo viridis*), szara (*Bufo bufo*) żaby wodna (*Rana esculenta*), śmieszka (*Rana ridibunda*), jeziorkowa (*Rana lessonae*), trawna (*Rana temporaria*) moczarowa (*Rana arvalis*) oraz kumak nizinny (*Bombina bombina*) we wszystkich większych zbiornikach wodnych, rzekotka drzewna - nielicznie głównie w wilgotnych lasach i w dolinach rzek.

Wpływ człowieka na świat zwierząt jest przeważnie negatywny, ale przy braku większej ingerencji fauna regionu nie ucierpi w stopniu znaczącym. Należy wskazać, że dzięki działaniu czynnika ludzkiego, przywracane są niektóre gatunki zwierząt na terenie Gminy jak np. bażanty.

4.2.8 PRAWNE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Obszar gminy Czernice Borowe, charakteryzuje się niskimi walorami przyrodniczymi. Na terenie Gminy nie występują żadne obszary NATURA 2000, a także Paki Narodowe, Krajobrazowe, Zespoły Przyrodniczo - Krajobrazowe, rezerваты oraz użytki ekologiczne. W obrębie Gminy Czernice Borowe spośród form ochrony przyrody w rozumieniu ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. występują:

- ❖ Obszar Chronionego Krajobrazu Krośnicko – Kosmowski;
- ❖ pomniki przyrody.

Część zachodnia terenów Gminy Czernice Borowe znajduje się w granicach **Krośnicko - Kosmowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu**. Obszary chronionego krajobrazu, zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, to tereny chronione ze względu na wyróżniające się krajobrazowo obszary o różnych typach ekosystemów, wartościowe w szczególności ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z masową turystyką i wypoczynkiem lub ze względu na istniejące albo odtwarzane korytarze ekologiczne. Głównym celem ochrony obszarów chronionego krajobrazu jest zachowanie możliwie niezmienionej, atrakcyjnej formy, walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych dla różnej działalności człowieka, w tym dla potrzeb turystyki i rekreacji. Gospodarowanie na tych terenach podlega dość rygorystycznym reżimom ochronnym, gdyż w granicach obszaru obowiązują zakazy zawarte w Rozporządzeniu nr 21 Wojewody Mazowieckiego z dnia 15 kwietnia 2005 r. w sprawie Krośnicko - Kosmowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz późniejszej uchwale nr 34/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 lutego 2013 r. zmieniającej niektóre rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego dotyczące obszarów chronionego krajobrazu.

Rysunek 10. Położenie Gminy Czernice Borowe na tle Obszaru Chronionego Krajobrazu (kolor brązowy) oraz w części północnej korytarza ekologicznego (kolor szary)

Źródło: Serwis Internetowy <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>.

Na obszarze Gminy znajduje się sześć pomników przyrody (pojedyncze drzewa, skupienia drzew). Tą formą ochrony obejmuje się pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiątkowej i krajobrazowej odznaczających się indywidualnymi wyróżniającymi je cechami.

Tabela 4. Wykaz pomników przyrody z terenu Gminy Czernice Borowe.

Lp.	Położenie		Obiekt poddany ochronie	Nazwa obiektu		Obwód (cm)	Wys. (m)
	Miejscowość	Blizsza lokalizacja		Nazwa gatunkowa polska	Nazwa gatunkowa łacińska		
1.	Rostkowo	Działka numer ewidencyjny 57/37, teren parku w administracji Szkoły Podstawowej w Rostkowie	drzewo	Dąb szypułkowy	Quercus robur	312	20
2.	Rostkowo	Działka numer ewidencyjny 57/37, teren parku w administracji Szkoły Podstawowej w Rostkowie	drzewo	Dąb szypułkowy	Quercus robur	316	20
3.	Chojnowo	Działka numer ewidencyjny 216/1, teren parku stanowi własność Gminy Czernice Borowe	drzewo	Klon srebrzysty	Acer saccharinum	390	19
4.	Chojnowo	Działka numer ewidencyjny 216/1, teren parku stanowi własność Gminy Czernice Borowe	grupa drzew	Jesion wyniosły	Fraxinus excelsior	342; 385	26
5.	Górki	Działka numer ewidencyjny 24/7 w zarządzie Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa	grupa drzew	Lipa drobnolistna	Tilia cordata	185; 226; 255; 334	25
6.		Nadleśnictwo Przasnysz, Leśnictwo Chojnowo, oddział 322a	grupa drzew	Dąb szypułkowy	Quercus robur	298; 316	25

Źródło: opracowanie na podstawie Rozporządzenia nr 10 Wojewody Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu przasnyskiego oraz Rozporządzenia nr 11 Wojewody Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu przasnyskiego.

W stosunku do drzew wprowadzono ochronę polegającą na stosowaniu zakazów ich wycinania, niszczenia lub uszkodzenia, zrywania pączków, kwiatów, owoców i liści, zanieczyszczania terenu w pobliżu drzew, umieszczania tablic, napisów i innych znaków oraz wznoszenia budowli w pobliżu drzew.

4.2.9 INNE FORMY OCHRONY PRZYRODY

ZIELONE PŁUCA POLSKI

Obszar Gminy Czernice Borowe znajduje się w granicach obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”. Obszar ten objął teren Polski północno – wschodniej o nieskażonej przyrodzie i bogatych walorach krajobrazowych. Głównym celem porozumienia, w sprawie

ochrony „ZPP” jest naturalna potrzeba ochrony dziedzictwa przyrodniczego i integracja środowiska z rozwojem gospodarczym i postępem cywilizacyjnym.

W roku 1988 zawarto porozumienie władz administracyjnych i samorządowych regionu północno-wschodniej Polski w sprawie kompleksowej ochrony i racjonalnego kształtowania środowiska na terenie woj. białostockiego, łomżyńskiego, olsztyńskiego, ostrołęckiego i suwalskiego, tworzących region Zielonych Płuc Polski (Białowieża - 13 V 1988 r.). W roku 1990 podpisano porozumienie, które było kontynuacją wcześniejszego, w celu stworzenia podstaw organizacyjnych i programowych dla kompleksowej ochrony i racjonalnego kształtowania środowiska Obszaru Zielone Płuca Polski (Olsztyn - 21 XII 1990 r.). Bardzo ważnym dla rozwoju idei był rok 1994. Uchwalono wtedy Deklarację Sejmu RP w sprawie obszaru Zielone Płuca Polski jako najważniejszego terenu do realizacji zadań ekorozwoju w Polsce. W roku 1997 rozpoczęto przyznawanie Znak Promocyjnego Zielonych Płuc Polski, którego właścicielem jest Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska z siedzibą w Warszawie. W dniu 19 kwietnia 2004 r. Zarząd Narodowej Fundacji Ochrony Środowiska podjął uchwałę nr 6/2004 w której zobowiązuje się do nieodpłatnego, notarialnego przekazania Fundacji Zielone Płuca Polski prawa do znaku towarowego "Zielone Płuca Polski". Siedzibą Fundacji jest miasto Białystok. W roku 2001 zawarto nowe porozumienie sygnowane uroczyście przez Marszałków województw: Kujawsko-Pomorskiego, Mazowieckiego, Podlaskiego, Pomorskiego i Warmińsko-Mazurskiego (Łańsk - 26 XI 2001 r.) W dniu 20 grudnia 2004 r. w gmachu Ministerstwa Środowiska w Warszawie zawarto "Porozumienie w sprawie współdziałania na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz promocji obszaru Zielone Płuca Polski z zachowaniem jego różnorodności biologicznej i tożsamości kulturowej, zwane Porozumieniem Zielone Płuca Polski". Sygnatariusze uwzględnili wolę kontynuacji Porozumienia (umowy zawarte 13 maja 1988 roku w Białowieży, 21 grudnia 1990 roku w Olsztynie oraz 26 listopada 2001 roku w Łańsku), zauważając przy tym, iż region północno-wschodniej Polski charakteryzuje się obecnością wielkiej ilości i unikalną wartością uznanych w skali europejskiej walorów przyrodniczych i kulturowych wymagających stałej i racjonalnej ochrony. Jednocześnie zwrócili uwagę, iż obszar Zielonych Płuc Polski z racji swych walorów i położenia w pobliżu granic Polski z Rosją, Litwą i Białorusią może stać się wzorcową strefą bezpieczeństwa ekologicznego i obszarem przyjaznej współpracy regionalnej w Europie. Podkreślili przy tym potrzebę zrównoważonego rozwoju obszaru północno-wschodniej Polski, który wynika z treści art. 5

Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Jednocześnie zwrócili uwagę na potrzebę realizacji takich celów jak:

- ❖ ożywienie oraz proekologiczne ukierunkowanie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru Zielone Płuca Polski, ze szczególnym uwzględnieniem rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego, leśnictwa, gospodarki wodnej, turystyki i lecznictwa uzdrowiskowego,
- ❖ wspieranie inicjatyw organizacyjnych i finansowych tworzących materialne podstawy rozwoju obszaru Zielone Płuca Polski,
- ❖ pozyskiwanie środków Unii Europejskiej,
- ❖ wzrost atrakcyjności i konkurencyjności obszaru Zielone Płuca Polski w przestrzeni europejskiej,
- ❖ doskonalenie i promocję produktów oraz usług wytwarzanych na obszarze Zielone Płuca Polski,
- ❖ uwzględnienie arealu i funkcji Zielonych Płuc Polski w polityce przestrzennej i regionalnej Państwa,
- ❖ podnoszenie poziomu wiedzy o walorach przyrodniczych i kulturowych obszaru Zielone Płuca Polski wśród mieszkańców regionu, Polski i Europy.

Postanowiono powołać Radę Programową Porozumienia Zielone Płuca Polski oraz utworzyć Fundację Zielone Płuca Polski, która z założenia miała być sukcesorem dotychczasowej działalności Biura Porozumienia Zielone Płuca Polski, prowadzonego do czasu przez Narodową Fundację Ochrony Środowiska, jak również sukcesorem prawa do Znak Promocyjnego Zielone Płuca Polski.

KORYTARZE EKOLOGICZNE

W 2005 roku na zlecenie Ministerstwa Środowiska został wykonany „Projekt korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć Natura 2000 w Polsce”. Celem projektu było wytypowanie sieci obszarów, która zapewniłaby łączność ekologiczną w skali Polski, a także w skali międzynarodowej. Głównym zadaniem takiej sieci miało być umożliwienie przemieszczania się zwierząt i innych organizmów oraz przepływ genów przez terytorium całego kraju oraz pomiędzy poszczególnymi obszarami przyrodniczo-cennymi (w tym obszarami Natura 2000). W ramach projektu wyznaczono ciągłą sieć, obejmującą zarówno wszystkie ważne obszary przyrodnicze (obszary węzłowe), jak i korytarze łączące te obszary w jedną całość ekologiczną. Wyznaczoną w ten sposób sieć nazwano siecią korytarzy ekologicznych. Pierwotna koncepcja korytarzy ekologicznych (migracyjnych) zakładała

istnienie ciągłości pasa, przez który następuje migracja. Inną koncepcją to idea tzw. łańcucha siedlisk pomostowych (ang. stepping stone habitats) - niezależnych od siebie odrębnych ekosystemów, które spełniają podstawowe warunki niszy wędrującej populacji i umożliwiają przeżycie jej osobników w trakcie przemieszczania się w korytarzu, w którego skład te ekosystemy wchodzi. Korytarze ekologiczne to tereny leśne, zakrzewione i podmokłe z naturalną roślinnością o przebiegu liniowym (pasowym) położone pomiędzy płatami obszarów siedliskowych. Korytarze zapewniają zwierzętom odpowiednie warunki do przemieszczania się – dają możliwość schronienia i dostęp do pokarmu. Są niezwykle ważne ze względu na fragmentację środowiska (podział siedliska na małe, odizolowane od siebie płaty) wskutek działalności człowieka i przekształcenia powierzchni ziemi. Umożliwiają one przemieszczanie się organizmów oraz ich wzajemne kontakty np. doliny rzeczne, pasma górskie, prądy rzeczne. Szerokość korytarza migracyjnego jest uzależnione od wymagań konkretnego gatunku. Korytarze ekologiczne dla prawidłowego funkcjonowania muszą być pozbawione barier ekologicznych, obecność barier utrudnia lub całkowicie hamuje przemieszczanie się gatunków, którym korytarz powinien służyć. Korytarze ekologiczne odgrywają dużą rolę z punktu widzenia poprawy funkcjonowania środowiska przyrodniczego w każdej skali przestrzennej, od lokalnej do ponadregionalnej. Ich podstawowym celem jest zapewnienie warunków sprzyjających migracji organizmów, która może odbywać się na dwa sposoby. Pierwszy z nich polega na powolnym zasiedlaniu obszarów położonych w korytarzu ekologicznym i stopniowym, z pokolenia na pokolenie, przechodzeniu danej populacji do innych regionów. Tym sposobem migrują przeważnie rośliny lub niewielkie zwierzęta. Drugim sposobem jest traktowanie korytarza jako szlaku, przez który pojedyncze osobniki lub ich grupy przechodzą w celu szukania innych korzystnych siedlisk. Poza funkcją migracyjną i wzbogacania różnorodności biologicznej obszarów, korytarze ekologiczne pełnią również wiele innych zadań. Tworzą na przykład ostoje dla wielu gatunków zwierząt, które nie są przystosowane do środowiska otaczającego korytarze. Ponadto wytwarzają one barierę dla części szkodników oraz hamują oddziaływanie wiatru, zwiększają wilgotność i zatrzymują zanieczyszczenia powietrza.

Obszar Gminy Czernice Borowe w części północnej położony jest na terenie wyznaczonego korytarza ekologicznego Lasy Przasnyskie. Wskazywany korytarz ekologiczny pełni funkcję ponadlokalnych krajowych ciągów ekologicznych i jest najważniejszym w regionie komponentem ogólnokrajowej sieci obszarów uznanych za kluczowe dla ochrony przyrody w Polsce oraz zachowania pełni różnorodności biologicznej

na poziomie ogólnoeuropejskim (Natura 2000). Funkcją wiodącą powinno być utrzymanie dotychczasowego sposobu zagospodarowania terenu, w tym w szczególności dbałość o ograniczenie w tworzeniu barier dla migracji roślinności oraz zwierząt. Ewentualne zainwestowanie lub zagospodarowanie przestrzenne poprzedzane ocenami lub raportami oddziaływania na środowisko przyrodnicze, powinny oceniać wpływ inwestycji na korytarz ekologiczny.

4.3 STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE

Przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad zabytkami wynikają z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity, Dz.U. 2014 poz. 1446, z późn.zm.). Ponadto w świetle art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym sprawy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami należą również do zadań własnych gminy.

Zgodnie z art. 4. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- ❖ zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- ❖ zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- ❖ udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- ❖ przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- ❖ kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- ❖ uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Formami ochrony zabytków w Polsce są:

- ❖ **wpis do rejestru zabytków** na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy;
- ❖ **uznanie za pomnik historii** (zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury z określeniem jego granic) w drodze rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;

- ❖ **utworzenie parku kulturowego** w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej na podstawie uchwały Rady Gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- ❖ **ustalenia ochrony** w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, w szczególności określenie obiektów i terenów chronionych, w tym określenie nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń w zagospodarowaniu terenów.

Tabela 5. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Czernice Borowe wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w gminnej ewidencji zabytków (GEZ)

lp.	Adres	Obiekt	Nr rejestru zabytków, Data wpisu do rejestru zabytków	Nr w GEZ
1.	Chojnowo	dwór	A-280,14.05.1994	CzB/ GEZ-2z
2.	Chojnowo	stajnia		CzB/ GEZ-3z
3.	Chojnowo	obora		CzB/ GEZ-4z
4.	Chojnowo	mleczarnia		CzB/ GEZ-5z
5.	Chojnowo	park podworski		CzB/ GEZ-6z
6.	Czernice Borowe	kościół parafialny	A-114,10.03.1962	CzB/ GEZ-8z
7.	Czernice Borowe	dzwonnica	dec.987/10 z 22.09.2010	CzB/ GEZ-9z
8.	Pawłowo Kościelne	kościół parafialny z otoczeniem w promieniu 50 m	A-123,02.04.1962	CzB/ GEZ-10z
9.	Pawłowo Kościelne	dwór	A-308,19.12.1996	CzB/ GEZ-12z
10.	Pawłowo Kościelne	park podworski		CzB/ GEZ-13z
11.	Rostkowo	kościół parafialny z otoczeniem w granicach działki 85	A-674, 25.05.207	CzB/ GEZ-14z
12.	Rostkowo	dwór	A-124,02.04.1962	CzB/ GEZ-16z
13.	Rostkowo	park dworski		CzB/ GEZ-17z
14.	Węgra	kościół parafialny z otoczeniem w promieniu 50 m	A-126,02.04.1962	CzB/ GEZ-19z
15.	Węgra	dzwonnica		CzB/ GEZ-20z
16.	Węgra	plebania	A-312, 25.04.1971	CzB/ GEZ-21z

Źródło: dane Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na czerwiec 2015 r.

Tabela 6. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Czernice Borowe ujętych w gminnej ewidencji zabytków (GEZ)

lp.	Adres	Obiekt	Datowanie	Funkcja obiektu	Nr w GEZ
1	Borkowo Boksy 6	dom drewniany	ok.1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-1
2	Borkowo Boksy 12	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-2
3	Borkowo Falenta 35	dom drewniany	ok.1920 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-3
4	Chojnowo 11	dom drewniany	pocz. XX w.	mieszkalna	CzB/ GEZ-4
5	Chojnowo	młyn mechaniczny	pocz. XX w	mieszkalna	CzB/ GEZ-5
6	Chojnowo	cmentarz wojenny	I wojna światowa	-	CzB/ GEZ-6
7	Chrostowo Bronki 2	dwór drewniany, otynkowany	k. XIX w.	mieszkalna	CzB/ GEZ-7
8	Chrostowo Bronki 2	pozostałości parku	ok. 1930 r.	pozostałości parku	CzB/ GEZ-8
9	Czernice Borowe	cmentarz parafialny	2 poł. XIX w.	sakralna	CzB/ GEZ-9
10	Czernice Borowe, ul. Chełchowskiego 10	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-10
11	Czernice Borowe, ul. Chełchowskiego 14	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-11
12	Czernice Borowe, ul. Chełchowskiego 24	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-12
13	Czernice Borowe, ul. Długa 4	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-13
14	Czernice Borowe, ul. Długa 5	dom drewniany	ok. 1925 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-14
15	Czernice Borowe, ul. Długa 11	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-15
16	Czernice Borowe, ul. Długa 12	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-16
17	Czernice Borowe, ul. Długa 14	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-17
18	Czernice Borowe, ul. Długa 16	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-18
19	Czernice Borowe, ul. Długa 17	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-19
20	Czernice Borowe, ul. Długa 55	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-20
21	Czernice Borowe	obora podworska	ok. 1900 r.	gospodarcza	CzB/ GEZ-21
22	Czernice Borowe, ul. Dolna 4	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-22
23	Czernice Borowe, ul. Jasna 3	dom drewniany	ok. 1925 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-23
24	Czernice Borowe, ul. Jasna 4	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-24

Ip.	Adres	Obiekt	Datowanie	Funkcja obiektu	Nr w GEZ
25	Czernice Borowe, ul. Kacza 12	dom murowany	pocz. XX w.	mieszkalna	CzB/ GEZ-25
26	Czernice Borowe, ul. Kacza 12	budynek gospodarczy, murowany	1925 r.	gospodarcza	CzB/ GEZ-26
27	Czernice Borowe, ul. Kacza 13	dom murowany	ok. 1925 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-27
28	Czernice Borowe, ul. Kościelna 2	dom murowany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-28
29	Czernice Borowe, ul. Kościelna 8	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-29
30	Czernice Borowe, ul. Kościelna 15	dom murowany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-30
31	Czernice Borowe, ul. Kościelna 17	dom murowany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-31
32	Czernice Borowe, ul. Kościelna 19	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-32
33	Dzielin 6	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-33
34	Górki	dwór murowany	pocz. XX w.	mieszkalna	CzB/ GEZ-34
35	Górki	pozostałości parku	pocz. XX w.	-	CzB/ GEZ-35
36	Grójec 16	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-36
37	Grójec 17	dom drewniany	ok. 1925 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-37
38	Grójec 19	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-38
39	Kosmowo	cmentarz wojenny	I wojna światowa	-	CzB/ GEZ-39
40	Kownaty 8	dom drewniany	pocz. XX w.	mieszkalna	CzB/ GEZ-40
41	Kuskowo	park	ok.1900 r.	-	CzB/ GEZ-41
42	Obrębiec	parku krajobrazowy	ok.1900 r.	-	CzB/ GEZ-42
43	Obrębiec	cmentarz	I wojna światowa	-	CzB/ GEZ-43
44	Olszewiec 12	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-44
45	Olszewiec 17	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-45
46	Pawłowo Kościelne 27	dom drewniany	ok. 1925 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-46
47	Pawłowo Kościelne 31	dom drewniany	ok. 1925 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-47
48	Pawłowo Kościelne 33	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-48
49	Pawłowo Kościelne	cmentarz	2 poł. XIX w	sakralna	CzB/ GEZ-49
50	Pawłowo Nowe 5	dom drewniany	ok. 1920 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-50
51	Pierzchały 4	dom drewniany	ok. 1925 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-51
52	Pierzchały 9	dom drewniany	ok. 1925 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-52
53	Rostkowo 54	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-53

lp.	Adres	Obiekt	Datowanie	Funkcja obiektu	Nr w GEZ
54	Rostkowo 65	dom drewniany	ok. 1920 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-54
55	Smoleń Poluby 25	dom drewniany	ok. 1930 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-55
56	Szczepanki 16	dom drewniany	ok. 1910 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-56
57	Węgra	cmentarz	2 poł. XIX w.	sakralna	CzB/ GEZ-57
58	Załogi Jędrzejki 8	dom drewniany	ok. 1920 r.	mieszkalna	CzB/ GEZ-58

Źródło: dane Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na czerwiec 2015 r.

Tabela 7. Wykaz Nieruchomych Zabytków Archeologicznych (AZP) z terenu Gminy Czernice Borowe

lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Numer stanowiska w miejscowości	Numer stanowiska na obszarze	Charakter stanowiska/ Chronologia	Nr w GEZ
1	Pawłowo Kościelne	39-63	1	1	znal. luźne, kult. łużycka, III EB	CzB/ A-1
2	Pawłowo Kościelne	39-63	2	4	osada, XV-XVI w.	CzB/ A-2
3	Pawłowo Kościelne	39-63	1	7	osada, XV-XVI w.	CzB/ A-3
4	Żebry – Marcisze	39-63	1	15	osada, XV-XVII w.	CzB/ A-4
5	Kosmowo	39-63	1	16	osada, XV-XVII w.	CzB/ A-5
6	Węgra	39-64	1	1	cmentarzysko, póź. LT lub wcz. OWR	CzB/ A-6
7	Smoleń – Poluby, g. "Żalowa"	39-64	1	2	cmentarzysko, nieokreślone	CzB/ A-7
8	Smoleń – Poluby, g. "cmentarzykowa"	39-64	2	3	cmentarzysko, nieokreślone	CzB/ A-8
9	Węgra	39-64	2	4	śląd osad. XV w., śląd osad. XVII w.	CzB/ A-9
10	Węgra	39-64	3	5	punkt osad. XV-XVI w.	CzB/ A-10
11	Olszewiec	39-64	1	6	śląd osad. XVI w.	CzB/ A-11
12	Kolonia Olszewiec	39-64	1	7	śląd osad. nieokreślone	CzB/ A-12
13	Olszewiec	39-64	2	8	śląd osad. XVI-XVII w.	CzB/ A-13
14	Zberóż	39-64	1	9	osada, PŚ, śląd osad. XVI-XVII w.	CzB/ A-14
15	Borkowo-Boksy	39-64	1	10	punkt osad. PŚ, śląd osad. XVII w.	CzB/ A-15
16	Czernice Borowe "Zamczyisko"	40-63	1	1	dwór (pałac), nieokreślona	CzB/ A-16
17	Czernice Borowe	40-63	2	2	cmentarzysko rządowe	
18	Czernice Borowe	40-63	3	3	osada, NOW	CzB/ A-17
19	Czernice Borowe	40-63	4	5	osada, XVI-XVII w.	CzB/ A-18
20	Czernice Borowe	40-63	5	6	osada, XVI, XVIII w.	CzB/ A-19

lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Numer stanowiska w miejscowości	Numer stanowiska na obszarze	Charakter stanowiska/ Chronologia	Nr w GEZ
21	Czernice Borowe	40-63	6	7	punkt osad. XV-XVI w.	CzB/ A-20
22	Zembrzus Wielki	40-63	1	8	punkt osad. XIV, XVI-XVII w.	CzB/ A-21
23	Zembrzus Wielki	40-63	2	9	osada, XVI w.	CzB/ A-22
24	Zembrzus Wielki	40-63	3	10	ślady osad. WŚ, osada, XV w., osada, 2 poł. XVII w.	CzB/ A-23
25	Chrostowo Wielkie	40-63	1	16	ślad osad. WŚ, ślad osad. PŚ, osada, 2 poł. XVII w.	CzB/ A-24
26	Rostkowo	40-64	3	3	grodzisko, ślad osad., WŚ-NOW, XVII w.	CzB/ A-25
27	Rostkowo	40-64	4	4	osada, XV w.	CzB/ A-26
28	Rostkowo	40-64	6	6	ślad osad. OWR	CzB/ A-27
29	Rostkowo	40-64	7	7	ślad osad. neolit, ślad osad. kult. łużycka, V EB, ślad osad. PŚ, ślad osad. 2 poł. XVII w.	CzB/ A-28
30	Rostkowo	40-64	8	8	osada, XV w., ślad osad. 2 poł. XVII w.	CzB/ A-29
31	Rostkowo	40-64	9	9	ślad osad. neolit, punkt osad. WEB, osada, kult. łużycka, V EB, ślad osad. EB-WEŻ, ślad osad. WŚ	CzB/ A-30
32	Obrębiec	40-64	1	10	ślad osad. WŚ, osada, 2poł. XV-1poł. XVI w., ślad osad. nieokreślona	CzB/ A-31
33	Obrębiec	40-64	2	11	ślad osad. neolit, ślad osad. neolit, ślad osad. k.łużycka, V EB-OH	CzB/ A-32
34	Grójec	40-64	1	12	ślad osad. XV-XVI w.	CzB/ A-33
35	Miłoszowiec – Ostafieje	40-64	1	13	osada, XV-XVI w.	CzB/ A-34
36	Miłoszowiec	40-64	1	14	osada, XV-XVII w.	CzB/ A-35
37	Kolonia Gluki	40-64	1	15	osada, XV-XVI w.	CzB/ A-36
38	Dzielin	40-64	1	16	ślad osad. kult. łużycka, V EB	CzB/ A-37
39	Dzielin	40-64	2	17	osada, XV-XVI w.	CzB/ A-38
40	Rostkowo	40-64	1	1	skarby, kultura łużycka, II okres epoki brązu	
41	Rostkowo	40-64	2	2	znalezisko luźne, neolit	
42	Rostkowo	40-64	5	5	znalezisko luźne, NOW	
43	Zalogi-Cibory	41-64	1	9	pkt. osad. PŚ	CzB/ A-40

lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Numer stanowiska w miejscowości	Numer stanowiska na obszarze	Charakter stanowiska/ Chronologia	Nr w GEZ
44	Kolonia Rostkowo (poza granicą administracyjną Gminy Czernice Borowe)	40-65	2	1	osada, średniowiecze i okres nowożytny	CzB/ A-39

Źródło: dane Urzędu Gminy Czernice Borowe, karty ewidencji stanowisk archeologicznych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stan na czerwiec 2015 r.

Gmina Czernice Borowe posiada sporządzony dokument Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ), w związku z tym ochronie konserwatorskiej podlegają zabytki wpisane do rejestru zabytków, Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków oraz ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków. Ochronie archeologicznej podlegają zlokalizowane w granicach Gminy stanowiska archeologiczne, które przedstawiono w powyższym wykazie oraz zilustrowano na załącznikach graficznych Studium.

Dla terenu Województwa Mazowieckiego, w tym Gminy Czernice Borowe Sejmik Województwa nie uchwalił dotychczas audytu krajobrazowego, z którego wynikałyby odpowiednie rekomendacje i wnioski lub określenie granic krajobrazów priorytetowych.

4.4 WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY CZERNICE BOROWE, W TYM OCHRONA ICH ZDROWIA ORAZ ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

4.4.1 LUDNOŚĆ ORAZ STRUKTURA WIEKU I PŁCI MIESZKAŃCÓW GMINY CZERNICE BOROWE

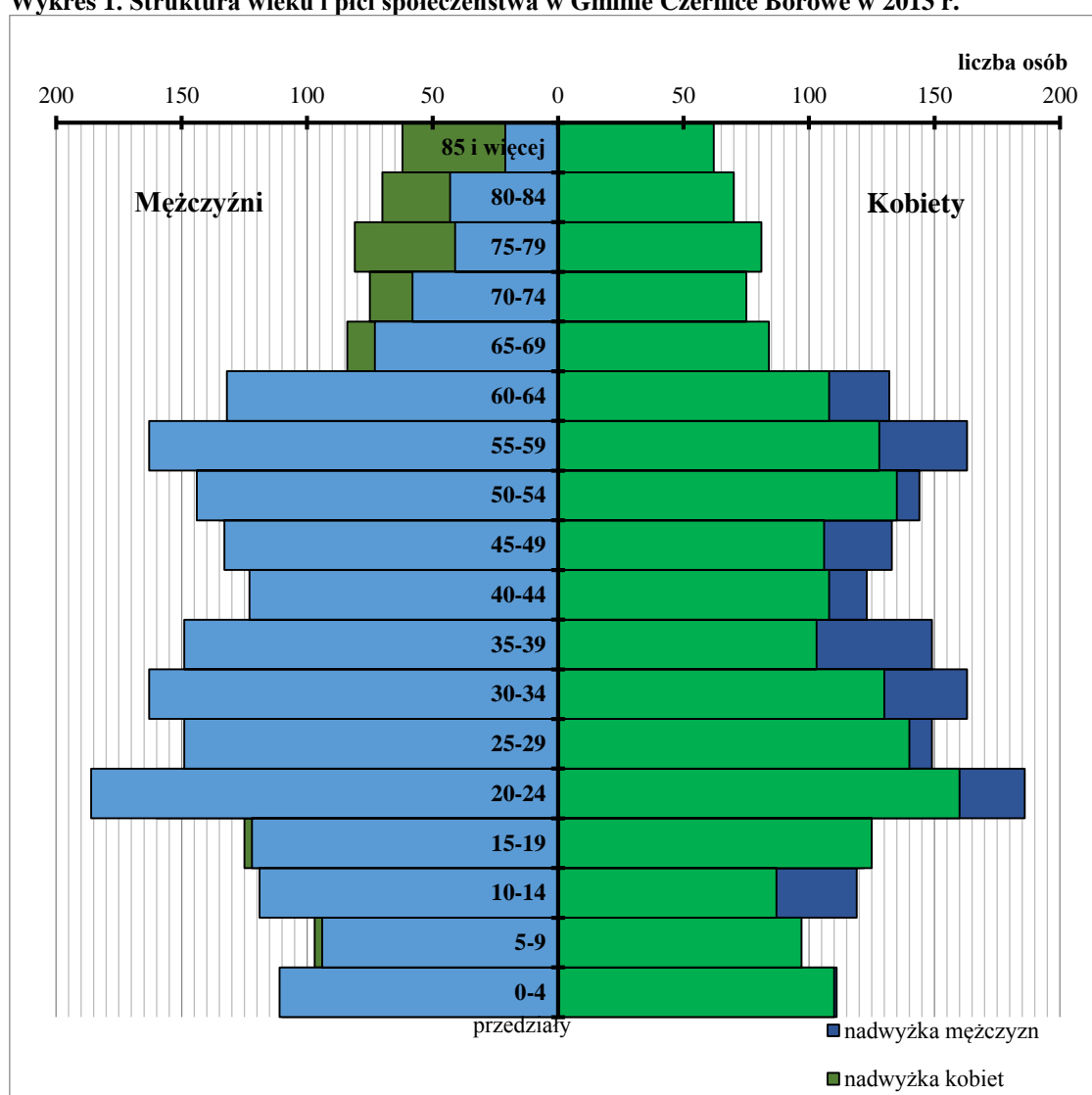
W niniejszym punkcie przedstawiono strukturę wieku i płci mieszkańców Gminy Czernice Borowe. Analizy dokonano na podstawie danych uzyskanych z GUS. W celu lepszego zobrazowania struktury oraz dynamiki zachodzących zmian, w analizie zjawisk prócz danych najbardziej aktualnych, wykorzystano także informacje odnotowane w przeszłości. Jako okres analizowany przyjęto pełne 5 lat tj. lata 2009 – 2013 lub 2010 – 2014 (w zależności od dostępu do najświeższych danych). Wyniki sporządzonych analiz demograficznych dla lepszej czytelności i zobrazowania dynamiki zjawisk przedstawiono w postaci wykresów i tabel.

Wykonana na podstawie danych GUS z 2013 r. piramida struktury wieku i płci dla Gminy Czernice Borowe ukazuje systematyczny spadek liczebności roczników ludności w wieku poniżej 20 lat, aż do roczników ludności w wieku lat 5. W ciągu ostatnich 5 lat liczba narodzin nieznacznie wzrosła o czym świadczy nieco szersza podstawa piramidy wieku w odniesieniu do urodzeń w latach 2004-2008. Struktura wieku i płci mieszkańców wyraźnie zaznacza dwa wyższe demograficzne datowane na lata 50. i przełom lat 80. i 90. XX wieku oraz dwa niższe demograficzne pierwszy na przełomie lat 60. i 70., następny w latach 2004-2008. W strukturze płci dostrzega się ciągłą nadwyżkę liczby mężczyzn nad liczbą kobiet od lat 20 aż do 65 roku życia statystycznych mieszkańców. Sytuacja taka oznacza istnienie dość dużych liczebnych dysproporcji płci, co może skutkować

zahamowaniem rozwoju demograficznego, ze względu na fakt, że grupy wiekowe 20-39 lat skupiają największy odsetek liczby zawieranych małżeństw i urodzeń. Powyżej 65 lat nadwyżki kobiet nad mężczyznami występują nieustannie do wieku 85 lat i więcej. Potwierdza to ogólną statystykę dłuższego życia kobiet w stosunku do długości życia mężczyzn. Tendencje jakie obrazuje piramida wieku wskazują na problem starzenia się społeczeństwa lokalnego Gminy Czernice Borowe oraz na znacznie mniejszy stopień zastępowania starszych pokoleń ludności przez pokolenia młodsze. Mając na uwadze cykliczność pojawiania się wyżów i niżów demograficznych można stwierdzić, iż na najbliższe lata prognozowany jest nieznaczny wzrost liczby ludności dążący do pojawienia się kolejnego wyżu demograficznego, jednak już nie w tak znacznym stopniu nasilenia jak na końcu lat 80. i początku lat 90. XX wieku.

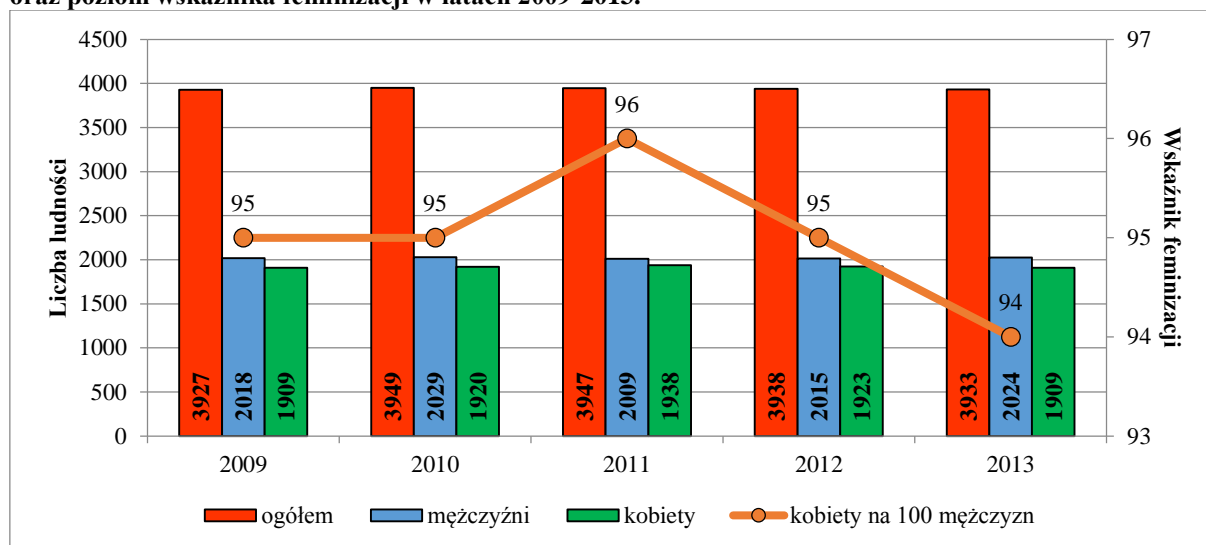
Wykres 1. Struktura wieku i płci społeczeństwa w Gminie Czernice Borowe w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Wykres 2. Zmiany w liczbie mieszkańców Gminy Czernice Borowe wg faktycznego miejsca zamieszkania oraz poziom wskaźnika feminizacji w latach 2009-2013.

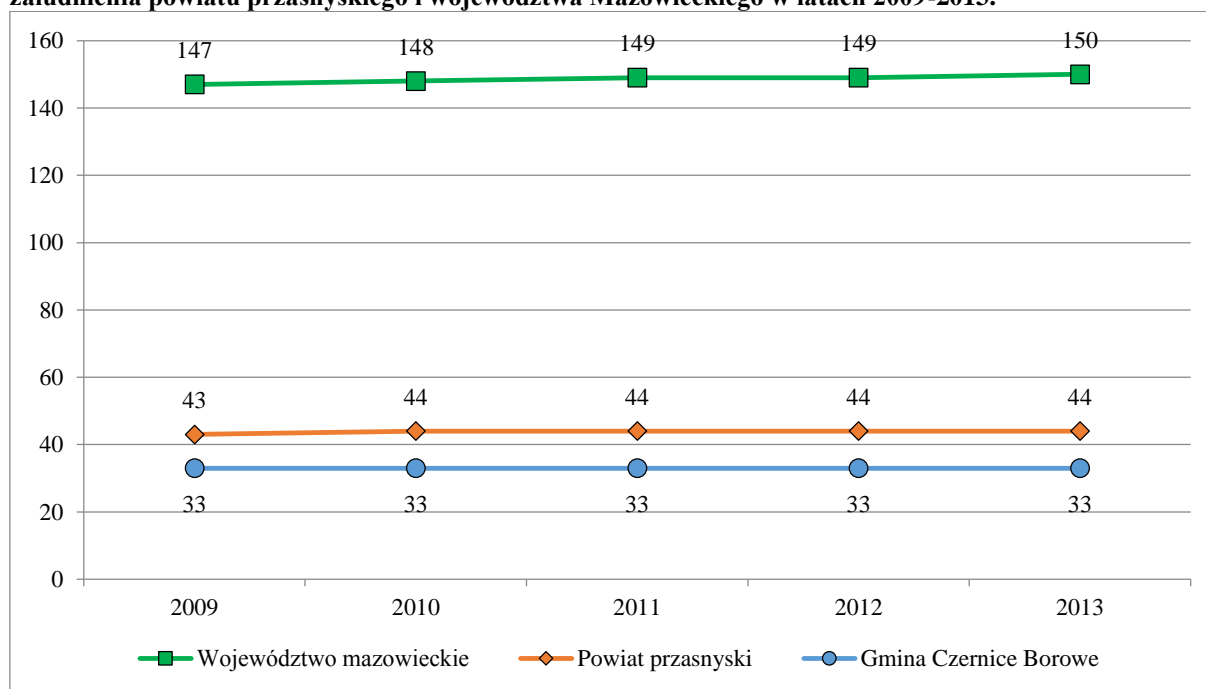
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Liczba mieszkańców Gminy Czernice Borowe od początku analizowanego 5-letniego okresu w przybliżeniu utrzymywała się na stałym poziomie, z tendencją wzrostową do 2011 r oraz spadkową w 2012 i 2013 r. W ciągu analizowanych lat liczba mieszkańców Gminy Czernice Borowe wzrosła o około 0,2%. Jak wskazano już wcześniej wyraźnie zaznacza się ogólna przewaga liczebności mężczyzn nad liczbą kobiet. Od 2009 do 2013 roku ustanowili oni przedział 50,9 – 51,5 % ogólnej liczby ludności Gminy Czernice Borowe. Taki stan rzeczy potwierdza wartość wskaźnika feminizacji, który w żadnym roku analizowanym nie był równy 100 lub wyższy niż 100. Największa różnica między liczbą mężczyzn i kobiet w badanym 5-leciu przypada na rok 2013 (94 kobiety na 100 mężczyzn), a najmniejsza różnica wystąpiła w roku 2011 (96 kobiet przypadających na 100 mężczyzn).

Nieznaczny wzrost liczby ludności Gminy Czernice Borowe przekłada się na stały od 2009 r. wskaźnik gęstości zaludnienia utrzymujący się na poziomie 33 osób na km², tym samym potwierdzając ogólną stagnację od 2010 roku wskaźnika gęstości zaludnienia w rozumieniu lokalnym dla powiatu przasnyskiego. W porównaniu z wartościami reprezentowanymi dla poziomu wojewódzkiego (ponadlokalnego), dla którego zauważalna jest niewielka, aczkolwiek stała tendencja wzrostowa, dane dotyczące Gminy Czernice Borowe nie wykazują wspólnych zależności. Tak kształtujące się wskaźniki gęstości zaludnienia świadczą, iż województwo mazowieckie stanowi obszar zainteresowania społeczeństwa pod względem chęci osiedlania się, natomiast powiat przasnyski, w tym w szczególności w Gmina Czernice Borowe nie są już tak bardzo atrakcyjne dla nowych, potencjalnych mieszkańców.

Wykres 3. Wartość gęstości zaludnienia Gminy Czernice Borowe w odniesieniu do wartości gęstości zaludnienia powiatu przasnyskiego i województwa Mazowieckiego w latach 2009-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Tabela 8. Liczba mieszkańców Gminy Czernice Borowe w odniesieniu do liczby mieszkańców powiatu przasnyskiego i województwa mazowieckiego w latach 2009-2013.

Lata	2009		2010		2011		2012		2013	
	L.M.*	%	L.M.	%	L.M.	%	L.M.	%	L.M.	%
Województwo mazowieckie	5222167	100 %	5267072	100 %	5285604	100 %	5301760	100 %	5316840	100 %
Powiat przasnyski	52389	1,00%	54180	1,03%	53999	1,02%	53791	1,01%	53536	1,01%
Gmina Czernice Borowe	3927	0,08%	3949	0,07%	3947	0,07%	3938	0,07%	3933	0,07%

*L.M. – liczba mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

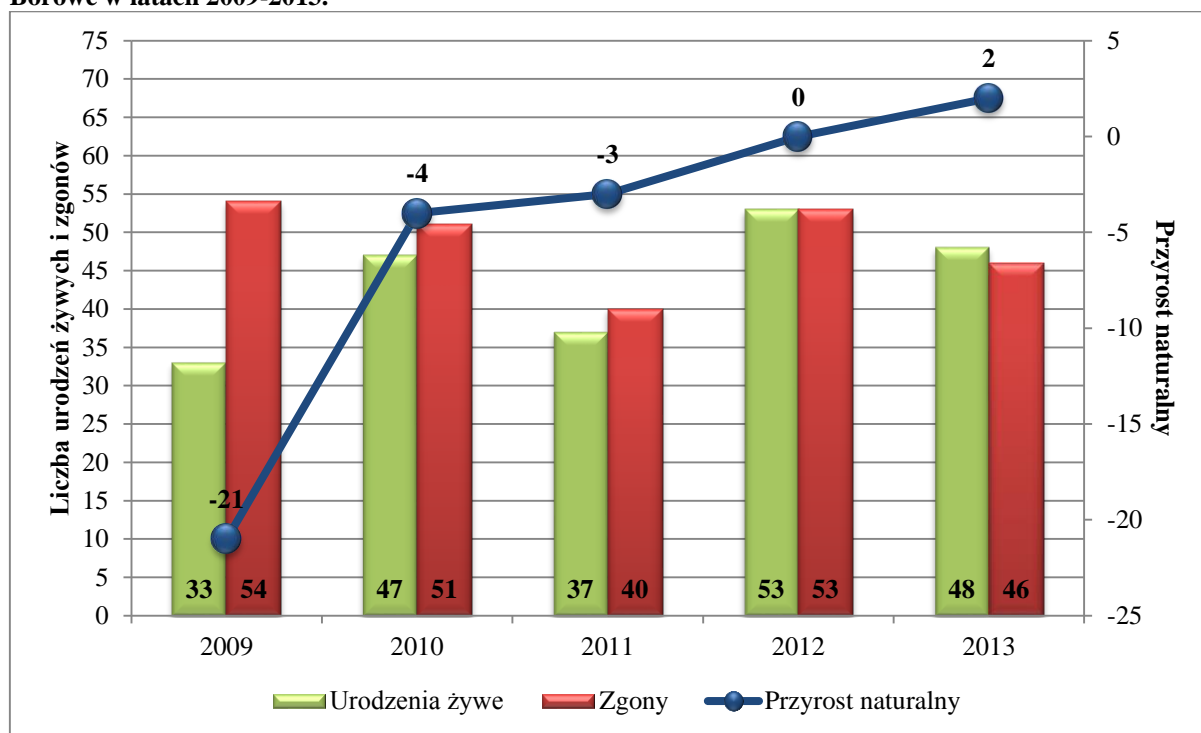
Liczba ludności Gminy Czernice Borowe wg danych GUS, na dzień 31.XII.2013 r. wynosiła 3933 mieszkańców, co stanowiło 1,01% ludności powiatu przasnyskiego oraz 0,07% ludności województwa mazowieckiego. Tendencja procentowego stosunku liczby ludności Gminy Czernice Borowe do liczby ludności powiatu ma charakter zmienny: od 1,00% w 2009 r. poprzez 1,03 % w 2010 r. do 1,01 % w 2013 r., natomiast w stosunku do liczby ludności województwa od 2010 r. wykazuje tendencję stałą na poziomie 0,07%.

4.4.2 RUCH NATURALNY I MIGRACJE NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE

Zmiany zachodzące w ruchu naturalnym społeczeństwa określają dwa podstawowe mierniki: liczba urodzeń oraz liczba zgonów, a także będące ich wypadkową: przyrost naturalny, czyli różnica wielkości urodzeń i zgonów oraz wyrażony w promilach wskaźnik przyrostu naturalnego, czyli stosunek przyrostu naturalnego do ogólnej liczby ludności wyrażony w odniesieniu do 1000 ludności.

Wykres 4. Liczba urodzeń żywych, liczba zgonów oraz wielkość przyrostu naturalnego w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Pod względem ruchu naturalnego Gmina Czernice Borowe w okresie analizowanym charakteryzowała się ciągłym wzrostem przyrostu naturalnego od niekorzystnych ujemnych wartości wykazywanych w 2009, 2010 i 2011 r. poprzez wartość równoważną „0” w 2012 r., aż do dodatniego poziomu, wynikającego z faktu odnotowania większej liczby narodzin żywych niż zgonów w roku 2013. W ciągu charakteryzowanego okresu liczba zgonów utrzymywała się na dość stabilnym poziomie w przedziale 40-54 osób rocznie. Natomiast liczba urodzeń żywych podlegała większym wahaniom od 33 w roku 2009 do 53 narodzin w roku 2012. W 5-letnim okresie analizowanym zaobserwowano budujące zjawisko przejścia z ujemnego przyrostu naturalnego, czyli sytuacji, w której liczba zgonów przeważa nad liczbą urodzeń żywych do wartości dodatnich. W ogólnym rozrachunku ruch naturalny na terenie Gminy Czernice Borowe charakteryzowała tendencja dodatnia przyrostu naturalnego co jest zjawiskiem demograficznie oczekiwanym.

Tabela 9. Liczba urodzeń żywych, liczba zgonów oraz wielkość przyrostu naturalnego i wskaźnik przyrostu naturalnego w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013.

Lata	2009	2010	2011	2012	2013
Urodzenia żywe [osoba]	33	47	37	53	48
Zgony [osoba]	54	51	40	53	46
Przyrost naturalny [osoba]	-21	-4	-3	0	2
Wskaźnik przyrostu naturalnego[%]	-5,35	-1,01	-0,76	0,00	0,51

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

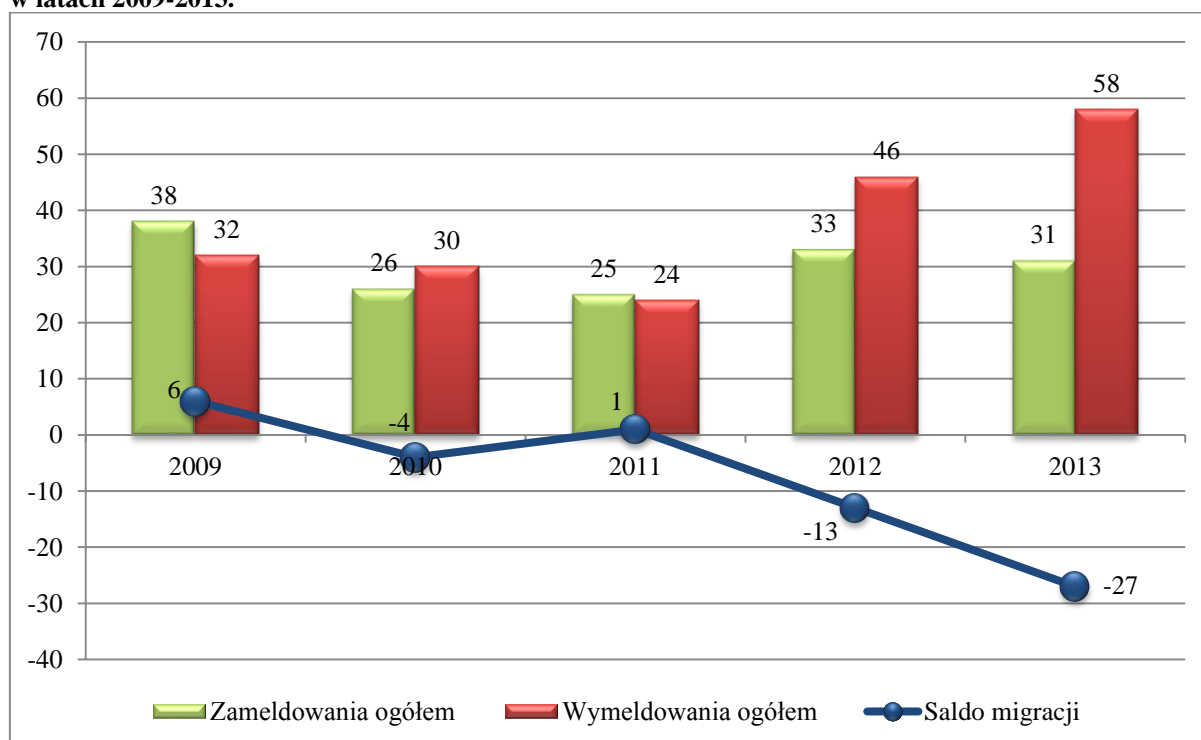
Innym, prócz ruchów naturalnych, ważnym czynnikiem wpływającym na stan i liczebność społeczeństwa na danym obszarze jest zjawisko migracji. Migracje odnoszą się do liczby migrantów, czyli ludzi którzy zmieniają swoje miejsce zamieszkania z lub do danego obszaru w danym okresie czasu (zwykle 1 roku). Poniżej zamieszczona tabela przedstawia ruchy migracyjne odnotowane na terenie Gminy Czernice Borowe w analizowanym 5 -letnim okresie.

Tabela 10. Liczba zameldowań i wymeldowań oraz wielkość salda migracji i wskaźnika salda migracji w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013.

Lata	2009	2010	2011	2012	2013
Zameldowania ogółem, w tym:	38	26	25	33	31
z miast	16	13	12	21	9
ze wsi	22	13	13	12	22
Wymeldowania ogółem, w tym:	32	30	24	46	58
do miast	19	17	13	29	34
do wsi	13	13	11	17	24
Saldo migracji	6	-4	1	-13	-27
Współczynnik salda migracji	1,5	-1	0,3	-3,3	-6,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Wykres 5. Liczba zameldowań i wymeldowań oraz wielkość salda migracji w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

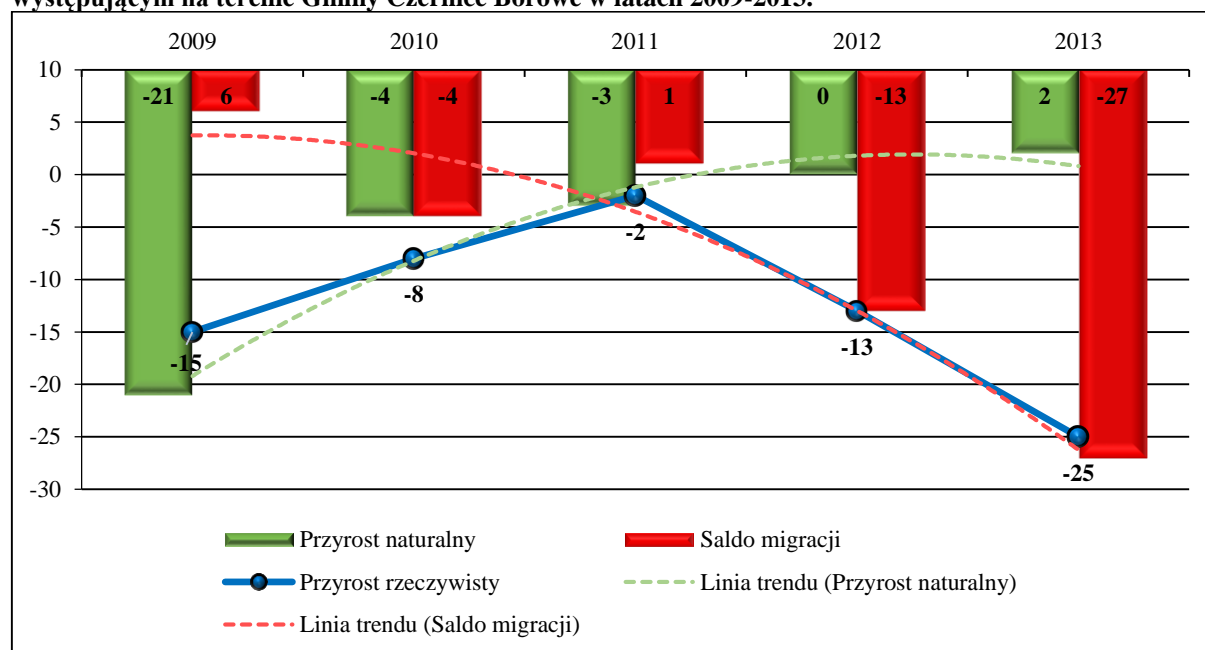

W Gminie Czernice Borowe w latach 2009 – 2013 odnotowano zarówno przyływ jak i odpływ ludności. Ruchy imigracyjne na teren Gminy zaobserwowano w latach 2009 i 2011. Był to przede wszystkim napływ ludności wiejskiej. W latach 2010, 2012 oraz 2013 przewagę w ruchach migracyjnych uzyskał wyraźny proces emigracji ludności, głównie do miast, ale odnotowano także stały odpływ mieszkańców do innych miejscowości wiejskich (24 osoby w 2013r.). Powiększająca się wyraźna nadwyżka emigracji nad imigracją w przywołanych ostatnich 2 latach analizy generująca ujemne saldo migracji oraz ujemny współczynnik salda migracji na terenie Gminy Czernice Borowe, stanowi niekorzystne zjawisko demograficzne. W związku z powyższym, a także z opracowywaniem nowych kierunków zagospodarowania przestrzennego, w najbliższych latach na terenie Gminy Czernice Borowe, konieczne wydaje się wdrażanie polityki lokalnej, której rozwiązania będą sprzyjały pozostawaniu mieszkańców Gminy na jej terenie oraz zachęcały imigrantów do osiedlania się w jej granicach, czemu sprzyja bliskie położenie w stosunku do Miasta Przasnysza.

4.4.3 PRZYROST RZECZYWISTY LUDNOŚCI W GMINIE CZERNICE BOROWE

Przyrost rzeczywisty ludności określa suma przyrostu naturalnego ludności oraz salda migracji. Jest to wskaźnik dający pełny obraz zmian liczby mieszkańców danego obszaru.

Wykres 6. Relacje między przyrostem naturalnym, saldem migracji oraz przyrostem rzeczywistym występującym na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Gmina Czernice Borowe w trakcie analizowanego okresu charakteryzowała się ujemnym przyrostem rzeczywistym, który w ostatnich 2 latach wykazywał znaczne pogłębienie. Do roku 2011 wartość tego parametru demograficznego wykazywała wzrost z wartości -15 do -2, przez wzgląd na dość stabilną relację między przyrostem naturalnym a saldem migracji w latach 2010 i 2011.

Tąpnięcie wartości przyrostu rzeczywistego nastąpiło w roku 2012 i 2013, co wiązało się z silnym zjawiskiem wystąpienia ujemnego salda migracji w danych latach. Wyraźne pogorszenie wartości wskaźnika w ostatnim analizowanym roku, generuje negatywne zjawisko demograficzne, którego podstawową przyczyną jest trudność z zatrzymaniem mieszkańców w Gminie Czernice Borowe, a tym samym nadmierna emigracja ludności.

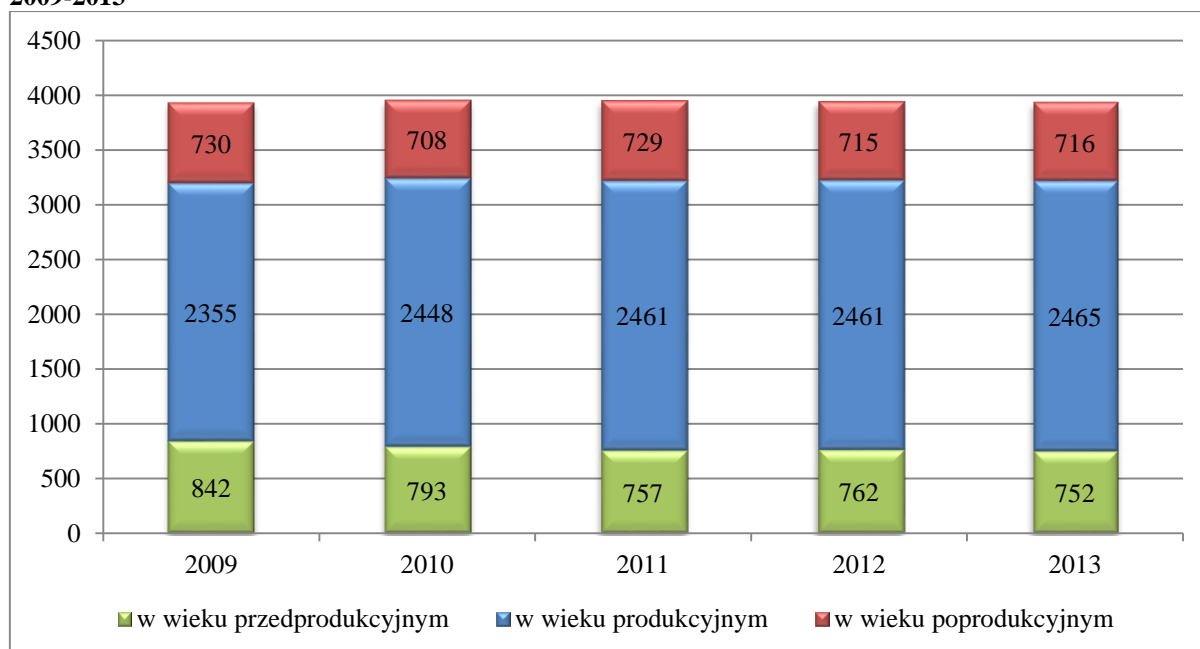
4.4.4 STRUKTURA MIESZKAŃCÓW GMINY CZERNICE BOROWE WG GRUP EKONOMICZNYCH

Struktura wiekowa społeczeństwa bezpośrednio przekłada się na strukturę wieku ekonomicznego mieszkańców Gminy Czernice Borowe, która w znacznym stopniu wpływa na lokalną gospodarkę i jej rozwój.

Ekonomiczne grupy wieku rozróżniono w następujący sposób:

- ✧ wiek przedprodukcyjny - mężczyźni i kobiety w wieku 0 -17 lat,
- ✧ wiek produkcyjny - mężczyźni w wieku 18 - 64 lata, kobiety w wieku 18 - 59 lat:
 - wiek mobilny (18 - 44 lata mężczyźni i kobiety),
 - wiek niemobilny (45 - 64 lata mężczyźni i 45 - 59 lat kobiety),
- ✧ wiek poprodukcyjny - mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

Wykres 7. Liczba ludności wg ekonomicznych grup wieku na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

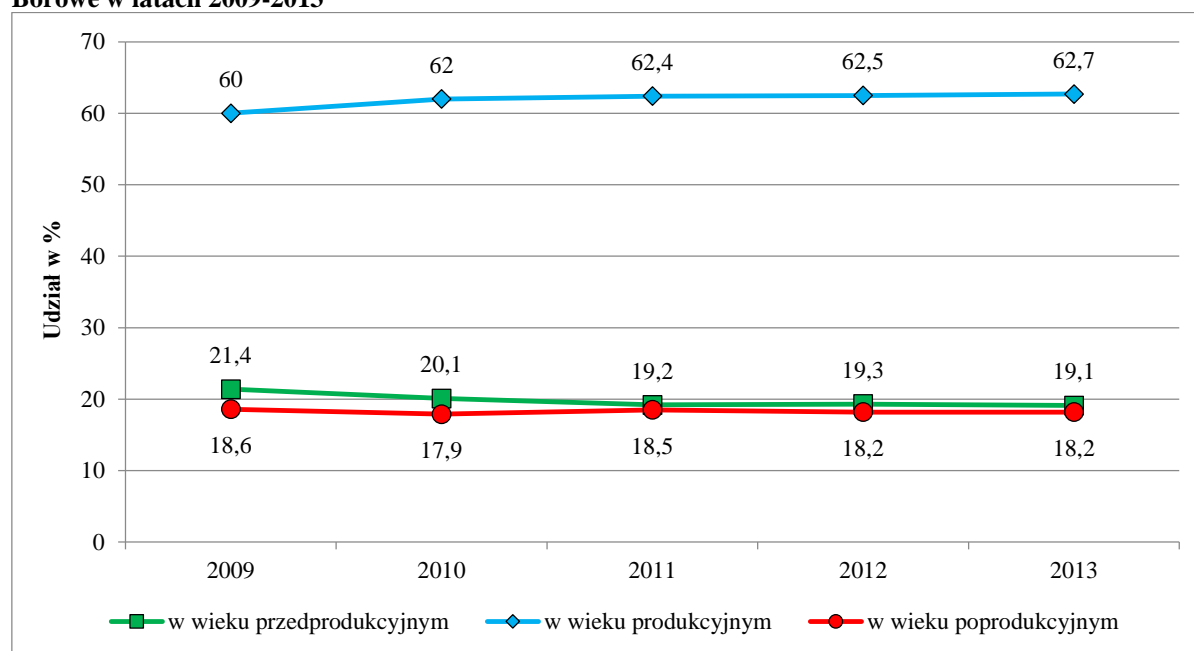
W granicach Gminy Czernice Borowe od początku analizowanego okresu odnotowywano wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym, co jest sytuacją korzystną, która powinna pozytywnie wpływać na poprawę sytuacji gospodarczej w Gminie. Równocześnie zarejestrowano ogólny spadek

liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i umiarkowanie stały poziom liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Nieco wyższy odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym od odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym nie rodzi jeszcze problemu zastępowalności pokoleniowej jednak wraz z niekorzystnymi tendencjami może prowadzić do takowych nieoczekiwanych demograficznie i ekonomicznie zjawisk.

Zamieszczony poniżej wykres wyraźnie obrazuje nieznaczny wzrost poziomu udziału ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy Czernice Borowe na poziomie 60-62,7 % w przeciągu analizowanego 5-letniego okresu. Wyraźnie zaznacza się również fakt „zbliżania się” udziałów pozostałych nieprodukcyjnych grup ekonomicznych – stabilny poziom udziału liczny ludności w wieku poprodukcyjnym oraz wyraźny spadek udziału liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym.

Wykres 8. Udział ekonomicznych grup wieku ludności w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Tabela 11. Liczba ludności wg płci i ekonomicznych grup wieku na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013

Lata	2009	2010	2011	2012	2013
wiek przedprodukcyjny					
ogółem	842	793	757	762	752
mężczyźni	439	413	390	394	386
kobiety	403	380	367	368	366
wiek produkcyjny					
ogółem	2355	2448	2461	2461	2465
mężczyźni	1334	1384	1382	1388	1402

Lata	2009	2010	2011	2012	2013
kobiety	1021	1064	1079	1073	1063
wiek poprodukcyjny					
ogółem	730	708	729	715	716
mężczyźni	245	232	237	233	236
kobiety	485	476	492	482	480

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Obserwowana nadwyżka liczby mężczyzn nad liczbą kobiet wśród mieszkańców Gminy Czernice Borowe ma też swoje odzwierciedlenie w poszczególnych grupach ekonomicznych. Wśród ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym wyraźnie zaznacza się duża liczebność mężczyzn związana z większą liczbą narodzin chłopców. Natomiast wśród ludności w wieku poprodukcyjnym, zgodnie z piramidą struktury wieku i płci szala przewagi przechodzi na liczbę kobiet, z racji ich dłuższego życia.

Tabela 12. Liczba ludności wg ekonomicznych grup wieku z uwzględnieniem mobilności ludności w wieku produkcyjnym na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013

Lata	2009	2010	2011	2012	2013
wiek przedprodukcyjny	842	793	757	762	752
wiek produkcyjny, w tym:	2355	2448	2461	2461	2465
mobilny	1455	1506	1535	1531	1524
niemobilny	900	942	926	930	941
wiek poprodukcyjny	730	708	729	715	716

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

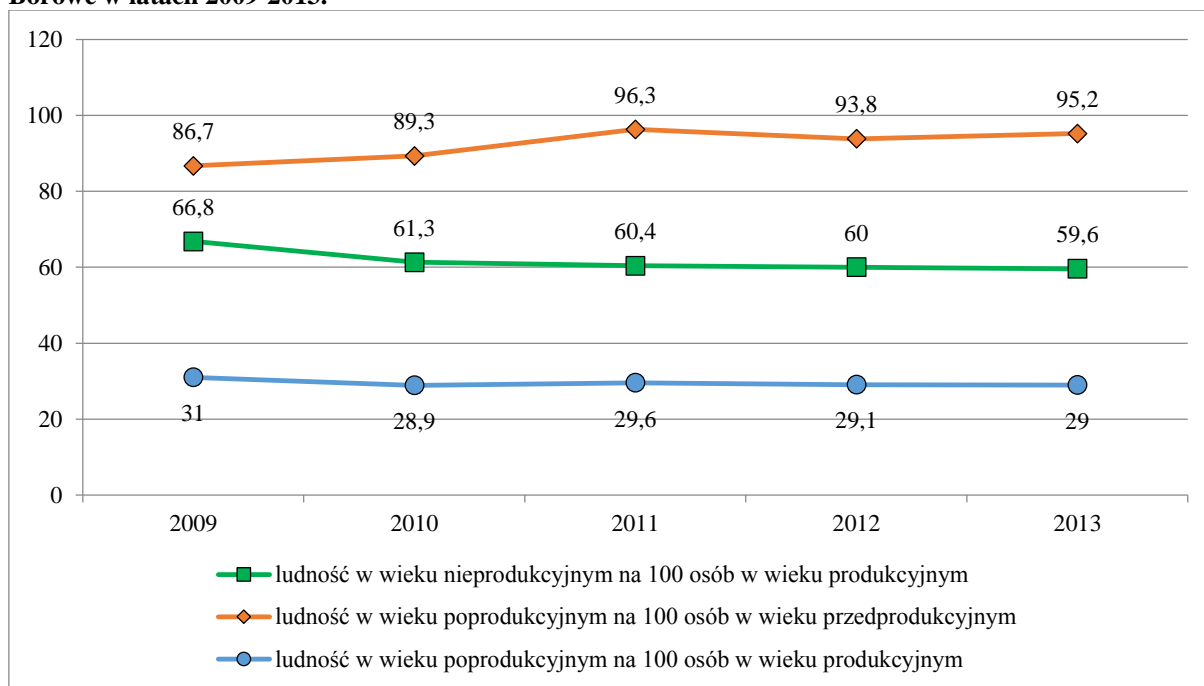
4.4.5 POZIOM OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO W GMINIE CZERNICE BOROWE

W celu oceny poziomu obciążenia demograficznego wykorzystuje się trzy podstawowe wskaźniki obciążenia demograficznego:

- ✧ współczynnik obciążenia ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym jest to stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (tj. w wieku przedprodukcyjnym i w wieku poprodukcyjnym) do liczby ludności w wieku produkcyjnym;
- ✧ współczynnik obciążenia ludności w wieku przedprodukcyjnym ludnością w wieku poprodukcyjnym jest to stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym;
- ✧ współczynnik obciążenia ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku poprodukcyjnym jest to stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym.

Wykres 9. Kształtowanie się współczynników obciążenia demograficznego na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

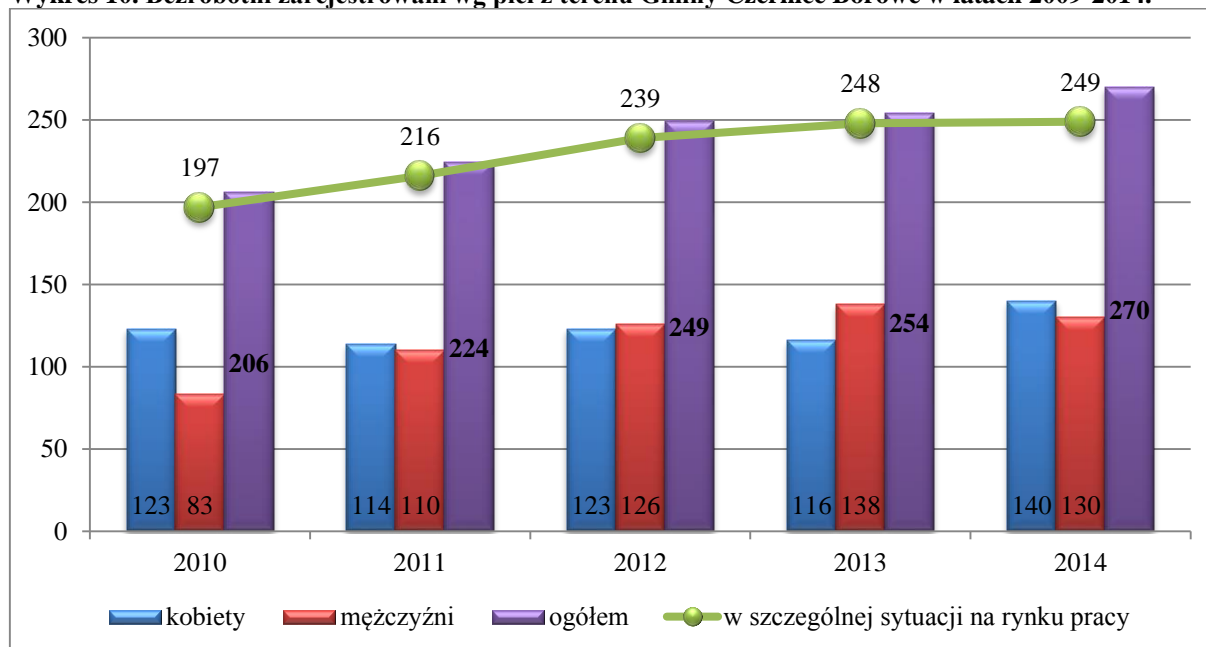
W analizowanym okresie wskaźniki obciążenia demograficznego przedstawiały różne trendy w rozwoju demograficznym społeczeństwa. Widoczny negatywny przyrost wykazał wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym z poziomu 86,7 (2009 r.) do 95,2 w 2013 r., informując o możliwym pojawiającym się problemie zastępowalności pokoleniowej. Przeciwna sytuacja miała miejsce w przypadku wskaźnika ludności w wieku poprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym, który wykazywał najbardziej stabilny poziom. W roku 2009 wskaźnik ten wynosił 31,0, natomiast w roku 2013 jego wartość zmalała do 29 osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. W związku z powyższym wskaźnik ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym prezentował w analizowanych latach pozytywny trend od wartości 66,8 w roku 2009 do 59,6 w roku 2013. Interpretacja zmian powyższego wskaźnika ściśle wiąże się z informacją o stanie i dynamice w strukturach wieku grupy przedprodukcyjnej oraz poprodukcyjnej. W przypadku Gminy Czernice Borowe wyraźnie zauważalny jest umiarkowanie stały poziom liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, który nie wzrasta oraz spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, co jest zjawiskiem niekorzystnym. W świetle powyższego należy dostrzegać niebezpieczeństwo, iż na grupie ludności w wieku produkcyjnym bardziej zacznie ciążyć obowiązek utrzymania grupy ludności w wieku poprodukcyjnym niż grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym, co kwalifikuje się jako zjawisko niekorzystne demograficznie.

4.4.6 POZIOM BEZROBOCIA NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE

Bezrobocie, czyli brak możliwości zdobycia pracy zarobkowej dla osób zdolnych do jej wykonywania i deklarujących chęć jej podjęcia jest zjawiskiem towarzyszącym gospodarce rynkowej. Problem bezrobociadotyka także mieszkańców Gminy Czernice Borowe. Liczba osób bezrobotnych w Gminie na koniec 2014 r. wynosiła 270 osób, z czego 140 osób stanowiły kobiety (51,9%) i 130 mężczyźni (48,1%). Bezrobotni zakwalifikowani do grupy w szczególnej sytuacji na rynku pracy w 2014 r. stanowili aż ponad 92 % wszystkich zarejestrowanych w urzędzie pracy. Analizowany 5 - letni okres należy uznać za niekorzystny w świetle sytuacji na rynku pracy. Od 2010 liczba osób bezrobotnych wzrosła o prawie 24 %, z poziomu 206 do 270 osób zarejestrowanych, w tym wśród kobiet o około 12%, a wśród mężczyzn o ponad 36%.

Wykres 10. Bezrobotni zarejestrowani wg płci z terenu Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2014.

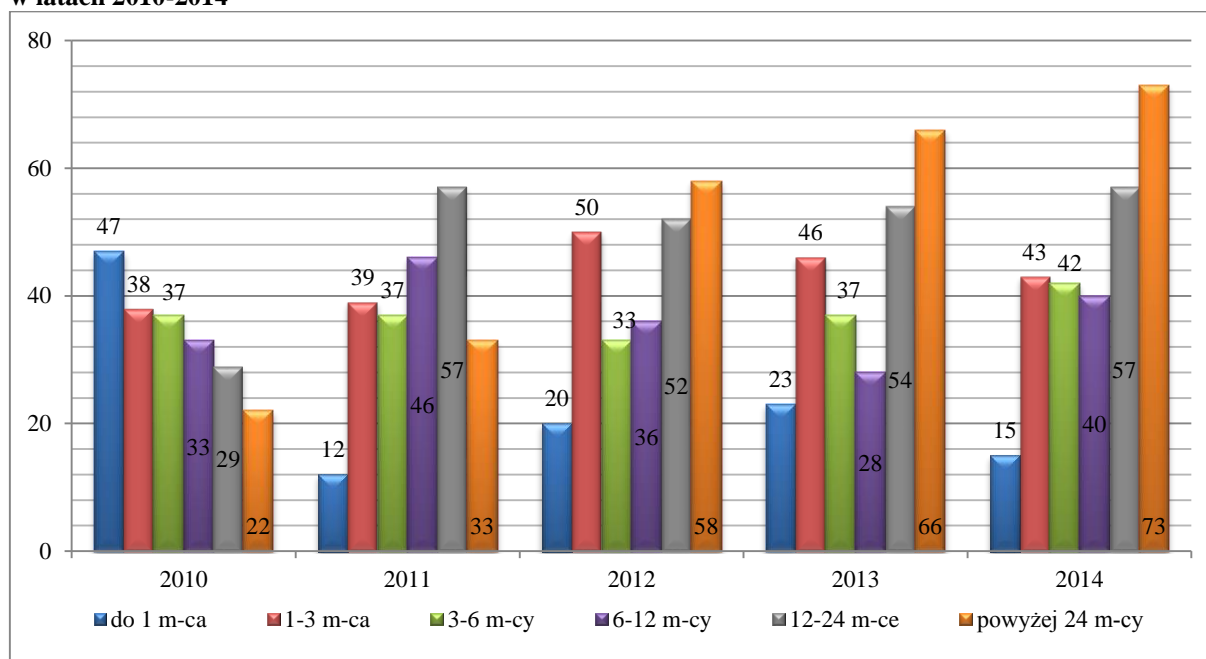
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Przasnyszu, stan na koniec 2014 r.

Najbardziej dynamicznie zmieniającą się grupą osób bezrobotnych w Gminie Czernice Borowe stanowiły osoby pozostające bez pracy do 1 miesiąca oraz powyżej 24 miesięcy, przy czym w 5-letnim ujęciu liczba tych pierwszych wyraźnie zmalała z poziomu 47 w roku 2010 do 15 osób w roku 2014, a tych drugich niezaprzeczalnie wzrosła z liczby 22 osób w 2010 r. do 73 w roku 2014, generując tym samym bardzo niepokojące zjawisko bezrobocia długoterminowego. Pozostałe grupy czasu pozostawania bez pracy z przedziału od 1-12 miesięcy charakteryzowały się dość stabilną sytuacją wykazującą jednak stosunkowo wysoki poziom liczby bezrobotnych w danych grupach – średnio od 37 (pozostający bez pracy od 3 do 12 miesięcy) do 43 osób (pozostający bez pracy od 1 do 3 miesięcy). Ciągły wzrost liczby bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 2 lat oraz utrzymująca się na dość wysokim poziomie liczba osób pozostających bez pracy 12-24 miesięcy, która

będzie w przyszłości zasilać szeregi osób długotrwale bezrobotnych niesie za sobą fatalne konsekwencje, mogące prowadzić do ubóstwa.

Wykres 11. Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Przasnyszu, stan na koniec 2014 r.

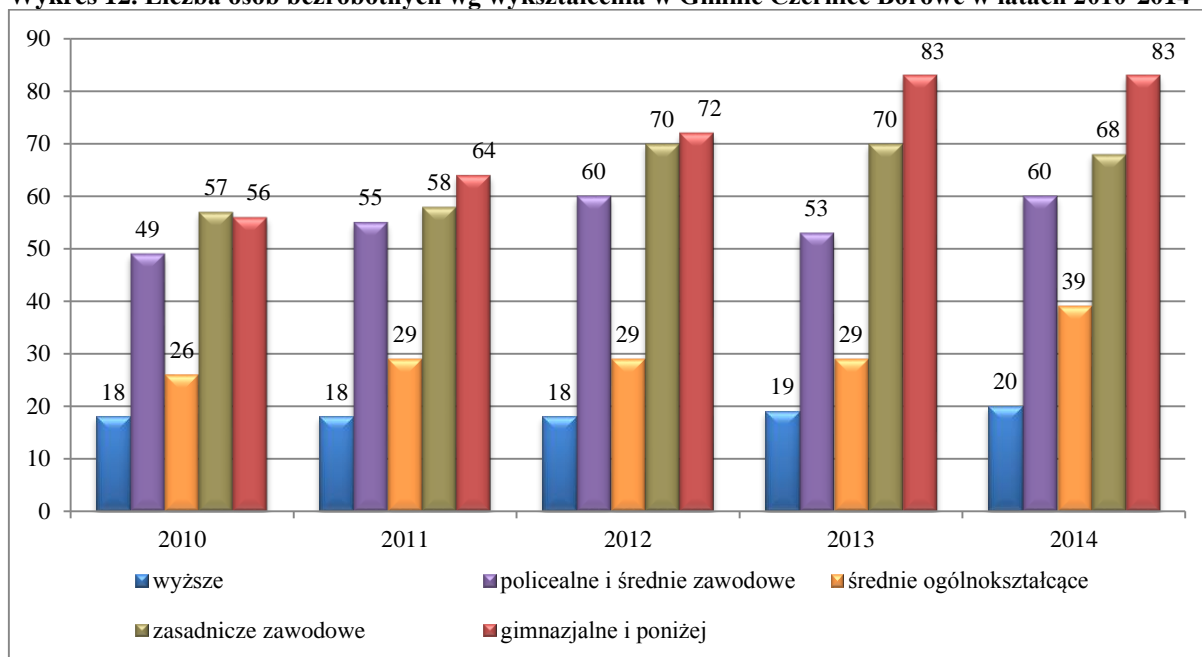
Na rynku pracy duże znaczenie mają kwalifikacje zawodowe i wykształcenie. Umiejętności zawodowe oraz czynniki osobowościowe są głównym kryterium stosowanym przy rekrutacji pracowników. Na terenie Gminy Czernice Borowe największy odsetek osób bezrobotnych w latach 2010-2014 stanowili mieszkańcy posiadający wykształcenie gimnazjalne i niższe, zasadnicze zawodowe oraz policealne i średnie zawodowe. Najmniejszy odsetek osób bezrobotnych stanowili mieszkańcy posiadający wykształcenie wyższe oraz średnie ogólnokształcące, jednak i w tych grupach poziom bezrobocia, w przeciwieństwie do grupy osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, wzrósł w ostatnich latach analizy. Jest to cecha charakterystyczna dla zjawiska bezrobocia strukturalnego.

W analizowanym okresie na terenie Gminy Czernice Borowe odnotowano wyraźny wzrost liczby bezrobotnych w grupach wieku 25-34 lat oraz 35-44 lat. Pomimo tego i tak największą część osób bezrobotnych stanowią osoby młode od 18-34 lat, co stanowi bardzo poważny problem na rynku pracy. Wzrost liczby bezrobotnych w wieku 18-34 lat jest ściśle powiązany z systematycznym wzrostem liczby osób bezrobotnych posiadających wykształcenie gimnazjalne i niższe oraz średnie ogólnokształcące, bez skonkretyzowanego kierunku zawodowego oraz wyższe bez posiadanego doświadczenia zawodowego. Fakt występowania bezrobocia osób młodych jest w dłuższej

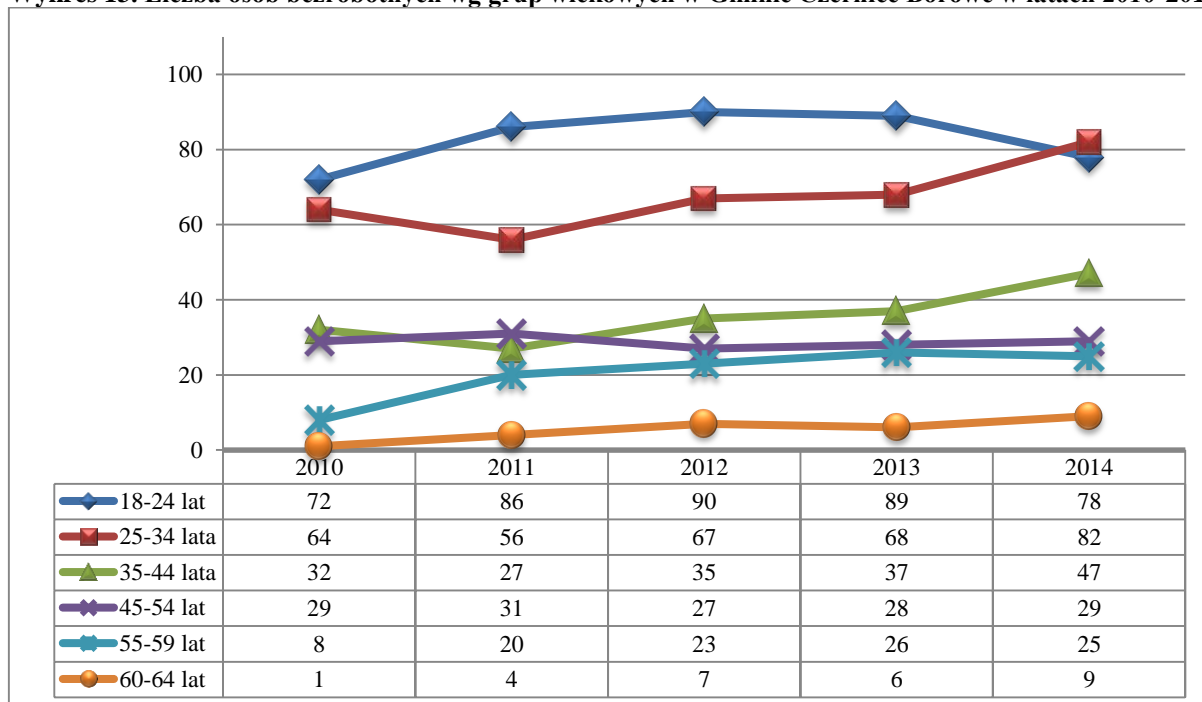
perspektywie czasu zjawiskiem bardzo niepokojącym, gdyż to właśnie osoby młode warunkują przyszły rozwój społeczno-gospodarczy danego regionu.

Wykres 12. Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Przasnyszu, stan na koniec 2014 r.

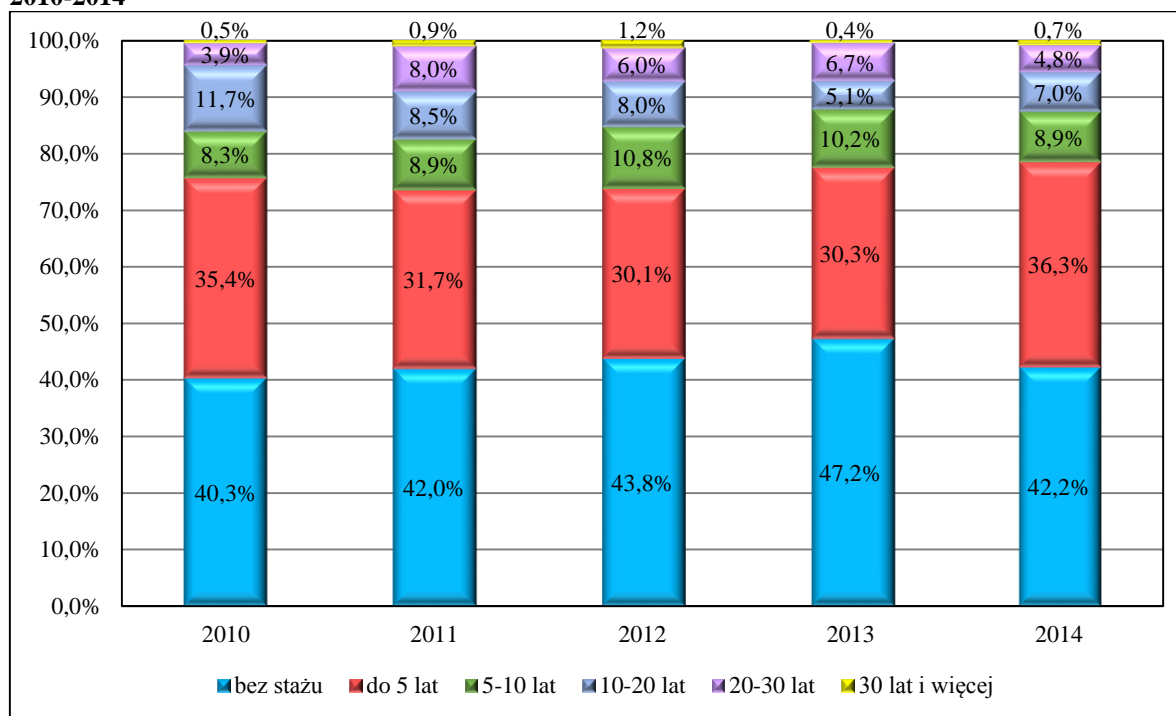
Wykres 13. Liczba osób bezrobotnych wg grup wiekowych w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Przasnyszu, stan na koniec 2014 r.

Wykres 14. Liczba osób bezrobotnych wg posiadanego stażu pracy w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Przasnyszu, stan na koniec 2014 r.

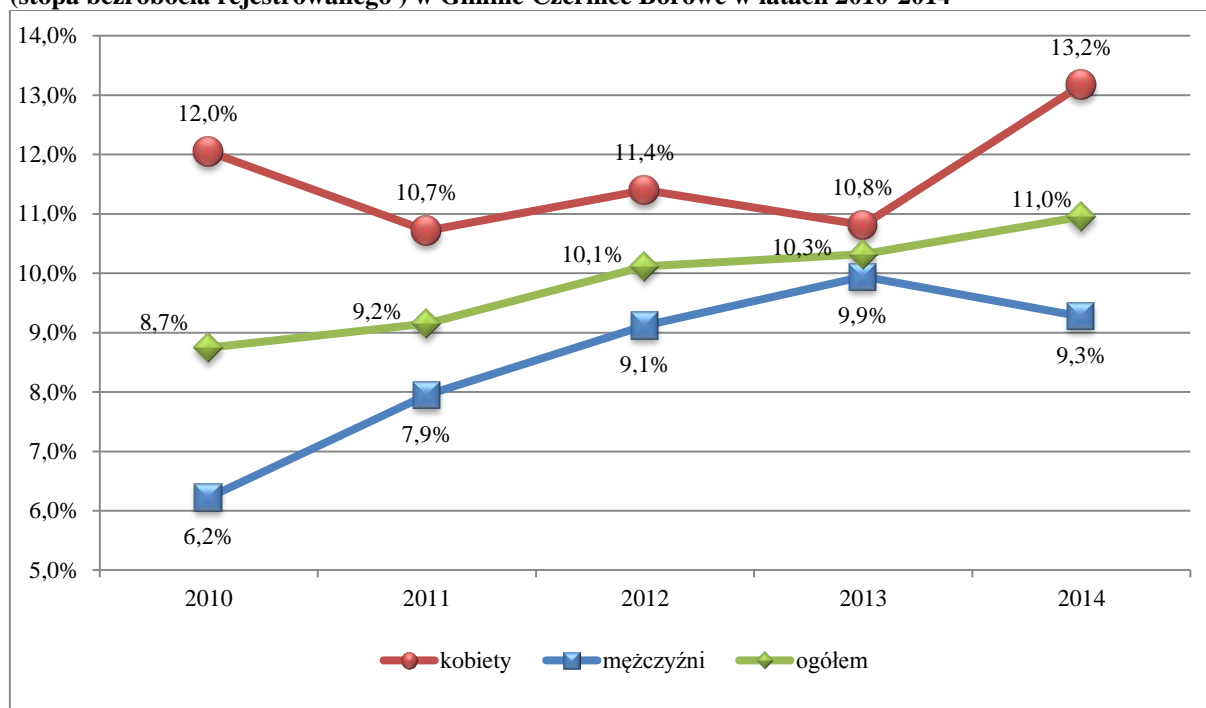
Największy odsetek osób młodych wśród wszystkich osób zarejestrowanych jako bezrobotne potwierdza wielkość udziału procentowego osób z najkrótszym stażem pracy (do 5 lat stażu pracy) lub w ogóle nieposiadających żadnego doświadczenia zawodowego. Łącznie osoby takie w analizowanym okresie czasu stanowiły od 74 do 79 % wszystkich osób bezrobotnych (w 2014 r. – 79%).

Wielkością statystycznie opisującą nasilenie zjawiska bezrobocia w danym czasie i na danym obszarze jest udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, będący procentowym udziałem liczby bezrobotnych w liczbie ludności potencjalnie aktywnej zawodowo.

Ogólny udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie Gminy Czernice Borowe, charakteryzuje się ciągłym wzrostem: od 8,7 % w 2010 roku do poziomu 11,0 % w roku 2014. W porównaniu z wskaźnikami odnotowanymi w 2014 r. dla powiatu przasnyskiego – 10,1 % i województwa Mazowieckiego – 7,6 %, dany wskaźnik na terenie Gminy Czernice Borowe wypada bardzo niekorzystnie. W odniesieniu do struktury płci osób pozostających bez pracy, także udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym potwierdza, że w gorszej sytuacji na rynku pracy w Gminie pozostają kobiety.

Wykres 15. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci (stopa bezrobocia rejestrowanego) w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Przasnyszu, stan na koniec 2014 r.

Na podstawie powyższych danych można określić przypuszczalny profil statystycznej osoby bezrobotnej w Gminie Czernice Borowe w roku 2014: kobieta w wieku 25-34 lat z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej, długotrwale bezrobotna, pozostająca bez pracy ponad 24 miesiące, bardzo często bez żadnego stażu pracy.

W celu ograniczenia zjawisk postępującego bezrobocia oraz minimalizowania skutków jego występowania na terenie Gminy Czernice Borowe, powinno się wdrażać działania aktywizujące, skupiające się w głównej mierze na podnoszeniu kwalifikacji zawodowych oraz budowaniu doświadczenia zawodowego osób bezrobotnych, gdyż jak pokazują wyniki statystyk większość osób pozostających bez pracy charakteryzuje się stosunkowo niskim poziomem wykształcenia oraz zupełnym brakiem stażu pracy lub niewielkim doświadczeniem zawodowym. Innym rodzajem aktywizacji zawodowej mieszkańców, w tym osób bezrobotnych powinno być tworzenie struktur wspomagających procesy samozatrudnienia i zakładania działalności gospodarczych.

4.4.7 PODMIOTY GOSPODARCZE FUNKCJONUJĄCE NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE

Główne podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON dające zatrudnienie i zlokalizowane na terenie Gminy Czernice Borowe to przede wszystkim samorządowe jednostki

prawa budżetowego z sektora publicznego oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, spółki handlowe oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne z sektora prywatnego.

Tabela 13. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sektorów własnościowych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Podmioty Gospodarki Narodowej (ogółem)	200	217	221	223	234
sektor publiczny (ogółem), w tym:	8	8	8	8	9
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	6	6	6	6	7
sektor prywatny (ogółem), w tym:	192	209	213	215	225
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	166	180	182	184	193
spółki handlowe	2	2	3	3	4
spółdzielnie	2	2	2	2	2
fundacje	1	1	1	1	1
stowarzyszenia i organizacje społeczne	7	8	8	8	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Na terenie Gminy Czernice Borowe w 2013 r. największy udział w ogólnej liczbie podmiotów działalności gospodarczej miała Sekcja A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo 36,8 %), która wyraźnie dominowała nad pozostałymi działami gospodarki narodowej. W następnej kolejności plasowały się działy: Sekcja G - handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych (15,0%), Sekcja H - transport i gospodarka magazynowa (12,4%) oraz na nieco niższym poziomie Sekcja F – budownictwo (9,0%) i Sekcje S i T - pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (6,0%). W ciągu analizowanych 5 lat na obszarze Gminy Czernice Borowe pojawiły się nowe przedsiębiorstwa działające w sekcjach: E - dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją (1 szt.) oraz J - informacja i komunikacja (1szt.), natomiast swą działalność zakończyło jedyne z przedsiębiorstw reprezentujące działalność związaną z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L).

W stosunku do 2009 roku największy względny przyrost liczby podmiotów gospodarczych w 2013 roku zaobserwowano w sekcjach transportu i gospodarki magazynowej(H) – 11 podmiotów gospodarczych oraz w budownictwie (F) – dodatkowych 10 podmiotów gospodarczych. Wzrost odnotowały także sekcje S i T, C oraz N, o odpowiednio 6, 4 i 3 podmioty gospodarcze. Wyraźnie zmniejszyła się natomiast liczba podmiotów gospodarczych w sekcji A - rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo - spadek o 5 podmiotów gospodarczych. Pozostałe sekcje skupiające podmioty gospodarcze z terenu Gminy Czernice charakteryzował niewielki wzrost (o 1 podmiot gospodarczy) lub stagnacja w stosunku do wyników z 2009 r. Ogólna tendencja rozwojowa w 2013 r. w zakresie działalności podmiotów gospodarki narodowej na terenie Gminy Czernice Borowe wykazuje przyrost

na poziomie około 17% względem roku 2009. Dana wartość informuje o dobrej koniunkturze gospodarczej w ujęciu lokalnym.

Tabela 14. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg działów PKD 2007 na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013

Podmioty gospodarki narodowej wg działów PKD 2007	2009		2013		Zmiana
	[szt.]	Udział	[szt.]	Udział	[szt.]
Ogółem	200	100,0%	234	100,0%	+34
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	91	45,5%	86	36,8%	-5
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	12	6,0%	16	6,8%	+4
Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	0,0%	1	0,4%	+1
Sekcja F - Budownictwo	11	5,5%	21	9,0%	+10
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	34	17,0%	35	15,0%	+1
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	18	9,0%	29	12,4%	+11
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	1	0,5%	2	0,9%	+1
Sekcja J - Informacja i komunikacja	0	0,0%	1	0,4%	+1
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3	1,5%	4	1,7%	+1
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1	0,5%	0	0,0%	-1
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	3	1,5%	3	1,3%	brak
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	1	0,5%	4	1,7%	+3
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	6	3,0%	6	2,6%	brak
Sekcja P - Edukacja	5	2,5%	5	2,1%	brak
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	3	1,5%	4	1,7%	+1
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2	1,0%	2	0,9%	brak
Sekcje S i T - Pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	9	5%	15	6%	+6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

4.4.8 ROLNICTWO NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE

W strukturze użytkowania gruntów Gminy Czernice Borowe grunty rolne zajmują 10656 ha, co stanowi 88,7 % ogólnej powierzchni Gminy. Struktura użytkowania gruntów rolnych w 2014 r. przedstawiała się w następujący sposób:

- ✧ Grunty orne - 9104 ha (85,4%);
- ✧ Sady - 106 ha (1,0%);
- ✧ Łąki trwałe - 241 ha (2,3%);
- ✧ Pastwiska trwałe – 830 ha (7,8%);
- ✧ Grunty rolne zabudowane – 255 ha (2,4%);
- ✧ Grunty pod rowami – 57 ha (0,5%);

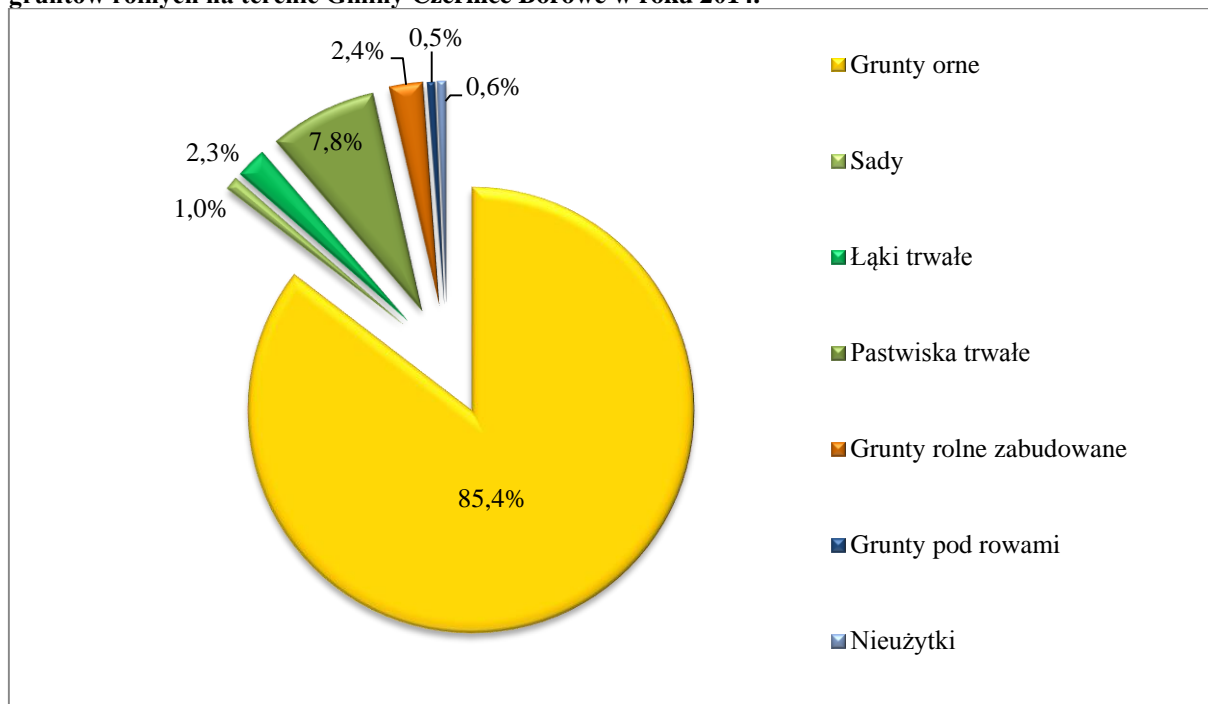

◇ Nieużytki – 63 ha (0,6%).

Największy odsetek ogólnej powierzchni gruntów rolnych w Gminie Czernice Borowe zajmują grunty orne, których powierzchnia wynosi 9104 ha (85,4%), następnie są pastwiska trwałe o areale 830 ha (7,8%), grunty rolne zabudowane – 255 ha (2,4%) oraz łąki trwałe o powierzchni 241 ha (2,3%). Najmniejszą powierzchnię gruntów rolnych zajmują grunty pod rowami, których łączna powierzchnia w Gminie wynosi 57 ha (0,5%).

Wykres 16. Udział % powierzchni poszczególnych użytków rolnych i nieużytków w ogólnej powierzchni gruntów rolnych na terenie Gminy Czernice Borowe w roku 2014.

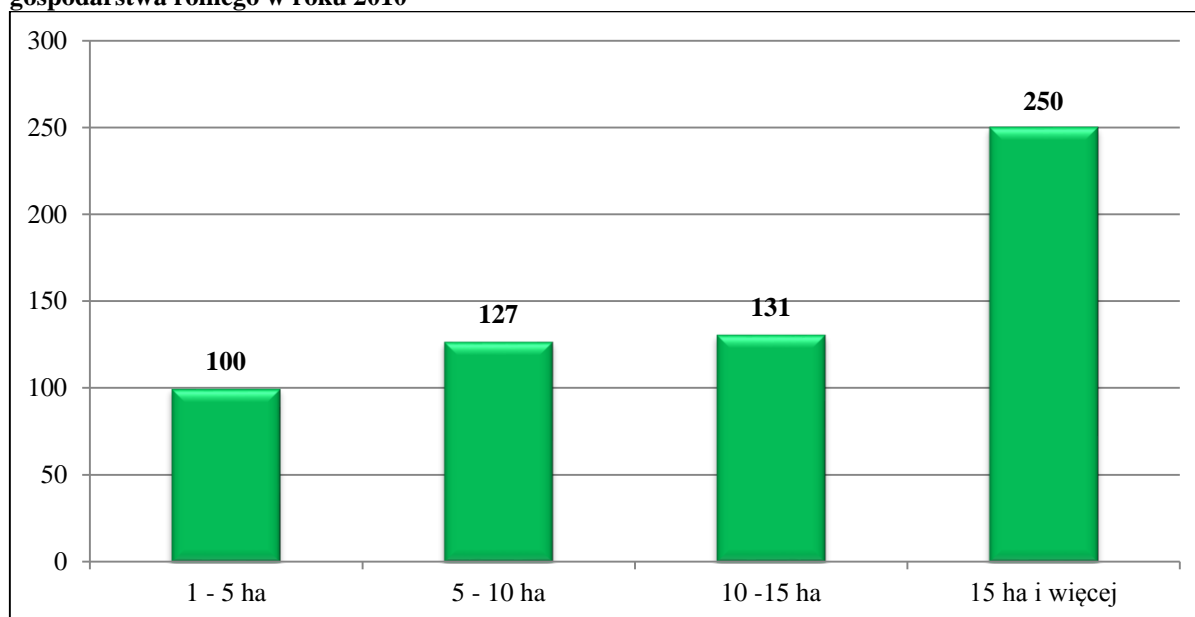

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

W roku 2010 na terenie Gminy Czernice Borowe istniało 687 gospodarstw rolnych, z czego 36% stanowiły gospodarstwa o areale 15 ha i więcej. Ponad połowa wszystkich istniejących gospodarstw rolnych (55%) stanowiły gospodarstwa o wielkości ponad 10 ha. Powyższy rozkład świadczy o chęci zaniechania rozdrabniania areалу gospodarstw rolnych, co pod względem intensyfikacji produkcji rolniczej jest zjawiskiem pozytywnym. Natomiast małe powierzchnie gospodarstw rolnych mogą być zjawiskiem tolerowanym w przypadku rozwoju agroturystyki i upraw ekologicznych. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego na terenie Gminy Czernice Borowe w 2010 r. wyniosła 16,7 ha.

Wykres 17. Ogólna liczba gospodarstw rolnych na terenie Gminy Czernice Borowe wg wielkości gospodarstwa rolnego w roku 2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, Spis rolny 2010 r., <http://stat.gov.pl/>

Tabela 15. Powierzchnia zasiewów oraz liczba pogłowia zwierząt gospodarskich w gospodarstwach rolnych na terenie Gminy Czernice Borowe wg danych Spisu Rolnego w 2010 r.

Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych [ha]		Pogłowia zwierząt gospodarskich w gospodarstwach rolnych [szt.]	
Zboża razem	5620,37	Bydło ogółem, w tym:	8328
Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	5503,39	krowy	4458
Pszenica ozima	2534,26	Trzoda chlewna ogółem, w tym:	12709
Pszenica jara	105,34	lochy	1068
Żyto	253,01	Konie	89
Jęczmień ozimy	193,24	Drób ogółem, w tym:	17509
Jęczmień jary	815,1	drób kurzy	15032
Owies	134,91		
Pszenżyto ozime	1041,75		
Pszenżyto jare	21,39		
Mieszanki zbożowe ozime	25,45		
Mieszanki zbożowe jare	378,94		
Kukurydza na ziarno	16,5		
Ziemniaki	53,71		
Uprawy przemysłowe	1806,6		
Buraki cukrowe	369,9		
Rzepak i rzepik razem	1435,7		
Strączkowe jadalne na ziarno razem	23,63		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, Spis rolny 2010 r., <http://stat.gov.pl/>

4.4.9 SYTUACJA MIESZKANIOWA NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE

Sytuację mieszkaniową w Gminie Czernice Borowe definiuje wiele czynników, wśród których do najważniejszych zalicza się zasoby mieszkaniowe, powierzchnię użytkową oraz tempo rozwoju budownictwa mieszkaniowego.

Tabela 16. Zasoby mieszkaniowe Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	Jednostka	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba mieszkań	szt.	1127	1002	1004	1008	1015
Liczba izb	szt.	4251	4095	4104	4127	4161
Liczba budynków mieszkalnych w Gminie Czernice Borowe	szt.	969	971	949	951	958
Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	szt.	287,0	253,7	254,4	256,0	258,1
Powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	95546	91069	91304	91969	92821
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	m ²	84,8	90,9	90,9	91,2	91,4
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	m ²	24,3	23,1	23,1	23,4	23,6

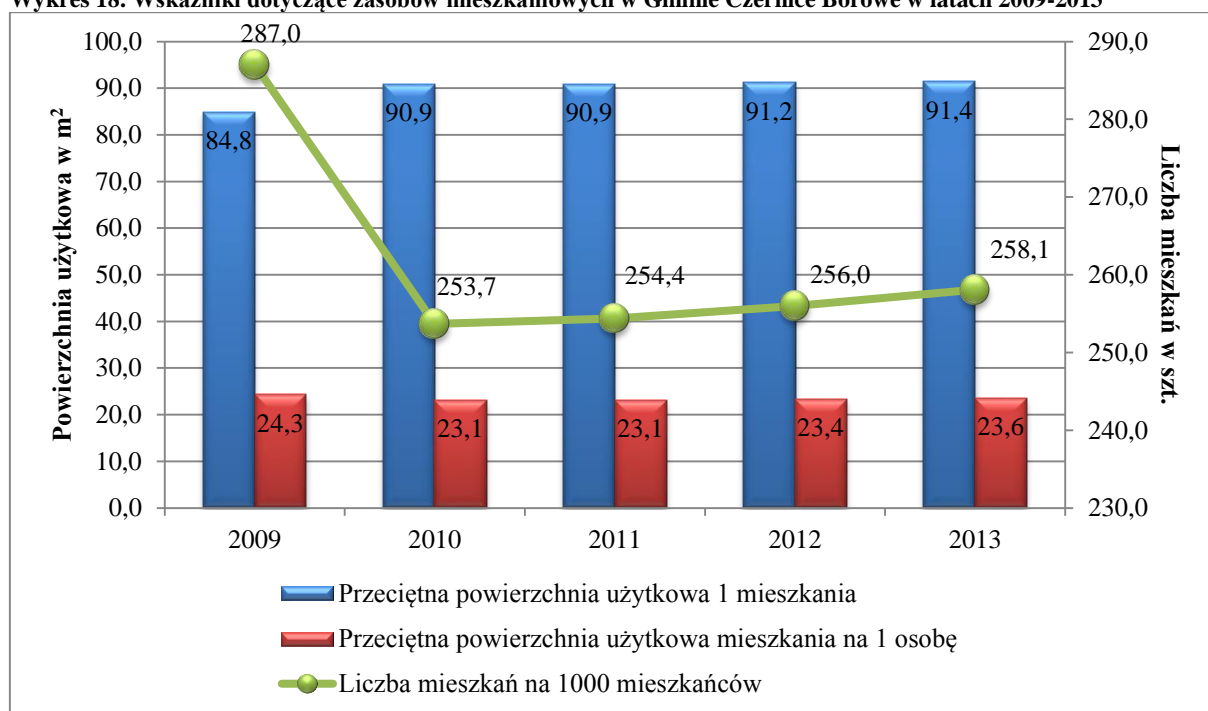
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Zasoby mieszkaniowe w granicach Gminy Czernice Borowe w 2013 r. wynosiły 1015 mieszkań, w których znajdowało się 4161 izb, o łącznej powierzchni użytkowej 92821 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wyniosła w ostatnim roku analizy 91,4 m² (powiat przasnyski 81,2 m²), a na jedną osobę przypadało 23,6 m² (powiat przasnyski 24,0 m²). Jedno mieszkanie zamieszkiwało statystycznie 3,9 osób, a na jedną izbę statystycznie przypadało około 0,9 osoby. W latach 2009-2013 zasoby mieszkaniowe w Gminie Czernice Borowe wprawdzie zmniejszyły się o 112 mieszkań, jednak poprawie uległa wartość przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania z poziomu 84,8 m² (2009 r.) do 91,4 m² (2013 r.), a także od 2010 r. przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania z poziomu 23,1 (2010 r.) do 23,6 (2013r.) oraz liczba mieszkań na 1000 mieszkańców z 253,7 (2010 r.) do 258,1 (2013r.). Powyższe wskaźniki ukazujące sytuację mieszkaniową w Gminie Czernice Borowe wskazują na poprawę jakości zamieszkania społeczności gminnej. Także na tle powiatu przasnyskiego w 2013 r. Gmina Czernice Borowe odnotowała wyższe lub bardzo zbliżone wartości wskaźników charakteryzujące jakość mieszkalnictwa.

Poprawę jakości sytuacji mieszkaniowej zapewnia także ciągła poprawa zaopatrzenia nieruchomości w instalacje techniczno-sanitarne. Od 2009 roku wzrósł udział mieszkań wyposażonych: w instalację wodociągową o 3% (z 90% do 93%), w ustęp splukiwany o 15% (z 62% do 77%), w łazienkę o 7% (z 65% do 72%) oraz w centralne ogrzewanie o 6% (z 59% do 65%).

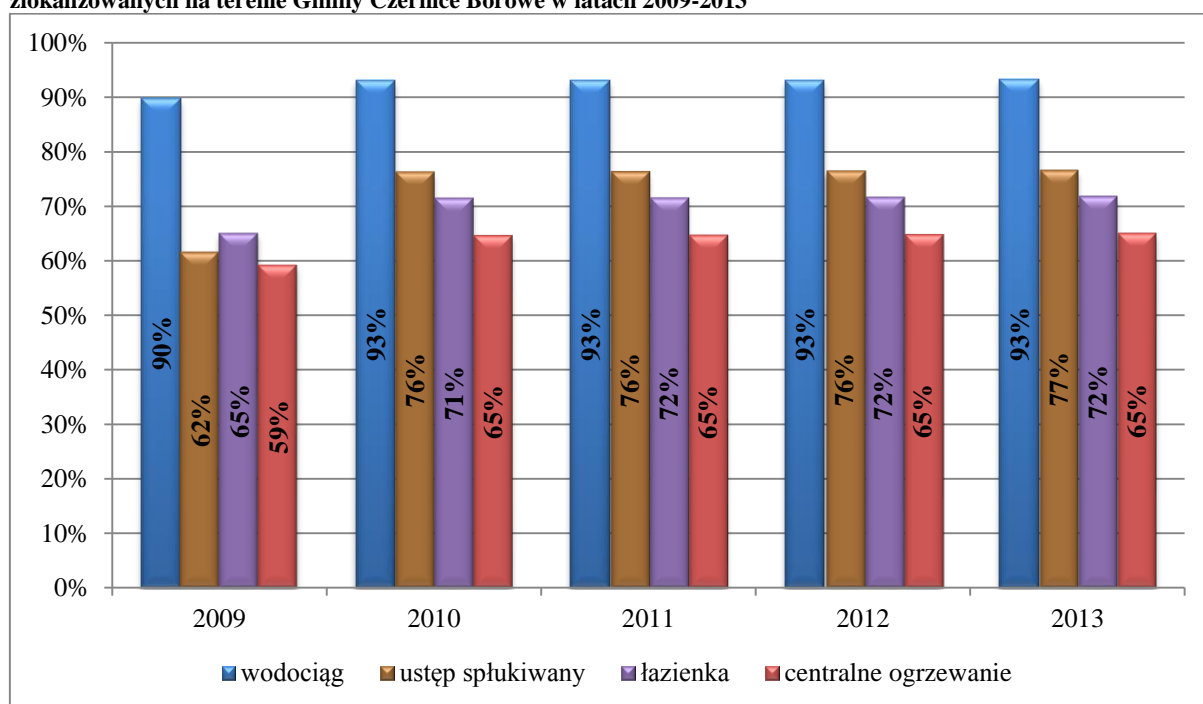

Wykres 18. Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Wykres 19. Udział mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne w ogólnej liczbie mieszkań zlokalizowanych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Rozpatrując sytuację mieszkaniową w granicach Gminy Czernice Borowe, w szczególności należy zwrócić uwagę na rozwój mieszkalnictwa, przejawiający się liczbą budynków mieszkalnych, mieszkań oraz izb oddanych do użytkowania oraz wielkością ich powierzchni użytkowej.

Tabela 17. Liczba izb, mieszkań, budynków mieszkalnych oraz powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba izb	19	7	24	23	45
Liczba mieszkań	3	1	4	4	9
Liczba budynków mieszkalnych	3	1	3	3	8
Powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²]	488	197	489	665	1172

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Tabela 18. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w budynkach mieszkalnych i niemieskalnych wg sposobu ich uzyskania na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba mieszkań w nowych budynkach mieszkalnych (oddanych do użytkowania w całości lub w poszczególnych częściach)	3	1	3	4	8
Liczba mieszkań uzyskanych w wyniku rozbudowy budynków mieszkalnych	0	0	1	0	0
Liczba mieszkań uzyskanych z przebudowy lub adaptacji pomieszczeń niemieskalnych w budynkach mieszkalnych i niemieskalnych	0	0	0	0	1
Razem	3	1	4	4	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Według danych odnotowanych w 5-letnim okresie analizy największą liczbę mieszkań, a zarazem największą wartość powierzchni użytkowej mieszkań oddano do użytkowania w roku 2013. Od roku 2010, który stanowił rok tąpnięcia w rozwoju budownictwa mieszkaniowego w Gminie Czernice Borowe obserwuje się tendencję wzrostową w liczbie nowych budynków mieszkalnych, a co się z tym wiąże także liczby mieszkań oddanych do użytkowania. Do roku 2013 znacznie wzrosła także powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania. Względem 2010 r. odnotowano prawie 6-krotny wzrost w odniesieniu do wielkości powierzchni użytkowej oraz wzrost 9-krotny w odniesieniu do liczby oddanych do użytkowania mieszkań. Przewiduje się dalszy rozwój budownictwa mieszkaniowego w Gminie Czernice Borowe.

Na sytuację mieszkaniową w Gminie Czernice Borowe składa się także gminny zasób mieszkań komunalnych. Wg danych Urzędu Gminy Czernice Borowe na miesiąc kwiecień 2015 r. mieszkaniowy zasób Gminy Czernice Borowe obejmował 15 lokali mieszkalnych położonych w miejscowościach Kuskowo, Rostkowo, Miłoszewiec, Czernice Borowe.

Tabela 19. Struktura komunalnych zasobów mieszkaniowych Gminy Czernice Borowe wraz z ich stanem technicznym w roku 2015

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkań	Stan techniczny	Powierzchnia lokali [m ²]
1.	Kuskowo	4	średni	237,28
2.	Rostkowo	2	średni	75,45
3.	Miłoszewiec	1	średni	58,00

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkań	Stan techniczny	Powierzchnia lokali [m ²]
4.	Czernice Borowe (Ośrodek Zdrowia)	5	dobry	274,74
5.	SPW	3	dobry	220,00
Razem		15		865,47

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na kwiecień 2015 r.

4.4.10 MIENIE KOMUNALNE

Gmina Czernice Borowe na koniec 2014 r. posiadała mienie komunalne, w którego skład weszły: in. grunty, budynki, obiekty inżynierii lądowej i wodnej, środki transportu, maszyny i urządzenia, wyposażenie oraz pozostałe środki trwałe według poniższego wykazu:

1. Grunty stanowiące własność Gminy o powierzchni ogólnej 212,5344 ha, w tym:
 - ✧ grunty orne o powierzchni 7,0828 ha;
 - ✧ sady o powierzchni 0,4500 ha;
 - ✧ użytki zielone o powierzchni 8,8885 ha;
 - ✧ tereny komunikacyjne o powierzchni 154,4243 ha;
 - ✧ tereny zabudowane o powierzchni 18,2534 ha;
 - ✧ tereny mieszkaniowe o powierzchni 0,1816 ha;
 - ✧ nieużytki o powierzchni 12,2241 ha;
 - ✧ grunty pod rowami o powierzchni 0,3772 ha;
 - ✧ grunty pod stawami o powierzchni 2,5470 ha;
 - ✧ użytki kopalne o powierzchni 5,8900 ha;
 - ✧ lasy o powierzchni 2,2155 ha.
2. Grunty z tytułu samoistnego posiadania (tereny komunikacyjne – drogi) o powierzchni 10,4323 ha.
3. Budynki, w tym:
 - ✧ 1 budynek administracyjny – Urząd Gminy Czernice Borowe;
 - ✧ 2 obiekty mieszkalne;
 - ✧ 3 obiekty szkolne;
 - ✧ 1 hala sportowa;
 - ✧ 10 obiektów kulturalnych (8 świetlic wiejskich i 2 obiekty w Chojnowie);
 - ✧ 1 obiekt służby zdrowia;
 - ✧ 4 remizy ochotniczej straży pożarnej;
 - ✧ 12 budynków gospodarczych w Chojnowie;
 - ✧ 11 pozostałych budynków gospodarczych.

4. Obiekty inżynierii lądowej i wodnej, w tym:
 - ✧ 4 obiekty sportowe;
 - ✧ 3 stacje uzdatniania wody;
 - ✧ sieć wodociągowa o długości 145,129 km, 1022 szt. przyłączy o długości 32,67 km;
 - ✧ 2 oczyszczalnie ścieków komunalnych;
 - ✧ 322 przydomowych oczyszczalni ścieków;
 - ✧ sieć kanalizacji sanitarnej o długości 21,86 km, 268 szt. przyłączy;
 - ✧ 2 zbiorniki retencyjne;
 - ✧ 2 zbiorniki p-poż;
 - ✧ drogi o długości 88 km, gdzie 40,25 km stanowią drogi gruntowe, a 47,75 drogi o nawierzchni bitumicznej.
5. Środki transportu, w tym:
 - ✧ 9 sztuk pojazdów straży;
 - ✧ 1 autobus szkolny;
 - ✧ 1 pojazd do przewozu uczniów niepełnosprawnych;
 - ✧ 1 transporter schodowy;
 - ✧ 1 samochód ciężarowy LT-40.
6. Maszyny i urządzenia techniczne, wyposażenie, pozostałe środki trwałe.

4.4.11 KULTURA

Obcowanie z kulturą odgrywa ogromną rolę w życiu każdego człowieka. Wpływa na kształtowanie właściwych postaw, rozwój intelektualny, stanowi alternatywę do spędzania wolnego czasu dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Za propagowanie i rozwój życia kulturowego w Gminie Czernice Borowe odpowiada Gminna Biblioteka Publiczna. W Gminie funkcjonuje także Gminne Centrum Informacji (GCI). Do głównych zakresów działania Gminnego Centrum Informacji wg statutu należą w szczególności:

- ✧ zapewnienie społeczeństwu Gminy powszechnego dostępu do usług teleinformatycznych;
- ✧ aktywizacja zawodowa absolwentów;
- ✧ pomoc bezrobotnym w poszukiwaniu pracy i tworzeniu własnych firm;
- ✧ edukacja dzieci i młodzieży;
- ✧ prowadzenie komputerowej bazy o rynku pracy;
- ✧ promocja turystyczna Gminy;
- ✧ wspieranie i upowszechnianie idei samorządu;
- ✧ organizowanie imprez kulturalnych i sportowych.

W celu jak najlepszej realizacji wszystkich form działalności kulturowej Gmina Czernice Borowe dysponuje świetlicami wiejskimi położonymi w miejscowościach: Grójec, Olszewiec, Chojnowo, Kuskowo, Węgra, Czernice Borowe, Borkowo Falenta, Obrębiec, Rostkowo, Pawłowo Kościelne, Chrostowo Wielkie, Jastrzębiec, salą widowiskowo – konferencyjną będącą własnością Ochotniczej Straży Pożarnej w Czernicach Borowych oraz Gminną Biblioteką Publiczną w miejscowości Czernice Borowe.

Tabela 20. Dane na temat Gminnej Biblioteki Publicznej na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	Jednostka	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba bibliotek i filii	obiekty	1	1	1	1	1
Pracownicy bibliotek	osoby	1	2	2	3	4
Czytelnicy w ciągu roku	osoby	300	302	301	302	303
Księgozbiór	woluminy	11374	11629	11754	12022	12434
Komputery podłączone do Internetu dostępne dla czytelników	szt.	3	3	2	2	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Zgodnie z danymi GUS biblioteka zlokalizowana w miejscowości Czernice Borowe posiadała w 2009 roku księgozbiór składający się z 11 374 woluminów. Powiększony do 12 434 woluminów w roku 2013 księgozbiór biblioteki nie przełożył się jednak na wyraźne zwiększenie się liczby czytelników, która w przeciągu analizowanego okresu utrzymywała się w miarę na stałym poziomie 300 osób w roku 2009 do 303 osób w roku 2013. Wielce prawdopodobne, że trend ten będzie się utrzymywał z uwagi na małe zainteresowanie społeczeństwa lekturą książek w dobie powszechnego dostępu do sieci Internetowej oraz coraz większej popularności e-booków i audiobooków.

Organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy Czernice Borowe:

- ✧ Przasnyska Fundacja Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej "Światlik";
- ✧ Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Czernickiej;
- ✧ Czernickie Stowarzyszenie Emerytów Rencistów i Gospodyń Wiejskich;
- ✧ Fundacja Partnerska Grupa Lokalnego Działania "Ciuchcia Krasińskich";
- ✧ Stowarzyszenie na rzecz Gminy Czernice Borowe;
- ✧ Stowarzyszenie mieszkańców gminy Czernice Borowe;
- ✧ Czernickie Stowarzyszenie Aktywnych Społecznie;
- ✧ Uczniowski Klub Sportowy "CENTER";
- ✧ Uczniowski Klub Sportowy "BOROWIAKI";
- ✧ Gminny Klub Sportowy "BOROVIA".

Chóry:

- ✧ Szkolny chór „CZERNICKIE SKOWRONKI” w Szkole Podstawowej im. Janiny Sieklickiej w Czernicach Borowych, ul. Szkolna 10, 06-415 Czernice Borowe. Chór składa się z ok. 20 osób i 1 opiekuna;

- ❖ Szkolny chór w Gimnazjum im. 21. Pułku Piechoty „Dzieci Warszawy” w Czernicach Borowych, ul. Szkolna 10, 06-415 Czernice Borowe. Chór składa się z ok. 16 osób i 1 opiekuna.

Zespół taneczny:

- ❖ Szkolny Zespół taneczny w Gimnazjum im. 21. Pułku Piechoty „Dzieci Warszawy” w Czernicach Borowych, ul. Szkolna 10, 06-415 Czernice Borowe. Zespół składa się z ok. 12 osób i 1 opiekuna.

Koła zainteresowań:

- ❖ 2 koła sportowe liczące po 10 uczestników.

Realizacja zadań własnych Gminy Czernice Borowe z zakresu kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, zieleni gminnej i zadrzewień oraz wspierania i upowszechniania idei samorządowej, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej ściśle związana jest z wdrażaniem konkretnych inwestycji oraz przedsięwzięć. Najważniejsze z wdrożonych już inwestycji dotyczących tematyki rozwoju kultury w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 przedstawiono poniżej.

Tabela 21. Inwestycje z zakresu rozwoju kultury zrealizowane na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2014.

Nazwa zadania	Krótki opis zadania	Wartość inwestycji [zł]	Wkład własny jednostki samorządowej [zł]	Dofinansowanie [zł]	Okres realizacji [lata]
Renowacja budynku świetlicy wiejskiej wraz z jej dociepleniem i wyposażeniem we wsi Chojnowo	Remont świetlicy, wykonanie tynków, posadzek, docieplenie budynku. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej Wykonanie zaplecza kuchennego i sanitarnego. Instalacja elektryczna, c. o i wodno-kanalizacyjna. Zakup sceny mobilnej.	384 277,91	96069,91	288208	2009-2010
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej oraz rozbudowa i adaptacja budynku na cele kulturalno - edukacyjne i rekreacyjne w miejscowości Pawłowo Kościelne.	Wymiana konstrukcji i pokrycia dachowego, docieplenie budynku, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, tynki, posadzki, instalacje elektryczna wod.-kan i c. o., wyposażenie świetlicy, zagospodarowanie terenu.	511786,92	223036,9	289750	2010
Rozbudowa i adaptacja budynku Ochotniczej Straży Pożarnej we wsi Węgra oraz zagospodarowanie terenu na potrzeby kulturalno - sportowe	Rozbudowa i przebudowa budynku. Wymiana konstrukcji i pokrycia dachowego, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, tynki, posadzki, instalacja elektryczna, wod. kan, docieplenie budynku.	505102,53	214188,5	290914	2010

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY CZERNICE BOROWE

Nazwa zadania	Krótki opis zadania	Wartość inwestycji [zł]	Wkład własny jednostki samorządowej [zł]	Dofinansowanie [zł]	Okres realizacji [lata]
Przystosowanie świetlicy wiejskiej w Węgrze do całorocznej działalności kulturalno-sportowej	Wykonanie instalacji centralnego ogrzewania.	57670,7	33180,7	24990	2010
Przystosowanie budynku świetlicy wiejskiej w Obrębcu do całorocznej działalności kulturalno-sportowej i edukacyjnej.	Wykonanie instalacji c.o., wyposażenie świetlicy.	29 975,81	10678,81	19297	2010 - 2012
Nasza mała ojczyzna- remont i adaptacja świetlicy wiejskiej we wsi Olszewiec na cele kulturalno-edukacyjne	Adaptacja pomieszczeń na świetlicę wiejską.	39573,81	18854,94	20718,87	2010-2011
Razem lepiej-remont świetlicy wiejskiej w Grójcu wraz z jej wyposażeniem na cele edukacyjno-kulturowe	Adaptacja pomieszczeń na świetlicę wiejską.	28570,07	12941,66	15628,41	2010 – 2011
Nasza świetlica - remont świetlicy wiejskiej we wsi Chrostowo Wielkie na potrzeby sołectwa	Remont pomieszczeń na świetlicę wiejską, budowa sanitariatów, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej.	38178,34	16536,79	21641,55	2011-2012
Przystosowanie remizy OSP na Świetlicę Integracji Społecznej w Pawłowie Kościelnym	Wyposażenie zaplecza kuchennego oraz zakup zestawu nagłośniającego i krzeseł drewnianych.	28 835,67	8 625,80	20 209,87	2011
Aktywna wieś – świetlica w Węgrze centrum integracji	Zakup dodatkowego wyposażenia dla istniejącej świetlicy wiejskiej, sprzętu nagłośniającego, altany i grilla.	28 400,00	8 520,00	19 880,00	2012
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej we wsi Czernice Borowe	Budowa parkingów, utwardzenie ternu, budowa chodnika, zagospodarowanie zbiornika wodnego na cele rekreacyjne.	553094,2	236837,2	316 257,00	2013
Adaptacja budynku byłej szkoły podstawowej we wsi Borkowo Falenta oraz zagospodarowanie terenu na potrzeby kulturalno-sportowe	Przebudowa budynku na potrzeby świetlicy wiejskiej.	671397,6	296922,6	374475	2013
Przebudowa budynku świetlicy wiejskiej we wsi Szczepanki oraz zagospodarowanie terenu	Remont świetlicy wiejskiej.	458929,68	198049,7	260880	2013-2014
Przebudowa i rozbudowa budynku świetlicy wiejskiej we wsi Jastrzębiec oraz zagospodarowanie terenu na potrzeby rekreacyjno - sportowe	Remont świetlicy wiejskiej.	404305,85	181530,9	222775	2013-2014
Razem		3325845,37	1555974	1869368	2009-2014

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na czerwiec 2015 r.

4.4.12 OŚWIATA

Do zadań własnych Gminy Czernice Borowe związanych z zaspokajaniem zbiorowych potrzeb wspólnoty mieszkańców należy realizacja spraw edukacji publicznej.

W granicach Gminy Czernice Borowe funkcjonują cztery placówki edukacyjne:

- ✧ Gimnazjum im. 21. Pułku Piechoty "Dzieci Warszawy" w Czernicach Borowych;
- ✧ Szkoła Podstawowa im. Janiny Sieklickiej w Czernicach Borowych;
- ✧ Szkoła Podstawowa im. Św. Stanisława Kostki w Rostkowie;
- ✧ Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Węgrze.

Tabela 22. Podstawowe informacje dotyczące placówek szkolnych zlokalizowanych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013 r.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Szkoły podstawowe (ogółem)					
uczniowie	224	208	215	217	212
nauczyciele	brak danych	34	36	37	39
oddziały w szkołach (klasy, grupy)	14,00	14,00	14,00	11,50	12,50
pomieszczenia szkolne	32	32	33	33	brak danych
liczba uczniów tworzących oddział	16	15	15	19	17
Gimnazjum					
uczniowie	147	140	121	114	95
nauczyciele	brak danych	21	17	15	16
oddziały w szkołach (klasy, grupy)	7,00	6,00	5,00	5,00	5,00
pomieszczenia szkolne	11	11	11	11	brak danych
liczba uczniów tworzących oddział	21	23	24	23	19

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/> oraz informacji z Urzędu Gminy w Czernicach Borowych.

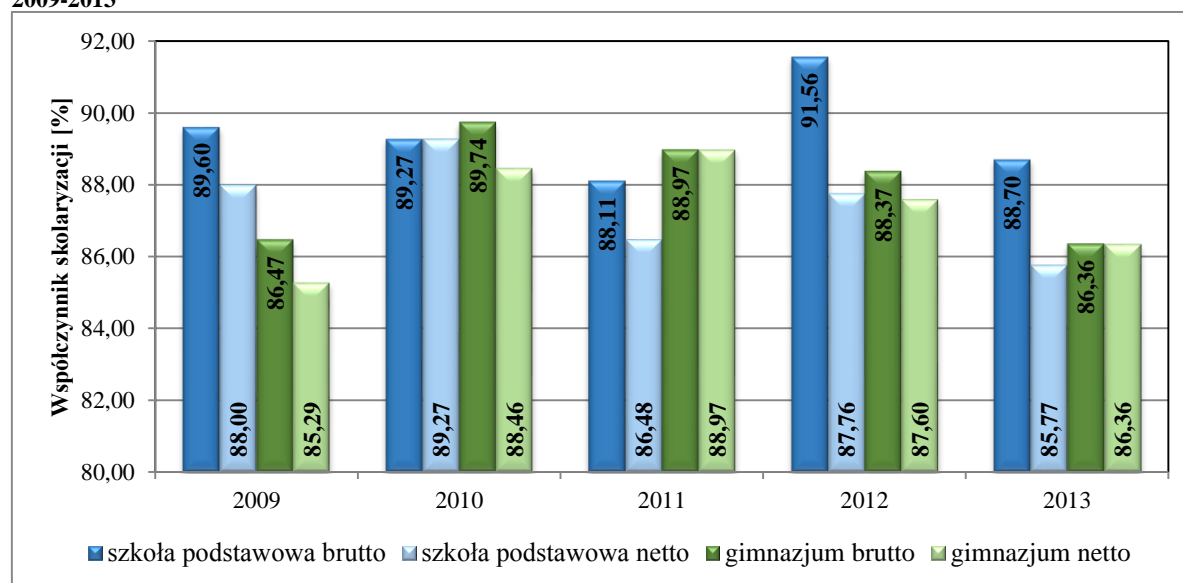
Do zbadania i oceny poziomu edukacji służą współczynniki skolaryzacji:

- ✧ współczynnik skolaryzacji netto, czyli relacja liczby osób uczących się (ze stanu na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (ze stanu na dzień 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.
- ✧ współczynnik skolaryzacji brutto, czyli relacja liczby osób uczących się (ze stanu na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (ze stanu na dzień 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Modelowa ocena dotycząca liczby uczniów w danych grupach wiekowych faktycznie uczęszczających do szkoły w odniesieniu do danych grup wiekowych odbywa się na podstawie współczynników netto. Z danych GUS wynika, że dla szkół podstawowych i gimnazjum współczynniki te różnią się od siebie. Skolaryzacja netto dla szkół podstawowych w danym okresie czasu przyjmowała wartości od 85,77% do 89,27%, wykazując tendencję mieszaną (naprzemiennego wzrostu i spadku). Dla szkół gimnazjalnych ogólna tendencja współczynnika skolaryzacji netto była wzrostowa do roku 2011 (88,97%), po czym nastąpił jej spadek do wartości wskaźnika na poziomie 86,36% w ostatnim roku analizy. Współczynnik skolaryzacji brutto biorąc pod uwagę rzeczywisty stan uczniów (bez względu na wiek) uczęszczających do szkoły w odniesieniu do danych grup wiekowych również wykazuje spore różnice w podziale na szkołę podstawową i gimnazjalną. Najniższa wartość dla szkół gimnazjalnych charakteryzowała rok 2009 (86,47%), a najwyższa rok 2011 (104%), z następującą tendencją spadkową do roku 2010 (89,74%). Dla szkół podstawowych najwyższy poziom współczynnika skolaryzacji brutto odnotowano w roku 2012 (91,56%), natomiast najniższy w roku poprzedzającym – 2011 (88,11%). Dość znaczne różnice między współczynnikami wynikają z faktu, iż współczynnik brutto uwzględnia także uczniów, którzy rozpoczęli swą edukację wcześniej niż w wieku odpowiadającym danej grupie wiekowej oraz tych uczniów, którzy mimo ukończenia wieku odpowiadającego danej grupie wiekowej wciąż pozostają na danym etapie nauki. Niepokoi fakt spadku obu wskaźników skolaryzacji od roku 2012. Oznacza on zaniechanie podjęcia edukacji przez część dzieci w wieku szkolnym w związku indywidualnym tokiem nauczania prowadzonym w domu lub niepełnosprawnością, co może skutkować nieodwracalnymi szkodami w rozwoju ich życia społecznego i zawodowego.

Wykres 20. Kształtowanie się wskaźników skolaryzacji brutto i netto na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

We współczesnej edukacji ważną rolę odgrywa nauka języków obcych, dzięki którym dla przyszłych absolwentów szkół podstawowych i gimnazjalnych, otwierają się kolejne drzwi nauki ponadpodstawowej i wyższej, a dalej próba podjęcia pracy. W warunkach Wspólnoty Europejskiej oraz otwartych granic znajomość języków obcych w znacznym stopniu ułatwia start w rozpoczęciu życia zawodowego, czy też umożliwia kontynuację nauki na uczelniach zagranicznych, tym samym podnosząc kwalifikację i zdobywając doświadczenie nie tylko w ujęciu lokalnym.

Tabela 23. Liczba uczniów objętych obowiązkowym nauczaniem języków obcych w szkołach podstawowych i gimnazjum w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013.

Wyszczególnienie		2009		2010		2011		2012		2013	
Szkoły podstawowe	Uczniowie ogółem	224	100%	208	100%	215	100%	217	100%	212	100%
	j. angielski	23	10%	85	41%	107	50%	171	79%	189	89%
	j. rosyjski	118	53%	18	9%	92	43%	44	20%	33	16%
Gimnazjum	Uczniowie ogółem	147	100%	140	100%	121	100%	114	100%	95	100%
	j. angielski	147	100%	140	100%	121	100%	114	100%	95	100%
	j. rosyjski	46	31%	94	67%	120	99%	113	99%	93	98%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Jak wynika z danych GUS na terenie Gminy Czernice Borowe w ciągu analizowanego okresu czasu wszyscy uczniowie gimnazjum objęci byli obowiązkowym nauczaniem języka angielskiego. Znacznie wzrosło także zainteresowanie nauką języka rosyjskiego z poziomu 31% ogólnej liczby uczniów w 2009 roku do 98% ogólnej liczby uczniów gimnazjum w roku 2013. W odniesieniu do uczniów szkół podstawowych nauczaniem języka angielskiego w ostatnich latach objęto od 10% (2009 r.) - 89% (2013 r.) wszystkich dzieci.

Wspomożenie realizacji zadań własnych Gminy Czernice Borowe z zakresu edukacji publicznej, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych oraz wspierania i upowszechniania idei samorządowej, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej następowało poprzez wdrażanie konkretnych inwestycji oraz przedsięwzięć. Najważniejsze z wdrożonych już inwestycji dotyczących oświaty edukacji w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 przedstawiono poniżej.

Tabela 24. Inwestycje z zakresu rozwoju edukacji i oświaty zrealizowane na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2014.

Nazwa zadania	Krótki opis zadania	Wartość inwestycji [zł]	Wkład własny jednostki samorządowej [zł]	Dofinansowanie [zł]	Okres realizacji [lata]
Mini Przedszkola Skutecznym Środkiem Wyrównywania Szans Edukacyjnych	W ramach projektu zostały utworzone 3 zespoły przedszkolne, do których uczęszczało 54 dzieci w wieku 3-5 lat. Dzieci uzyskały kompleksowe wsparcie poprzez zapewnienie zajęć edukacyjnych, opartych na podstawach programowych dla przedszkoli, edukacji kulturalnej, zapewnienie opieki oraz pomocy psychologicznej i logopedycznej. Organizowane były badania przesiewowe dla przedszkolaków, zaś nauczyciele zespołów byli objęci wsparciem metodycznym przez cały okres realizacji projektu. Ponadto 2 razy w tygodniu odbywały się zajęcia z języka angielskiego. Dzieci korzystały z dodatkowego wsparcia w postaci posiłku oraz wyprawki przedszkolaka. W ramach projektu organizowane były corocznie imprezy: Mikołajki, Choinka, Dzień Babci, Dzień Dziecka oraz wyjazdy do gospodarstwa agroturystycznego i spektakle teatru kukielkowego. Wyposażono plac zabaw.	598 106,66	11 048,40	587 058,26	2009 – 2011
Dodatkowe zajęcia szansą na lepszy start dla uczniów wiejskich	Projekt skierowany był do uczniów szkół podstawowych oraz Gimnazjum znajdujących się na terenie Gminy Czernice Borowe. W ramach projektu przeprowadzono: zajęcia wyrównujące poziom wiedzy i umiejętności, zajęcia umożliwiające zdobycie dodatkowej wiedzy i umiejętności, zajęcia rozwijające aktywność fizyczną, dodatkowe zajęcia specjalistyczne i opieka psychologiczna. Wyjazdy na basen (5 wyjazdów w miesiącu) oraz różnorodne wycieczki. W okresie wakacyjnym odbywały się zajęcia sportowe dla wszystkich uczestników projektu (łącznie 64 godziny), a także kontynuowano wyjazdy na basen (10 wyjazdów)	1 863 496,66	brak	1 863 496,66	2009 – 2012
W harcerstwie siła	Projekt skierowany był do 48 uczniów w wieku 11-15 lat uczęszczających do Szkół Podstawowych oraz Gimnazjum na terenie Gminy Czernice Borowe oraz 8 nauczycieli uczących w tychże szkołach. W ramach projektu przeprowadzono cykl szkoleniowy o specyfice harcerstwa przeprowadzony przez wykwalifikowanych instruktorów posiadających brązowe odznaki karty kształcącej, a także spotkania w charakterze „pogadanek” o tematyce proekologicznej. Ponadto zakupiono umundurowanie oraz niezbędne materiały dydaktyczne (książki, śpiewniki, gry harcerskie) dla osób biorących udział w projekcie. W ramach projektu odbył się 3-dniowy wyjazd integracyjny oraz różnego rodzaju imprezy związane z obrzędami harcerskimi, m.in. Obchody Dnia Ziemi oraz Sprzątanie Świata.	49 752,00	brak	49 752,00	2011

Nazwa zadania	Krótki opis zadania	Wartość inwestycji [zł]	Wkład własny jednostki samorządowej [zł]	Dofinansowanie [zł]	Okres realizacji [lata]
Zapomniana Historia - śladami Bitwy Przasnyskiej	W ramach projektu zaplanowano: zajęcia edukacyjne dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjum, zajęcia edukacyjne dla seniorów, wydanie albumu "Wieś Mazowska Północnego w Wielkiej Wojnie 1914-1918, wystawę muzealną, wycieczkę rowerową, rekonstrukcję bitwy i życia obozowego żołnierzy z I wojny światowej, a także stworzenie strony internetowej poświęconej działaniom realizowanym w ramach projektu.	49 970,00 zł	brak	49 970,00 zł	2011
Wyrównywanie szans edukacyjno-rozwojowych uczniów Gminy Czernice Borowe	W ramach projektu we wszystkich szkołach podstawowych, z terenu Gminy Czernice Borowe dla uczniów klas I-III przeprowadzone zostały następujące zajęcia pozalekcyjne: zajęcia dla dzieci ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu, w tym zagrożonych ryzykiem dysleksji, zajęcia dla dzieci z trudnościami w zdobywaniu umiejętności matematycznych, zajęcia logopedyczne, zajęcia socjoterapeutyczne i psychoedukacyjne, gimnastyka korekcyjna, zajęcia dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, przyrodnicze, zajęcia muzyczne, języka angielskiego, zajęcia rytmiczno-taneczne, zajęcia plastyczne. Dzięki realizacji projektu szkoły zostały wyposażone również w odpowiednio dobrane do rozpoznanych potrzeb i zaplanowanych zajęć materiały dydaktyczne, w tym tablicę interaktywną.	90 000,00	brak	90 000,00	2012 – 2013
Edukacja Przedszkolna w Gminie Czernice Borowe	W ramach projektu utworzono 3 punkty przedszkolne na terenie Gminy Czernice Borowe dla 46 dzieci. Przedszkolaki miały zapewnione: zajęcia z rytmiki, zajęcia z gimnastyki korekcyjnej, zajęcia z języka angielskiego, diagnozę i terapię logopedyczną oraz opiekę psychologiczną, posiłki, badania przesiewowe, imprezy integracyjne, wyjazdy do gospodarstw agroturystycznych, przedstawienia objazdowego teatru kukielkowego oraz zakup pomocy dydaktycznych do realizacji zajęć.	434 405,00 zł	9 450,00 zł	424 955,00 zł	2012 – 2014
Dziecięca Akademia przyszłości - projekt systemowy, realizowany przez Samorząd Województwa Mazowieckiego, współfinansowany ze środków EFS w ramach programu operacyjnego Kapitał Ludzki	Celem projektu było wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów klas IV-VI szkół podstawowych poprzez rozszerzenie oferty edukacyjno – wychowawczej o dodatkowe zajęcia ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych. Blok dodatkowych nieodpłatnych zajęć obejmował 20 godzin miesięcznie w każdej ze szkół z zakresu: ICT (technologie informacyjne i komunikacyjne), przedmiotów przyrodniczo-matematycznych, języków obcych, wsparcia psychologiczno-pedagogicznego, zajęć sportowo-wychowawczych. W każdej ze szkół funkcjonowała jedna grupa projektowa. W ramach projektu w 2012 r. odbyły się wyjazdy do instytucji sportu, kultury i sztuki. Ponadto szkoły dokonały zakupu pomocy dydaktycznych niezbędnych do prawidłowej realizacji zajęć (tj. drobny sprzęt sportowy,	54 072,00	brak	54 072,00	2012 - 2013

Nazwa zadania	Krótki opis zadania	Wartość inwestycji [zł]	Wkład własny jednostki samorządowej [zł]	Dofinansowanie [zł]	Okres realizacji [lata]
	plansze dydaktyczne, mapy, gry i puzzle dydaktyczne itp.).				
Czekamy na indywidualizację	<p>W ramach projektu w szkołach odbyły się: zajęcia dla dzieci ze specjalnymi trudnościami w czytaniu i pisaniu, w tym także zagrożonych ryzykiem dysleksji, zajęcia dla dzieci z trudnościami w zdobywaniu umiejętności matematycznych, zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów szczególnie zdolnych - języki obce, zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów wybitnie, szczególnie uzdolnionych - ze szczególnym uwzględnieniem nauk matematyczno – przyrodniczych w Szkole Podstawowej w Czernicach Borowych; zajęcia dla dzieci ze specjalnymi trudnościami w czytaniu i pisaniu, w tym także zagrożonych ryzykiem dysleksji, zajęcia dla dzieci z trudnościami w zdobywaniu umiejętności matematycznych w Szkole Podstawowej w Rostkowie; zajęcia dla dzieci ze specjalnymi trudnościami w czytaniu i pisaniu, w tym także zagrożonych ryzykiem dysleksji, zajęcia dla dzieci z trudnościami w zdobywaniu umiejętności matematycznych w Szkole Podstawowej w Węgrze. W ramach projektu zakupione zostały: plansze i tablice edukacyjne do realizacji treści z zakresu edukacji matematycznej oraz gry dydaktyczne pozwalające poprzez zabawę poprawiać umiejętności dzieci. Ponadto, z uwagi na specyficzne potrzeby edukacyjne dzieci, zakupiono specjalne gry i plansze edukacyjno-wychowawcze z przeznaczeniem dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Szkoły doposażyły swoją bazę dydaktyczną w sprzęt specjalistyczny do diagnozowania i korygowania dysfunkcji i dysharmonii rozwojowych. Zakupione materiały dydaktyczne i sprzęt służą kształtowaniu w uczniach i uczennicach poczucia równości i zostaną wykorzystane w nauczaniu niestereotypowego postrzegania ról kobiecych i męskich w społeczeństwie. Ponadto w ramach projektu kupiono 2 tablice multimedialne dla SP Węgry i SP Rostkowo oraz 2 laptopy dla SP Czernice Borowe.</p>	78621,97	brak	78621,97	2013 - 2014
Doposażenie oddziałów przedszkolnych w gminie Czernice Borowe – projekt systemowy	Celem projektu jest podniesienie jakości pracy oddziałów przedszkolnych funkcjonujących przy szkołach podstawowych poprzez zorganizowanie placu zabaw oraz doposażenie pomieszczeń z których korzystają dzieci	202 483,10	brak	202 483,10	2014

Nazwa zadania	Krótki opis zadania	Wartość inwestycji [zł]	Wkład własny jednostki samorządowej [zł]	Dofinansowanie [zł]	Okres realizacji [lata]
Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów poprzez dodatkowe zajęcia rozwijające kompetencje kluczowe – Moja przyszłość	W ramach projektu we wszystkich szkołach podstawowych i gimnazjum z terenu gminy Czernice Borowe prowadzone są dodatkowe zajęcia pozalekcyjne z nauki języka angielskiego, zajęcia z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych oraz zajęcia związane z poradnictwem i doradztwem edukacyjno-zawodowym. Zaplanowane zostały również całodzienne zajęcia otwarte w instytucjach związanych ze szkolnictwem wyższym, edukacją, kulturą, zakup materiałów edukacyjnych oraz sprzętu niezbędnego do prowadzenia zajęć.	98 040,00	brak	98 040,00	2014 – 2015
Razem		2530317,63	20498,4	3107925,89	2009-2015

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na czerwiec 2015 r.

4.4.13 SPORT

Sport stanowi jeden z kluczowych elementów życia społecznego. Promuje odpowiednie zachowania, kształtuje charakter i tożsamość, poprawia ogólną kondycję ciała oraz uczy szacunku dla innych, przestrzegania określonych zasad, pielęgnuje poczucie solidarności i umiejętność współpracy. Wartości edukacyjne sportu przejawiają się w niewymuszony, naturalny sposób, przybierając postać zabawy. Regularne uprawianie sportu jest sposobem zapobiegania anomalii społecznym takim jak przemoc, przestępczość i narkomania. Poprzez wyraźne oddziaływanie sportu na stosunki międzyludzkie uznaje się, że jego wpływ na życie człowieka wykracza daleko ponad zajęcia czysto sportowe. Wszelkie obiekty sportowe służą jako miejsca spotkań, które integrują ludzi przez co zarazem wzmacniają więzi społeczne. Wychowanie fizyczne oraz promowanie sportu powinno podlegać nieustannemu rozwojowi na wszystkich etapach edukacji, w formach atrakcyjnych dla wszystkich grup wiekowych lokalnego społeczeństwa.

Na terenie Gminy Czernice Borowe zlokalizowane są następujące obiekty sportowe:

- ❖ przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Czernicach Borowych - plac zabaw, boisko trawiaste, boisko wielofunkcyjne ze sztuczną nawierzchnią, sala gimnastyczna;
- ❖ przy Szkole Podstawowej w Rostkowie - plac zabaw, boisko do piłki nożnej, boisko do piłki ręcznej, sala gimnastyczna
- ❖ przy Szkole Podstawowej w Węgrze - plac zabaw, boisko do koszykówki, boisko do piłki ręcznej, sala gimnastyczna
- ❖ boiska sportowe w miejscowościach: Obrębiec (boisko trawiaste i boisko wielofunkcyjne ze sztuczną nawierzchnią) oraz Borkowo Falenta (boisko trawiaste do piłki nożnej);

- ❖ place zabaw w miejscowościach: Zembrzus Wielki, Kuskowo, Miłoszewiec, Szczepanki, Pawłówko, Borkowo Falenta i Pierzchały.

W Gminie funkcjonują następujące kluby sportowe:

- ❖ **Gminny Klub Sportowy „BOROVIA”**
 - z siedzibą w Obrębcu
 - drużyna seniorów;
 - ok. 30 uczestników;
 - 1 trener;
 - 1 opiekun.
- ❖ **Uczniowski Klub Sportowy „CENTER”**
 - z siedzibą w Gimnazjum im. 21. Pułku Piechoty „Dzieci Warszawy” w Czernicach Borowych
 - ok. 16 uczestników;
 - 2 trenerów.
- ❖ **Uczniowski Klub Sportowy „BOROWIAKI”**
 - z siedzibą w Szkole Podstawowej im. Janiny Sieklickiej w Czernicach Borowych
 - ok. 30 uczestników;
 - 1 trener.
- ❖ **Uczniowski Klub Sportowy „STANISŁAW”**
 - z siedzibą w Szkole Podstawowej im. Św. Stanisława Kostki w Rostkowie
 - 15 uczestników;
 - 1 opiekun.

4.4.14 TURYSTYKA

Gmina Czernice Borowe nie dysponuje typowo turystycznymi walorami środowiska i przyrody, ze względu na raczej słabo urozmaiconą rzeźbę terenu, brak dużych połaci leśnych oraz zbiorników wodnych. Jedynymi atrakcjami w skali ponadlokalnej są Ośrodek Kultu Religijnego w Rostkowie związany z Sanktuarium św. Stanisława Kostki oraz uruchomiona w niewielkim stopniu linia kolejki wąskotorowej (na odcinku Czernice Borowe – Chojnowo). Dodatkową atrakcją mogą stanowić obiekty wpisane do rejestru zabytków, czy też gminnej ewidencji zabytków, śladem których można organizować samochodowe, rowerowe oraz piesze wycieczki kulturoznawcze.

Parafia Św. Stanisława Kostki w Rostkowie wraz z Sanktuarium– starania o utworzenie parafii w Rostkowie rozpoczął w 1479 r. Jan Kostka z Rostkowa, stolnik ciechanowski, jednak dopiero za zgodą bpa Piotra z Chodkowa wystawiono w 1488 r. drewniana kaplicę. Następną kaplicę zbudowano prawdopodobnie w 1621 r. po zwycięstwie chocimskim na miejscu dawnego dworu Kostków. Kolejny drewniany kościół po 1717 r. wznosił Józef Zieliński. W latach 1726-1774 Rostkowo znalazło się

w posiadaniu jezuitów z Pułtusza. W 1742 r. Paweł Szczuka, prepozyt pułtuski i chełmski, rozpoczął budowę drewnianej kaplicy. Po kasacie zakonu jezuitów kościół przeszedł pod zarząd parafii w Przasnyszu i w 1820 r. uległ znacznemu zniszczeniu i nie użytkowany ostatecznie został rozebrany w 1885 r. Obecny kościół zbudowany został w latach 1895 - 1900 z inicjatywy i częściowo kosztem Agnieszki Helwich, ofiar ludności Królestwa Kongresowego oraz staraniem wikariuszy parafii Przasnysz: ks. Leona Gościckiego i ks. Józefa Michnikowskiego. Obiekt zaprojektował architekt Adolf Schimmelpfennig, a wykonał go Antoni Wójcicki, budowniczy powiatu przasnyskiego. Jest to obiekt murowany, neogotycki, na planie prostokąta z charakterystyczną wieżą od strony zachodniej. Wewnątrz, w neogotyckim ołtarzu, znajduje się rzeźba św. Stanisława Kostki odbierającego z rąk Matki Bożej Dzieciątka Jezus. W 1926 r. do kościoła zostały sprowadzone z Rzymu relikwie św. Stanisława Kostki. Parafia została erygowana 20 sierpnia 1967 r. przez bpa Bogdana Sikorskiego, podczas uroczystości związanych z 400-leciem śmierci św. Stanisława Kostki. Świątynia Rostkowska była wielokrotnie remontowana za ks. Tadeusza Fijałkowskiego. On też wybudował murowaną plebanię, dom parafialny, ołtarz polowy. Za urzędowania ks. Stanisława Mariańskiego wykonana została polichromia w kościele oraz złoceń. 12 maja 2000 r. kościół w Rostkowie został ustanowiony sanktuarium diecezjalnym Św. Stanisława Kostki. (Źródło: <http://www.parafia.rostkowo.pl/rys.html>)

Park Dydaktyczny w Rostkowie z aleją pomników osób zasłużonych w skali kraju i regionu, związanych z terenami gminy Czernice Borowe: Stanisława Żórawskiego, Tadeusza Kicińskiego, Mikołaja Dzierżgowskiego, Stanisława Chełchowskiego, Jadwigi Milewskiej i Kazimierza Chełchowskiego, Arseniusza Jermolińskiego, Alfreda Borkowskiego, rotmistrza Adama Bartosiewicza, ofiary Zbrodni Katyńskiej. Autorem wszystkich monumentów jest Jan Stępkowski – rzeźbiarz ze Strzegowa.

Wąskotorowa Mławska Kolej Dojazdowa - trasę kolejki wąskotorowej zaczęto wytyczać w 1915 r. i jeszcze w lipcu drogą żelazną ułożoną z pręseł patentowych szerokości 600 mm można było dojechać do Przasnysza. Ministerstwo Kolei Żelaznych przejęło wąskotorówkę 10 lipca 1920 r. Pociągi pasażerskie kursowały wówczas z Mławy do Zamościa Mazowieckiego oraz z Ciechanowa do Gruduska i Krasnego. W latach 1961 i 1962 tor szerokości 600mm przekuto na 750 mm. Kolej służyła także do przewożenia wycieczek szkolnych, entuzjastów kolejnictwa, wreszcie pielgrzymów pragnących odwiedzić Rostkowo - wieś rodzinną św. Stanisława Kostki. Przez ostatnie 12 lat nie inwestowano w tę kolej, nie unowocześniano taboru, nie wprowadzono szybkich wagonów motorowych, nie zabiegano o pasażerów, nie zabiegano o klientów na przewozy towarów. Decyzja administracyjna ministerstwa o likwidacji Dyrekcji Kolei Dojazdowych w 2001 r. postawiła MKD w stan likwidacji.

Staraniem wolontariuszy i miłośników wąskich torów 19 i 20 lipca 2014 r. na odcinku Czernice Borowe – Chojnowo zostały wznowione przejazdy koleją. Wolontariusze zostali wsparci przez

członków Wielobranżowej Spółdzielni Socjalnej „Lokomotywa”. Cały odcinek jest gotowy do użytku - uzupełniono skradzione wcześniej brakujące odcinki szyn, tłuczeń, wymieniono kilkaset podkładów, usunięto zakrzaczenie, wykoszono torowisko. Zakup materiałów niezbędnych do prac remontowych sfinansowała Lokalna Organizacja Turystyczna Północnego Mazowsza. Prace koordynował i nadzorował kierownik sekcji Wojskowej Kolei Polowej działającej przy Przasnyskim Stowarzyszeniu Historii Ożywionej. Stowarzyszenie planuje na zmodernizowanym odcinku uruchomić regularne cotygodniowe przejazdy. (źródło: <http://www.archiwum.mlawa.pl/>, <http://www.mazowszeturystyka.net.pl/>)

Na terenie Gminy Czernice Borowe znajdują się piesze i rowerowe szlaki turystyczne:

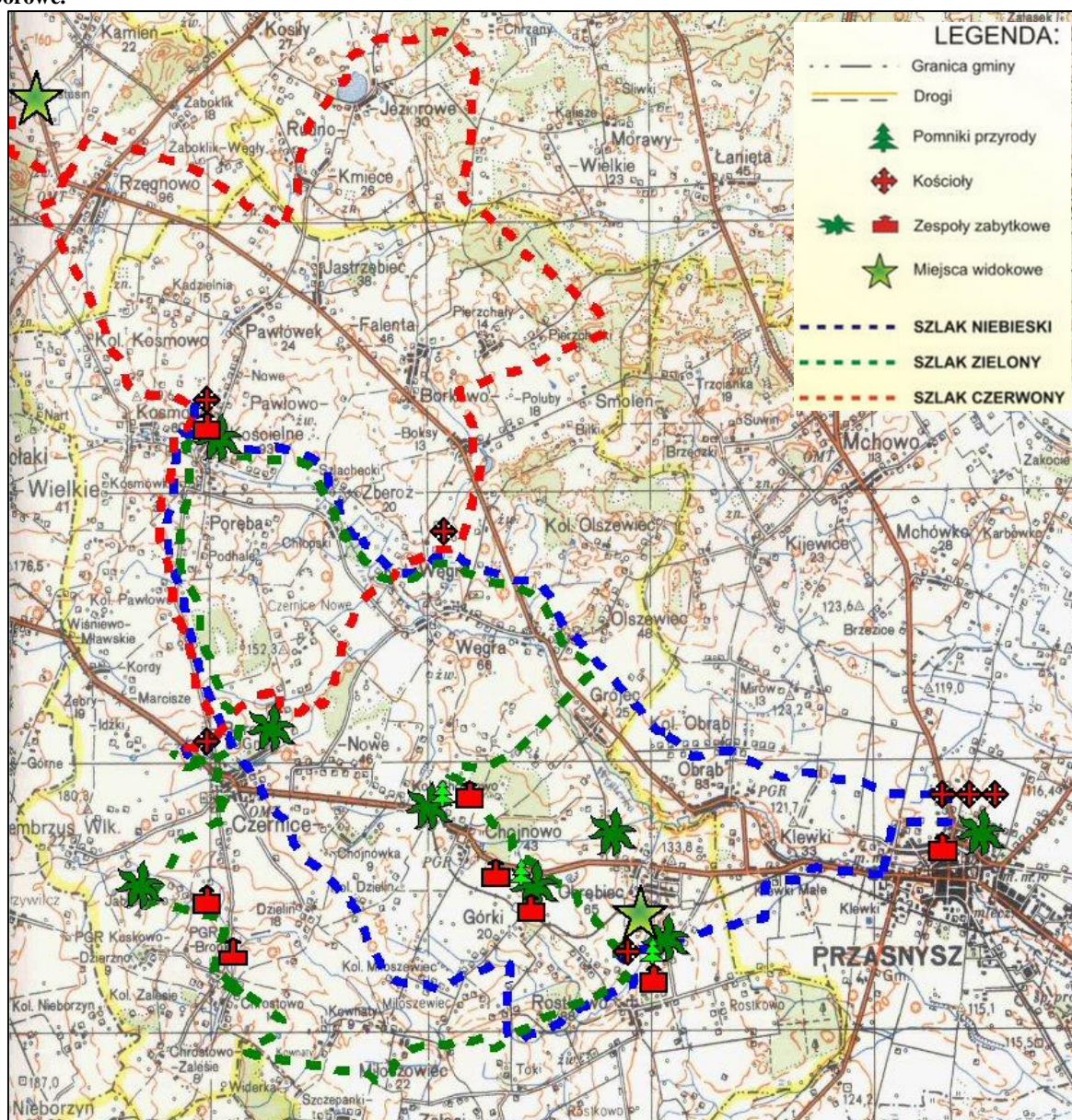
Szlak niebieski o przebiegu Czernice Borowe – Dzielin – Kownaty – Miłoszewiec – Załogi – Rostkowo – Przasnysz – Klewki – Obrąb – Grójec – Olszewiec – Węgra – Pawłowo Kościelne – Czernice Borowe o długości 34 km.

Szlak zielony o przebiegu Rostkowo – Górki – Chojnowo – Grójec – Olszewiec – Węgra – Pawłowo Kościelne – Czernice Borowe – Jabłonowo – Kuskowo – Chrostowo Wielkie – Szczepanki – Toki – Rostkowo o długości 28 km.

Szlak czerwony o przebiegu Czernice Borowe – Pawłowo Kościelne – Kosmowo – „Czubak” – Rzęnowo – Jastrzębiec – Rudno Jeziorowe – Pierzchałki – Smoleń Poluby – Borkowo – Węgra – Nowe Czernice – Czernice Borowe o długości 32,5 km.

Rysunek 11. Przebiegi szlaków turystycznych (niebieskiego, zielonego i czerwonego) na terenie Gminy Czernice Borowe.

Źródło: <http://www.atrakcjeturystyczne.czerniceborowe.pl/>

4.4.15 OCHRONA ZDROWIA

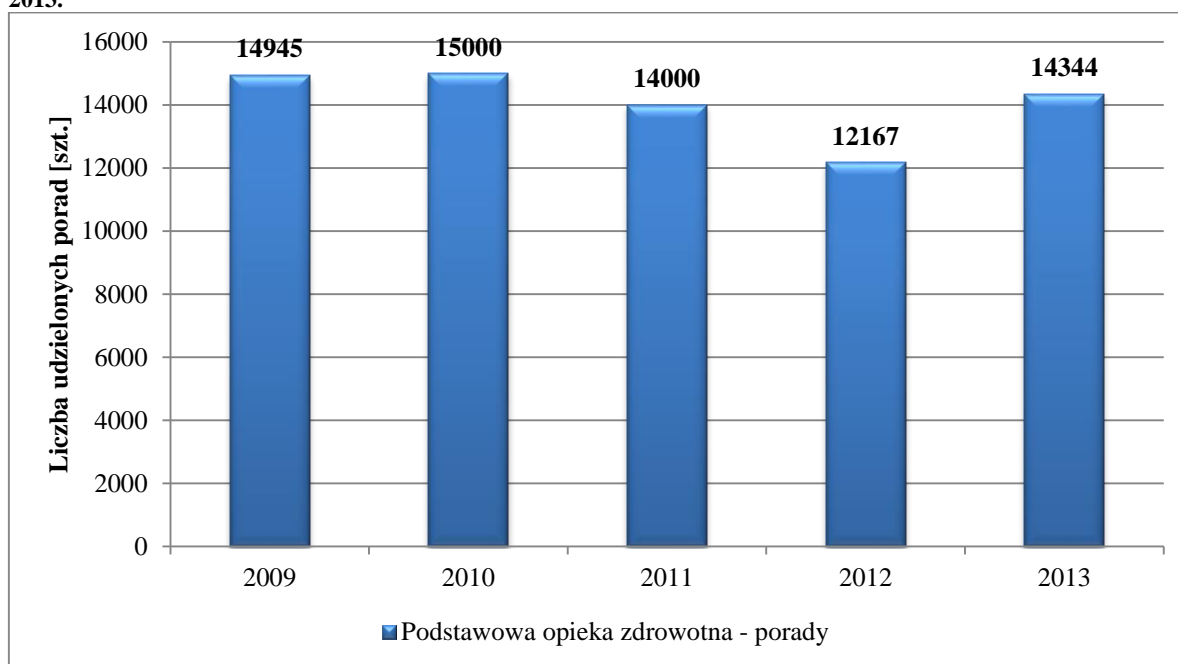
Na terenie Gminy Czernice Borowe działa jeden Zakład Opieki Zdrowotnej, posiadający podpisany kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia (NFZ):

- ◇ Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej MEDICA (Czernice Borowe, ul. Chełchowskiego 2), który dysponuje następującymi komórkami w strukturze jednostki:
 - gabinet lekarza podstawowej opieki zdrowotnej - poradnia (gabinet) lekarza podstawowej opieki zdrowotnej;

- gabinet pielęgniarki środowiskowej rodzinnej - poradnia (gabinet) pielęgniarki środowiskowej rodzinnej;
- gabinet pielęgniarski zabiegowy – gabinet zabiegowy;
- gabinet położnej środowiskowej-rodzinnej – poradnia położnej środowiskowej-rodzinnej
- gabinet stomatologiczny;
- poradnia promocji zdrowia;
- zespół długoterminowej opieki domowej;
- hospicja domowe.

Wykres 21. Liczba udzielonych porad podstawowej opieki zdrowotnej w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

W celu uzupełnienia działalności Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w miejscowości Czernice Borowe funkcjonuje także punkt apteczny.

4.4.16 BEZPIECZEŃSTWO

Bezpieczeństwo publiczne na terenie Gminy Czernice Borowe zapewnia Komenda Powiatowa Policji w Przasnyszu położona przy ul. Świerkowej 5, 06-300 Przasnysz oraz Posterunki Policji w Jednorozcu i Krasnem. Teren Gminy Czernice Borowe stanowi Rejon służbowy nr VI, w którego skład wchodzi miejscowości: Jastrzębiec, Kadzielnia, Pawłówko, Borkowo Falenta, Pierzchały, Kosmowo i Nart, Pawłowo Kościelne, Zberoz, Borkowo Boksy, Smoleń Poluby, Węgra, Olszewiec, Żebry, Czernice Borowe, Olszewiec Grójec, Zembrzus Wielki, Kuskowo i Jabłonowo, Dzielin, Obrębiec, Chojnowo, Chrostowo Zalesie, Chrostowo Wielkie, Kownaty Maciejowięta, Miłoszewiec, Szczepanki, Załogi Nałęczce, Górki, Rostkowo, Turowo, Skierki.

Tabela 25. Analiza zdarzeń drogowych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	Razem
Wypadki	7	6	5	3	5	26
Kolizje	17	19	19	17	21	93
Razem	24	25	24	20	26	119
z winy kierującego	18	15	16	15	14	78
z winy pieszego	1	0	2	1	1	5
z innej przyczyny	5	10	6	4	11	36
Razem	24	25	24	20	26	119
Osoby zabite	0	1	0	1	1	3
Osoby ranne	7	7	5	4	4	27
Razem	7	8	5	5	5	30

Źródło: opracowanie na podstawie danych Posterunku Policji w Krasnem, stan na czerwiec 2015 r.

Według danych Posterunku Policji w Krasnem najczęstszym problemem z punktu widzenia interwencji policji w zakresie zdarzeń drogowych jest liczba kolizji samochodowych, których ilość na terenie Gminy Czernice Borowe utrzymuje się na stosunkowo stałym poziomie od 17 do 21 zdarzeń rocznie. Za przyczynę wypadków i kolizji w analizowanym okresie w największej mierze wskazuje się niedostosowanie prędkości do warunków panujących na drodze (26 zdarzeń) nieprawidłowe wyprzedzanie, omijanie, wymijanie (25 zdarzeń) oraz objekty i zwierzęta na drodze (23 zdarzenia). Aż około 66 % wszystkich zaistniałych niebezpieczeństw drogowych w latach 2010-2014 miało miejsce z winy kierującego pojazdem. W ciągu ostatnich 5 lat w wyniku wypadków samochodowych i kolizji zginęły 3 osoby, a 27 zostało rannych.

Najczęstszym zdarzeniem kwalifikowanym jako przestępstwo, które odnotowywano na terenie Gminy Czernice Borowe było kierowanie pojazdem mechanicznym lub innym pojazdem w stanie nietrzeźwości. Liczba tych przestępstw przez ostatnie 5 lat przybierała rozmiar od 18 incydentów w 2010 roku poprzez 24 zdarzenia w 2013 r. do 11 w roku 2014. Biorąc pod uwagę wyraźny spadek liczby tego rodzaju przestępstw w ostatnim roku można podkreślić jak ważną rolę w kierunku zwiększenia bezpieczeństwa na drogach odgrywają różnego typu kampanie społeczne dotyczące trzeźwości za kierownicą oraz systematyczne kontrole trzeźwości kierowców. Znaczny problem przestępczy w Gminie stanowi zjawisko kradzieży cudzej rzeczy oraz kradzieży z włamaniem, których łącznie w analizowanym okresie odnotowano 56 zdarzeń. Duży kłopot policyjny powoduje także przestępstwo niestosowania się do wyroku sądowego, co w minionym czasie stanowiło około 13 % ogólnej liczby wszystkich odnotowanych przestępstw. Pozytywny jest fakt występowania bardzo małej liczby przestępstw polegających na rozboju, oszustwie czy paserstwie.

Tabela 26. Dane dotyczące zdarzeń przestępczych zaistniałych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	Razem
Kradzież cudzej rzeczy	4	8	12	9	7	40
Kradzież z włamaniem	3	1	7	5	0	16
Zniszczenie mienia	2	2	1	2	1	8
Oszustwo	1	0	0	0	0	1
Bójka, pobicie	0	1	0	0	1	2
Przywłaszczenie	0	1	0	1	0	2
Kierowanie pojazdem mechanicznym lub innym pojazdem w stanie nietrzeźwości	18	22	17	24	11	92
Znęcanie	0	0	2	1	6	9
Rozbój	0	1	0	0	0	1
Kradzież drewna z lasu	0	1	1	0	0	2
Paserstwo	0	0	1	0	0	1
Niestosowanie się do wyroku sądowego	4	4	6	8	5	27
Razem	32	41	47	50	31	201

Źródło: opracowanie na podstawie danych Posterunku Policji w Krasnem, stan na czerwiec 2015 r.

Poza działalnością policyjną zabezpieczenie p-pożarowe dla Gminy gwarantują cztery jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej zlokalizowane w miejscowościach Czernice Borowe, Rostkowo, Węgra oraz Pawłowo Kościelne.

Tabela 27. Wykaz Jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej funkcjonujących na terenie Gminy Czernice Borowe w 2014 r.

Lp.	Nazwa Jednostki	Liczba członków	Wypożyczenie w samochody
1.	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W CZERNICACH BOROWYCH	26	Samochód ratowniczo-gaśniczy (2-7,5t) Gazela – GRK 27057-096 – rok produkcji 2005; Samochód ratowniczo-gaśniczy (7,5-14t) Renault Midlum 300.14 – rok produkcji 2011
2.	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W ROSTKOWIE(należy do Krajowego Systemu Ratownictwa Gaśniczego (KSRG))	50	Samochód ratowniczo-gaśniczy (2-7,5t) Ford Transit Faby Furgon 350M – rok produkcji 2004; Samochód ratowniczo-gaśniczy (7,5-14t) Renault Midlum 300.14 – rok produkcji 2011; Samochód ratowniczo-gaśniczy (7,5-14t) Jelcz 005 – rok produkcji 1987
3.	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W WĘGRZE	25	Samochód ratowniczo-gaśniczy (7,5-14t) Magirus Deutz – rok produkcji 1971; Samochód ratowniczo-gaśniczy (2-7,5t) Lublin – rok produkcji 1995

Lp.	Nazwa Jednostki	Liczba członków	Wyposażenie w samochody
4.	OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W PAWŁOWIE KOŚCIELNYM	19	Samochód ratowniczo-gaśniczy (2-7,5t) Daimler-Benz LF508D – rok produkcji 1982
Razem		120	9 samochodów pożarniczych

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na koniec 2014 r.

Tabela 28. Statystyki interwencji Jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014

Lp.	Rodzaj interwencji	2010	2011	2012	2013	2014
1.	pożary	9	6	2	9	10
2.	miejscowe zagrożenia	14	32	37	23	32
Razem interwencje		23	38	39	32	42

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na koniec 2014 r.

W ciągu analizowanego okresu ogólna liczba interwencji jednostek OSP z terenu Gminy Czernice Borowe wyniosła 174, z czego najwięcej akcji (42) odnotowano w roku 2014, najmniej zaś w 2010 r. w liczbie 23 zdarzeń wymagających podjęcia działań ze strony strażaków.

OBRONA CYWILNA

Na terenie powiatu przasnyskiego wykorzystywany jest system dynamicznej komunikacji z mieszkańcami oraz system wczesnego ostrzegania o nadchodzących zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych - ALCETEL, polegający na automatycznym wysyłaniu i odtwarzaniu komunikatów głosowych na telefony stacjonarne i komórkowe oraz wysyłaniu wiadomości sms.

4.4.17 POMOC SPOŁECZNA

Instytucją polityki społecznej w Gminie Czernice Borowe, której główne zadanie to rozpoznawanie i zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin, które własnym staraniem nie są w stanie pokonać trudności życiowych oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicach Borowych.

Do głównych zadań realizowanych przez GOPS w Czernicach Borowych należy w szczególności:

- ✧ sporządzanie bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej;
- ✧ przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- ✧ opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określone w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;

- ❖ przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- ❖ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i celowych specjalnych;
- ❖ przyznawanie pomocy w naturze;
- ❖ udzielanie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym, w tym bezdomnym;
- ❖ organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejsca zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- ❖ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- ❖ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym w Narodowym Funduszu Zdrowia;
- ❖ przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- ❖ sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- ❖ kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- ❖ pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- ❖ prace socjalne;
- ❖ opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie zamieszkującymi z matką, ojcem lub rodzeństwem;
- ❖ tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną;
- ❖ diagnozę problemów społecznych na terenie obszaru swojego działania oraz sporządzanie bilansu lokalnych potrzeb społecznych;
- ❖ pozyskiwanie środków finansowych i rzeczowych celem zwiększenia zakresu świadczeń udzielanych przez GOPS;
- ❖ dożywianie dzieci;
- ❖ koordynowanie działań w zakresie pomocy społecznej poprzez współdziałanie z:
 - a) organami gminy,
 - b) Oddziałem Polityki Społecznej w Ostrołęce,
 - c) Wydziałem Polityki Społecznej Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego,
 - d) Mazowieckim Centrum Polityki Społecznej w Warszawie,
 - e) Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Przasnyszu,

- f) Publicznymi i Niepublicznymi Zakładami Opieki Zdrowotnej,
- g) Samorządami mieszkańców, organizacjami społecznymi oraz stowarzyszeniami charytatywnymi,
- h) Kościołem Katolickim,
- i) Powiatowym Urzędem Pracy.

Tabela 29. Ogólne informacje dotyczące stanu pomocy społecznej w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Miejsca w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej [miejsca]	115	95	95	160	160
Mieszkańcy w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej - osoby bezdomne [osoby]	115	95	29	98	87
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej [liczba gosp. domowych]	150	143	137	147	147
Osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej [osoby]	545	522	502	494	501
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem [%]	13,9	13,2	12,7	12,6	12,7
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci [liczba rodzin]	211	203	199	185	176

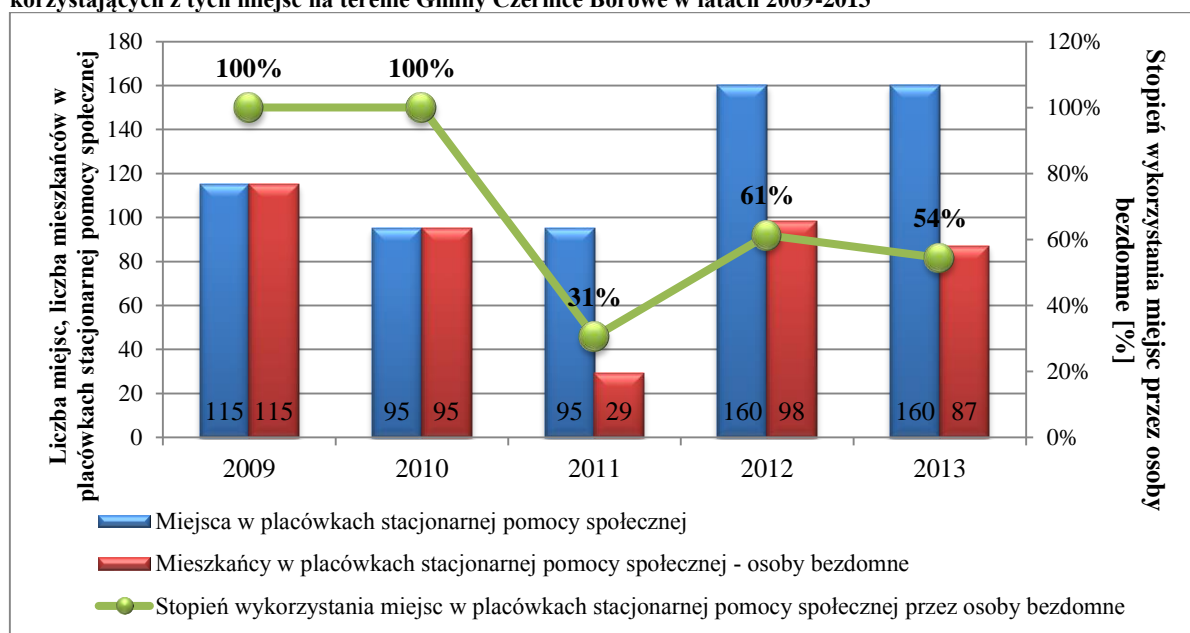
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Na terenie Gminy Czernice Borowe w miejscowości Turowo od 2000 r. funkcjonuje „MONAR – MARKOT” Mazowieckie Centrum Pomocy Bliźniemu (w budynkach po byłej jednostce wojskowej) dysponujące 160 miejscami. W MONAR – MARKOT schronienie i pomoc otrzymują osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej z Gminy Czernice Borowe oraz gmin okolicznych w formie noclegu, pełnego wyżywienia, odzieży, świadczeń zdrowotnych, pomocy socjalnej i prawnej oraz środków czystości.

Dla realizacji działań statutowych GOPS, Rada Gminy Czernice Borowe przyjęła Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czernice Borowe na lata 2006-2013, której zmianę zatwierdzono Uchwałą Nr 121/X/08 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 28 marca 2008 r., Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2015, zatwierdzony Uchwałą Nr 62/V/11 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 25 lutego 2011 r. oraz Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2015 r. uchwalony dnia 29 grudnia 2014 r. Uchwałą Nr 50/III/14 Rady Gminy Czernice Borowe.

Wykres 22. Liczba miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej wraz z liczbą osób bezdomnych korzystających z tych miejsc na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Wspomożenie realizacji zadań własnych Gminy Czernice Borowe z zakresu pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz wspierania i upowszechniania idei samorządowej, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej następowało poprzez wdrażanie konkretnych inwestycji oraz przedsięwzięć. Najważniejsze z wdrożonych już inwestycji dotyczących opieki i pomocy społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 przedstawiono poniżej.

Tabela 30. Inwestycje z zakresu opieki i pomocy społecznej zrealizowane na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2008-2014.

Nazwa zadania	Krótki opis zadania	Wartość inwestycji [zł]	Wkład własny jednostki samorządowej [zł]	Dofinansowanie [zł]	Okres realizacji [lata]
Chcę być aktywnym	W ramach projektu systemowego GOPS 72 osoby bezrobotne z terenu Gminy Czernice Borowe uzyskały wsparcie w postaci szkoleń zawodowych dostosowanych do potrzeb tych osób, takich jak: opiekun osób starszych, chorych i niepełnosprawnych, bukiciarstwo, zakładanie i aranżacja ogrodów i terenów zielonych, nowoczesne wykończenia wnętrz, abc przedsiębiorczości, tworzenie biżuterii różnymi technikami i decoupage, pierwsza pomoc, kucharz małej gastronomii, kurs prawo jazdy kat. B i C, kurs kroju i szycia I stopnia, przedstawiciel handlowy, sprzedawca z obsługą kasy fiskalnej, warsztaty tworzenia spółdzielni socjalnej, dekoracja potraw z florystyką stołu.	670192,4	70370,51	599821,8	2008 – 2014

Nazwa zadania	Krótki opis zadania	Wartość inwestycji [zł]	Wkład własny jednostki samorządowej [zł]	Dofinansowanie [zł]	Okres realizacji [lata]
Abstynencki Klub Integracji Społecznej	Integracja społeczna 20 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu z terenu Gminy Czernice Borowe, pomoc osobom uzależnionym i współuzależnionym, utworzenie klubu abstynenckiego, wsparcie i integracja rodzin, w których występuje problem alkoholizmu, poprawa jakości życia w abstynencji, pomoc beneficjentom w rozwijaniu zdrowych relacji interpersonalnych.	49590	brak	49590	2012 – 2012
Razem		719782,4	70370,51	649411,8	2008-2014

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na czerwiec 2015 r.

4.5 POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY CZERNICE BOROWE

Gmina Czernice Borowe nie posiada dokumentu Strategii Rozwoju Gminy, jednak cele strategiczne wpływające na poprawę sytuacji na obszarze Gminy zostały określone w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Czernice Borowe na lata 2004-2006 oraz 2007-2013. Pomimo zdezaktualizowania się samego dokumentu jego założenia dotyczące potrzeb rozwojowych Gminy wydają się być w pełni aktualne.

Wśród celów strategicznych Plan Rozwoju Lokalnego wyodrębnił:

- ✧ Wszechstronny rozwój obszaru zapewniający poprawę życia mieszkańców;
- ✧ Ochronę środowiska;
- ✧ Stymulację rozwoju przedsiębiorczości;
- ✧ Stworzenie produktu turystycznego.

Wśród planowanych inwestycji, które Urząd Gminy w Czernicach Borowych przewiduje do zrealizowania w następnych latach wyróżnia się:

- ✧ Drogi lokalne;
- ✧ Przebudowa (modernizacja) stacji sieci wodociągowej;
- ✧ Rozbudowa kanalizacji (wielozagrodowe i przydomowe);
- ✧ Budowa budynku dla edukacji wczesnoszkolnej (przedszkole);
- ✧ Budowa zakątka gospodarczego w Chojnowie;
- ✧ Budowa instalacji OZE na budynkach gminnych i mieszkańców gminy;
- ✧ Rozbudowa i nadbudowa Gminnej Biblioteki Publicznej i Gminnego Centrum Informacji;
- ✧ Rewitalizacja parków wiejskich (Rostkowo, Chojnowo);
- ✧ Retencja wody (oczyszczenie i konserwacja istniejących zbiorników wodnych);
- ✧ Współpraca w zakresie melioracji i retencji doliny rzeki Węgierki;
- ✧ Budowa wiejskiej rekreacji (płace zabaw, skwerki z zielenią);
- ✧ Zaopatrzenie w gaz;
- ✧ Zaopatrzenie w Internet (współpraca);
- ✧ Poprawa bezpieczeństwa przez budowę chodników, doświetlenie, monitoring.

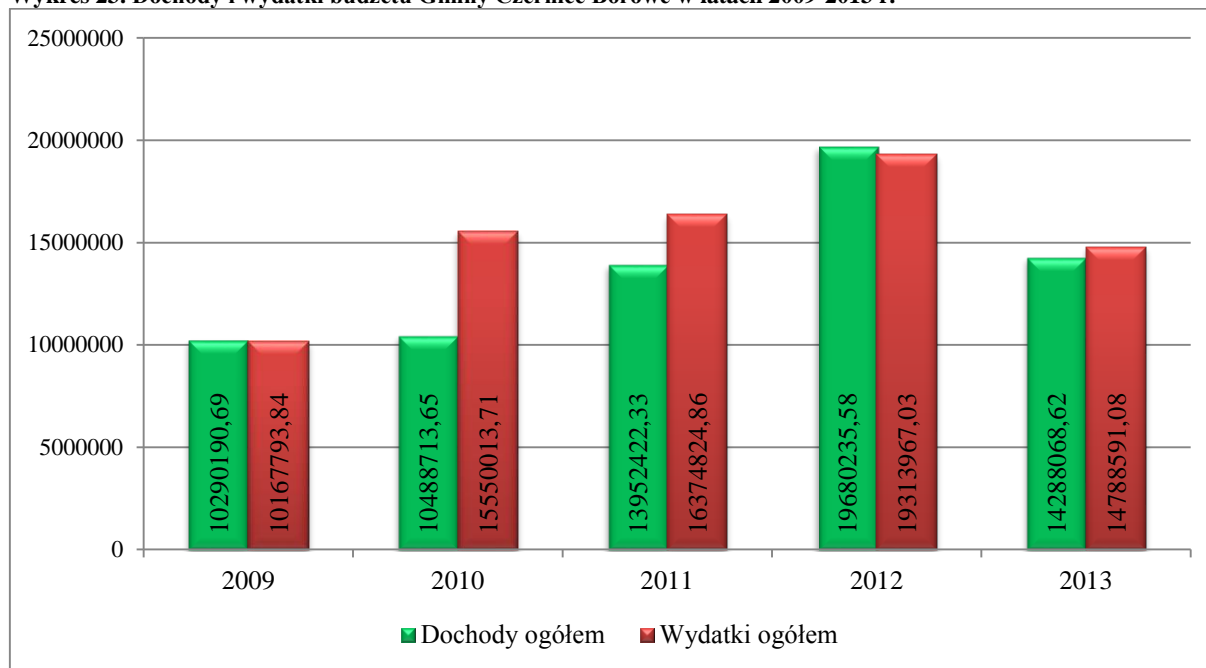
Tabela 31. Dochody i wydatki budżetu Gminy Czernice Borowe wg działów klasyfikacji budżetowej w latach 2011-2013 r.

Wyszczególnienie wg działów Klasyfikacji Budżetowej	Dochody			Wydatki		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	504167,26	484063,74	514946,26	534400,93	506758,97	537539,20
Dział 600 - Transport i łączność	68057,00	4610865,84	23752,26	1026498,06	6016398,55	1061273,28
Dział 630 - Turystyka	-	-	-	2000,00	2000,00	2000,00
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	148660,39	209569,21	114612,57	13624,42	3037,50	2027,80
Dział 710 - Działalność usługowa	2500,00	-	-	188196,91	55232,73	59400,16
Dział 750 - Administracja publiczna	90609,23	84834,58	107594,99	1597267,21	1714125,35	1787676,07
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	9756,27	672,00	672,00	9756,27	672,00	672,00
Dział 752 - Obrona narodowa	-	500,00	-	-	500,00	-
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	50000,00	80000,00	-	107914,94	130753,55	59661,01
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	2229618,08	2874182,89	3157484,00	35042,57	-	-
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	-	-	-	205783,12	374449,67	339234,19
Dział 758 - Różne rozliczenia	4561191,64	5196918,88	5178122,52	-	-	-
Dział 801 - Oświata i wychowanie	965100,89	600268,00	507040,66	4645247,32	4389553,40	4329504,33
Dział 851 - Ochrona zdrowia	18000,00	-	-	34694,28	26412,39	30951,37
Dział 852 - Pomoc społeczna	1963424,04	2129052,99	1804055,15	2185386,63	2328086,95	1986649,77
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	84287,27	86866,33	113572,59	94030,43	98667,29	126446,14
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	37934,04	41919,56	66161,41	186447,66	177827,64	214866,56
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3191342,47	3218042,66	2607243,25	5200431,25	3102709,23	3881976,49
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	27773,75	43708,90	45945,26	288283,55	340860,57	292576,64
Dział 926 - Kultura fizyczna	-	18770,00	46865,70	19819,31	45921,24	76136,07
Razem	13952422,33	19680235,58	14288068,62	16374824,86	19313967,03	14788591,08

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Wykres 23. Dochody i wydatki budżetu Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Budżet Gminy Czernice Borowe od 2009 r. charakteryzuje się różnorodną kondycją. Najbardziej wyrównane relacje wpływów i wydatków występowały w 2009, 2012 i 2013 roku, przy czym w 2009 i 2012 r. pojawiła się niewielka nadwyżka wpływów nad wydatkami a w roku 2013 niewielki deficyt budżetowy. W latach 2010 i 2011 Gmina miała do czynienia z dość wysokim deficytem sięgającym odpowiednio 5 61300,06 zł i 2422402,53 zł. Od 2011 r. obserwuje się dużo wyższe wpływy do budżetu niż w latach wcześniejszych - wpływy z roku 2013 były o 28% wyższe niż te zaksięgowane w roku 2009. Wraz z przychodami zwiększają się także wydatki budżetowe, których poziom wzrósł w stosunku do pierwszego roku analizy aż o 31 %. Najwyższe dochody Gminy generowane są w pierwszej kolejności przez Różne Rozliczenia (dział 758 klasyfikacji budżetowej), które w latach 2011-2013 stanowiły odpowiednio 33 %, 26 % i 36 % wszystkich dochodów Gminy. Następnie plasują się dochody z rozliczeń prowadzenia Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska (dział 900 klasyfikacji budżetowej) stanowiące w 2011r. 22 % wpływów, związane z Transportem i Łącznością (dział 600 klasyfikacji budżetowej) – 23 % w 2012 r. oraz Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej (dział 756 klasyfikacji budżetowej), stanowiące 22% wszystkich dochodów w 2013 r. Najwyższe poziomy wydatków generowały zaś działy: Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska w 2011 r. (32% wszystkich wydatków budżetowych), Transport i Łączność w 2012 r. (31%) oraz Oświata i Wychowanie w roku 2013 (29%).

4.6 STAN PRAWNY GRUNTÓW W GMINIE CZERNICE BOROWE

Gmina Czernice Borowe obejmuje powierzchnię 12 018 ha, w tym mienie Gminy na 2015 r. stanowi 211 ha (1,76% ogólnej powierzchni Gminy). Największą część wszystkich gruntów Gminy Czernice Borowe należy do osób fizycznych (93,40 %), wyznaczającym samym własność prywatną. Skarb Państwa jest właścicielem 3,8% wszystkich gruntów, na które składa się powierzchnia Gminy i stanowi drugą codo wielkości posiadanych gruntów grupę rejestrową (z sumowania grupy 1 i grupy 2). Właścicielem ziemskim jest także grupa rejestrowa Powiatu, do którego należy ponad 0,5 % gruntów Gminy, w związku z zarządem nad rozbudowaną siecią dróg powiatowych.

Tabela 32. Własność gruntów wchodzących w skład Gminy Czernice Borowe wg grup rejestrowych właścicieli nieruchomości i władających w 2015 r.

Lp.	Grupa rejestrowa	Nazwa grupy rejestrowej	Powierzchnia w ha	Udział w powierzchni ogólnej
1	grupa 1	Skarb Państwa, jeżeli nie występuje w zbiegu z użytkownikami wieczystymi	444	3,69%
2	grupa 2	Skarb Państwa, jeżeli występuje w zbiegu z użytkownikami wieczystymi	13	0,11%
3	grupa 4	Gminy i związki międzygminne, jeżeli występują w zbiegu z użytkownikami wieczystymi	211	1,76%
4	grupa 7	Osoby fizyczne	11225	93,40%
5	grupa 8	Spółdzielnie	1	0,01%
6	grupa 9	Kościoty i związki wyznaniowe	27	0,22%
7	grupa 11	Powiaty i związki powiatów, jeżeli nie występują w zbiegu z użytkownikami wieczystymi	61	0,51%
8	grupa 13	Województwa, jeżeli nie występują w zbiegu z użytkownikami wieczystymi	7	0,06%
9	grupa 15	Spółki prawa handlowego i inne podmioty ewidencyjne	27	0,22%
Razem			12016 (+ 2 ha błędu statystycznego)	100%

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na lipiec 2015 r.

Niewymienione w powyższej tabeli grupy rejestrowe właścicieli i władających, czyli grupa 3 - jednoosobowe spółki Skarbu Państwa, przedsiębiorstwa państwowe i inne państwowe osoby prawne, grupa 5 - gminy i związki międzygminne, jeżeli występują w zbiegu z użytkownikami wieczystymi, grupa 6 - jednoosobowe spółki jednostek samorządu terytorialnego i inne osoby prawne, których organami założycielskimi są organy samorządu terytorialnego, grupa 10 - wspólnoty gruntowe, grupa 12 - powiaty i związki powiatów, jeżeli występują w zbiegu z użytkownikami wieczystymi, grupa 14 -

województwa, jeżeli występują w zbiegu z użytkownikami wieczystymi nie posiadają na terenie Gminy Czernice Borowe gruntów, które byłyby ich własnością.

4.7 WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH

- ✧ na podstawie przepisów ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity, Dz.U.2015, poz. 909): grunty rolne stanowiące użytki rolne klas I – III to najbardziej urodzajne gleby, dla których wskazane jest użytkowanie rolnicze. Zmiany przeznaczenia gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas I – III dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (sporządzanym w trybie określonym w przepisach o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) po uzyskaniu zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi. Zmiany przeznaczenia gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa oraz pozostałych gruntów leśnych dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (sporządzanym w trybie określonym w przepisach o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) po uzyskaniu zgody odpowiednio ministra ochrony środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa lub marszałka województwa wyrażanej po uzyskaniu opinii izby rolniczej. Największą łączną powierzchnią gruntów rolnych podlegających ochronie cechują się grunty orne klasy IIIb (RIIIb) - 3090,0989 ha oraz klasy IIIa (RIIIa) - 3082,6431 ha. Najmniejszą zaś rowy na gruntach ornych klasy I (W-RI) – 0,0100 ha. Wśród obrębów geodezyjnych, które charakteryzują się największą powierzchnią występowania gruntów rolnych podlegających ochronie prawnej wyróżnia się Czernice Borowe (840,9834 ha), Rostkowo (467,5381 ha) oraz Pawłowo Kościelne (447,4470 ha). Zaś obrębami geodezyjnymi najmniej zasobnymi w grunty rolne najwyższych klas są: Smoleń Poluby, Kadzielnia, Chrostowo Zalesie i Skierki (wszystkie poniżej 1 ha).

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY CZERNICE BOROWE

Tabela 33. Grunty rolne występujące na terenie Gminy Czernice Borowe w poszczególnych obrębach geodezyjnych podlegające ochronie prawnej wg stanu na koniec 2014 r. (część I)

Obręby geodezyjne	1 - Borkowo Falenta	2 - Borkowo Boksy	3 - Chojnowo	4 - Czernice Borowe	5 - Chrostowo Wielkie	6 - Chrostowo Zalesie	7 - Dzielin	8 - Górki	9 - Grójec	10 - Jastrzębiec	11 - Kadzielnia	12 - Kosmowo i Nart	13 - Kownaty Maciejowięta	14 - Kuskowo i Jablonowo	15 - Miloszewiec	
Grunty rolne występujące na terenie Gminy Czernice Borowe podlegające ochronie prawnej [ha]	Br Ł III															
	Br Ps II				0,3196											
	Br Ps III			0,9263	5,2196			0,0607	0,0614	0,2107	0,7001	1,4668	0,5049			
	Br R II			0,0902	0,3071	0,1371				0,0718						
	Br R IIIa	0,1201		4,9192	16,4227		0,5314	3,1156	2,7377	1,6601	0,7320		2,7588		0,0740	
	Br R IIIb	0,4766		6,1516	3,8260	0,0900	0,3542	2,4589	1,6942	3,2199	2,8847	0,2049	4,0077	3,6997	3,9848	
	Ł II				1,2469									0,6865		
	Ł III	0,8476	0,5500	4,1844	14,9324		2,4240	1,7404	4,1278	0,1761	3,3521		13,3323	4,6592	11,3292	9,0306
	Ps II		0,0000	1,3038	0,5385										9,8117	
	Ps III	6,2263	1,5208	3,6134	43,6795	6,0861	9,4495	18,1715	9,5773	1,8354	28,8953	47,8125	41,3411	1,1404	14,2998	7,0427
	R II			60,9014	65,3336	1,9510		5,6829	3,2056	3,9917				2,0046	11,6591	3,1405
	R IIIa	17,4281	74,7318	206,6445	416,6026	35,0849	43,2108	119,6469	85,9291	69,8156	93,1717	12,2369	135,7221	69,8835	110,9024	103,8396
	R IIIb	103,6317	62,2106	76,9678	257,3195	108,2892	28,0877	135,9668	59,8856	67,2509	138,7214	10,7990	121,5472	90,6252	59,3559	80,7477
	Lzr Ł III				0,0000						0,0345					
	Lzr Ps III	0,1505				0,1939	0,0312				0,0602		0,0482			
	Lzr R II					0,0488	0,0000									
	Lzr R IIIa	0,0415	0,0888					0,1125								
	Lzr R IIIb		0,0390					0,1496			0,2103	0,0183	0,1328		1,2963	
	Lz Ł III									0,1758						
	Lz Ps III		0,0600		0,1069						0,0728					
Lz R IIIa		0,0300	0,3128	0,3996												
Lz R IIIb		0,0400	0,3432	0,4240												
S Ps II			0,0501													
S Ps III				4,1332												
S R II			0,2832	0,5747					0,2624							
S R IIIa			6,3777	3,0650					1,4610			0,5600		1,8439		

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY CZERNICE BOROWE

Obszary geodezyjne	1 - Borkowo Falenta	2 - Borkowo Boksy	3 - Chojnowo	4 - Czernice Borowe	5 - Chrostowo Wielkie	6 - Chrostowo Zalesie	7 - Dzielin	8 - Górkki	9 - Grójec	10 - Jastrzębiec	11 - Kadzielnia	12 - Kosmowo i Nart	13 - Kownaty Maciejowięta	14 - Kuskowo i Jablonowo	15 - Miłoszewiec
S R IIIb			0,7064	2,7430					0,2271			0,2240	0,1235	0,8888	
Wsr Ps III															
Wsr R IIIa															
W Ł II				0,0663									0,0142		
W Ł III	0,0278	0,0100	0,1392	0,8099		0,1603		0,3476	0,0058	0,1772			0,2363	0,4934	
W Ps III	0,1407	0,0400	0,0096	0,3135	0,1834	0,3361	0,5135	0,4055		0,9187	0,1269	0,8097		0,0958	
W R I															
W R II			0,9071	0,5508					0,0058						
W R IIIa			1,1725	1,7792	0,0604	0,0882	0,1864	1,3273	0,0669	0,0657		0,0761	0,8818	0,6767	0,0190
W R IIIb	0,2053	0,0981	0,6170	0,2693	0,7146		0,4477	0,5132	0,0944	0,1823	0,0267	0,0487	0,4995	0,5408	
Razem	129,2962	139,4191	376,6214	840,9834	152,8394	84,6734	288,2534	169,8123	150,5314	270,1790	72,6920	321,1136	174,4544	227,2526	203,8201

Źródło: opracowanie na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Przasnyszu, stan na koniec 2014 r.

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY CZERNICE BOROWE

Tabela 34. Grunty rolne występujące na terenie Gminy Czernice Borowe w poszczególnych obrębach geodezyjnych podlegające ochronie prawnej wg stanu na koniec 2014 r. (część II)

Obręby geodezyjne	16 - Nalęcze	17 - Obrębiec	18 - Olszewiec	19 - Pawłowo Kościelne	20 - Pawłowo	21 - Pierzchały	22 - Rostkowo	23 - Skierki	24 - Smoleń Poluby	25 - Szczepanki	26 - Turowo	27 - Węgra	28 - Zalogi	29 - Zberoz	30 - Zembrzus Wielki	31 - Żebry	
Grunty rolne występujące na terenie Gminy Czernice Borowe podlegające ochronie prawnej [ha]	Br Ł III											0,2270					
	Br Ps II															0,3400	
	Br Ps III	0,9066		0,8357	0,4944	0,4510		0,3049	0,2682			0,3314	0,7990	0,1041	0,4485	0,5422	0,5978
	Br R II																
	Br R IIIa		6,8014	2,1842	9,7544	2,2732	0,0027	9,3786	0,0795	1,2433	0,9061	1,5087	1,3272	1,2843		3,1804	4,9080
	Br R IIIb	0,8815	2,5140	1,9110	4,5516	1,1177	2,0225	3,2062	2,2140	0,5340	5,0601	0,9026	5,1266	3,3843	1,1289	0,9673	0,3266
	Ł II															2,1666	1,0700
	Ł III		0,5491	3,8114	5,9466		4,0006	3,0920	0,5322	7,7500	1,3343		9,2496	1,0451	0,1800		
	Ps II			0,5582												0,1600	2,3400
	Ps III	5,6203	4,9431	31,7066	18,2460	9,3455	10,0010	28,3303	2,6658	6,2805	1,0305	2,4965	21,1854	5,5008	10,0737	9,1609	2,2140
	R II		12,2537					8,1663			5,2283	1,4939		4,2242			23,9331
	R IIIa	37,0270	151,9076	119,0797	106,9217	42,1957	34,3544	179,4595	52,2498	20,6846	107,8604	93,9563	137,7787	121,2918	15,6700	131,2087	136,1467
	R IIIb	63,9174	105,2590	164,5958	298,6121	73,8896	52,6094	225,5824	38,4276	27,1588	70,7087	72,5525	164,8156	114,3268	84,7566	55,9286	75,5518
	Lzr Ł III																
	Lzr Ps III			0,0216	0,4002												
	Lzr R II																
	Lzr R IIIa			0,1180	0,2327					0,0580							
	Lzr R IIIb				0,9772	0,0930											
	Lz Ł III				0,1500			0,0364									
	Lz Ps III				0,1615			1,2105									
Lz R IIIa		0,1301														0,0410	
Lz R IIIb		0,1277		0,1850			1,0566						0,3663				
S Ps II																	
S Ps III							0,2274							0,2600			
S R II		0,2663															
S R IIIa		5,8898					4,0215			0,1690			1,0714		0,9500		

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY CZERNICE BOROWE

Obręb geodezyjny	16 - Nałęcz	17 - Obręb	18 - Olszewiec	19 - Pawłowo Kościelne	20 - Pawłówek	21 - Pierzchały	22 - Rostkowo	23 - Skierki	24 - Smoleń Poluby	25 - Szczepanki	26 - Turowo	27 - Węgra	28 - Zalogi	29 - Zberoz	30 - Zembrzus Wielki	31 - Żebry
S R IIIb		0,7076		0,1772			0,8622			1,9868	0,4463		1,4402			
Wsr Ps III	0,2166											0,3149				
Wsr R IIIa																0,1872
W Ł II															0,1000	
W Ł III		0,1175	0,0328	0,0609		0,0661	0,1458	0,0719	0,4687							
W Ps III	0,2304	0,1518	0,2203	0,2300	0,1707		0,4912	0,0184	0,1220			0,6089	0,0581	0,0600	0,2664	
W R I																0,0100
W R II		0,2173					0,0210						0,1664			0,2571
W R IIIa	0,3479	0,7625		0,0148			0,7189	1,1165			0,2088	0,1278	0,2449	0,1900	0,0873	0,5370
W R IIIb	0,2867	0,3313	1,6362	0,3307	0,2726	0,4675	1,2264	0,0616	0,2184		0,1566	0,2584	0,1824		0,1994	0,8900
Razem	109,4344	292,9298	326,7115	447,4470	129,8090	103,5242	467,5381	97,7055	64,5183	194,2842	174,0536	341,8191	254,6911	112,7677	204,9178	249,3503

Źródło: opracowanie na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Przasnyszu, stan na koniec 2014 r.

Tabela 35. Grunty leśne występujące na terenie Gminy Czernice Borowe w poszczególnych obrębach geodezyjnych podlegające ochronie prawnej wg stanu na koniec 2014 r. (część I)

Obręb geodezyjny	1 - Borkowo Falenta	2 - Borkowo Boksy	3 - Chojnowo	4 - Czernice Borowe	5 - Chrostowo Wielkie	6 - Chrostowo Zalesie	7 - Dzielin	8 - Górki	9 - Grójec	10 - Jastrzębiec	11 - Kadzielnia	12 - Kosmowo i Nart	13 - Kownaty Maciejowięta	14 - Kuskowo i Jablonowo	15 - Miloszewiec
Grunty leśne na terenie Gminy podlegające ochronie prawnej	Ls	2,3500		105,9138	2,9964			7,5566							
	Ls Ls II														
	Ls Ls III		0,3311	1,2154	102,6843			0,4553	0,8457	0,2383	0,8505	0,1708		0,5360	0,3358
	Ls Ls IV	9,9165	3,9284	3,0984	0,9475	10,6377	16,0390	0,1824	1,5480	4,3426	2,0892	22,2003	0,3333	0,4690	
	Ls Ls V	29,4017	0,0100	10,4856	0,4259				0,2930	15,8585	3,4611	1,5856			
	Ls Ls VI	1,7779	1,3600							0,2490					
Razem	43,4461	5,6295	120,7132	107,0541	10,6377	16,0390	0,1824	8,3049	18,2522	8,2910	2,9397	23,9567	0,3333	1,0050	0,3358

Źródło: opracowanie na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Przasnyszu, stan na koniec 2014 r.

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY CZERNICE BOROWE

Tabela 36. Grunty leśne występujące na terenie Gminy Czernice Borowe w poszczególnych obrębach geodezyjnych podlegające ochronie prawnej wg stanu na koniec 2014 r. (część II)

Obręby geodezyjne	16 - Nałęczce	17 - Obrębiec	18 - Olszewiec	19 - Pawłowo Kościelne	20 - Pawłówko	21 - Pierzchały	22 - Rostkowo	23 - Skierki	24 - Smoleń Poluby	25 - Szczepanki	26 - Turowo	27 - Węgra	28 - Zalogi	29 - Zberoz	30 - Zembrzus Wielki	31 - Żebry
Grunty leśne na terenie Gminy podlegające ochronie prawnej	Ls		34,7078			20,1200	133,6185		6,2400							
	Ls Ls II		1,6824													
	Ls Ls III				3,2894	0,2100		1,4346		0,2463		0,0400		0,3400		
	Ls Ls IV		5,8916	5,0230	26,7890		4,9768	3,1002	5,6720	7,4885		9,0915	2,3304	5,1100		
	Ls Ls V		0,5151	88,7209			109,6921		165,7007			11,4200		4,3500		
	Ls Ls VI			21,3655			0,7300		3,0405			5,4389		11,1680		1,3800
Razem	0,0000	8,0891	149,8172	30,0784	0,2100	135,5189	138,1533	0,0000	180,6532	7,7348	0,0000	25,9904	2,3304	20,9680	0,0000	1,3800

Źródło: opracowanie na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Przasnyszu, stan na koniec 2014 r.

- ✧ na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity, Dz. U. 2013 poz. 627, z późn.zm.): prawne formy ochrony przyrody - pkt 4.2.9.
- ✧ na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity, Dz.U. 2014 poz. 1446, z późn.zm.): prawne formy ochrony zabytków - pkt 4.3.

4.8 WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE

Na terenie Gminy Czernice Borowe nie występują zewidencjonowane obszary osuwania mas ziemnych oraz obszary zagrożone osuwaniem mas ziemnych.

4.9 WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA

Udokumentowane złoża kopalin

Na terenie Gminy Czernice Borowe znajduje się 15 udokumentowanych złóż kopalin (kruszywa naturalnego), z czego: 2 to złoża zagospodarowane (SMOLEŃ, SMLEŃ POLUBY II), 1 to złożo eksploatowane okresowo (PIERZCHAŁY 5), 3 to złoża rozpoznane szczegółowo (OLSZEWIEC III, PIERZCHAŁY VII, SMLEŃ POLUBY), 4 to złoża o zaniechanej eksploatacji (CHOJNOWO, OLSZEWIEC 2A, PIERZCHAŁY 6, PIERZCHAŁY III), a 5 pozostałych to złoża skreślone z bilansu zasobów (OLSZEWIEC, OLSZEWIEC II, PIERZCHAŁY, PIERZCHAŁY II, PIERZCHAŁY IV).

Tabela 37. Wykaz udokumentowanych złóż kopalin na terenie Gminy Czernice Borowe

Lp.	Nazwa złoża kopaliny	Nr systemowy złoża	Rodzaj kopaliny	Stan zagospodarowania złoża	Koncesja	Powierzchnia złoża [ha]
1.	CHOJNOWO	2807	Kruszywo Naturalne (KN)	eksploatacja złoża zaniechana	wydaje Marszałek Województwa Mazowieckiego	3,20
2.	OLSZEWIEC2A	12333	Kruszywo Naturalne (KN)	eksploatacja złoża zaniechana	wydaje Starosta Przasnyski	0,38
3.	OLSZEWIECIII	16775	Kruszywo Naturalne (KN)	złożo rozpoznane szczegółowo	wydaje Starosta Przasnyski	2,00
4.	PIERZCHAŁY 5	10617	Kruszywo Naturalne (KN)	złożo eksploatowane okresowo	wydaje Starosta Przasnyski	2,00
5.	PIERZCHAŁY	11260	Kruszywo	eksploatacja złoża	wydaje Starosta	1,78

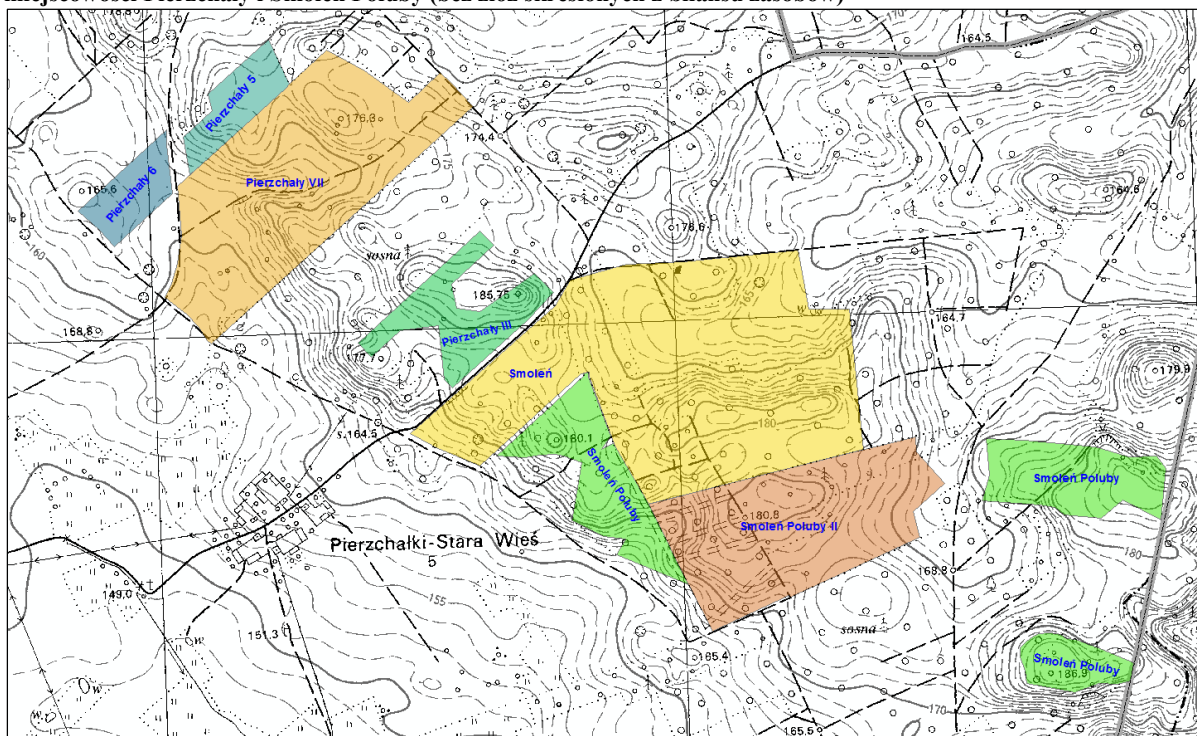
Lp.	Nazwa złoża kopaliny	Nr systemowy złoża	Rodzaj kopaliny	Stan zagospodarowania złoża	Koncesja	Powierzchnia złoża [ha]
	6		Naturalne (KN)	zaniechana	Przasnyski	
6.	PIERZCHAŁY III	7179	Kruszywo Naturalne (KN)	eksploatacja złoża zaniechana	wydana przez Wojewodę - UW w Ciechanowie	3,70
7.	PIERZCHAŁY VII	16166	Kruszywo Naturalne (KN)	złoże rozpoznane szczegółowo	wydaje Marszałek Województwa Mazowieckiego	14,95
8.	SMOLEŃ	11477	Kruszywo Naturalne (KN)	złoże zagospodarowane	wydaje Marszałek Województwa Mazowieckiego	11,15
9.	SMLEŃ POLUBY	7697	Kruszywo Naturalne (KN)	złoże rozpoznane szczegółowo	wydaje Marszałek Województwa Mazowieckiego	9,51
10.	SMLEŃ POLUBY II	8653	Kruszywo Naturalne (KN)	złoże zagospodarowane	wydaje Marszałek Województwa Mazowieckiego	11,06
11.	OLSZEWIEC	8639	Kruszywo Naturalne (KN)	złoże skreślone z bilansu zasobów	dataskreślenia z bilansu 31.12.2008 r.	2,00
12.	OLSZEWIEC II	8952	Kruszywo Naturalne (KN)	złoże skreślone z bilansu zasobów	data skreślenia z bilansu 31.12.2007 r.	0,78
13.	PIERZCHAŁY	2808	Kruszywo Naturalne (KN)	złoże skreślone z bilansu zasobów	data skreślenia z bilansu 31.12.2012 r.	2,60
14.	PIERZCHAŁY II	6882	Kruszywo Naturalne (KN)	złoże skreślone z bilansu zasobów	data skreślenia z bilansu 31.12.2012 r.	1,99
15.	PIERZCHAŁY IV	8969	Kruszywo Naturalne (KN)	złoże skreślone z bilansu zasobów	data skreślenia z bilansu 31.12.2013 r.	2,27

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego, <http://igs.pgi.gov.pl/>

Udokumentowane złoża kopalin skreślone z bilansu zasobów podlegają procesowi rekultywacji w następujących kierunkach: złożo OLSZEWIEC – kierunek leśny, złożo OLSZEWIEC II– kierunek leśny, złożo PIERZCHAŁY– kierunek leśny, złożo PIERZCHAŁY II – kierunek rolniczo-leśny, złożo PIERZCHAŁY IV – kierunek leśny.

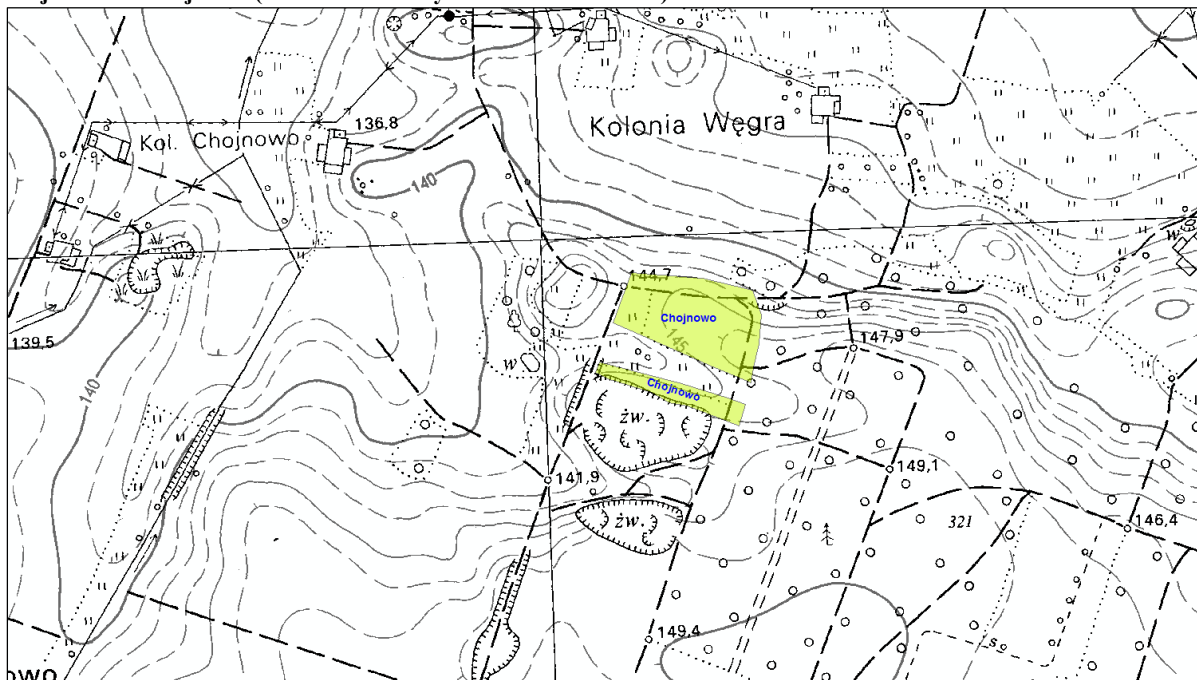

Rysunek 12. Lokalizacja udokumentowanych złóż kopalin na terenie gminy Czernice Borowe w okolicach miejscowości Pierzchały i Smoleń Poluby (bez złóż skreślonych z bilansu zasobów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych;
<http://www.pgi.gov.pl/pl/geologiczne-bazy-danych>

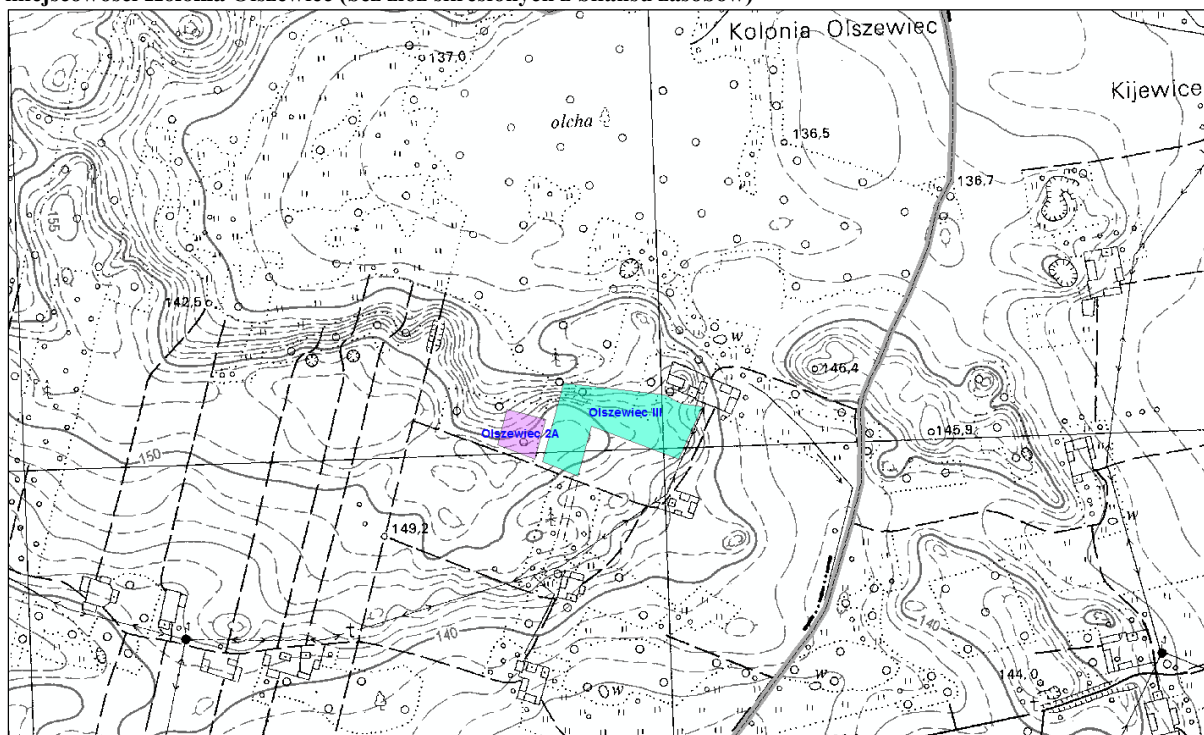
Rysunek 13. Lokalizacja udokumentowanych złóż kopalin na terenie gminy Czernice Borowe w okolicach miejscowości Chojnowo (bez złóż skreślonych z bilansu zasobów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych;
<http://www.pgi.gov.pl/pl/geologiczne-bazy-danych>

Rysunek 14. Lokalizacja udokumentowanych złóż kopalin na terenie gminy Czernice Borowe w okolicach miejscowości Kolonia Olszewiec (bez złóż skreślonych z bilansu zasobów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych;
<http://www.pgi.gov.pl/pl/geologiczne-bazy-danych>

Wody podziemne

Charakterystyka położenia Gminy Czernice Borowe względem:

- ❖ **Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP** - zbiornik wydzielony ze względu na szczególne znaczenie regionalne dla obecnego i perspektywicznego zaopatrzenia ludności w wodę, spełniający określone kryteria ilościowe i jakościowe podstawowe: wydajność potencjalna otworu studziennego powyżej 70 m³/h, wydajność ujęcia powyżej 10 000 m³/dobę, przewodność powyżej 10 m²/h. Woda nadaje się do zaopatrzenia ludności w stanie surowym lub po jej ewentualnym prostym uzdatnieniu przy pomocy stosowanych obecnie i uzasadnionych ekonomicznie technologii): teren Gminy Czernice Borowe w całości położony jest na obszarze zbiornika nr 215 – Subniecka Warszawska, dla którego brak jest opracowanej dokumentacji hydrogeologicznej.
- ❖ **Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd** - rozumie się przez to określoną objętość wód podziemnych występującą w obrębie warstwy wodonośnej lub zespołu warstw wodonośnych): teren Gminy Czernice Borowew głównej mierze położony jest w obszarze występowania JCWPd 50 (region Środkowej Wisły), gdzie głębokość występowania wód słodkich to szacunkowo 300-400 m. Symbol całej JCWPd 50 uwzględniający wszystkie

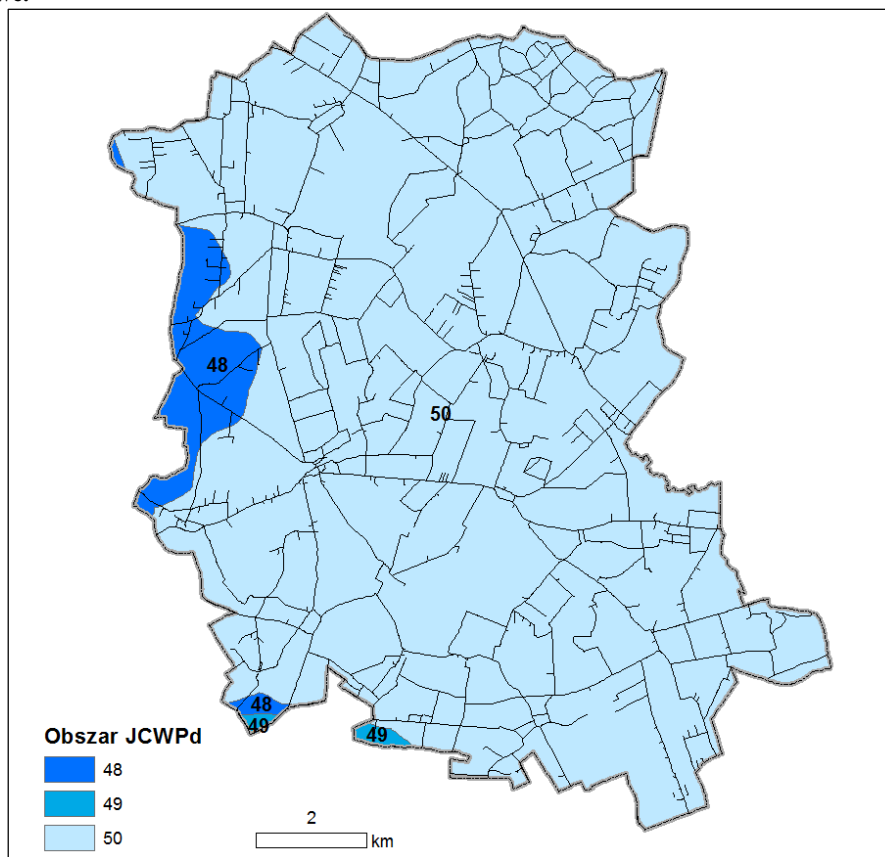

profile to $Q_{(3)}$, M, co oznacza iż w czwartorzędzie występują trzy poziomy wodonośne nie będące w łączności hydraulicznej z poziomem mioceńskim. Pojedynczy poziom mioceński występuje na całym obszarze. W zachodniej części Gminy oraz w okolicach miejscowości Chrostowo-Zalesie znajduje się JCWPd 48 (region Środkowej Wisły), gdzie głębokość występowania wód słodkich to ok. 100-300 m. Symbol dla całej JCWPd 48 uwzględniający wszystkie profile to $Q_{(1-3)}$, (M), OI - Cr^Z, co oznacza, iż w czwartorzędzie występuje jeden, dwa lub trzy poziomy wodonośne nie będące w łączności hydraulicznej z poziomem mioceńskim. Pojedynczy poziom mioceński znajduje się na części obszaru JCWPd i z reguły nie posiada łączności z poziomem oligoceńskim, a w utworach oligocenu obecny jest jeden poziom wodonośny, który ma kontakt hydrauliczny z wodami występującymi w kredzie. W najmniejszej części, również w okolicach miejscowości Chrostowo-Zalesie znajduje się JCWPd 49 (region Środkowej Wisły), gdzie głębokość występowania wód słodkich to ok. 250-300 m. Symbol dla całej JCWPd 49 uwzględniający wszystkie profile to $Q_{(1-2)}$, (Pg), co oznacza, iż w czwartorzędzie występuje jeden lub dwa poziomy wodonośne nie będące w łączności hydraulicznej z poziomem paleogeńskim. Pojedynczy poziom paleogeński jest obecny na części obszaru JCWPd.

Według mapy stanu jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) wg podziału na 161 obszarów, Monitoringu jakości wód podziemnych (<http://mjwp.gios.gov.pl/mapa/>), stan wód podziemnych obszaru JCWPd 48 pod względem ilościowym i chemicznym w latach 2010 i 2012 oceniano jako dobry, stan wód podziemnych obszaru JCWPd 49 pod względem ilościowym w latach 2010 i 2012 oraz pod względem chemicznym w latach 2011, 2012 i 2013 oceniano jako dobry. Także stan wód podziemnych obszaru JCWPd 50 pod względem ilościowym i chemicznym w latach 2010 i 2012 oceniano jako dobry. Z uwagi na niewielkie zainwestowanie na terenie Gminy Czernice Borowe wody podziemne narażone są na zanieczyszczenia w niewielkim stopniu.

Rysunek 15. Lokalizacja jednolitych części wód podziemnych JCWPd 48, JCWPd 49, JCWPd 50 na tle Gminy Czernice Borowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych;
<http://www.pgi.gov.pl/pl/geologiczne-bazy-danych>

Udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla

Na terenie Gminy Czernice Borowe nie występują udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.

4.10 WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Ustawa z dnia z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz.U. 2015 poz. 196, z późn.zm.) definiuje pojęcia obszaru górniczego i terenu górniczego. W myśl art. 6 przywołanego aktu prawnego:

- ❖ **obszarem górniczym** jest przestrzeń, w granicach której przedsiębiorca jest uprawniony do wydobywania kopaliny, podziemnego bezzbiornikowego magazynowania substancji, podziemnego składowania odpadów, podziemnego składowania dwutlenku węgla oraz prowadzenia robót górniczych niezbędnych do wykonywania koncesji;

- ❖ **terenem górniczym** jest przestrzeń objęta przewidywanymi szkodliwymi wpływami robót górniczych zakładu górniczego.

Na terenie Gminy Czernice Borowe występuje 5 terenów i 5 obszarów górniczych o statusie aktualnych, oraz o tych samych nazwach przestrzeni górniczych: PIERZCHAŁY III, PIERZCHAŁY VII-1, PIERZCHAŁY 5, SMOLEŃ POLUBY II, SMOLEŃ /1. Położenie poszczególnych obszarów górniczych kształtuje się następująco: obszar Pierzchały III – działki ewid. nr 86, 87, 88/2, 89, obszar Pierzchały VII-1 – działki ewid. nr 82-84, 192, obszar Pierzchały 5 – działka ewid. nr 72/2, obszar Smoleń Poluby II – działka ewid. nr 51, obszar Smoleń /1 – Pierzchały, działki ewid. nr 91, 92, 93 oraz Smoleń Poluby, działki ewid. nr 50/1, 50/2. Wskazane przestrzenie górnicze podlegają nadzorowi Okręgowego Urzędu Górniczego w Warszawie.

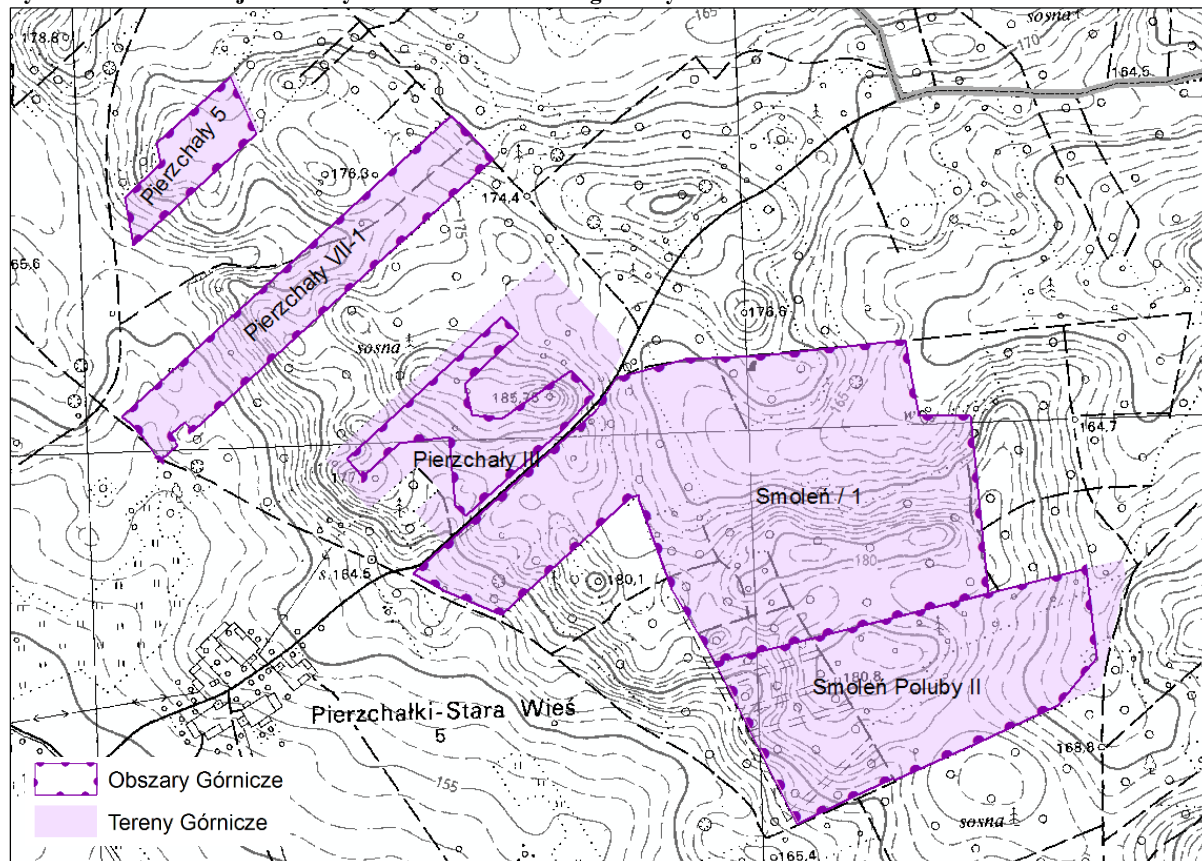
Tabela 38. Ogólne informacje na temat aktualnych obszarów i terenów górniczych w Gminie Czernice Borowe

Ip.	Nazwa terenu górniczego oraz obszaru górniczego	Nr w rejestrze	Nr systemowy złoża	Status	Koncesja dla obszaru górniczego	Przewidywany termin ważności koncesji	Powierzchnia terenu górniczego / obszaru górniczego [m ²]
1.	PIERZCHAŁY III	VI/2/94	7179	aktualny	Nr OSL.IV.7512/22/97 z dnia 29.12.1997 r. Wojewoda - UW w Ciechanowie	31.12.2002r. (z możliwością przedłużenia)	80 813/ 37 016
2.	PIERZCHAŁY VII-1	10-7/11/1126	16166	aktualny	Nr 209/14/PŚ.G z dnia 28.08.2014r. Marszałek Województwa Mazowieckiego	07.11.2016r.	59 252/ 59 252
3.	PIERZCHAŁY 5	10-7/6/444	10617	aktualny	Nr ROŚ.6320-2/5/06 z dnia 17.10.2006 r. Starosta Przasnyski	31.12.2024r.	19 995/ 19 331
4.	SMOLEŃ POLUBY II	10-7/10/1015	8653	aktualny	Nr 29/13/PŚ.G z dnia 07.02.2013r. Marszałek Województwa Mazowieckiego	29.02.2028r.	125 486,00/ 118 301,50
5.	SMOLEŃ /1	10-7/7/597a	11477	aktualny	Nr 197/08/PŚ.G z dnia 18.09.2008r. (zmiany: Nr65/10/PŚ.G z dnia 15.03.2010r., Nr 73/13/PŚ.G z dnia 12.04.2013r.) Marszałek Województwa Mazowieckiego	31.12.2048r.	247 950/ 247 950

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego, <http://geoportal.pgi.gov.pl/>

Rysunek 16. Lokalizacja aktualnych obszarów i terenów górniczych w Gminie Czernice Borowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych;
<http://www.pgi.gov.pl/pl/geologiczne-bazy-danych>

4.11 STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ NA TERENIE GMINY CZERNICE BOROWE

4.11.1 UKŁAD DROGOWY

Mocną stroną Gminy Czernice Borowe jest dobrze rozwinięta struktura przestrzenna dróg, położona w sąsiedztwie szlaku drogi krajowej nr 57 wiodącego z Bartoszyc przez Biskupiec, Szczytno, Chorzele, Przasnysz i Maków Mazowiecki do Kleszewa. Główną oś komunikacyjną (podstawowy układ komunikacyjny) Gminy Czernice Borowe wyznacza drog wojewódzka nr 544, uzupełniona fragmentem drogi wojewódzkiej nr 617, siecią 9 dróg powiatowych, 43 gminnych dróg publicznych o różnej nawierzchni oraz poprzez gminne drogi wewnętrzne i drogi będące własnością prywatną.

Rysunek 17. Przebieg dróg wojewódzkich na terenie Gminy Czernice Borowe.

Źródło: Fragment mapy sieci drogowej rejonu drogowego Ciechanów RD-2, Mazowieckiego Zarządu Dróg Wojewódzkich w Warszawie, stan na koniec 2014 r., <http://drogi.mzdw.pl/>

Wśród dróg wojewódzkich strategiczną rolę odgrywa droga wojewódzka nr 544, która przecina Gminę Czernice Borowe w kierunku wschód-zachód. Długość tej trasy w granicach Gminy wynosi około 11 km, a w jej ciągu znajduje się jeden obiekt mostowy w miejscowości Obrębiec (most na cieku bez nazwy) o długości 9,60 m, szerokości 11,06 m oraz nośności użytkowej 300kN. Droga wojewódzka nr 544 posiada klasę techniczną G. Wzdłuż drogi wojewódzkiej 544 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego przewiduje realizację obejścia miejscowości Czernice Borowe od strony południowej. Droga wojewódzka nr 617 przebiega przez niewielki, południowo-wschodni fragment Gminy Czernice Borowe na długości około 2 km, w okolicy miejscowości Skierki i Turowo. Droga wojewódzka nr 617 posiada klasę techniczną GP.

Tabela 39. Wykaz dróg powiatowych Powiatu Przasnyskiego przebiegających przez teren Gminy Czernice Borowe

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi	Drogi zamiejskie					
			Długość - km			Pow. naw. – tys. m ²		
			Ogółem	w tym drogi o nawierzchni		Ogółem	w tym drogi o nawierzchni	
				twardej	gruntowej ulepszonej		twardej	gruntowej ulepszonej
1.	3235W	Kosiły – Czernice Borowe	8,780	0,868	-	40451	40451	-
2.	2361W	Brzozowo Maje - Dzierzgowo –	10,077	10,077	-	60462	60462	-

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi	Drogi zamiejskie					
			Długość - km			Pow. naw. – tyś. m ²		
			Ogółem	w tym drogi o nawierzchni		Ogółem	w tym drogi o nawierzchni	
				twardej	gruntowej ulepszonej		twardej	gruntowej ulepszonej
		Rzęgnowo - Grójec – Klewki						
3.	3201W	Pawłowo – Węgra	3,940	3,940	-	19700	19700	-
4.	3202W	Olszewiec – Czernice	5,344	5,344	-	26403	26403	-
5.	3203W	Czernice Borowe – Miłoszewiec	6,562	6,562	-	36617	36617	-
6.	1202W	Obrębiec – Szczepanki – Szulmierz	9,124	8,339	0,785	39714	36574	3140
7.	3204W	Czernice Borowe – Chrostowo Wielkie – Chrostowo Zalesie	5,409	5,409	-	23344	23344	-
8.	3205W	Rostkowo – Turowo - Pęczki	2,483	2,483	-	8939	8939	-
9.	3207W	Szczepanki - Wola Wierzbowska	0,526	0,526	-	1578	1578	-
Razem Gmina Czernice Borowe			52,245	51,460	0,785	257208	254068	3140

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zarządu Dróg w Przasnyszu, stan na koniec 2006 r., http://www.pzd-prasnysz.pl/drogi_powiatowe.php?podmenu=drogi

Tabela 40. Wykaz dróg powiatowych przebiegających przez teren Gminy Czernice Borowe wg klasy technicznej drogi oraz rodzaju nawierzchni.

Lp.	Nr drogi oraz przebieg drogi	Klasa techniczna drogi	Nawierzchnia			
			Bitumiczna	Powierzchniowa	Żwirowa	Ogółem
1.	Dr. nr 3235W Kosiły – Czernice Borowe	Z	6,212	2,568	-	8,780
2.	Dr. nr 2361W Brzozowo Maje – Dzierzgowo – Rzęgnowo – Grójec - Klewki	G	10,077	-	-	10,077
3.	Dr. nr 3201W Pawłowo - Węgra	L	3,940	-	-	3,940
4.	Dr. nr 3202W Olszewiec – Czernice B.	L	1,960	3,384	-	5,344
5.	Dr. nr 3203W Czernice B. - Miłoszewiec	Z	2,514	4,048	-	6,562
6.	Dr. nr 1202W Obrębiec – Szczepanki - Szulmierz	Z	8,339	-	0,785	9,124
7.	Dr. nr 3204W Czernice Borowe – Chrostowo Wielkie – Chrostowo Zalesie	L	5,409	-	-	5,409
8.	Dr. nr 3205W Rostkowo – Turowo - Pęczki	L	2,483	-	-	2,483
9.	Dr. nr 3207W Szczepanki - Wola Wierzbowska	Z	0,526	-	-	0,526
Razem			41,460	10,000	0,785	52,245

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zarządu Dróg w Przasnyszu, stan na koniec 2006 r., http://www.pzd-prasnysz.pl/drogi_powiatowe.php?podmenu=drogi

Tabela 41. Wykaz gminnych dróg publicznych na terenie Gminy Czernice Borowe

Lp.	Nowy numer drogi	Przebieg drogi
1.	320201W	Czernice Nowe - Zberoz Chłopski
2.	320202W	dr. wojewódzka nr 544 (Chojnówka) – Kolonia Chojnowo – Czernice Nowe - dr. wojewódzka nr 544 (Chojnówka)
3.	320203W	Chojnowo – Grójec – granica Gminy (Mirów)
4.	320204W	Chojnowo- Węgra
5.	320205W	Grójec- dr.województka nr 544 (koło Obrębca)
6.	320206W	dr.powiatowa2361W – Olszewiec – Kolonia Olszewiec - granica Gminy (Kijewice)
7.	320207W	Węgra-Borkowo Boksy
8.	320208W	Borkowo Boksy- Smoleń Poluby - granica Gminy (Smoleń-Trzcianka)
9.	320209W	dr.powiatowa 2361W – Borkowo Falenta – Pierzchały Błażeje – Pierzchałki Stara Wieś - granica Gminy (Łanięta)
10.	320210W	Węgra-dr.powiatowa 2361W - granica Gminy (Smoleń-Trzcianka)
11.	320211W	Smoleń Poluby – Pierzchały Błażeje
12.	320212W	Borkowo Falenta-granica Gminy (Morawy Wielkie)
13.	320213W	Borkowo Falenta- granica Gminy (Rudno Kmiece)
14.	320214W	dr.powiatowa 2361W - Jastrzębiec- granica Gminy (Rudno Kmiece)
15.	320215W	Jastrzębiec- granica Gminy (Morawy Wielkie)
16.	320216W	Kosmowo – Kadzielnia - granica Gminy (Rzęgnowo)
17.	320217W	Pawłowo Kościelne – Kosmowo – Kolonia Kosmowo - granica Gminy (Rzęgnowo)
18.	320218W	Kolonia Kosmowo – Nart - granica Gminy (Kołaki Wielkie)
19.	320219W	Kosmowo - Kadzielnia
20.	320220W	Pawłówko – Kadzielnia - granica Gminy (Rzęgnowo)
21.	320221W	Kosmowo- granica Gminy (Kołaki Wielkie)
22.	320222W	Kosmowo – Kosmówka - dr.województka nr 544 (koło Żebry Kordy)
23.	320223W	Żebry Kordy - dr.powiatowa 3235W
24.	320224W	dr.powiatowa 3235W– Pawłowo Góry - dr.powiatowa 3201W
25.	320225W	dr gminna nr 320222W – dr powiatowa nr 3235W (Pawłowo Kościelne)
26.	320226W	dr.województka nr 544 – Żebry Idźki – dr gminna nr 320227W
27.	320227W	dr.województka nr 544 (koło Żebry Kordy) – Zembrzus Wielki – dr gminna nr 320228W
28.	320228W	Czernice Borowe – Zembrzus Wielki - granica Gminy (Przywilcz)
29.	320229W	dr gminna nr 320228W – Zembrzus Wielki – dr gminna nr 320227W - granica Gminy (Pszczółki Górne)
30.	320230W	dr powiatowa nr 3204W-Jabłonowo
31.	320231W	dr powiatowa nr3204W – Chrostowo Wielkie – Wyderka - dr powiatowa nr 1202W (Szczepanki)
32.	320232W	Dzielin - dr.województka nr 544 (Chojnowo)
33.	320233W	dr wojewódzka nr 544 – Chojnówka – dr wojewódzka nr 544

Lp.	Nowy numer drogi	Przebieg drogi
34.	320234W	dr powiatowa nr 3203W (Miłoszewiec) – Górki - dr wojewódzka nr 544
35.	320235W	dr gminna nr 320234W (Górki) - dr powiatowa nr 1202W (Rostkowo)
36.	320236W	dr gminna nr 320234W (Górki) – Załogi-Toki - dr powiatowa nr 1202W
37.	320237W	dr powiatowa nr 1202W (Załogi-Toki) – Załogi Jędrzejki - Nałęcz
38.	320238W	dr powiatowa nr 1202W (Rostkowo) - dr wojewódzka nr 617 (Skierki)
39.	320239W	dr gminna 320238W – Rostkowo (zabudowa zagrodowa)
40.	320240W	dr powiatowa nr 1202W (Rostkowo) - granica Gminy (Klewki Małe)
41.	320241W	dr powiatowa nr 3203W (Miłoszewiec)- Kolonia Miłoszewiec – dr gminna 320234W
42.	320242W	dr powiatowa nr 3202W (Olszewiec) – zabudowa zagrodowa Olszewiec
43.	320243W	dr powiatowa nr 2361W (Kolonia Jastrzębiec) - granica Gminy (Rudno Kmiece)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Czernicach Borowych oraz Uchwały Nr 106/5/14 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 16 grudnia 2014 r. zmieniającej uchwałę w sprawie nadania numerów dla dróg gminnych na obszarze Województwa Mazowieckiego, <http://www.mazovia.pl/samorzad/zarzadz/uchwaly-zarzadu/uchwala,30845,106514.html>

Wspomożenie realizacji zadań własnych Gminy Czernice Borowe z zakresu gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego następowało w minionych latach poprzez wdrażanie konkretnych inwestycji oraz przedsięwzięć. Najważniejsze z wdrożonych już inwestycji dotyczących poprawy jakości oraz modernizacji dróg gminnych i powiatowych przeprowadzonych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013 oraz Programów Samorządu Województwa Mazowieckiego 2005-2013 przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 42. Inwestycje z zakresu poprawy infrastruktury drogowej zrealizowane na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2005-2013.

Nazwa zadania	Krótki opis zadania	Wartość inwestycji [zł]	Wkład własny jednostki samorządowej [zł]	Dofinansowanie [zł]	Okres realizacji [lata]
Modernizacja drogi gminnej Załogi – Nałęcz na długości 1575 mb.	Wykonanie podbudowy z kruszywa naturalnego gr. 4 cm, ułożenie nawierzchni bitumicznej 4+4 cm, o szerokości 3,5 m, na długości 1575 m.	291 030,4	29 147,39	261 883	2005
Modernizacja drogi gminnej Górki - Rostkowo	Wykonanie podbudowy z kruszywa żwirowego gr. 4 cm, ułożenie nawierzchni bitumicznej 4+4 cm o szerokości 3,5 m, na długości 1816 m.	257 886,5	25 789,53	232 097	2006

Nazwa zadania	Krótki opis zadania	Wartość inwestycji [zł]	Wkład własny jednostki samorządowej [zł]	Dofinansowanie [zł]	Okres realizacji [lata]
Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Kosmowo	Wyrównanie, uzupełnienie podbudowy, zagęszczenie podłoża, wyprofilowanie, wykonanie potrójnego powierzchniowego utrwalenia emulsją asfaltową i grysami na powierzchni 12000 m ²	214 110	21 411	192 699	2007
Przebudowa drogi gminnej Rostkowo - Skierki	Wykonanie nawierzchni z trzykrotnego powierzchniowego utrwalenia emulsją asfaltową i grysami na powierzchni 9000m ² . Długość zrealizowanej drogi – 2250 mb.	156 465	56 465	100 000	2008
Przebudowa dróg gminnych i drogi powiatowej usprawniających komunikację pomiędzy gminami Czernice Borowe, Przasnysz i miastem Przasnysz	Długość przebudowanych dróg gminnych – 11,25 km; długość przebudowanych dróg powiatowych – 0,39 km; długość wybudowanych chodników – 0,30 km; długość wybudowanych ścieżek rowerowych – 6,76 km; liczba wybudowanych przejść dla pieszych – 2 szt	5 434 861	852 768,5	4 582 092	2008 - 2012
Przebudowa dróg gminnych i powiatowych usprawniających komunikację pomiędzy gminą Grudusk, powiat ciechanowski i gminą Czernice Borowe, powiat przasnyski	Przebudowa 31,57 km dróg gminnych w tym na terenie Gminy Czernice Borowe: 17, 59 km dróg i 0,84 km chodników	10 105 313	1 647 857	8 457 456	2007 - 2013
Razem		16 459 666	2 633 439	13 826 227	2005-2013

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na czerwiec 2015 r.

4.11.2 SIĘĆ WODOCIĄGOWA I UJĘCIA WODY

Według danych GUS na 2013 rok 84,3% wszystkich mieszkańców Gminy podłączonych było do sieci wodociągowej, a pozostała część korzystała z własnych ujęć (studnie). Długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej wzrosła z 141,0 km (w roku 2009) do poziomu 145,129 km w roku 2014. W ostatnich 6 analizowanych latach w Gminie Czernice Borowe wybudowano 67 nowych połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (z 955 istniejących przyłączy w 2009 r. do 1022 przyłączy w 2014 r.).

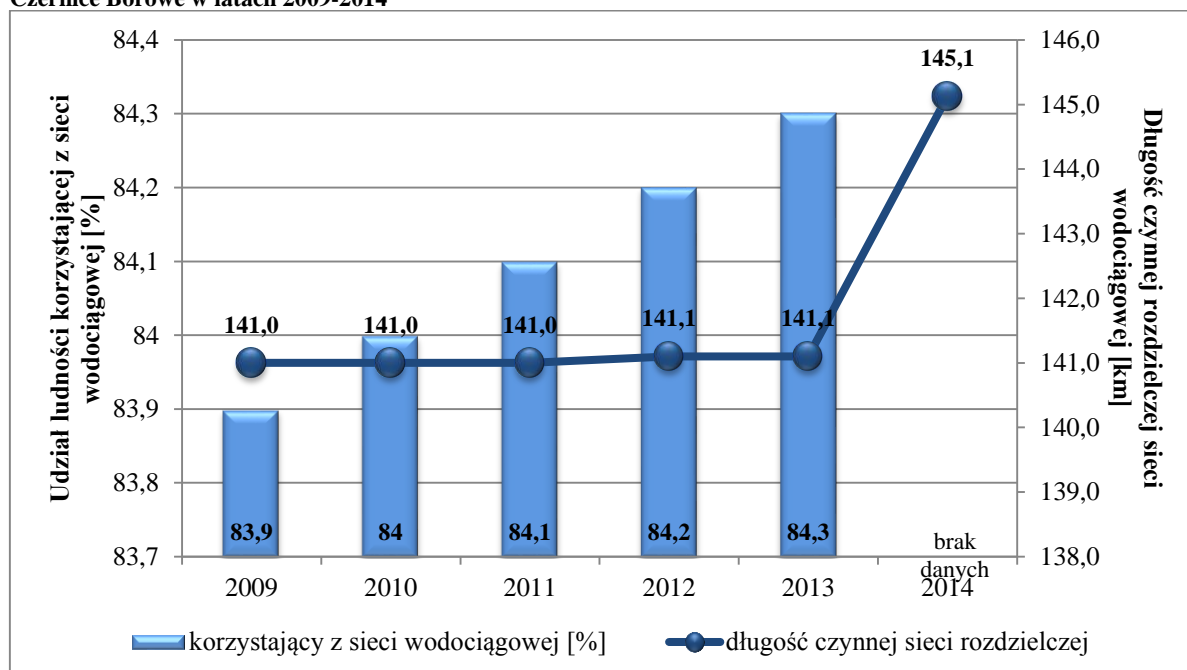
Na sieć wodociągową w Gminie Czernice Borowe składają się nie połączone ze sobą 3 wodociągi wiejskie. Wodociąg Czernice Borowe obejmuje miejscowości: Czernice Borowe, Nowe Czernice, Zembrzus Wielki, Żebry, Chrostowo, Dzielin, Chojnowo, Szczepanki, Kownaty Maciejowięta, Załogi, Miłoszewiec, Górki, Piechy, Miłoszewiec Ostafieje. Wodociąg wiejski

Pawłowo Kościelne zaopatruje miejscowości: Pawłowo Kościelne, Nowe Pawłowo, Pawłowo-Góry, Pawłowo-Poręba, Kosmowo, Nart, Pawłówko, Kadzielnię, Jastrzębiec, Borkowo Falenta, Borkowo Boksy, Węgra, Olszewiec, Grójec i Zberoz. Wodociąg Rostkowo obejmuje wsie Rostkowo, Turowo, Skierki i Obrębiec. W 2014 r. rozpoczęto rozbudowę sieci wodociągowej w miejscowości Górki. Wśród dodatkowo planowanych inwestycji dotyczących sieci wodociągowej należy przewidzieć połączenie poszczególnych wodociągów, przebudowę lub modernizację sieci i poszczególnych stacji uzdatniania wody służących zbiorowemu zaopatrywaniu ludności w wodę, które znajdują się w miejscowościach: Czernice Borowe, Pawłowo Kościelne i Rostkowo. Pierwszą inwestycję z zakresu przebudowy stacji uzdatniania wody w Pawłowie Kościelnym wdrożono w latach 2012-2013. Dla lokalizacji ujęć wód podziemnych ustanowione są bezpośrednie strefy ochronne ujęć wody zawierające się w granicach działek ewidencyjnych, na których dane ujęcia wód podziemnych występują.

Wykres 24. Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej na tle długości czynnej sieci rozdzielczej w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2014

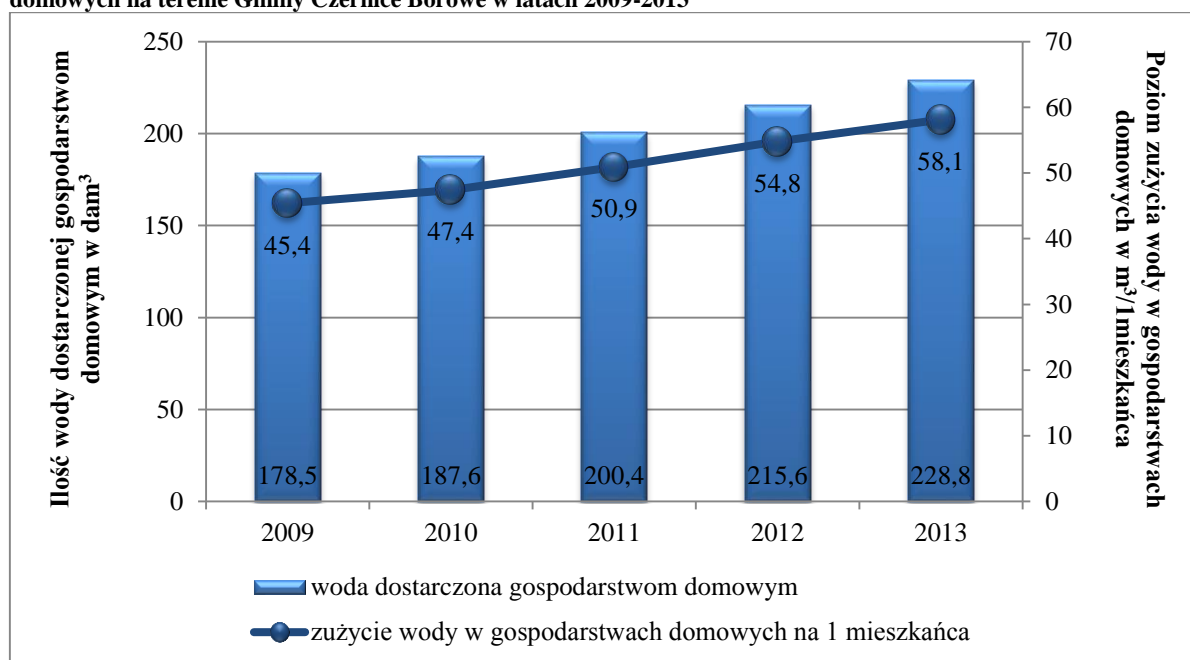

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/> oraz danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na koniec 2014 r.

W ciągu okresu analizy odnotowano wzrost ilości dostarczanej wody dla gospodarstw domowych oraz zużycia wody przez mieszkańców Gminy Czernice Borowe o około 28% w stosunku do roku 2009. Najwyższy poziom zużycia wody przez jednego mieszkańca zaobserwowano w roku 2013 w ilości 58,1 m³ - było to o prawie 13 m³ więcej niż w roku 2009. Wraz z zapotrzebowaniem mieszkańców w podobnym tempie rozwijała się także ilość dostaw wody do gospodarstw domowych – z 178,5 dam³ do 228,8 dam³ w roku 2013. Liczba dam³ wody dostarczonej do sieci wodociągowej na terenie Gminy Czernice Borowe w czasie 1 doby w ostatnich 3 z badanych lat (2011-2013r.) wynosiła stale 0,6 dam³.

Wykres 25. Ilość wody dostarczanej gospodarstwom domowym oraz poziom zużycia wody w gospodarstwach domowych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

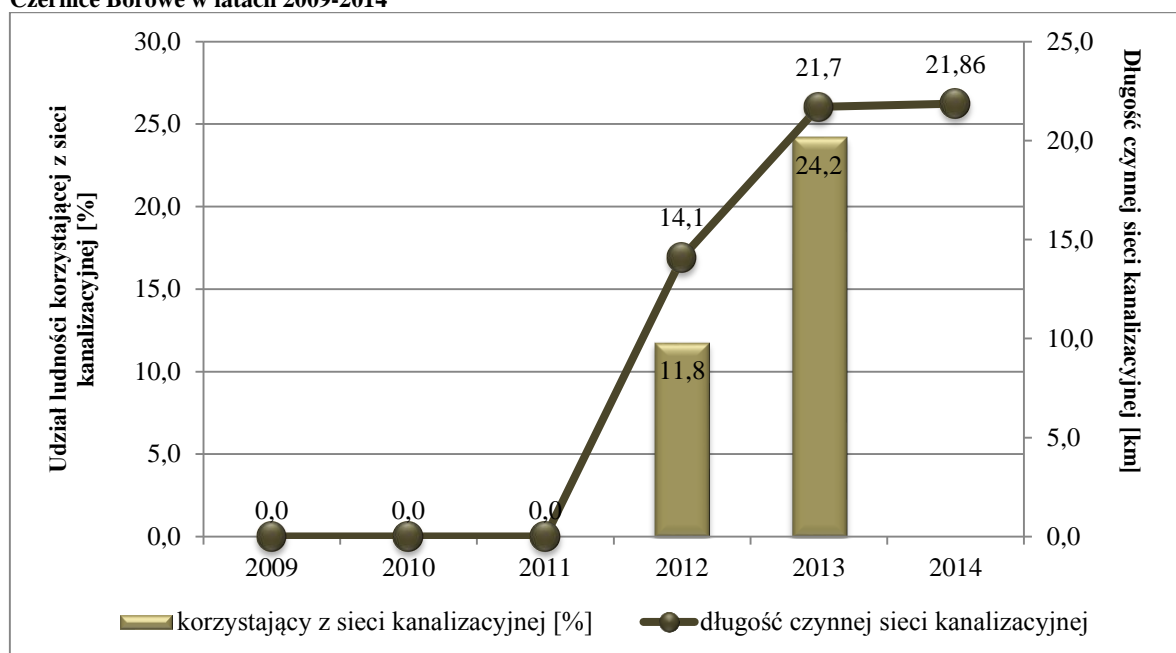
4.11.3 SIEĆ KANALIZACYJNA I OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW

Na terenie Gminy Czernice Borowe obowiązuje Gminny Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych poprzez Budowę Przydomowych Oczyszczalni Ścieków na Terenie Gminy Czernice Borowe przyjęty Uchwałą Nr 319/XXXII/10 Rady Gminy w Czernicach Borowych z dnia 10 listopada 2010 r.

Rozporządzeniem Nr 86 z dnia 6 listopada 2008 r. zmieniającym rozporządzenie nr 168 z dnia 28 października 2005r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Przasnysz, Wojewoda Mazowiecki wprowadził na załączniku graficznym korekty granic wyznaczonej aglomeracji powyżej 15 tys. RLM. W Gminie Czernice Borowe obszar aglomeracji obejmuje miejscowości: Czernice Borowe, Jastrzębiec, Pawłówko, Pawłowo Nowe, Pawłowo Kościelne, Kosmowo, Pawłowo Poręba, Zberoz, Węgra, Nowe Czernice, Chojnówka, Olszewiec, Grójec, Chojnowo, Obrębiec i Rostkowo.

Wykres 26. Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej na tle długości czynnej sieci kanalizacyjnej w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2014

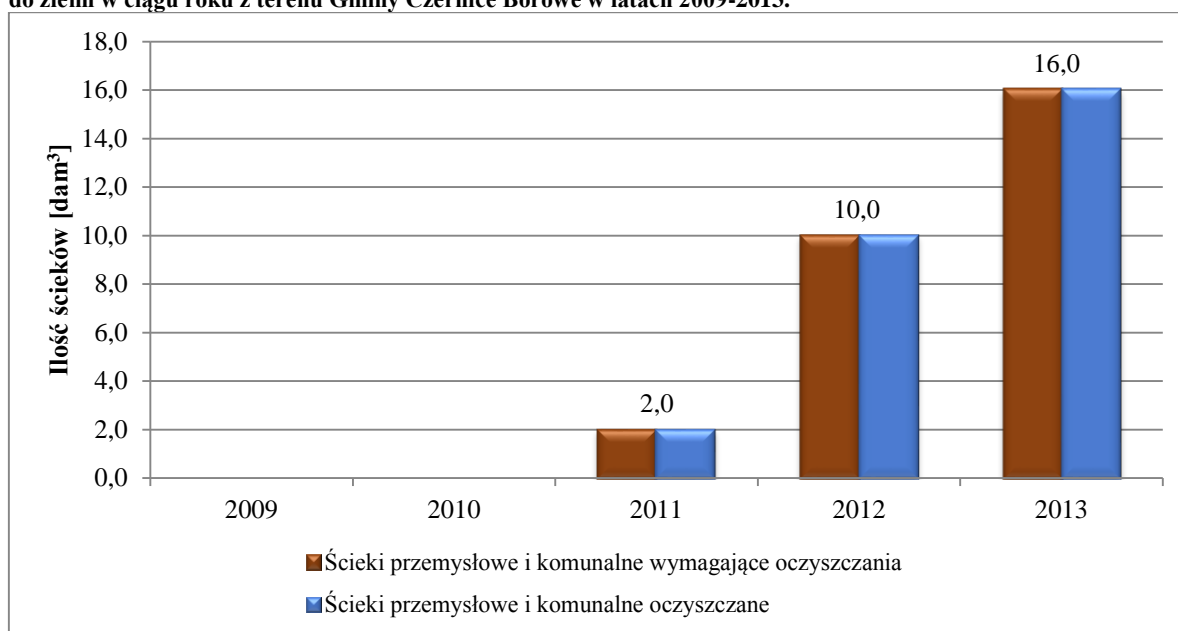

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/> oraz danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na koniec 2014 r.

Na terenie Gminy Czernice Borowe w sieć kanalizacyjną wyposażone są miejscowości: Obrębiec, Rostkowo, Czernice Borowe i Chojnowo. Według danych GUS na 2013 rok jedynie 24,2 % wszystkich mieszkańców Gminy Czernice Borowe podłączonych było do sieci kanalizacyjnej. Długość czynnej sieci kanalizacji sanitarnej w latach 2009-2014 wyraźnie uległa zmianie - od braku sieci w latach 2009-2011 do 21,86 km w roku 2014. W analizowanych latach w Gminie Czernice Borowe odnotowano budowę 268 nowych połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (z braku istniejących przyłączy w latach 2009 -2011 poprzez 112 szt. w 2012 r. do 268 przyłączy w 2014 r.). Wraz z budową czynnej sieci kanalizacji sanitarnej w latach 2011-2013 wzrosła ilość odprowadzanych i oczyszczanych ścieków komunalnych w ujęciu rocznym. Poziom odprowadzanych i oczyszczanych ścieków z wartości 2 dam³ (2011 r.) wzrósł do liczby 16 dam³ w ciągu roku. Jednakże różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z sieci wodociągowej i z sieci kanalizacyjnej wynosiła w 2013 r. aż 60,1 %, co oznacza, iż prawie 2/3 mieszkańców korzystało z alternatywnych metod odprowadzania ścieków, wcześniej w postaci przede wszystkim zbiorników bezodpływowych, obecnie zaś z przydomowych oczyszczalni ścieków.

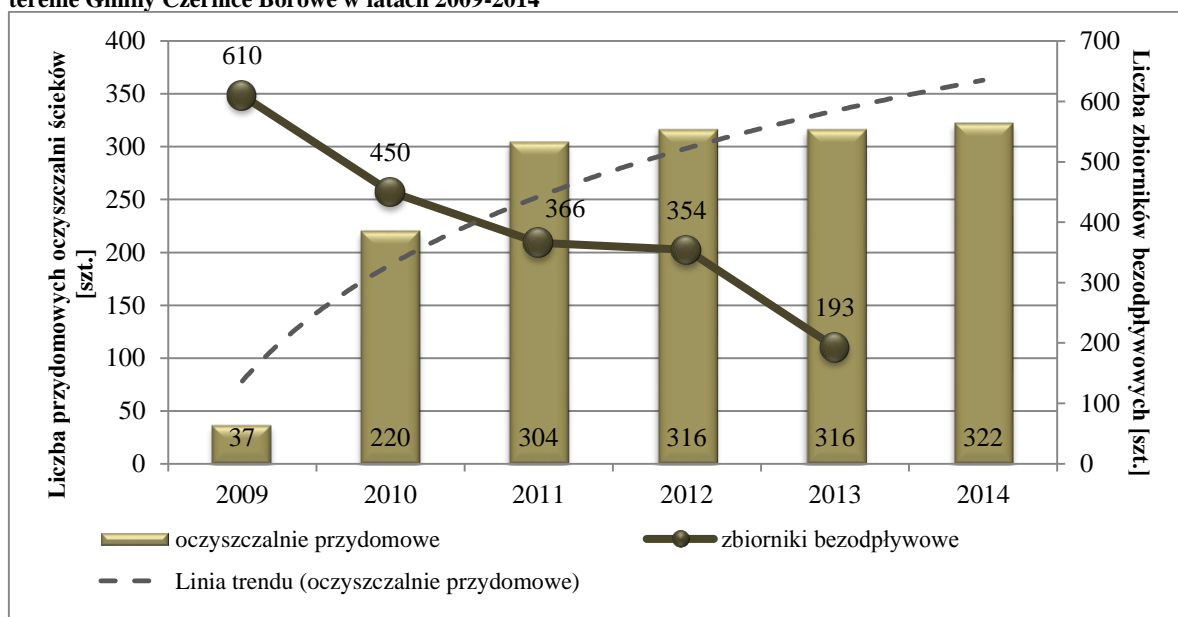

Wykres 27. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia oraz oczyszczone odprowadzone do wód lub do ziemi w ciągu roku z terenu Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Wykres 28. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków wraz z trendem oraz liczba zbiorników bezodpływowych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/> oraz danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na koniec 2014 r.

W związku z niedostatecznie rozwiniętą siecią kanalizacji sanitarnej, najczęściej spotykanym sposobem magazynowania ścieków komunalnych na terenie Gminy Czernice Borowe do 2012 r. były zbiorniki bezodpływowe opróżniane przez pojazdy asenizacyjne, a od 2013 r. przydomowe oczyszczalnie ścieków. Według danych GUS na terenie Gminy w roku 2013 zewidencjonowanych było 193 zbiorników bezodpływowych oraz 316 przydomowych oczyszczalni ścieków (322

przydomowe oczyszczalnie w roku 2014). Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków wzrosła od roku 2009 do 2014 o 285 instalacji, natomiast zbiorników bezodpływowych zmalała o 417 sztuk (lata 2009-2013).

Gmina Czernice Borowe wyposażona jest w 2 biologiczne, komunalne oczyszczalnie ścieków. Ścieki z sieci kanalizacyjnej z miejscowości Czernice Borowe oraz Chojnowo odprowadzane są do oczyszczalni ścieków zlokalizowanych w miejscowościach Czernice Borowe i Chojnowo, administrowanych przez Urząd Gminy Czernice Borowe, zaś ścieki z sieci kanalizacyjnej obejmującej Rostkowo i Obrębiec przetwarzane są do Miejskiej oczyszczalni ścieków w Przasnyszu (oczyszczalnia mechaniczno - biologiczna o średniej przepustowości 4000 m³ na dobę z podwyższonym usuwaniem związków biogenych, pracująca w oparciu o osad czynny, której odbiornikiem oczyszczonych ścieków wg pozwolenia wodnoprawnego jest rzeka Węgiełka - decyzja Starosty Przasnyskiego z dnia 30.12.2011r., Nr ROŚ.6341.57.2.2011). Wielkość gminnych oczyszczalni (zgodnie z projektem) według ilości m³/dobę oraz równoważnej liczby mieszkańców (RLM) wynosi odpowiednio dla instalacji w Chojnowie 23 m³/dobę oraz 249 RLM, a dla oczyszczalni w Czernicach Borowych 44 m³/dobę i 350 RLM. Ilość przyjętych ścieków w 2014 r. do oczyszczalni ścieków w Chojnowie wyniosła 3804 m³, a do oczyszczalni ścieków w Czernicach Borowych 10179 m³.

Tabela 43. Ładunki zanieczyszczeń w ściekach trafiających do oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Czernice Borowe w 2014 r.

Oczyszczalnia ścieków	Parametr	Jednostka	Ścieki surowe	Ścieki oczyszczone	% redukcji
Chojnowo	BZT ₅	kg/rok	2769	24	99.1%
	CHZT	kg/rok	6938	286	95.9%
	Zawiesina ogólna	kg/rok	3887	17	99.6%
Czernice Borowe	BZT ₅	kg/rok	7410	179	97.6%
	CHZT	kg/rok	18566	941	94.9%
	Zawiesina ogólna	kg/rok	10402	532	94.9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na koniec 2014 r.

Wspomożenie realizacji zadań własnych Gminy Czernice Borowe z zakresu spraw wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych w minionych latach następowało bardzo intensywnie poprzez wdrażanie konkretnych inwestycji oraz przedsięwzięć, w szczególności dotyczących rozwiązań gospodarki ściekowej. Najważniejsze z wdrożonych już inwestycji z zagadnień gromadzenia, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych przeprowadzonych w ramach Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska 2007-2013, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2005-2013 oraz Programów Samorządu Województwa Mazowieckiego 2005-2013 przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 44. Inwestycje z zakresu poprawy infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej zrealizowane na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2007-2014.

Nazwa zadania	Krótki opis zadania	Wartość inwestycji [zł]	Wkład własny jednostki samorządowej [zł]	Dofinansowanie [zł]	Okres realizacji [lata]
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Czernice Borowe	Budowa 15 sztuk przydomowych oczyszczalni ścieków z osadnikiem gnilnym 3m ³ i systemem rozsączającym dla gospodarstw domowych 4-6 osobowych.	127865	27865	100000	2007
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Czernice Borowe	Budowa 20 sztuk przydomowych oczyszczalni ścieków z osadnikiem gnilnym 3m ³ i systemem rozsączającym dla gospodarstw domowych 4-6 osobowych.	148840	48840	100000	2008
Budowa kanalizacji sanitarnej i przydomowych oczyszczalni ścieków w Gminie Czernice Borowe	Celem projektu była kanalizacja Gminy Czernice Borowe poprzez budowę zbiorczej sieci kanalizacyjnej w miejscowości Obrębiec, Rostkowo, Czernice Borowe i Chojnowo oraz uzupełniającej sieci przydomowych oczyszczalni ścieków.	8118646,7	4876974	3241673	2008 - 2012
Budowa zespołowych biologicznych oczyszczalni ścieków, sieci wodociągowej rozdzielczej oraz przebudowa stacji uzdatniania wody na terenie Gminy Czernice Borowe	W ramach zadania wybudowano dwie zagrodowe oczyszczalnie ścieków w miejscowościach Chojnowo i Czernice Borowe, przebudowano stację uzdatniania wody w Pawłowie Kościelnym oraz sieć wodociągową rozdzielczą.	1914048,1	898230,1	1015818	2012 – 2013
Rozbudowa sieci wodociągowej oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Czernice Borowe	Celem projektu była rozbudowa sieci wodociągowej w miejscowości Górki oraz budowa uzupełniającej sieci przydomowych oczyszczalni ścieków.	137000	69060	82760	2014
Budowa 40 sztuk przydomowych oczyszczalni ścieków w gminie Czernice Borowe	Zadanie dotyczyło budowy 30 oczyszczalni biologicznych, opartych na technologii niskoobciążonego osadu czynnego, stabilizowanego w warunkach tlenowych.	379814,6	brak danych	brak danych	2011
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Czernice Borowe	Zadanie dotyczyło budowy 315 oczyszczalni biologicznych, opartych na technologii niskoobciążonego osadu czynnego, stabilizowanego w warunkach tlenowych.	2745938,9	brak danych	brak danych	2010 - 2012
Razem		13572153	5920969	4540251	2007-2014

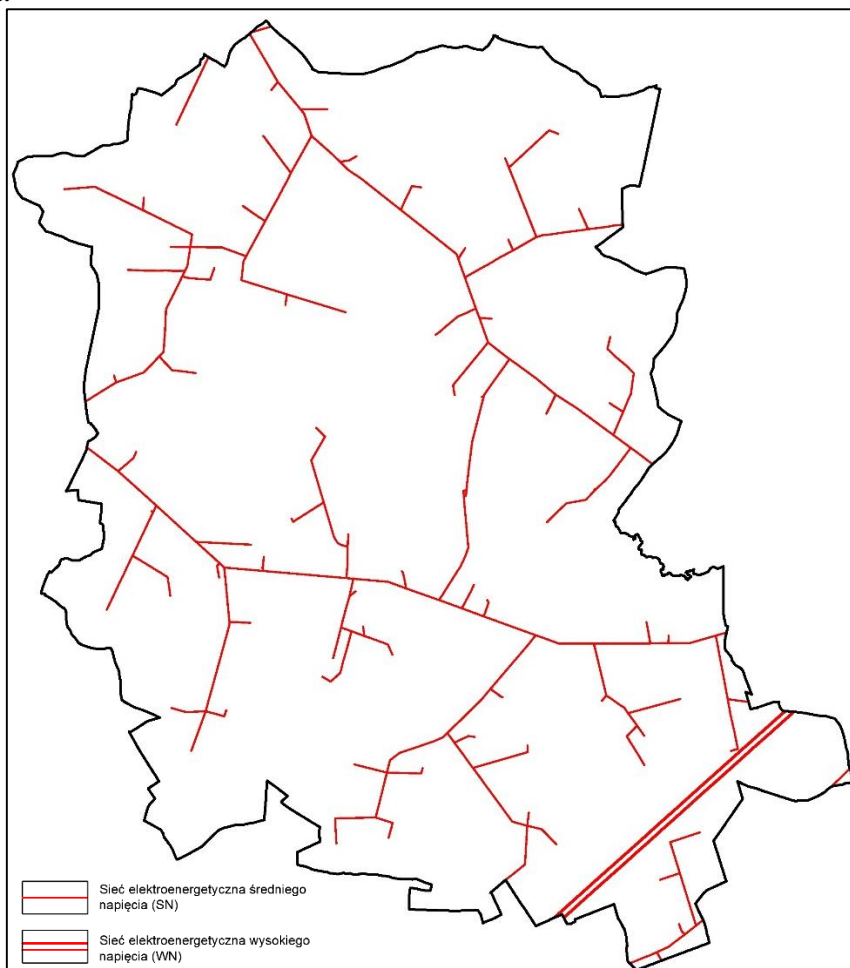
Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na czerwiec 2015 r.

4.11.4 SIEĆ ELEKTROENERGETYCZNA

Źródło zasilania dla obszaru Gminy Czernice Borowe stanowią stacje GPZ 110/15 kV: GPZ Grudusk i GPZ Ciechanów. Na terenie Gminy zlokalizowany jest także odcinek elektroenergetycznej jednotorowej linii wysokiego napięcia 110 kV.

Rysunek 18. Przebiegi napowietrznych linii elektroenergetycznych wysokiego i średniego napięcia na terenie Gminy Czernice Borowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych obiektów topograficznych BDOT10k

W granicach Gminy Czernice Borowe usytuowane są następujące elementy sieci elektroenergetycznej:

- ✧ stacje transformatorowe 15/04 kV;
- ✧ napowietrzna elektroenergetyczna linia wysokiego napięcia 110 kV;
- ✧ napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne SN 15 kV i nN 0,4 kV służące do zasilania w energię elektryczną odbiorców energii elektrycznej na terenie Gminy.

Moc znamionowa stacji transformatorowych dostosowana jest do obecnych maksymalnych obciążeń energetycznych występujących w sieciach niskiego napięcia. Wszystkie gospodarstwa domowe z terenu Gminy Czernice Borowe są zelektryfikowane.

Dla projektowanych i istniejących linii WN, SN, nN zarówno napowietrznych, jak i kablowych strefy ochronne ustala się z uwzględnieniem powszechnie obowiązujących norm, przepisów i zasad branżowych, w których występują szczególne warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczenia użytkowania i lokalizacji budynków.

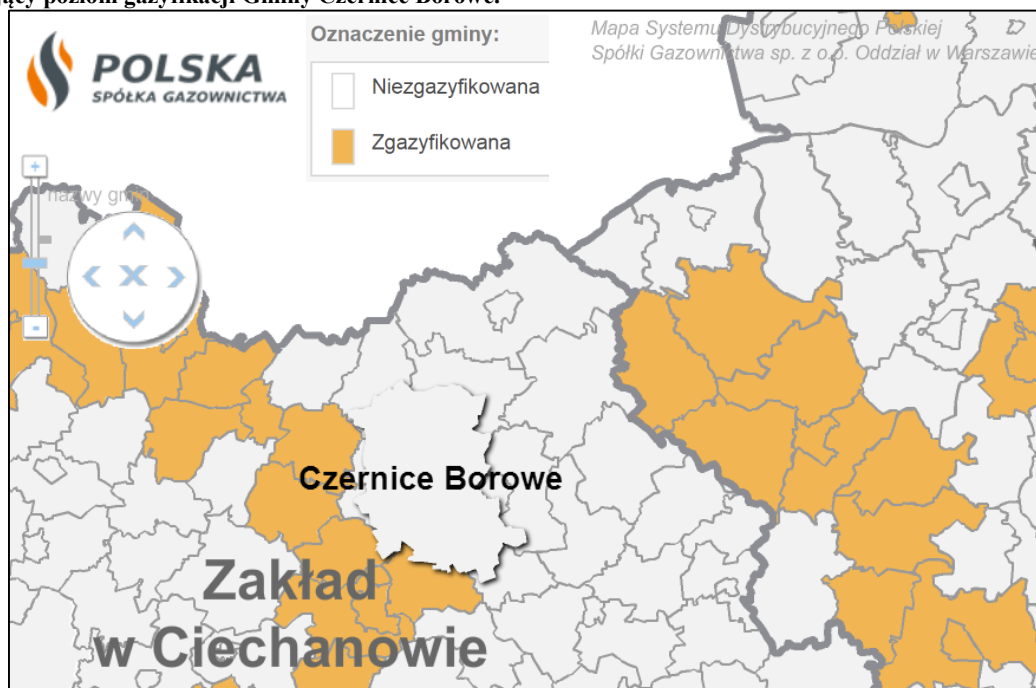
Dopuszcza się zmniejszenie stref ochronnych z uwzględnieniem powszechnie obowiązujących norm, przepisów i zasad branżowych po uzgodnieniu z przedsiębiorstwem energetycznym.

4.11.5 SIEĆ GAZOWA

Gmina Czernice Borowe nie posiada czynnej sieci gazowej, która zaopatrywałaby w gaz swoich obywateli. Większość mieszkańców korzysta wyłącznie z gazu płynnego propan – butan w butlach, którego punkty dystrybucyjne znajdują się na terenie Gminy.

Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Oddział Zakład Gazowniczy Ciechanów rozpoczęła prace projektowe związane z budową sieci dystrybucyjnej gazu ziemnego, służącej do zasilania paliwem gazowym miejscowości Przasnysz i Chorzele, której planowany przebieg w granicach Gminy Czernice Borowe to okolice miejscowości Turowo, wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 617. W dalszej perspektywie zasilenie terenu Gminy siecią gazową średniego ciśnienia możliwe będzie po przeprowadzeniu i pozytywnym wyniku analiz technicznych i ekonomicznych możliwości realizacji danej inwestycji.

Rysunek 19. Fragment Mapy Systemu Dystrybucyjnego Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Warszawie, obrazujący poziom gazyfikacji Gminy Czernice Borowe.

Źródło: Opracowanie na podstawie Mapy Systemu Dystrybucyjnego Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Warszawie, <http://mapa.msgaz.pl/>, stan na czerwiec 2015 r.)

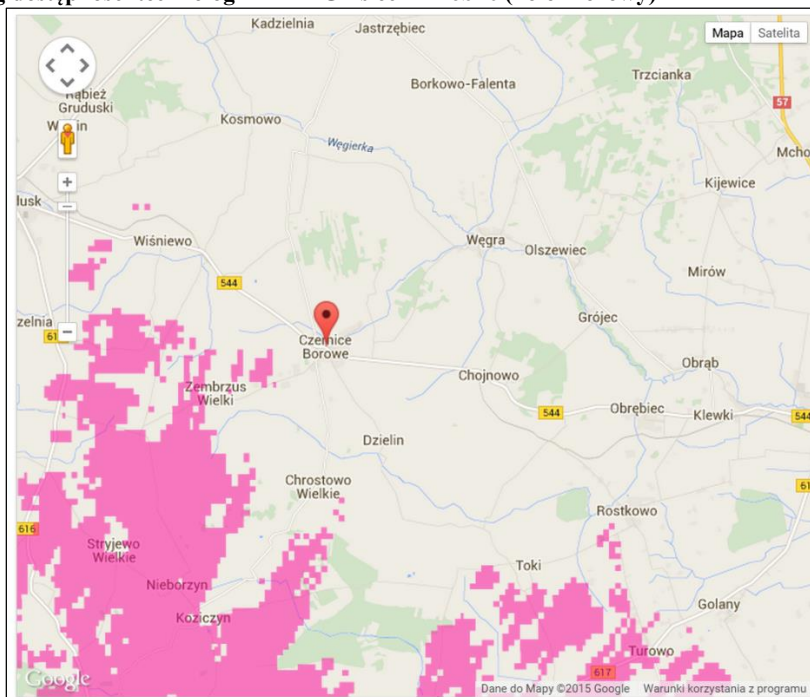

4.11.6 SIĘĆ TELEKOMUNIKACYJNA

Gmina Czernice Borowe jest w pełni skomunikowana poprzez sieć telekomunikacyjną stacjonarną ale przede wszystkim dzięki telefonii komórkowej. Dla określenia stopnia unowocześnienia stanu sieci telekomunikacyjnych warto przyrzeć się rozwojowi i dostępności najnowocześniejszych rozwiązań technologicznych LTE- Sieć 4G, czyli technologii opartej na sieci radiowej o szybkim przesyłaniu i wielofunkcyjnych punktach nadawczo-odbiorczych, funkcjonującej w paśmie 1800 MHz. Główną cechą odróżniającą 4G od poprzednio wprowadzonej sieci 3G jest szybkość transferu pomiędzy urządzeniami. Sieć czwartej generacji oferuje prędkość mobilnego Internetu na poziomie 100 Mb/s, a wysyłanie pakietów odbywa się z prędkością powyżej 25 Mb/s. Technologia umożliwia użytkownikom m.in.: niezwykle szybki, jak na sieci radiowe, dostęp do Internetu, zindywidualizowaną telefonię, dostęp do nowoczesnych serwisów z multimediami. *(opis na podstawie <https://pl.wikipedia.org>)*

Najwięksi operatorzy sieci komórkowych w Polsce oferują następujące zasięgi sieci LTE 4G w Gminie Czernice Borowe:

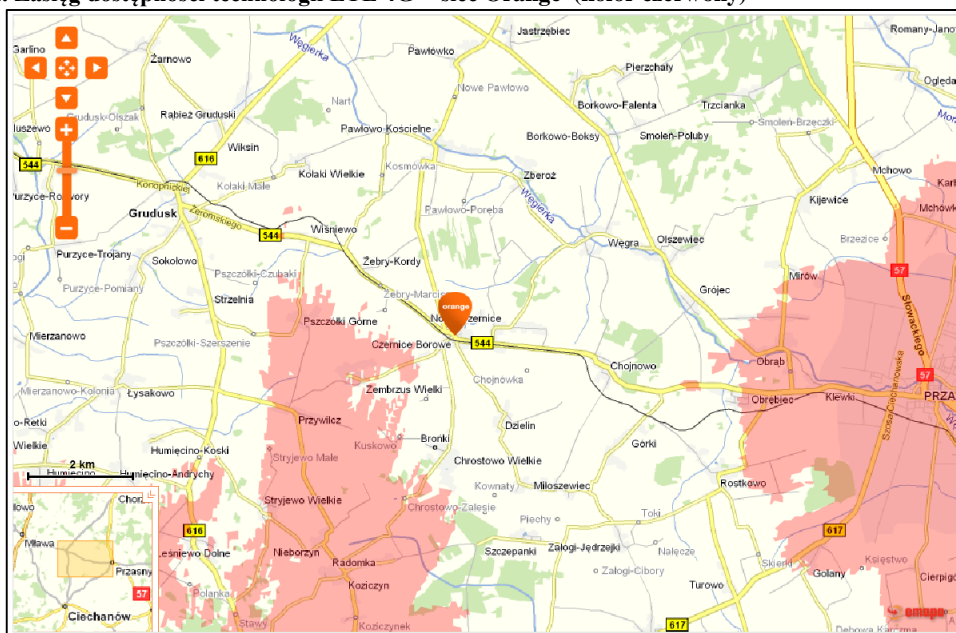
Rysunek 20. Zasięg dostępności technologii LTE 4G - sieć T-Mobile (kolor różowy)

Źródło: Strona internetowa T-Mobile Polska S.A. - http://www.t-mobile.pl/pl/dlaciebie/obsługa-klienta/informacje-i-pomoc/zasięg_stan_na_czerwiec_2015_r.

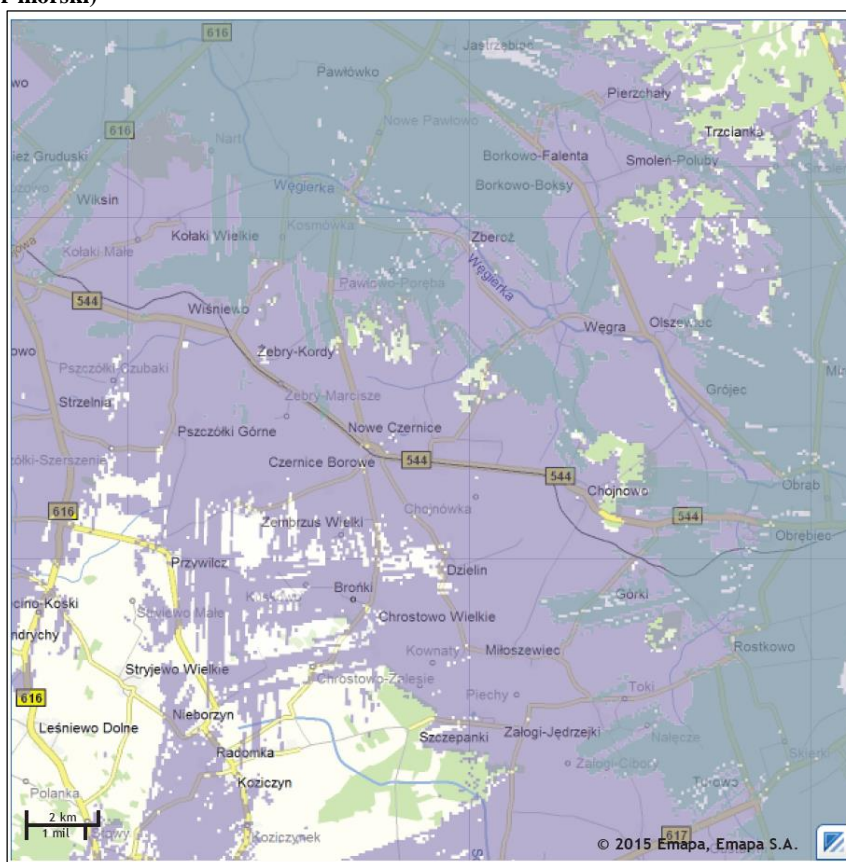

Rysunek 21. Zasięg dostępności technologii LTE 4G - sieć Orange (kolor czerwony)

Źródło: Strona internetowa Orange Polska S.A. - <http://zasieg.orange.pl/>, stan na czerwiec 2015 r.

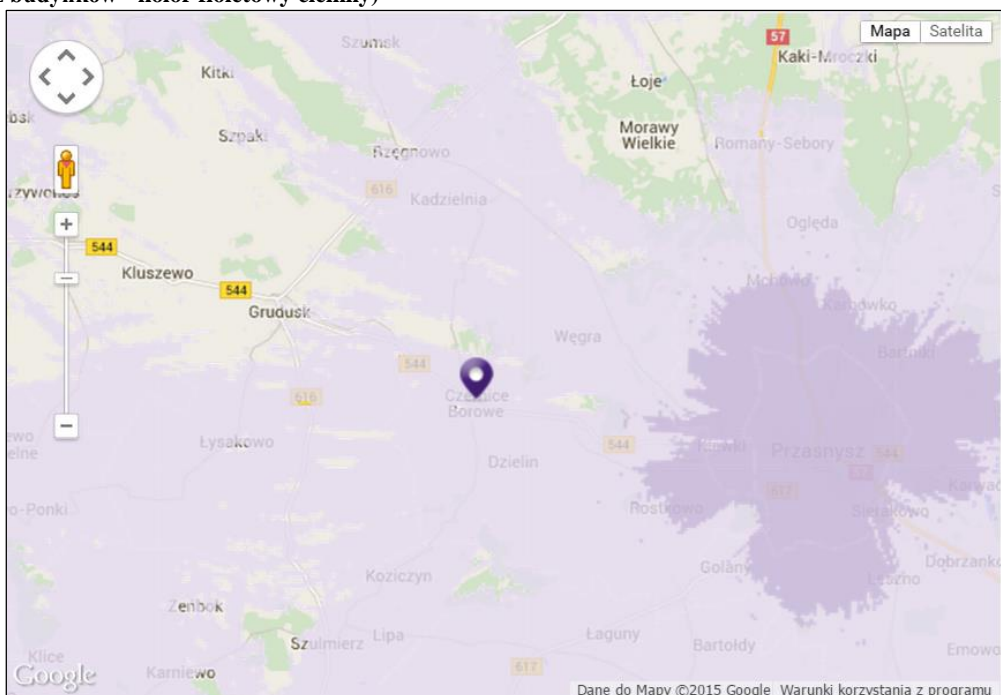
Rysunek 22. Zasięg dostępności technologii LTE 4G - sieć Plus (na zewnątrz budynków - kolor fioletowy, wewnątrz budynków - kolor morski)

Źródło: Strona internetowa Plus - <http://www.plus.pl/mapa-zasiegu>, stan na czerwiec 2015 r.

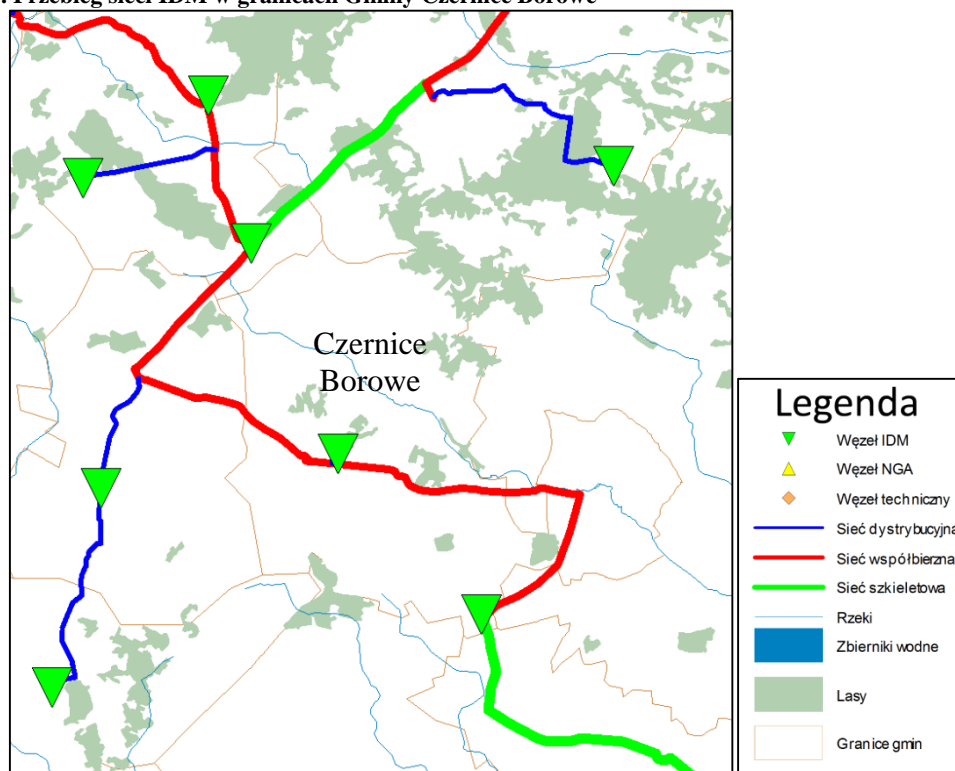

Rysunek 23. Zasięg dostępności technologii LTE 4G - sieć Play (na zewnątrz budynków - kolor fioletowy jasny, wewnątrz budynków - kolor fioletowy ciemny)

Źródło: Strona internetowa Play - <http://www.play.pl/pomoc/mapa-zasiegu/>, stan na czerwiec 2015 r.

Rysunek 24. Przebieg sieci IDM w granicach Gminy Czernice Borowe

Źródło: Fragment mapy Przebieg sieci IDM, Studium wykonalności projektu Internet dla Mazowsza – aktualizacja, <http://www.idm.org.pl/>

Według Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego inwestycją celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym z zakresu systemów telekomunikacyjnych jest budowa telekomunikacyjnej sieci szkieletowo-dystrybucyjnej oraz dostępowej w ramach projektu „Internet dla

Mazowska” (IDM), realizowanego także na terenie Czernic Borowych w postaci sieci współbieżnej (szkieletowej i dystrybucyjnej) oraz dwóch węzłów zarządzania – dystrybucyjnych IDM (w miejscowościach Nowe Czernice oraz Turowo).

4.11.7 GOSPODAROWANIE ODPADAMI

Wymagania w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości, rodzaj i minimalną pojemność pojemników przeznaczonych do zbierania odpadów komunalnych na terenie nieruchomości oraz na drogach publicznych, warunki rozmieszczania tych pojemników i ich utrzymania w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym, częstotliwość i sposób pozbywania się odpadów komunalnych i nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości oraz z terenów przeznaczonych do użytku publicznego, obowiązki osób utrzymujących zwierzęta domowe, mające na celu ochronę przed zagrożeniem lub uciążliwością dla ludzi oraz przed zanieczyszczeniem terenów przeznaczonych do wspólnego użytku, wymagania utrzymywania zwierząt gospodarskich na terenach wyłączonych z produkcji rolniczej, w tym także zakazu ich utrzymywania na określonych obszarach lub w poszczególnych nieruchomościach, wyznaczanie obszarów podlegających obowiązkowej deratyzacji i terminów jej przeprowadzania oraz inne wymagania wynikające z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami zawarte są w **Regulaminie Utrzymania Czystości i Porządku na Terenie Gminy Czernice Borowe**. Wspomniany Regulamin został przyjęty Uchwałą nr 248/XXIII/13 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 22 maja 2013 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Czernice Borowe oraz zmieniony Uchwałą nr 347/XXXIII/14 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 24 października 2014 r. Gmina Czernice Borowe obok Miasta Ciechanów, Miasta i Gminy Głinojeck, Gminy Ciechanów, Gminy Gołymin Ośrodek, Gminy Grudusk, Gminy Ojrzeń, Gminy Opinogóra Górna, Gminy Regimin, Gminy Pułtusk, Gminy Pokrzywnica, Gminy Świercze, Miasta Przasnysz, Miasta i Gminy Chorzele, Gminy Jednorozec, Gminy Krasne, Gminy Krzynowłoga Mała, Gminy Przasnysz, Miasta Maków Mazowiecki, Gminy Czerwonka, Gminy Karniewo, Gminy Krasnosielec, Gminy Młynarze, Gminy Płoniawy-Brawura, Gminy Rzewnie, Gminy Sypniewo, Gminy Szelków należy do Celowego Komunalnego Związku Gmin Regionu Ciechanowskiego z siedzibą w Ciechanowie. Celem działania Związku jest wspólne wykonywanie zadań publicznych w zakresie tworzenia warunków niezbędnych do realizacji kompleksowego regionalnego programu gospodarki odpadami na terenach gmin tworzących Związek.

Tabela 45. Liczba złożonych deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi na terenie Gminy Czernice Borowe

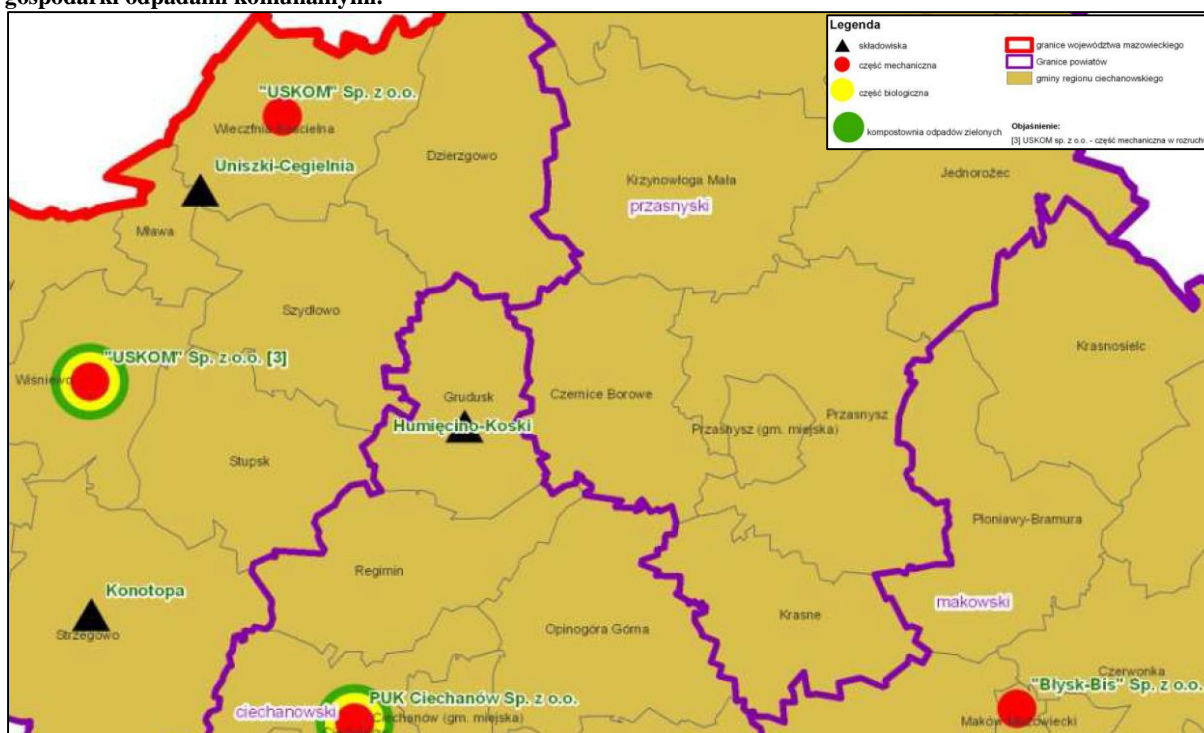
Lp.	Miejscowość	Liczba podpisanych deklaracji	Lp.	Miejscowość	Liczba podpisanych deklaracji
1	Czernice Borowe	121	22	Pawłówko	15
2	Chojnowo	57	23	Rostkowo	86
3	Chojnowka	6	24	Górki	23
4	Chrostowo Wielkie	10	25	Nałęczce	4
5	Chrostowo-Zalesie	10	26	Obrębiec	63
6	Dzielin	19	27	Piechy	3
7	Jabłonowo	2	28	Skierki	15
8	Kownaty	7	29	Szczepanki	15
9	Kuskowo	24	30	Toki	2
10	Miłoszewiec	13	31	Turowo	15
11	Nowe Czernice	41	32	Wyderka	2
12	Ostafieje	1	33	Załogi-Cibory	4
13	Zembrzus Wielki	20	34	Załogi-Jędrzejki	4
14	Żebry	20	35	Węgra	54
15	Jastrzębiec	27	36	Borkowo-Boksy	6
16	Kadzielnia	7	37	Borkowo-Falenta	35
17	Kosmowo	33	38	Grójec	20
18	Nowe Pawłowo	10	39	Olszewiec	38
19	Pawłowo-Góry	4	40	Pierzchały	11
20	Pawłowo Kościelne	20	41	Smoleń-Poluby	9
21	Pawłowo-Poręba	23	42	Zberoz	19
Razem					918

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na luty 2015 r.

Gmina Czernice Borowe należy do ciechanowskiego regionu gospodarki odpadami komunalnymi. Działania dotyczące wywozu i recyklingu odpadów komunalnych z terenu Gminy Czernice Borowe obecnie prowadzi firma Błysk-Bis Sp. z o.o. z Makowa Mazowieckiego - sortownia odpadów o mocy przerobowej 5 000 Mg/rok, stanowiąca instalację zastępczą do czasu uruchomienia regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych. Docelowo odpady z terenu Gminy Czernice Borowe przekazywane są dla instalacji regionalnej do przetwarzania odpadów komunalnych - Zakładu Usług Komunalnych „USKOM” Sp. z o.o. w Mławie (obecnie NOVAGO Sp. z o.o.) – instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych - MBP oraz składowisko odpadów powstających w procesie MBP i pozostałości z sortowania w m. Uniszki Cegielnia, gm. Wieczfnia Kościelna. Zakładając, iż całkowita liczba gospodarstw domowych w Gminie Czernice Borowe równa jest około 1015 (na podstawie liczby mieszkań w 2013 r.), to prawie 91% wszystkich gospodarstw domowych z terenu Gminy złożyło deklarację o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Rysunek 25. Rozmieszczenie instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych w części ciechanowskiego regionu gospodarki odpadami komunalnymi.

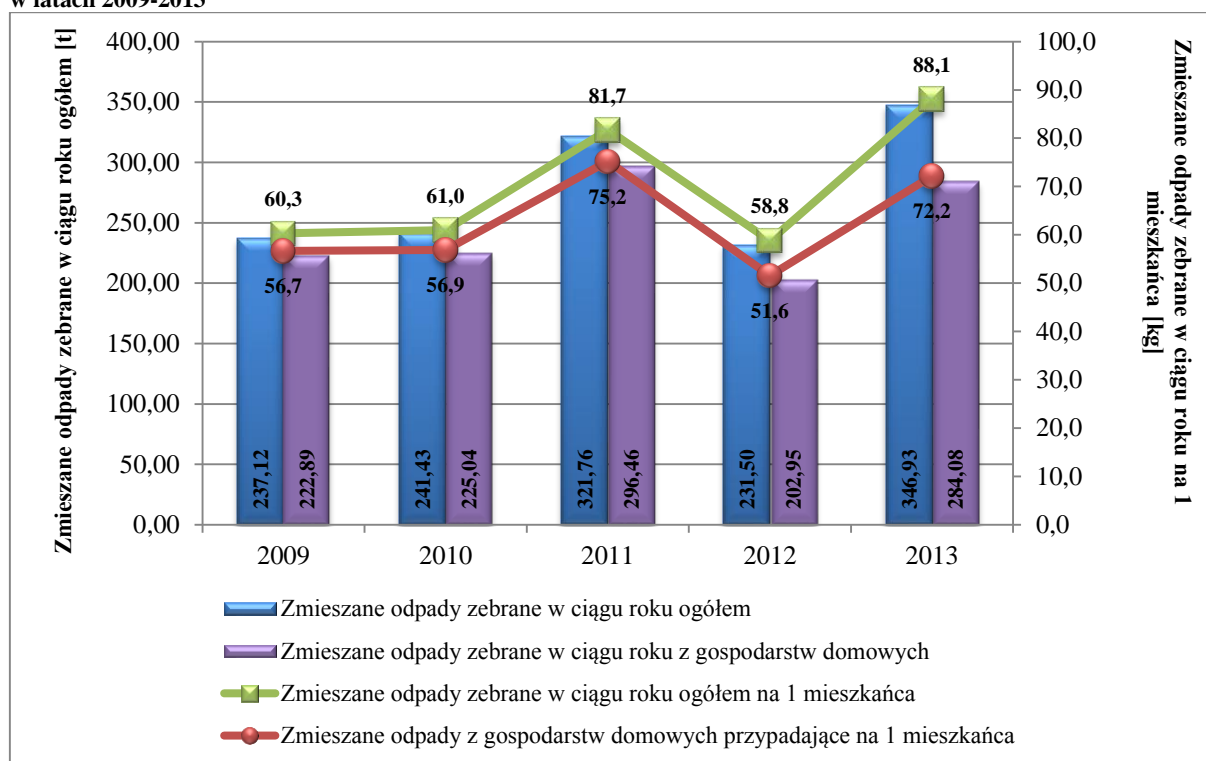
Źródło: Prezentacja multimedialna dotycząca Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023, Departament Środowiska - Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Na terenie Gminy nie występuje czynne składowisko odpadów. Funkcjonujące do czerwca 2005 r. składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne zlokalizowane w Chojnowie zostało zamknięte i zrehabilitowane. Składowisko odpadów uruchomione około 1986 r. nie posiadało wymaganego, pełnego wyposażenia. Wysypisko nie spełniało wymogów ustawy o odpadach i rozporządzeń dotyczących składowisk w zakresie wyposażenia oraz monitorowania wpływu na stan środowiska. Obiekt nie posiadał uregulowań formalnoprawnych wynikających z przepisów prawa budowlanego. Zgodnie z decyzją nr 7644-I-43/03 Starosty Przasnyskiego z dnia 30.12.2003r nakazującą zamknięcie składowiska w terminie do 31.12.2005r., obiekt w Chojnowie został zamknięty w czerwcu 2005 r. i zrehabilitowany do końca 2005 r.

Ponadto na terenie Gminy Czernice Borowe nie występują mogilniki środków ochrony roślin oraz składowiska nielegalne, tzw. „dzikie wysypiska”.

Wykres 29. Liczba zmieszanych odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku na terenie Gminy Czernice borowe w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>

Szczegółowe dane dotyczące stanu gospodarki odpadami, prognozy zmian w zakresie gospodarki odpadami, kierunków działań i systemu gospodarowania odpadami, koncepcji systemu gospodarki odpadami oraz celów w zakresie gospodarki odpadami na terenie Gminy Czernice Borowe znajdują się w Planie Gospodarki Odpadami Gminy Czernice Borowe na lata 2006-2009 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2010-2013, dla którego wymagane jest sporządzenie aktualizacji.

Ponadto w Gminie funkcjonuje Program Usuwania Azbestu dla Gminy Czernice Borowe na lata 2012-2032, według którego suma wszystkich wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Czernice Borowe wynosi 177 346,5 m² (1 950,812 Mg).

Przeprowadzona inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest informuje, iż na terenie Gminy Czernice Borowe zlokalizowanych jest:

- ✧ 1 400 m² (15,400 Mg) wyrobów o I stopniu pilności,
- ✧ brak wyrobów o II stopniu pilności,
- ✧ 175 946,5 m² (1 935,412 Mg) - wyrobów o III stopniu pilności,

Przy czym:

stopień pilności I oznacza, iż występuje konieczność podjęcia działań, polegających na wymianie lub naprawie ocenianego wyrobu najszybciej, jak to jest możliwe,

stopień pilności II oznacza, iż występuje konieczność powtórzenia oceny w ciągu 1 roku,

stopień pilności III oznacza, iż występuje konieczność powtórzenia oceny technicznej w ciągu 5 lat.

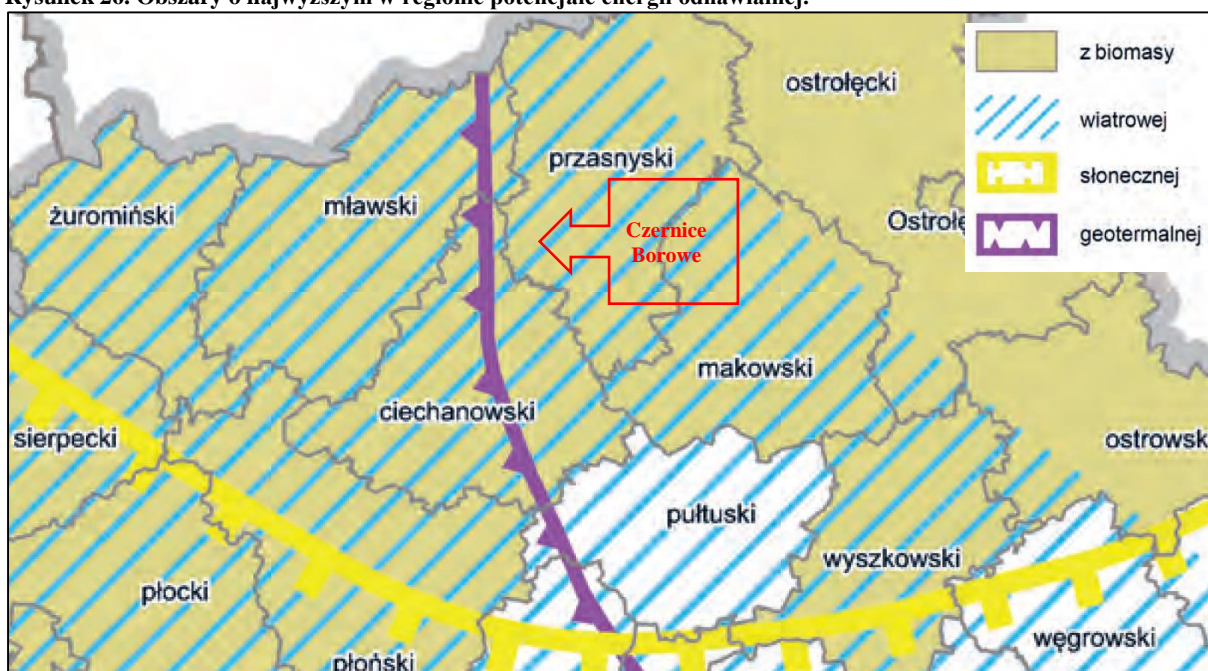
4.11.8 CIEPŁOWNICTWO

Na terenie Gminy Czernice Borowe nie występuje zorganizowana gospodarka w zakresie zaopatrzenia w ciepło zarówno mieszkańców Gminy jak i lokalnych przedsiębiorców. Powyższe potrzeby pokrywane są z lokalnych źródeł ciepła takich jak: kotłownie wbudowane, zakładowe, bądź tradycyjne ogrzewanie z indywidualnych źródeł ciepła. Nie przewiduje się budowy sieci ciepłowniczej.

4.11.9 ŹRÓDŁA ENERGII ODNAWIALNEJ

Na terenie Gminy Czernice Borowe nie występują źródła energii odnawialnej takie jak pompy ciepła, elektrownie wiatrowe czy biogazownie. Niektórzy mieszkańcy Gminy korzystają z paneli fotowoltaicznych lub kolektorów słonecznych umieszczanych na dachach budynków w celu odpowiednio produkcji prądu oraz sezonowego ogrzewania wody użytkowej lub mieszkań, jednak dokładna liczba i moc takich instalacji nie jest znana.

Rysunek 26. Obszary o najwyższym w regionie potencjale energii odnawialnej.

Źródło: Fragment mapy Potencjał odnawialnych źródeł energii (mapa Z.29) Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie

Według Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego (Uwarunkowań Zagospodarowania Przestrzennego) największe możliwości rozwoju odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy Czernice Borowe związane są z wykorzystywaniem biomasy, która

może być używana zarówno do bezpośredniego spalania (słoma, drewno odpadowe, rośliny energetyczne), jak i produkcji biopaliw (rośliny oleiste, zbożowe i okopowe) oraz biogazu (odpady organiczne na wysypiskach i z hodowli zwierząt, osady z oczyszczalni ścieków), a także z występowaniem korzystnych uwarunkowań do rozwoju energetyki wiatrowej. Ponadto całym regionie istnieje możliwość wykorzystywania energii słonecznej – przede wszystkim do przygotowania ciepłej wody użytkowej, lecz także na potrzeby rolnicze (suszenie plonów) i lokalnej produkcji energii elektrycznej w ogniwach fotowoltaicznych (m.in. do oświetlania znaków drogowych).

4.12 ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym oraz najważniejsze inwestycje strategiczne uwzględnione w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra i Sejmik Województwa:

- ❖ inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym z zakresu infrastruktury transportowej:
 - **Wielka Pętla Mazowska** (Ostrołęka - Ciechanów (544 i 617) Ostrołęka - Krasnosielc - Przasnysz –Ciechanów): wykorzystanie istniejącego przebiegu z niezbędnymi obejściami;
 - **Regionalny szlak północny**((563 + 544) (Łomża) Ostrołęka – Przasnysz – Mława (węzeł z S7) – Żuromin – Rypin): wykorzystanie istniejącego przebiegu z niezbędnymi obejściami (Przasnysz, Mława, Żuromin oraz wsi); obejścia miejscowości: Krasnosielc, Czernice Borowe, Grudusk, Szydłowo, Turza Wlk., Lipowiec Kościelny, Kuczbork, Osada, Będzimin;
- ❖ inwestycja celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym z zakresu systemów telekomunikacyjnych - budowa telekomunikacyjnej sieci szkieletowo-dystrybucyjnej oraz dostępowej w ramach projektu „Internet dla Mazowsza”;
- ❖ inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym z zakresu gospodarki wodnej i infrastruktury wodno-kanalizacyjnej wynikające z Programu Małej Retencji dla Województwa Mazowieckiego:

Program Małej Retencji dla Województwa Mazowieckiego w Gminie Czernice Borowe przewiduje inwestycje w zakresie:

- modernizacji zbiorników wodnych:
 - ❖ Identyfikator: 4783/Zb.b, Nazwa: 39, Miejscowość: Jastrzębiec, Inspektorat WZMIUW: Przasnysz, Źródło wody: Ciek szczegółowy, ID

zlewni bilansowej RZGW: Z12, ID scalonej części wód: SW1222, Pojemność 12.0 tys. m³, Przyrost pojemności: 3.6 tys. m³, Powierzchnia obiektu 1.2 ha, Obecność przepławki: Nie, Obszary priorytetowe MR:1, Oszacowanie kosztów realizacji:41.4 tys. zł, Termin realizacji propozycja końcowa:2007-2010, Ostateczna przyczyna modernizacji: S – stan techniczny;

❖ Identyfikator: 4777/O, Nazwa:38, Miejscowość: Jastrzębiec,Inspektorat WZMIUW: Przasnysz, Źródło wody: Ciek szczegółowy,ID zlewni bilansowej RZGW: Z12, ID scalonej części wód: SW1222, Głębokość średnia 1.50 m,Pojemność 9.0 tys. m³, Przyrost pojemności: 9.0 tys. m³, Powierzchnia obiektu 0.6ha, Obecność przepławki: Nie, Obszary priorytetowe MR:1,Oszacowanie kosztów realizacji:122.9 tys. zł, Termin realizacji propozycja końcowa po 2015, Ostateczna przyczyna modernizacji: S – stan techniczny;

❖ Identyfikator: 4813/Zb.b,Nazwa: 42,Miejscowość: Obrębiec,Inspektorat WZMIUW: Przasnysz, Źródło wody: Dopływ z Dzielina, ID zlewni bilansowej RZGW: Z12, ID scalonej części wód: SW1222, Głębokość średnia 1.50 m, Pojemność 5.4 tys. m³, Przyrost pojemności: 5.4 tys. m³, Powierzchnia obiektu 0.4 ha, Obecność przepławki: Nie,Obszary priorytetowe MR:1,Oszacowanie kosztów realizacji: 166.2 tys. zł, Termin realizacji propozycja końcowa: po 2015, Ostateczna przyczyna modernizacji: S – stan techniczny;

❖ Identyfikator: 4769/Zb.k, Nazwa: 37, Miejscowość: Pawłowo, Inspektorat WZMIUW: Przasnysz, Źródło wody: Dopływ z Jastrzębic, ID zlewni bilansowej RZGW: Z12, ID scalonej części wód: SW1222, Pojemność 10.5 tys. m³, Przyrost pojemności: 10.5 tys. m³, Powierzchnia obiektu 0.7 ha,Obecność przepławki: Nie, Obszary priorytetowe MR:1, Oszacowanie kosztów realizacji: 187.9 tys. zł, Termin realizacji propozycja końcowa: po 2015,Ostateczna przyczyna modernizacji: S – stan techniczny;

— modernizacji urządzeń korytowych:

❖ Identyfikator:7011/Zast.,Nazwa: 43, Inspektorat WZMIUW: Przasnysz,Źródło wody: Dopływ z Dzielina,ID zlewni bilansowej RZGW: Z12, ID scalonej części wód: SW1222, Obecność przepławki: Nie, Obszary priorytetowe MR:1, Oszacowanie kosztów realizacji: 33.3 tys. zł, Termin realizacji propozycja końcowa: po 2015, Ostateczna przyczyna modernizacji: S – stan techniczny;

— przewidzianych do budowy zbiorników wodnych:

❖ Identyfikator: 7935/Zb.k, Nazwa: Zbiornik Pawłowo,Inspektorat WZMIUW: Przasnysz, Źródło wody: Węgierka, ID zlewni bilansowej RZGW: Z12, ID scalonej części wód: SW1222, Pojemność 110.0 tys. m³, Powierzchnia obiektu 6.0ha, Obszary

priorytetowe MR:1, Jakość wód: IV, Oszacowanie kosztów realizacji: 2 573 tys. zł,
Termin realizacji propozycja końcowa: po 2015;

❖ Identyfikator: 7932/Zb.k, Nazwa: Zbiornik Grójec, Inspektorat WZMIUW: Przasnysz, Źródło wody: Węgierka, ID zlewni bilansowej RZGW: Z12, ID scalonej części wód: SW1222, Pojemność 80.0 tys. m³, Powierzchnia obiektu 6.0 ha, Obszary priorytetowe MR:1, Jakość wód: IV, Oszacowanie kosztów realizacji: 2 573 tys. zł, Termin realizacji propozycja końcowa: po 2015;

❖ Identyfikator: 7927/Zb.k, Nazwa: Zbiornik Obrębiec, Inspektorat WZMIUW: Przasnysz, Źródło wody: Węgierka, ID zlewni bilansowej RZGW: Z12, ID scalonej części wód: SW1222, Pojemność 220.0 tys. m³, Powierzchnia obiektu 16.0 ha, Obszary priorytetowe MR:1, Jakość wód: IV, Oszacowanie kosztów realizacji: 5 500 tys. zł, Termin realizacji propozycja końcowa: po 2015;

— przewidzianych do budowy urządzeń korytowych:

❖ Identyfikator: 7930/Jaz, Nazwa: Jaz, zaporą czołową Grójec, Inspektorat WZMIUW: Przasnysz, Źródło wody: Węgierka, ID zlewni bilansowej RZGW: Z12, ID scalonej części wód: SW1222, Obszary priorytetowe MR:1, Jakość wód: IV, Termin realizacji propozycja końcowa: po 2015;

❖ Identyfikator: 9549/Pr, Nazwa: N11/stop, Inspektorat WZMIUW: Przasnysz, Źródło wody: Węgierka, ID zlewni bilansowej RZGW: Z12, ID scalonej części wód: SW1222, Kilometr biegu ciek: 65.0 km, Wysokość piętrzenia: 0.8 m, Obszary priorytetowe MR:1, Jakość wód: IV, Termin realizacji propozycja końcowa: po 2015;

❖ Identyfikator: 7933/Jaz, Nazwa: Jaz, zaporą czołową Pawłowo Kościelne, Inspektorat WZMIUW: Przasnysz, Źródło wody: Węgierka, ID zlewni bilansowej RZGW: Z12, ID scalonej części wód: SW1222, Obszary priorytetowe MR:1, Jakość wód: IV, Termin realizacji propozycja końcowa: po 2015;

❖ Identyfikator: 7928/Jaz, Nazwa: Jaz, zaporą czołową Obrębiec, Inspektorat WZMIUW: Przasnysz, Źródło wody: Węgierka, ID zlewni bilansowej RZGW: Z12, ID scalonej części wód: SW1222, Obszary priorytetowe MR:1, Jakość wód: IV, Termin realizacji propozycja końcowa: po 2015;

❖ Identyfikator: 9550/Pr, Nazwa: N14/stop, Inspektorat WZMIUW: Przasnysz, Źródło wody: Węgierka, ID zlewni bilansowej RZGW: Z12, ID scalonej części wód: SW1222, Kilometr biegu ciek: 82.1 km, Wysokość piętrzenia: 1.2 m, Obszary priorytetowe MR:1, Jakość wód: IV, Termin realizacji propozycja końcowa: po 2015;

— przewidzianych do budowy innych obiektów:

❖ Identyfikator: 7936/S, Typ obiektu: System melioracyjny, nawodnienia podsiąkowe, Nazwa: System melioracyjny, Inspektorat WZMIUW: Przasnysz, Źródło wody: Cieki

E, F, ID zlewni bilansowej RZGW: Z12, ID scalonej części wód: SW1222,
Powierzchnia obiektu: 400.00 ha, Pojemność: 600.00 tys. m³, Obszary priorytetowe
MR:1, Oszacowanie kosztów realizacji: 2 912 tys. zł, Termin realizacji propozycja
końcowa: 2007-2010.

4.13 WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

W świetle ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (t.j. Dz.U. 2015 poz. 469) przez obszary szczególnego zagrożenia powodzią rozumie się:

- ✧ obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat;
- ✧ obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat;
- ✧ obszary, między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 18 przytoczonej ustawy, stanowiące działki ewidencyjne;
- ✧ pas techniczny w rozumieniu art. 36 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.

Na terenie Gminy Czernice Borowe nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią w rozumieniu przepisów odrębnych z zakresu prawa wodnego.

Pomimo braku obszarów szczególnego zagrożenia powodzią na terenie Gminy Czernice Borowe zdarzają się okresowe podtopienia i zalewanie obszarów znajdujących się w sąsiedztwie Rzeki Węgiejki. Największe wezbrania Węgiejki i jej dopływów obserwuje się w miesiącach kończących okres zimowy i rozpoczynających wiosenną porę roku, kiedy to następuje odwilż – topnienie śniegu oraz pokrywy lodowej na rzece. Najbardziej niszczące oblicze rzeki w ostatnim czasie odnotowano w roku 2005.

Fotografia 1. Wezbrania wód na rzece Węgiec w Gminie Czernice Borowe w marcu 2005 r.

Źródło: <http://www.czerniceborowe.pl/>

5 SYNTEZA UWARUNKOWAŃ ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CZERNICE BOROWE

Podstawę sporządzenia zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe stanowi Uchwała Nr 178/XVII/12 z dnia 25 września 2012 r. w sprawie zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czernice Borowe” oraz Uchwała Nr 277/XXV/13 z dnia 5 września 2013 r. w sprawie sporządzenia zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe. Projekt Studium sporządzony zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 199, z późniejszymi zmianami) oraz rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. z 2004 r., Nr 118, poz. 1233), stanowi realizację ww. uchwał. Niniejsze Studium zastępuje dotychczas obowiązujące Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe przyjęte Uchwałą nr 191/XXII/02 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 26.04.2002 r., zmienione Uchwałą nr 194/XXIV/05 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 24 października 2005 r.

Jako kompleksowa aktualizacja wcześniejszego Studium niniejsze opracowanie:

- ❖ dostosowuje zapisy Studium do aktualnie obowiązujących przepisów prawnych;
- ❖ dostosowuje zapisy Studium do aktualnych planów, strategii i programów o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym;
- ❖ określa kierunki zagospodarowania przestrzennego w dostosowaniu do aktualnego stanu zainwestowania wynikającego z analizy uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego oraz aspiracji rozwojowych Gminy.

Właściwe przygotowanie projektu Studium, wymagało zastosowania różnych metod pracy, w tym:

- ✧ przeprowadzenia inwentaryzacji ekofizjograficznej i urbanistycznej terenów w granicach administracyjnych Gminy Czernice Borowe;
- ✧ dokonania analizy dostępnych materiałów źródłowych: kartograficznych, planistycznych, statystycznych oraz bazodanowych;
- ✧ kartograficznego i matematycznego opracowania oraz zaprezentowania pozyskanych danych.

Podczas prac przy sporządzaniu projektu zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe, Uwarunkowania Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe posługiwano się dostępnymi i najbardziej aktualnymi na dzień opracowywania projektu materiałami wyszczególnionymi w wykazie materiałów źródłowych.

Synteza Uwarunkowań projektu zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe wynikających z:

- 1. dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu** –na terenie Gminy Czernice Borowe dominującym typem zabudowy jest zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna skupiona w poszczególne największe miejscowości (Czernice Borowe, Rostkowo, Obrębiec), zabudowa zagrodowa wraz z zabudową mieszkaniową jednorodziną tworząca średnie wsie (m.in. Pawłowo Kościelne, Olszewiec, Węgra, Chojnowo), zabudowa zagrodowa składająca się na małe wsie (m.in. Dzielin, Chrostowo Wielkie) oraz bardzo rozproszone siedliska rolnicze. W większości zwarta zabudowa mieszkaniowa w największych miejscowościach uzupełniona jest podstawowymi usługami wiejskimi (sklepy spożywczo-przemysłowe), czy też usługami publicznymi (siedziba Urzędu Gminy, bank, ośrodek zdrowia, szkoły, świetlice, remizy OSP). W miejscowości Kuskowo zlokalizowana jest zabudowa wielorodzinna w formie tzw. „wielkiej płyty”, stanowiąca pozostałość po zlikwidowanym Państwowym Gospodarstwie Rolnym.
- 2. stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony** –na terenie Gminy Czernice Borowe obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego przyjęty Uchwałą Nr 100/IX/2003 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 10 grudnia 2003 roku w sprawie uchwalenia Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe, do którego wprowadzono 2 zmiany: Uchwałą Nr 206/XXVIII/06 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 16 lutego 2006 r. w sprawie zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe, obejmującej fragmenty wsi Grójec, Miłoszewiec, Obrębiec, Pierzchały, Rostkowo, Smoleń Poluby, Turowo, Węgra oraz Uchwałą Nr 208/XXIII/09 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 24 sierpnia 2009 roku w sprawie zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego fragmentów Gminy Czernice

Borowe. Obowiązujący miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Gminie Czernice Borowe wraz z późniejszymi zmianami ustala przeznaczenie terenów głównie na funkcje: zabudowy zagrodowej, zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej, zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej z usługami. Głównym problemem dotyczącym utrzymania i ochrony ładu przestrzennego w Gminie Czernice Borowe jest różnorodność architektoniczna sytuowanej zabudowy, wynikająca z bardzo ogólnych zapisów obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz jego późniejszych zmian.

- 3. stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego** – Obszar Gminy Czernice Borowe, charakteryzuje się niskimi walorami przyrodniczymi. Na terenie Gminy nie występują żadne obszary NATURA 2000, a także Parki Narodowe, Krajobrazowe, Zespoły Przyrodniczo - Krajobrazowe, rezerwy oraz użytki ekologiczne. W obrębie Gminy Czernice Borowe spośród form ochrony przyrody w rozumieniu ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. występują: Krośnicko – Kosmowski Obszar Chronionego Krajobrazu (zachodnia część Gminy) oraz 6 pomników przyrody. Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym Polski, Gmina Czernice Borowe usytuowana jest w megaregionie Pozaalpejskiej Europy Środkowej, prowincji Nizy Środkowoeuropejskiego (kod 31), podprowincji Nizin Środkowopolskich (kod 318), makroregionie Niziny Północnomazowieckiej (kod 318.6) oraz na terenie dwóch mezoregionów: Wzniesienia Mławskiego (kod 318.63) oraz Wysoczyzny Ciechanowskiej (kod 318.64). Najlepsze gleby występują w części środkowej Gminy, w rejonie miejscowości Czernice Borowe, Chojnowo, Żebry i Obrębiec. Są to gleby zaliczane do 1 kompleksu pszenno-bardzo dobrego i 2 pszenno-dobrego. Południową część Gminy cechują gleby bardziej zróżnicowane. Gleby wyższych klas są przemieszane z glebami od IV a do V klasy bonitacyjnej, które zalicza się do 5 i 6 kompleksu przydatności rolniczej, gdzie wysokość plonów uzależniona jest od rozkładu opadów atmosferycznych. Gleby słabszych klas (IV b i V, 6 i 7 kompleksu, tj. żytniego słabego i bardzo słabego) występują w części północno-wschodniej Gminy. Obszar Gminy Czernice Borowe położony jest w zlewni III rzędu rzeki Orzyc - dopływu Narwi. Praktycznie cała powierzchnia Gminy odwadniana jest przez rzekę Węgierkę. Część zachodnia Gminy, w okolicach wsi Żebry - Kordy odwadniana jest przez rzekę Łydynię, a niewielki obszar w południowo-zachodniej części Gminy należy do zlewni Sony Wschodniej. Występuje także fragment zlewni rzeki Pełty (w części południowej Gminy). Obszar Gminy posiada dość liczne ciek wodne bez nazw oraz liczne rowy melioracyjne w różnym stanie od uregulowanych i sukcesywnie odmulanych do praktycznie zasypanych. Gmina nie posiada jezior. Jednak na jej terenie znajduje się duża ilość obiektów małej retencji w postaci "oczek wodnych" o różnej wielkości, kształcie i pochodzeniu.

Popularne stało się pogłębianie naturalnych obniżeń terenu w celu organizowania obiektów małej retencji. W odniesieniu do stanu jakościowego wód powierzchniowych najważniejszym elementem wpływającym na stan wód są tak zwane zanieczyszczenia obszarowe. Do tego typu zanieczyszczeń zalicza się ładunki zawarte w wodach wsiąkających oraz spływających na terenie całej zlewni. Zgodnie z charakterystyką Gminy, zlewnia rzek to głównie tereny intensywnych upraw rolnych. Tak więc do wód przedostają się znaczne ilości azotu, fosforu i pestycydów wypłukiwanych z gruntu oraz spłukiwanych bezpośrednio po aplikacji na polach uprawnych. Źródłem zaopatrzenia Gminy w wodę są ujęcia zlokalizowane na terenie miejscowości Czernice Borowe, Rostkowo i Pawłowo Kościelne. Ponadto występują ujęcia o różnym stopniu likwidacji lub wyłączenia z eksploatacji w miejscowościach: Borkowo Falenta, Obrębiec, Kuskowo i Chojnowo. Woda surowa z ujęć podziemnych podlega badaniom i wykazuje zanieczyszczenia żelazem i manganem, wskaźnikami określanymi jako naturalne, pochodzącymi od złoża, w którym występuje. Woda wymaga uzdatniania przed jej przekazaniem dla odbiorców. Główny użytkowy poziom wodonośny ma charakter porowy i występuje w piaszczystych utworach czwartorzędowych. Ujmowany jest otworami studziennymi o głębokości przeważnie 40 - 80 m. Wody tego poziomu zazwyczaj wymagają prostego uzdatnienia ze względu na duże zawartości żelaza i manganu. Lokalnie natrafić można na niewielkiej powierzchni obszary, gdzie woda ujmowana nie wymaga stosowania zabiegów uzdatniających. Problem jakości wód pojawia się w okolicy miejscowości Chojnowo, gdzie odnotowuje się przekroczenia zawartości chromu i żelaza. Może to być powiązane z bliską lokalizacją dawnego gminnego wysypiska odpadów komunalnych (nieuszczelnione wyrobisko poźwirowe). Olbrzymim zagrożeniem jest także wykorzystanie nieczynnych studni kopanych jako zbiorniki na ścieki bytowe lub miejsce składowania odpadów komunalnych. Pod względem geobotanicznym przedmiotowy obszar Gminy leży w Prowincji Środkowoeuropejskiej, Dziale Mazowiecko-Poleskim, Krainie Chełmińsko-Dobrzyńska, w Okręgu (E.2a.5.f), Opiniogórskim, (E.2a. 5e) Przasnyskim oraz (E2a.5a) Stupskim. Zbiorowiska roślinne Gminy Czernice Borowe są słabo rozwinięte i w dominującej ilości stanowią zbiorowiska antropogeniczne, związane z uprawami (uprawiane są głównie: różne gatunki zbóż, kukurydza, ziemniaki). Polom uprawnym towarzyszą zbiorowiska chwastów oraz zbiorowiska miejsc wydeptywanych, przydroży i miedz. Na terenie Gminy występują też niewielkie płaty zbiorowisk ruderalnych w pobliżu szlaków komunikacyjnych, terenów zabudowanych (zabudowa wsi i miejscowości oraz zabudowa rozproszona - zagrodowa i mieszkaniowa jednorodzinna). Wzdłuż mniejszych i większych cieków wodnych, w miejscach wilgotnych rzadko koszonych, występują przynajmniej częściowo naturalne zbiorowiska ziołoroślowe złożone z wysokich bylin dwuliściennych. W pobliżu rowów, oczek wodnych i starorzeczy występują zbiorowiska zaroślowe. W ciekach na terenie Gminy występują zbiorowiska wodne. Powszechnie w oczkach wodnych, stawach, w starorzeczach,

a także na rzekach w miejscach gdzie ruch wody jest znacznie spowolniony występują zbiorowiska rzęs, zbiorowiska z klasy Potametea, oraz szuwary. Lasy i grunty leśne zajmują powierzchnie około 1124 ha, czyli ok. 9,5 % powierzchni Gminy (przy średniej dla powiatu ok. 30 %). W strukturze władania przeważają lasy prywatne - lasy państwowe stanowią około 42 % wszystkich lasów. Największe, zwarte kompleksy leśne występują w północno-wschodniej części Gminy. Wśród drzewostanu dominują: sosna, występująca monolitycznie lub z udziałem innych drzew np. brzozy. Tereny leśne występują też w rejonie Chojnowa i Rostkowa z nasadzeniami sosny i dębu ale także z mieszanką innych gatunków jak np. grabu, brzozy, jesionu, olszy i osiki. Fauna na obszarze Gminy jest uboga i ściśle powiązana z terenami rolnymi. Z większych gatunków ssaków bytujących dziko na terenach leśnych można spotkać: dziki, sarny, lisy, zające, które migrują na tereny polne. Występują też typowe dla północnego Mazowsza gatunki ptaków (ok. 170 gatunków o różnym typie siedlisk - gatunki wymagające ochrony strefowej są nieliczne np. bielik określony jako gatunek zalatujący lub cietrzew którego nie widywano od 2007 r.) oraz znaczna liczba bezkręgowców i kilka gatunków płazów.

4. **stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej** –Gmina Czernice Borowe posiada sporządzony dokument Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ), w związku z tym ochronie konserwatorskiej podlegają zabytki wpisane do rejestru zabytków, Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków oraz ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków. Ochronie archeologicznej podlegają zlokalizowane w granicach Gminy stanowiska archeologiczne (AZP).
5. **rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych**–dla terenu Województwa Mazowieckiego, w tym Gminy Czernice Borowe Sejmik Województwa nie uchwalił dotychczas audytu krajobrazowego, z którego wynikałyby odpowiednie rekomendacje i wnioski lub określenie granic krajobrazów priorytetowych.
6. **warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia** –liczba mieszkańców Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013 w przybliżeniu utrzymywała się na stałym poziomie, z tendencją wzrostową do 2011 r oraz spadkową w 2012 i 2013 r. W ciągu analizowanych lat liczba mieszkańców wzrosła o około 0,2%. Nieznaczny wzrost liczby ludności Gminy Czernice Borowe przekłada się na stały od 2009 r. wskaźnik gęstości zaludnienia utrzymujący się na poziomie 33 osób na km², tym samym potwierdzając ogólną stagnację od 2010 roku wskaźnika gęstości zaludnienia w rozumieniu lokalnym dla powiatu przasnyskiego. Gmina Czernice Borowe w trakcie analizowanego okresu charakteryzowała się ujemnym przyrostem rzeczywistym, który w ostatnich 2 latach wykazywał znaczne pogłębienie. Do roku 2011 wartość tego parametru demograficznego wykazywała wzrost

z wartości -15 do -2, przez wzgląd na dość stabilną relację między przyrostem naturalnym a saldem migracji w latach 2010 i 2011. Natomiast tąpnięcie wartości przyrostu rzeczywistego nastąpiło w roku 2012 i 2013, co wiązało się z silnym zjawiskiem wystąpienia ujemnego salda migracji w danych latach. Wyraźne pogorszenie wartości wskaźnika w ostatnim analizowanym roku, generuje negatywne zjawisko demograficzne, którego podstawową przyczyną jest trudność z zatrzymaniem mieszkańców w Gminie Czernice Borowe, a tym samym nadmierna emigracja ludności. W granicach Gminy Czernice Borowe od początku analizowanego okresu odnotowywano wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym, co jest sytuacją korzystną, która powinna pozytywnie wpływać na poprawę sytuacji gospodarczej w Gminie. Równocześnie zarejestrowano ogólny spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i umiarkowanie stały poziom liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Nieco wyższy odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym od odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym nie rodzi jeszcze problemu zastępowalności pokoleniowej jednak wraz z niekorzystnymi tendencjami może prowadzić do takowych nieoczekiwanych demograficznie i ekonomicznie zjawisk. Ogólny udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie Gminy Czernice Borowe, charakteryzuje się ciągłym wzrostem: od 8,7 % w 2010 roku do poziomu 11,0 % w roku 2014. W porównaniu z wskaźnikami odnotowanymi w 2014 r. dla powiatu przasnyskiego – 10,1 % i województwa Mazowieckiego – 7,6 %, dany wskaźnik na terenie Gminy Czernice Borowe wypada bardzo niekorzystnie. W odniesieniu do struktury płci osób pozostających bez pracy, także udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym potwierdza, że w gorszej sytuacji na rynku pracy w Gminie pozostają kobiety. Na podstawie analizy można określić przypuszczalny profil statystycznej osoby bezrobotnej w Gminie Czernice Borowe w roku 2014: kobieta w wieku 25-34 lat z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej, długotrwale bezrobotna, pozostająca bez pracy ponad 24 miesiące, bardzo często bez żadnego stażu pracy. Na terenie Gminy Czernice Borowe w 2013 r. największy udział w ogólnej liczbie podmiotów działalności gospodarczej miała Sekcja A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo 36,8 %), która wyraźnie dominowała nad pozostałymi działami gospodarki narodowej. W następnej kolejności plasowały się działy: Sekcja G - handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych (15,0%), Sekcja H - transport i gospodarka magazynowa (12,4%) oraz na nieco niższym poziomie Sekcja F – budownictwo (9,0%) i Sekcje S i T - pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (6,0%). W ciągu analizowanych 5 lat na obszarze Gminy Czernice Borowe pojawiły się nowe przedsiębiorstwa działające w sekcjach: E - dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją (1 szt.) oraz J - informacja i komunikacja (1szt.), natomiast swą działalność zakończyło jedyne

z przedsiębiorstw reprezentujące działalność związaną z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L). Zasoby mieszkaniowe w granicach Gminy Czernice Borowe w 2013 r. wynosiły 1015 mieszkań, w których znajdowało się 4161 izb, o łącznej powierzchni użytkowej 92821 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wyniosła w ostatnim roku analizy 91,4 m² (powiat przasnyski 81,2 m²), a na jedną osobę przypadało 23,6 m² (powiat przasnyski 24,0 m²). Jedno mieszkanie zamieszkiwało statystycznie 3,9 osób, a na jedną izbę statystycznie przypadało około 0,9 osoby. W latach 2009-2013 zasoby mieszkaniowe w Gminie Czernice Borowe wprawdzie zmniejszyły się o 112 mieszkań, jednak poprawie uległa wartość przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania z poziomu 84,8 m² (2009 r.) do 91,4 m² (2013 r.), a także od 2010 r. przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania z poziomu 23,1 (2010 r.) do 23,6 (2013r.) oraz liczba mieszkań na 1000 mieszkańców z 253,7 (2010 r.) do 258,1 (2013r.). Powyższe wskaźniki ukazujące sytuację mieszkaniową w Gminie Czernice Borowe wskazują na poprawę jakości zamieszkania społeczności gminnej. Także na tle powiatu przasnyskiego w 2013 r. Gmina Czernice Borowe odnotowała wyższe lub bardzo zbliżone wartości wskaźników charakteryzujące jakość mieszkalnictwa. Za propagowanie i rozwój życia kulturowego w Gminie Czernice Borowe odpowiada Gminna Biblioteka Publiczna w miejscowości Czernice Borowe i Gminne Centrum Informacji (GCI). Czynnie działają także stowarzyszenia, kluby sportowe, koła zainteresowań, chóry oraz zespoły muzyczne. Jako placówki edukacyjne funkcjonują: Gimnazjum im. 21. Pułku Piechoty "Dzieci Warszawy" w Czernicach Borowych, Szkoła Podstawowa im. Janiny Sieklickiej w Czernicach Borowych, Szkoła Podstawowa im. Św. Stanisława Kostki w Rostkowie, Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Węgrze. Dobrze rozwinięta jest także baza obiektów sportowych oraz rekreacyjnych - liczne boiska sportowe, place zabaw dla dzieci oraz piesze i rowerowe szlaki turystyczne. Na terenie Gminy Czernice Borowe działa jeden Zakład Opieki Zdrowotnej, posiadający podpisany kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia (NFZ) oraz jeden punkt apteczny. Instytucją polityki społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicach Borowych, a także zlokalizowany w miejscowości Turowo ośrodek „MONAR – MARKOT” Mazowieckie Centrum Pomocy Bliźniemu dysponujący 160 miejscami.

7. **zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia** – bezpieczeństwo publiczne na terenie Gminy Czernice Borowe zapewnia Komenda Powiatowa Policji w Przasnyszu położona przy ul. Świerkowej 5, 06-300 Przasnysz oraz Posterunki Policji w Jednorozcu i Krasnem. Teren Gminy Czernice Borowe stanowi Rejon służbowy nr VI. Według danych Posterunku Policji w Krasnem najczęstszym problemem z punktu widzenia interwencji policji w zakresie zdarzeń drogowych jest liczba kolizji samochodowych, których ilość na terenie Gminy Czernice Borowe utrzymuje się na stosunkowo stałym poziomie od 17 do 21 zdarzeń rocznie. Natomiast najczęstszym zdarzeniem kwalifikowanym jako przestępstwo, które

odnotowywano na terenie Gminy Czernice Borowe było kierowanie pojazdem mechanicznym lub innym pojazdem w stanie nietrzeźwości, w liczbie od 11 do 24 zdarzeń rocznie. Zabezpieczenie p-pożarowe dla Gminy gwarantują cztery jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej zlokalizowane w miejscowościach Czernice Borowe, Rostkowo, Węgra oraz Pawłowo Kościelne. Ponadto na terenie powiatu przasnyskiego wykorzystywany jest system dynamicznej komunikacji z mieszkańcami oraz system wczesnego ostrzegania o nadchodzących zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych - ALCETEL, polegający na automatycznym wysyłaniu i odtwarzaniu komunikatów głosowych na telefony stacjonarne i komórkowe oraz wysyłaniu wiadomości sms.

- 8. potrzeb i możliwości rozwoju gminy** – Budżet Gminy Czernice Borowe od 2009 r. charakteryzuje się różnorodną kondycją. Najbardziej wyrównane relacje wpływów i wydatków występowały w 2009, 2012 i 2013 roku, przy czym w 2009 i 2012 r. pojawiła się niewielka nadwyżka wpływów nad wydatkami a w roku 2013 niewielki deficyt budżetowy. W latach 2010 i 2011 Gmina miała do czynienia z dość wysokim deficytem sięgającym odpowiednio 5 61300,06 zł i 2422402,53 zł. Od 2011 r. obserwuje się dużo wyższe wpływy do budżetu niż w latach wcześniejszych - wpływy z roku 2013 były o 28% wyższe niż te zaksięgowane w roku 2009. Wraz z przychodami zwiększają się także wydatki budżetowe, których poziom wzrósł w stosunku do pierwszego roku analizy aż o 31 %. Wśród planowanych inwestycji, które Urząd Gminy w Czernicach Borowych przewiduje do zrealizowania w następnych latach wyróżnia się: drogi lokalne, przebudowę (modernizację) stacji sieci wodociągowej, rozbudowę kanalizacji (wielozagrodowej i przydomowej), budowę budynku dla edukacji wczesnoszkolnej (przedszkole), budowę zakątka gospodarczego w Chojnowie, budowę instalacji OZE na budynkach gminnych i mieszkańców gminy, rozbudowę i nadbudowę Gminnej Biblioteki Publicznej i Gminnego Centrum Informacji, rewitalizację parków wiejskich (Rostkowo, Chojnowo), retencję wody (oczyszczenie i konserwacja istniejących zbiorników wodnych), współpracę w zakresie melioracji i retencji doliny rzeki Węgierki, budowę wiejskiej rekreacji (place zabaw, skwerki z zielenią), zaopatrzenie w gaz, zaopatrzenie w Internet, poprawę bezpieczeństwa przez budowę chodników, doświetlenie, monitoring.
- 9. stanu prawnego gruntów** – Gmina Czernice Borowe obejmuje powierzchnię 12 018 ha, w tym mienie Gminy na 2015 r. stanowi zaledwie 211 ha (1,76% ogólnej powierzchni Gminy). Największa część wszystkich gruntów Gminy Czernice Borowe należy do osób fizycznych (93,40 %), wyznaczając tym samym własność prywatną. Skarb Państwa jest właścicielem 3,8 % wszystkich gruntów, na które składa się powierzchnia Gminy i stanowi drugą co do wielkości posiadanych gruntów grupę rejestrową (z sumowania grupy 1 i grupy 2). Ważnym właścicielem ziemskim jest także grupa rejestrowa Powiatu, do którego należy

ponad 0,5 % gruntów Gminy, w związku z zarządem nad rozbudowaną siecią dróg powiatowych.

- 10. występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych** – w granicach Gminy Czernice Borowe występują: grunty leśne, grunty rolne stanowiące użytki rolne klas I – III, obszary i obiekty objęte prawnymi formami ochrony przyrody oraz objęte ochroną konserwatorską.
- 11. występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych** – na terenie Gminy Czernice Borowe nie występują zewidencjonowane obszary osuwania mas ziemnych oraz obszary zagrożone osuwaniem mas ziemnych.
- 12. występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla** – w granicach Gminy Czernice Borowe znajduje się 15 udokumentowanych złóż kopalin (kruszywa naturalnego), z czego: 2 to złoża zagospodarowane (SMOLEŃ, SMLEŃ POLUBY II), 1 to złożo eksploatowane okresowo (PIERZCHAŁY 5), 3 to złoża rozpoznane szczegółowo (OLSZEWIEC III, PIERZCHAŁY VII, SMLEŃ POLUBY), 4 to złoża o zaniechanej eksploatacji (CHOJNOWO, OLSZEWIEC 2A, PIERZCHAŁY 6, PIERZCHAŁY III), a 5 pozostałych to złoża skreślone z bilansu zasobów (OLSZEWIEC, OLSZEWIEC II, PIERZCHAŁY, PIERZCHAŁY II, PIERZCHAŁY IV). Teren Gminy Czernice Borowe w całości położony jest na obszarze zbiornika nr 215 – Subniecka Warszawska, dla którego brak jest opracowanej dokumentacji hydrogeologicznej. W odniesieniu do jednolitych części wód podziemnych Gmina w głównej mierze położona jest w obszarze występowania JCWPd 50 (region Środkowej Wisły), natomiast na niewielkich fragmentach w okolicach miejscowości Chrostowo-Zalesie znajdują się obszary występowania JCWPd 48 i JCWPd 49. Na terenie Gminy Czernice Borowe nie występują udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.
- 13. występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych** – na terenie Gminy Czernice Borowe występuje 5 terenów i 5 obszarów górniczych o statusie aktualnych, o tych samych nazwach przestrzeni górniczych: PIERZCHAŁY III, PIERZCHAŁY VII-1, PIERZCHAŁY 5, SMOLEŃ POLUBY II, SMOLEŃ /1. Położenie poszczególnych obszarów górniczych kształtuje się następująco: obszar Pierzchały III – działki ewid. nr 86, 87, 88/2, 89, obszar Pierzchały VII-1 – działki ewid. nr 82-84, 192, obszar Pierzchały 5 – działka ewid. nr 72/2, obszar Smoleń Poluby II – działka ewid. nr 51, obszar Smoleń /1 – Pierzchały, działki ewid. nr 91, 92, 93 oraz Smoleń Poluby, działki ewid. nr 50/1, 50/2. Wskazane przestrzenie górnicze podlegają nadzorowi Okręgowego Urzędu Górniczego w Warszawie.
- 14. stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki**

odpadami– mocną stroną Gminy Czernice Borowe jest dobrze rozwinięta struktura przestrzenna dróg, położona w sąsiedztwie szlaku drogi krajowej nr 57 wiodącego z Bartoszyca poprzez Biskupiec, Szczytno, Chorzele, Przasnysz i Maków Mazowiecki do Kleszewa. Główną oś komunikacyjną (podstawowy układ komunikacyjny) Gminy Czernice Borowe wyznacza droga wojewódzka nr 544, uzupełniona fragmentem drogi wojewódzkiej nr 617, siecią 9 dróg powiatowych, 43 gminnych dróg publicznych o różnej nawierzchni oraz poprzez gminne drogi wewnętrzne i drogi będące własnością prywatną. Długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej wzrosła z 141,0 km (w roku 2009) do poziomu 145,129 km w roku 2014. W ostatnich 6 analizowanych latach w Gminie Czernice Borowe wybudowano 67 nowych połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (z 955 istniejących przyłączy w 2009 r. do 1022 przyłączy w 2014 r.). Długość czynnej sieci kanalizacji sanitarnej w latach 2009-2014 wyraźnie uległa zmianie - od braku sieci w latach 2009-2011 do 21,86 km w roku 2014. W analizowanych latach w Gminie Czernice Borowe odnotowano budowę 268 nowych połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (z braku istniejących przyłączy w latach 2009 -2011 poprzez 112 szt. w 2012 r. do 268 przyłączy w 2014 r.). W związku z niedostatecznie rozwiniętą siecią kanalizacji sanitarnej, najczęściej spotykanym sposobem magazynowania ścieków komunalnych na terenie Gminy Czernice Borowe do 2012 r. były zbiorniki bezodpływowe opróżniane przez pojazdy asenizacyjne, a od 2013 r. przydomowe oczyszczalnie ścieków. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków wzrosła od roku 2009 do 2014 o 285 instalacji, natomiast zbiorników bezodpływowych zmalała o 417 sztuk (lata 2009-2013). Gmina wyposażona jest w 2 biologiczne, komunalne oczyszczalnie ścieków. Ścieki z sieci kanalizacyjnej z miejscowości Czernice Borowe oraz Chojnowo odprowadzane są do oczyszczalni ścieków zlokalizowanych w miejscowościach Czernice Borowe i Chojnowo, administrowanych przez Urząd Gminy Czernice Borowe, zaś ścieki z sieci kanalizacyjnej obejmującej Rostkowo i Obrębiec przetłaczane są do Miejskiej oczyszczalni ścieków w Przasnyszu. Źródło zasilania dla obszaru Gminy Czernice Borowe stanowią stacje GPZ 110/15 kV: GPZ Mława i GPZ Ciechanów. Na terenie Gminy zlokalizowany jest także odcinek elektroenergetycznej linii wysokiego napięcia 110 kV. Gmina Czernice Borowe nie posiada czynnej sieci gazowej, która zaopatrywałaby w gaz swoich obywateli. Większość mieszkańców korzysta wyłącznie z gazu płynnego propan – butan w butlach, którego punkty dystrybucyjne znajdują się na terenie Gminy. Gmina Czernice Borowe jest w pełni skomunikowana poprzez sieć telekomunikacyjną stacjonarną ale przede wszystkim dzięki telefonii komórkowej, której głównymi operatorami są: P4 Sp. z o.o., POLKOMTEL Sp. z o.o., Orange Polska S.A., T-Mobile Polska S.A.. Gmina Czernice Borowe należy do ciechanowskiego regionu gospodarki odpadami komunalnymi. Działania dotyczące

wywozu i recyklingu odpadów komunalnych z terenu Gminy Czernice Borowe obecnie prowadzi firma Błysk-Bis Sp. z o.o. z Makowa Mazowieckiego - sortownia odpadów o mocy przerobowej 5 000 Mg/rok, stanowiąca instalację zastępczą do czasu uruchomienia regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych. Docelowo odpady z terenu Gminy Czernice Borowe przekazywane są dla instalacji regionalnej do przetwarzania odpadów komunalnych - Zakładu Usług Komunalnych „USKOM” Sp. z o.o. w Mławie (obecnie NOVAGO Sp. z o.o.) – instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych - MBP oraz składowisko odpadów powstających w procesie MBP i pozostałości z sortowania w m. Uniszki Cegielnia, gm. Wieczfnia Kościelna. Na terenie Gminy Czernice Borowe nie występuje zorganizowana gospodarka w zakresie zaopatrzenia w ciepło zarówno mieszkańców Gminy jak i lokalnych przedsiębiorców. Powyższe potrzeby pokrywane są z lokalnych źródeł ciepła takich jak: kotłownie wbudowane, zakładowe, bądź tradycyjne ogrzewanie z indywidualnych źródeł ciepła. Nie przewiduje się budowy sieci ciepłowniczej. Według Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego (Uwarunkowań Zagospodarowania Przestrzennego) największe możliwości rozwoju odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy Czernice Borowe związane są z wykorzystywaniem biomasy, która może być używana zarówno do bezpośredniego spalania (słoma, drewno odpadowe, rośliny energetyczne), jak i produkcji biopaliw (rośliny oleiste, zbożowe i okopowe) oraz biogazu (odpady organiczne na wysypiskach i z hodowli zwierząt, osady z oczyszczalni ścieków), a także z występowaniem korzystnych uwarunkowań do rozwoju energetyki wiatrowej. Ponadto w całym regionie istnieje możliwość wykorzystywania energii słonecznej – przede wszystkim do przygotowania ciepłej wody użytkowej, lecz także na potrzeby rolnicze (suszenie plonów) i lokalnej produkcji energii elektrycznej w ogniwach fotowoltaicznych (m.in. do oświetlania znaków drogowych).

- 15. zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych** – inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym z zakresu infrastruktury transportowej: Wielka Pętla Mazowska (Ostrołęka - Ciechanów (544 i 617) Ostrołęka - Krasnosielc - Przasnysz – Ciechanów): wykorzystanie istniejącego przebiegu z niezbędnymi obejściami; Regionalny szlak północny ((563 + 544) (Łomża) Ostrołęka – Przasnysz – Mława (węzeł z S7) – Żuromin – Rypin): wykorzystanie istniejącego przebiegu z niezbędnymi obejściami (Przasnysz, Mława, Żuromin oraz wsi); obejścia miejscowości: Krasnosielc, Czernice Borowe, Grudusk,

Szydłowo, Turza Wlk., Lipowiec Kościelny, Kuczbork, Osada, Będzimin. Inwestycja celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym z zakresu systemów telekomunikacyjnych - budowa telekomunikacyjnej sieci szkieletowo-dystrybucyjnej oraz dostępowej w ramach projektu „Internet dla Mazowsza”. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym z zakresu gospodarki wodnej i infrastruktury wodno-kanalizacyjnej wynikające z Programu Małej Retencji dla Województwa Mazowieckiego.

16. wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej –na terenie Gminy Czernice Borowe nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią w rozumieniu przepisów odrębnych z zakresu prawa wodnego. Pomimo braku wyznaczonych obszarów szczególnego zagrożenia powodzią na terenie Gminy Czernice Borowe zdarzają się okresowe podtopienia i zalewanie obszarów znajdujących się w sąsiedztwie Rzeki Węgiejki. Największe wezbrania Węgiejki i jej dopływów obserwuje się w miesiącach kończących okres zimowy i rozpoczynających wiosenną porę roku, kiedy to następuje odwilż – topnienie śniegu oraz pokrywy lodowej na rzece.

6 WYKAZ MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

1. Uchwała Nr 178/XVII/12 z dnia 25 września 2012 r. w sprawie zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czernice Borowe”;
2. Uchwała Nr 277/XXV/13 z dnia 5 września 2013 r. w sprawie do sporządzania zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe;
3. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe przyjęte Uchwałą nr 191/XXII/02 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 26.04.2002 r. oraz zmienione Uchwałą nr 194/XXIV/05 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 24 października 2005 r.;
4. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego zatwierdzony Uchwałą nr 180/14 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 7 lipca 2014 r.;
5. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030);
6. Prognoza Oddziaływania na Środowisko dla projektu zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe, wrzesień 2015 r.;
7. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czernice Borowe na lata 2004-2006 oraz 2007-2013;
8. Uchwała Nr 274/XXV/13 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 5 września 2013 r. w sprawie przystąpienia Gminy Czernice Borowe do Stowarzyszenia pod nazwą „Królewiecki Obszar Funkcjonalny - Porozumienie Przasnyskie”;
9. Statut Stowarzyszenia „Królewiecki Obszar Funkcjonalny - Porozumienie Przasnyskie”;
10. Rozporządzenie nr 10 Wojewody Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu przasnyskiego;

11. Rozporządzenie nr 11 Wojewody Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu przasnyskiego;
12. Akty prawne; <http://isap.sejm.gov.pl/>;
13. Dane Starostwa Powiatowego w Przasnyszu, stan na koniec 2014 r.;
14. Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Przasnyszu na lata 2010-2014;
15. Dane Urzędu Gminy Czernice Borowe, stan na czerwiec 2015 r.;
16. Dane Posterunku Policji w Krasnem na lata 2010-2014;
17. Centralna Baza Danych Geologicznych; <http://bazagis.pgi.gov.pl/>;
18. Dane Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego, <http://igs.pgi.gov.pl/>;
19. Strona Internetowa Urzędu Gminy w Czernicach Borowych, <http://www.czerniceborowe.pl/>;
20. Biuletyn Informacji Publicznej Gminy Czernice Borowe, <http://ugczerniceborowe.bipgminy.pl/public/>;
21. Bank Danych Lokalnych GUS, <http://stat.gov.pl/>;
22. Zarządzenie Nr 27/2015 Wójta Gminy Czernice Borowe z dnia 26 marca 2015 r. w sprawie przedstawienia informacji o stanie mienia gminy Czernice Borowe na dzień 31 grudnia 2014 r.;
23. Strona Internetowa Parafii w Rostkowie, <http://www.parafia.rostkowo.pl/rys.html>;
24. Przewodnik Turystyczny po Gminie Czernice Borowe, Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Czernickiej, GCI Czernice Borowe, 2006 r.;
25. Prezentacja Referatu Zarządzania Kryzysowego Spraw Obronnych i Społecznych Starostwa Powiatowego w Przasnyszu, Obrona Cywilna, <http://www.powiat-przasnysz.pl/pl/bezpieczenstwo/>;
26. Strona Internetowa Stowarzyszenia MONAR, <http://www.monar.pl/>;
27. Statut Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czernicach Borowych;
28. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czernice Borowe na lata 2006-2013, której zmianę zatwierdzono Uchwałą Nr 121/X/08 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 28 marca 2008 r.;
29. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2015, zatwierdzony Uchwałą Nr 62/V/11 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 25 lutego 2011 r.;
30. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2015 r. zatwierdzony Uchwałą Nr 50/III/14 Rady Gminy Czernice Borowe dnia 29 grudnia 2014 r.;
31. Strona Internetowa Mazowieckiego Zarządu Dróg Wojewódzkich w Warszawie, <http://drogi.mzdw.pl/>;

32. Strona Internetowa Powiatowego Zarządu Dróg w Przasnyszu, http://www.pzd-przasnysz.pl/drogi_powiatowe.php?podmenu=drogi;
33. Uchwała Nr 106/5/14 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 16 grudnia 2014 r. zmieniająca uchwałę w sprawie nadania numerów dla dróg gminnych na obszarze Województwa Mazowieckiego, <http://www.mazovia.pl/samorzadz/zarzadz/uchwaly-zarzadu/uchwala,30845,106514.html>;
34. Gminny Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych poprzez Budowę Przydomowych Oczyszczalni Ścieków na Terenie Gminy Czernice Borowe przyjęty Uchwałą Nr 319/XXXII/10 Rady Gminy w Czernicach Borowych z dnia 10 listopada 2010 r.;
35. Baza danych obiektów topograficznych - BDOT10k;
36. Mapa Systemu Dystrybucyjnego Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Warszawie, <http://mapa.msgaz.pl/>;
37. Strona Internetowa T-Mobile Polska S.A., <http://www.t-mobile.pl/pl/dlaciebie/obsługa-klienta/informacje-i-pomoc/zasieg>;
38. Strona Internetowa Orange Polska S.A., <http://zasieg.orange.pl/>;
39. Strona Internetowa Plus (Polkomtel Sp. z o.o.), <http://www.plus.pl/mapa-zasiegu>;
40. Strona Internetowa Play (P4 Sp. z o.o.), <http://www.play.pl/pomoc/mapa-zasiegu/>;
41. Studium wykonalności projektu Internet dla Mazowsza – aktualizacja, <http://www.idm.org.pl/>;
42. Regulamin Utrzymania Czystości i Porządku na Terenie Gminy Czernice Borowe przyjęty Uchwałą nr 248/XXIII/13 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 22 maja 2013 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Czernice Borowe, zmieniony Uchwałą nr 347/XXXIII/14 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 24 października 2014 r.;
43. Prezentacja multimedialna dotycząca Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023, Departament Środowiska, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie;
44. Plan Gospodarki Odpadami Gminy Czernice Borowe na lata 2006-2009 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2010-2013;
45. Program Usuwania Azbestu dla Gminy Czernice Borowe na lata 2012-2032;
46. Plan rozwoju biblioteki na lata 2013-2016, Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicach Borowych;
47. Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego, tom I, tom II, tom III, Przedsiębiorstwo Geologiczne POLGEOL S.A. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego, Warszawa, luty 2008 r.;
48. „Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich” T. 1 – T. 15, Warszawa: nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1880-1914;
49. Powiatowy Urząd Pracy w Przasnyszu,

- <http://www.pupprzasnysz.pl/urząd/aktualnosci.html>;
50. http://www.psh.gov.pl/artykuly_i_publicacje/publicacje/jednolite-czesci-wod-podziemnych-charakterystyka-geologiczna-i-hydrogeologiczna.html;
51. <http://geoportal.gov.pl/>;
52. <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>;
53. <http://www.powiat-przasnysz.pl/pl/>;
54. <https://www.mazowieckie.pl/>;
55. <http://bip.mazowieckie.pl/>;
56. <http://www.mazovia.pl/>;
57. <http://www.bip.mazovia.pl/>;
58. <http://czerniceborowe.e-mapa.net/>;
59. <http://www.gismazowska.pl/>;
60. <http://www.wsse.waw.pl/>;
61. <http://warszawa.rdos.gov.pl/>;
62. <http://www.wios.warszawa.pl/>;
63. <http://www.archiwum.mlawa.pl/>;
64. <http://www.mazowszeturystyka.net.pl/>;
65. <http://www.atrakcjeturystyczne.czerniceborowe.pl/ziemiaczter.html>;
66. <https://pl.wikipedia.org>.

7 SPIS TABEL

Tabela 1. Zestawienie sołectw Gminy Czernice Borowe wraz z miejscowościami wchodzącymi w ich skład.	5
Tabela 2. Liczba mieszkańców Gminy Czernice Borowe wg poszczególnych miejscowości w lutym 2015 r.	6
Tabela 3. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Czernice Borowe.	29
Tabela 4. Wykaz pomników przyrody z terenu Gminy Czernice Borowe.	42
Tabela 5. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Czernice Borowe wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w gminnej ewidencji zabytków (GEZ)	47
Tabela 6. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Czernice Borowe ujętych w gminnej ewidencji zabytków (GEZ)	48
Tabela 7. Wykaz Nieruchomych Zabytków Archeologicznych (AZP) z terenu Gminy Czernice Borowe	50
Tabela 8. Liczba mieszkańców Gminy Czernice Borowe w odniesieniu do liczby mieszkańców powiatu przasnyskiego i województwa mazowieckiego w latach 2009-2013.	55

Tabela 9. Liczba urodzeń żywych, liczba zgonów oraz wielkość przyrostu naturalnego i wskaźnik przyrostu naturalnego w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013.....	56
Tabela 10. Liczba zameldowań i wymeldowań oraz wielkość salda migracji i wskaźnika salda migracji w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013.....	57
Tabela 11. Liczba ludności wg płci i ekonomicznych grup wieku na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013	60
Tabela 12. Liczba ludności wg ekonomicznych grup wieku z uwzględnieniem mobilności ludności w wieku produkcyjnym na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013.....	61
Tabela 13. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sektorów własnościowych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013	68
Tabela 14. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg działów PKD 2007 na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013.....	69
Tabela 15. Powierzchnia zasiewów oraz liczba pogłowia zwierząt gospodarskich w gospodarstwach rolnych na terenie Gminy Czernice Borowe wg danych Spisu Rolnego w 2010 r.	71
Tabela 16. Zasoby mieszkaniowe Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013	72
Tabela 17. Liczba izb, mieszkań, budynków mieszkalnych oraz powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013	74
Tabela 18. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w budynkach mieszkalnych i niemieskalnych wg sposobu ich uzyskania na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013	74
Tabela 19. Struktura komunalnych zasobów mieszkaniowych Gminy Czernice Borowe wraz z ich stanem technicznym w roku 2015	74
Tabela 20. Dane na temat Gminnej Biblioteki Publicznej na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013.....	77
Tabela 21. Inwestycje z zakresu rozwoju kultury zrealizowane na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2014.	78
Tabela 22. Podstawowe informacje dotyczące placówek szkolnych zlokalizowanych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013 r.	80
Tabela 23. Liczba uczniów objętych obowiązkowym nauczaniem języków obcych w szkołach podstawowych i gimnazjum w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013.....	82
Tabela 24. Inwestycje z zakresu rozwoju edukacji i oświaty zrealizowane na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2014.....	83
Tabela 25. Analiza zdarzeń drogowych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.	92
Tabela 26. Dane dotyczące zdarzeń przestępczych zaistniałych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.	93
Tabela 27. Wykaz Jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej funkcjonujących na terenie Gminy Czernice Borowe w 2014 r.	93

Tabela 28. Statystyki interwencji Jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	94
Tabela 29. Ogólne informacje dotyczące stanu pomocy społecznej w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013	96
Tabela 30. Inwestycje z zakresu opieki i pomocy społecznej zrealizowane na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2008-2014.....	97
Tabela 31. Dochody i wydatki budżetu Gminy Czernice Borowe wg działów klasyfikacji budżetowej w latach 2011-2013 r.	99
Tabela 33. Własność gruntów wchodzących w skład Gminy Czernice Borowe wg grup rejestrowych właścicieli nieruchomości i władających w 2015 r.	101
Tabela 34. Grunty rolne występujące na terenie Gminy Czernice Borowe w poszczególnych obrębach geodezyjnych podlegające ochronie prawnej wg stanu na koniec 2014 r. (część I)	103
Tabela 35. Grunty rolne występujące na terenie Gminy Czernice Borowe w poszczególnych obrębach geodezyjnych podlegające ochronie prawnej wg stanu na koniec 2014 r. (część II)	105
Tabela 36. Grunty leśne występujące na terenie Gminy Czernice Borowe w poszczególnych obrębach geodezyjnych podlegające ochronie prawnej wg stanu na koniec 2014 r. (część I)	106
Tabela 37. Grunty leśne występujące na terenie Gminy Czernice Borowe w poszczególnych obrębach geodezyjnych podlegające ochronie prawnej wg stanu na koniec 2014 r. (część II)	107
Tabela 38. Wykaz udokumentowanych złóż kopalin na terenie Gminy Czernice Borowe	108
Tabela 39. Ogólne informacje na temat aktualnych obszarów i terenów górniczych w Gminie Czernice Borowe	114
Tabela 40. Wykaz dróg powiatowych Powiatu Przasnyskiego przebiegających przez teren Gminy Czernice Borowe	116
Tabela 41. Wykaz dróg powiatowych przebiegających przez teren Gminy Czernice Borowe wg klasy technicznej drogi oraz rodzaju nawierzchni.	117
Tabela 42. Wykaz gminnych dróg publicznych na terenie Gminy Czernice Borowe.....	118
Tabela 43. Inwestycje z zakresu poprawy infrastruktury drogowej zrealizowane na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2005-2013.	119
Tabela 44. Ładunki zanieczyszczeń w ściekach trafiających do oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Czernice Borowe w 2014 r.	125
Tabela 45. Inwestycje z zakresu poprawy infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej zrealizowane na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2007-2014.....	126
Tabela 46. Liczba złożonych deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi na terenie Gminy Czernice Borowe	133

8 SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Struktura wieku i płci społeczeństwa w Gminie Czernice Borowe w 2013 r.	53
Wykres 2. Zmiany w liczbie mieszkańców Gminy Czernice Borowe wg faktycznego miejsca zamieszkania oraz poziom wskaźnika feminizacji w latach 2009-2013.	54
Wykres 3. Wartość gęstości zaludnienia Gminy Czernice Borowe w odniesieniu do wartości gęstości zaludnienia powiatu przasnyskiego i województwa Mazowieckiego w latach 2009-2013.....	55
Wykres 4. Liczba urodzeń żywych, liczba zgonów oraz wielkość przyrostu naturalnego w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013.	56
Wykres 5. Liczba zameldowań i wymeldowań oraz wielkość salda migracji w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013.....	57
Wykres 6. Relacje między przyrostem naturalnym, saldem migracji oraz przyrostem rzeczywistym występującym na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013.....	58
Wykres 7. Liczba ludności wg ekonomicznych grup wieku na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013	59
Wykres 8. Udział ekonomicznych grup wieku ludności w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013	60
Wykres 9. Kształtowanie się współczynników obciążenia demograficznego na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013.....	62
Wykres 10. Bezrobotni zarejestrowani wg płci z terenu Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2014.	63
Wykres 11. Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014	64
Wykres 12. Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	65
Wykres 13. Liczba osób bezrobotnych wg grup wiekowych w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	65
Wykres 14. Liczba osób bezrobotnych wg posiadanego stażu pracy w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	66
Wykres 15. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci (stopa bezrobocia rejestrowanego) w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	67
Wykres 16. Udział % powierzchni poszczególnych użytków rolnych i nieużytków w ogólnej powierzchni gruntów rolnych na terenie Gminy Czernice Borowe w roku 2014.	70
Wykres 17. Ogólna liczba gospodarstw rolnych na terenie Gminy Czernice Borowe wg wielkości gospodarstwa rolnego w roku 2010.....	71
Wykres 18. Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013.....	73

Wykres 19. Udział mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne w ogólnej liczbie mieszkań zlokalizowanych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013.....	73
Wykres 20. Kształtowanie się wskaźników skolaryzacji brutto i netto na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013.....	81
Wykres 21. Liczba udzielonych porad podstawowej opieki zdrowotnej w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2013.	91
Wykres 22. Liczba miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej wraz z liczbą osób bezdomnych korzystających z tych miejsc na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013 .	97
Wykres 23. Dochody i wydatki budżetu Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013 r.....	100
Wykres 24. Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej na tle długości czynnej sieci rozdzielczej w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2014	121
Wykres 25. Ilość wody dostarczanej gospodarstwom domowym oraz poziom zużycia wody w gospodarstwach domowych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013	122
Wykres 26. Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej na tle długości czynnej sieci kanalizacyjnej w Gminie Czernice Borowe w latach 2009-2014.....	123
Wykres 27. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia oraz oczyszczone odprowadzone do wód lub do ziemi w ciągu roku z terenu Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2013.....	124
Wykres 28. Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków wraz z trendem oraz liczba zbiorników bezodpływowych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2014.....	124
Wykres 29. Liczba zmieszanych odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku na terenie Gminy Czernice borowe w latach 2009-2013	135

9 SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Położenie Gminy Czernice Borowe na tle Polski.....	3
Rysunek 2. Położenie Gminy Czernice Borowe w powiecie przasnyskim.	3
Rysunek 3. Gmina Czernice Borowe na tle mezoregionów podziału fizyczno-geograficznego Polski (wg Kondrackiego).....	4
Rysunek 4. Podział na sołectwa w Gminie Czernice Borowe.....	5
Rysunek 5. Atlas geograficzny ilustrowany Królestwa Polskiego, ilustracja powiatu przasnyskiego (J. M. Bazewicz, wyd. 1907 r.)	9
Rysunek 6. Fragment mapy kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego ze wskazaniem Gminy Czernice Borowe.	15
Rysunek 7. Fragment mapy Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego ze wskazaniem Gminy Czernice Borowe.	24

Rysunek 8. Obszar przestrzeni publicznej w miejscowości Czernice Borowe.	30
Rysunek 9. Obszar przestrzeni publicznej w miejscowości Rostkowo.	31
Rysunek 10. Położenie Gminy Czernice Borowe na tle Obszaru Chronionego Krajobrazu (kolor brązowy) oraz w części północnej korytarza ekologicznego (kolor szary).....	41
Rysunek 11. Przebiegi szlaków turystycznych (niebieskiego, zielonego i czerwonego) na terenie Gminy Czernice Borowe.	90
Rysunek 12. Lokalizacja udokumentowanych złóż kopalin na terenie gminy Czernice Borowe w okolicach miejscowości Pierzchały i Smoleń Poluby (bez złóż skreślonych z bilansu zasobów)	110
Rysunek 13. Lokalizacja udokumentowanych złóż kopalin na terenie gminy Czernice Borowe w okolicach miejscowości Chojnowo (bez złóż skreślonych z bilansu zasobów).....	110
Rysunek 14. Lokalizacja udokumentowanych złóż kopalin na terenie gminy Czernice Borowe w okolicach miejscowości Kolonia Olszewiec (bez złóż skreślonych z bilansu zasobów)	111
Rysunek 15. Lokalizacja jednolitych części wód podziemnych JCWPd 48, JCWPd 49, JCWPd 50 na tle Gminy Czernice Borowe.	113
Rysunek 16. Lokalizacja aktualnych obszarów i terenów górniczych w Gminie Czernice Borowe ..	115
Rysunek 17. Przebieg dróg wojewódzkich na terenie Gminy Czernice Borowe.	116
Rysunek 18. Przebiegi napowietrznych linii elektroenergetycznych wysokiego i średniego napięcia na terenie Gminy Czernice Borowe.	127
Rysunek 19. Fragment Mapy Systemu Dystrybucyjnego Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Warszawie, obrazujący poziom gazyfikacji Gminy Czernice Borowe.....	128
Rysunek 20. Zasięg dostępności technologii LTE 4G - sieć T-Mobile (kolor różowy).....	129
Rysunek 21. Zasięg dostępności technologii LTE 4G - sieć Orange (kolor czerwony).....	130
Rysunek 22. Zasięg dostępności technologii LTE 4G - sieć Plus (na zewnątrz budynków - kolor fioletowy, wewnątrz budynków - kolor morski)	130
Rysunek 23. Zasięg dostępności technologii LTE 4G - sieć Play (na zewnątrz budynków - kolor fioletowy jasny, wewnątrz budynków - kolor fioletowy ciemny).....	131
Rysunek 24. Przebieg sieci IDM w granicach Gminy Czernice Borowe.....	131
Rysunek 25. Rozmieszczenie instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych w części ciechanowskiego regionu gospodarki odpadami komunalnymi.....	134
Rysunek 26. Obszary o najwyższym w regionie potencjale energii odnawialnej.	136

10 SPIS FOTOGRAFII

Fotografia 1. Wezbrania wód na rzece Węgiec w Gminie Czernice Borowe w marcu 2005 r.	141
---	-----

**11 STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY CZERNICE BOROWE PRZYJĘTE UCHWAŁĄ NR 191/XXII/02 RADY GMINY
CZERNICE BOROWE Z DNIA 26.04.2002 R. ORAZ ZMIENIONE UCHWAŁĄ NR
194/XXIV/05 RADY GMINY CZERNICE BOROWE Z DNIA 24 PAŹDZIERNIKA 2005 R. -
CZĘŚĆ I UWARUNKOWANIA I DIAGNOZA STANU ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY**

STUDIUM

UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

**GMINY CZERNICE BOROWE powiat przasnyski woj.
mazowieckie**

CZEŚĆ I

UWARUNKOWANIA I DIAGNOZA

STANU ZAGOSPODAROWANIA

PRZESTRZENNEGO GMIN

Rok 2000-2001

ZESPÓŁ AUTORSKI OPRACOWANIA

GLÓWNY PROJEKTANT

projektant arch. Wiesława Wiklińska
uprawnienia nr 271/8 8

Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa
w zakresie planowania przestrzennego

WSPÓŁPRACA

mgr Ewa Lipska-Zajac

inż. arch. Jerzy Waściński

uprawnienia nr 268/88

Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa
w zakresie planowania przestrzennego

mgr Ryszard Małowiecki

techn. Stanisław Kowalski

tech. bud. Łucja Wiklińska

tech. Zofia Czech

Spis treści:

I. WSTĘP.....	5
1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA.....	5
2. ZAGADNIENIA ZAWARTE W STUDIUM.....	5
II. CHARAKTERYSTYKA GMINY NA TLE POWIATU PRZASNYSKIEGO I WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO.....	6
1. GMINA W UKŁADZIE ADMINISTRACYJNYM.....	6
2. PODSTAWOWE DANE CHARAKTERYZUJĄCE GMINĘ.....	7
3. FUNKCJA GMINY.....	8
4. POZYCJA GOSPODARCZA GMINY.....	8
5. WSKAŹNIKOWA OCENA PORÓWNAWCZA GM. CZERNICE BOROWE W STOSUNKU DO GMIN POWIATU PRZASNYSKIEGO I WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO (1998 R.).....	11
III. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU GMINY.....	12
1. POWIĄZANIA PRZYRODNICZE.....	12
2. POWIĄZANIA FUNKCJONALNE.....	12
3. POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE.....	12
IV. OCENA LOKALNYCH ZASOBÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I WYSTĘPUJĄCE ZAGROŻENIA.....	13
1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE.....	13
2. UKSZTAŁTOWANIE I FORMY POWIERZCHNI ZIEMI.....	13
3. BUDOWA GEOLOGICZNA.....	13
4. SUROWCE NATURALNE.....	14
5. ZASOBY WODNE.....	15
5.1. Wody powierzchniowe, stan i zakres wykorzystania.....	15
5.2. Wody gruntowe.....	21
5.3. Wody podziemne.....	22
5.4. Wody geotermalne.....	24
6. GLEBY I ICH WYKORZYSTANIE.....	25
7. SZATA ROŚLINNA I GOSPODARKA LEŚNA.....	28
8. SIEDLISKA, OSTOJE ZWIERZĄT I GOSPODARKA ŁOWIECKA.....	31
9. KLIMAT I WARUNKI AEROSANITARNE.....	31
10. HAŁAS.....	32
V. OCHRONA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I KULTUROWEGO.....	33
1. EKOLOGICZNY SYSTEM OBSZARÓW CHRONIONYCH.....	33
2. ŚRODOWISKO KULTUROWE I JEGO OCHRONA.....	36
VI. STAN ISTNIEJĄCY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	49
1. SFERA SPOŁECZNA.....	49
1.1. Sieć osadnicza.....	
1.2. Ludność.....	49
1.3. Obsługa ludności.....	54
1.3.1. Oświata i wychowanie.....	54
1.3.2. Obsługa zdrowia i opieka społeczna.....	55
1.3.3. Handel, gastronomia i rzemiosło.....	57
1.3.5. Mieszkalnictwo.....	58
2. SFERA GOSPODARCZA.....	60
2.1. Zatrudnienie.....	60
2.2. Przemysł i usługi.....	62
2.3. Rolnictwo i obsługa rolnictwa.....	63

2.4. Turystyka i wypoczynek.....	70
3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	70
3.1. Zaopatrzenie w wodę.....	70
3.2. Odprowadzenie ścieków sanitarnych i deszczowych.....	74
3.3. Gospodarka odpadami.....	76
3.4. Zaopatrzenie w gaz	77
3.5. Zaopatrzenie w ciepło	77
3.6. Zaopatrzenie w energię elektryczną.....	77
3.7. Telekomunikacja	77
3.8. Melioracja.....	78
4. KOMUNIKACJA.....	80
4.1. Komunikacja drogowa.....	80
4.2. Komunikacja kolejowa.....	81
VII. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE.....	82

~~I WSTĘP~~

~~1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA~~

~~Podstawę prawną podjęcia prac nad opracowaniem „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego” gminy stanowią dwa akty prawne:~~

- ~~• art. 6 Ustawy z 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym (jednolity tekst Dz. U. nr 15 z 1999 r. póź. 139 z późniejszymi zmianami) mówiący o potrzebie opracowania Studium dla określenia polityki przestrzennej gminy;~~
- ~~• Uchwała nr 63/YI/99 Rady Gminy w Czernicach Borowych o przystąpieniu do opracowania Studium.~~

~~2. ZAGADNIENIA ZAWARTE W STUDIUM~~

~~Studium jest dokumentem planistycznym sporządzanym dla obszaru całej gminy, w którym określa się kierunki polityki przestrzennej prowadzonej przez Samorząd. Zawiera ono diagnozę stanu istniejącego zagospodarowania gminy i uwarunkowania jej rozwoju: przyrodnicze, kulturowe, społeczne, ekonomiczne, funkcjonalne i strukturalne. Ponadto sytuuje gminę w kontekście powiązań zewnętrznych i koordynuje podejmowane przez nią działania.~~

~~Zasób informacji o gminie zawarty w Studium będzie częścią procesu zarządzania gminą w warunkach gospodarki rynkowej, promowania gminy, lokalizacji zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych, koordynowania opracowywanych planów miejscowych, jak również koordynowania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydawanych na obszarach nie objętych planami miejscowymi.~~

~~II CHARAKTERYSTYKA GMINY NA TLE POWIATU PRZASNYSKIEGO I WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO~~

~~1. GMINA W UKŁADZIE ADMINISTRACYJNYM~~

~~Gmina Czernice Borowe leży w północnej części województwa mazowieckiego i skrajnej zachodniej części powiatu przasnyskiego. Sąsiaduje ona bezpośrednio:~~

- ~~• od zachodu z gminami powiatu ciechanowskiego – Grudusk, Regimin, Opinogóra,~~
- ~~• od wschodu z gminą Krasne i Przasnysz,~~
- ~~• od północy z gminą Krzynowłoga Mała,~~
- ~~• od północnego zachodu na niewielkim odcinku z gminą Dzierzgowo w pow. mławskim.~~

~~Administracyjnie i funkcjonalnie gmina Czernice Borowe związana była do roku 1975 z Przasnyszem. Podległość administracyjna w 1975 r. została zniesiona – gmina na skutek reformy administracji, likwidacji powiatów i utworzenia nowych, obszarowo mniejszych województw, znalazła się w granicach woj. ciechanowskiego. Kolejna reforma administracji spowodowała, że od 1999 r. Czernice Borowe wróciły do odtworzonego powiatu przasnyskiego.~~

~~Siedzibą władz samorządowych jest wieś Czernice Borowe położona w zachodniej części obszaru gminy, niecentrycznie do obszaru obsługi. Wschodnia część gminy z racji bezpośredniego sąsiedztwa znajduje się w zasięgu oddziaływania m. Przasnysza.~~

~~W granicach administracyjnych gminy funkcjonuje 25 sołectw:~~

Lp.	Nazwy sołectw	Lp.	Nazwy sołectw
1.	Borkowo	14.	Olszewiec
2.	Chojnowo	15.	Pawłowo-Kościelne
3.	Chrostowo Wielkie	16.	Pawłówko
4.	Czernice Borowe	17.	Pierzchały
5.	Dzielin	18.	Restkowo
6.	Grójec	19.	Szczepanki
7.	Górki	20.	Turowo
8.	Jastrzębiec	21.	Węgra
9.	Kadzielnia	22.	Załogi
10.	Kosmowo	23.	Zberoz
11.	Miłoszewiec	24.	Zembrzus Wielki
12.	Nowe Czernice	25.	Zebry
13.	Obrębiec		

gmina CZERNICE BOROWE

GMINA W STRUKTURZE ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ

OZNACZENIA

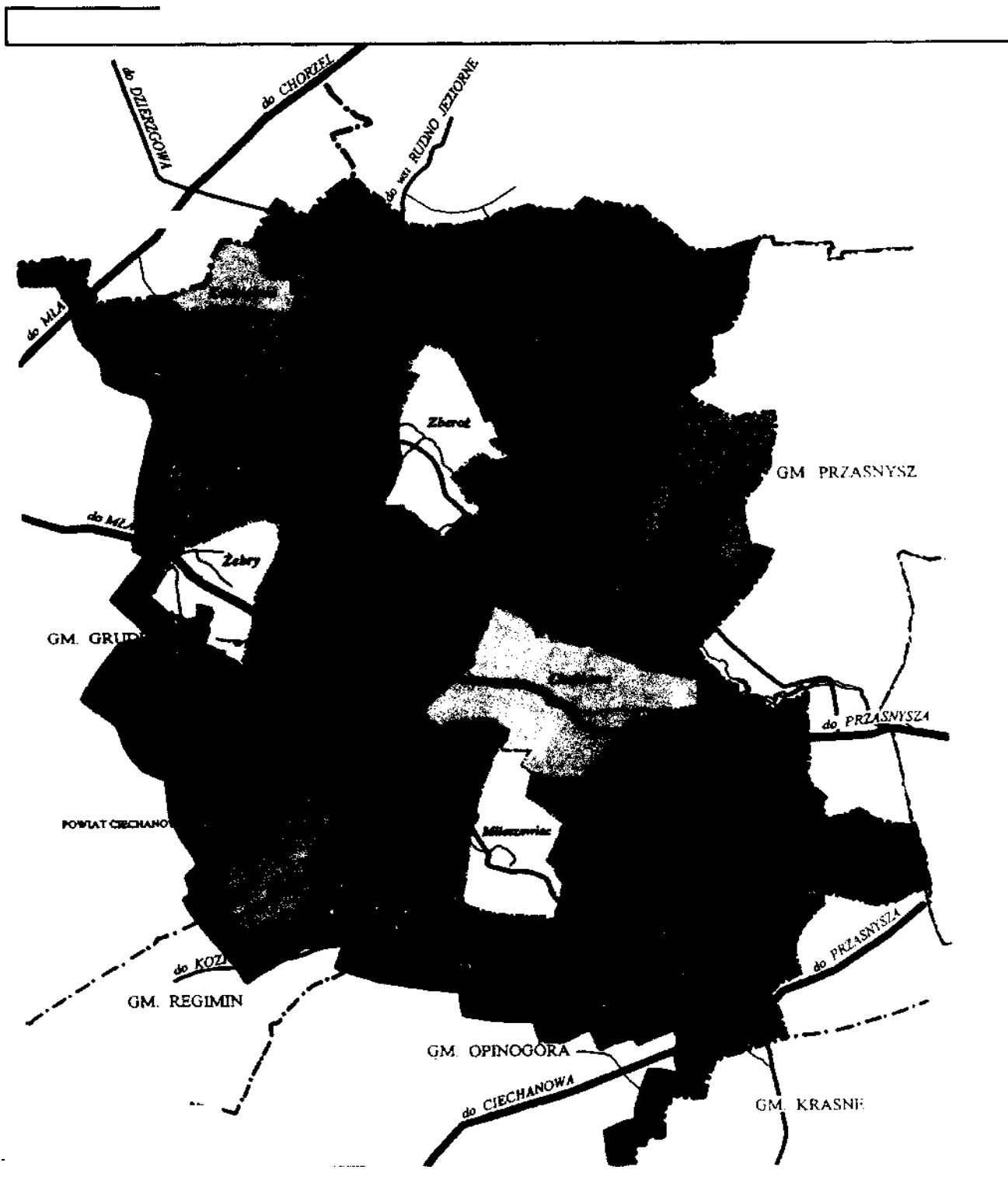
GRANICE WOJEWÓDZTW
GRANICE POWIATÓW
GRANICE GMIN

SIEDZIBA WŁADZ POWIATOWYCH
SIEDZIBA WŁADZ WOJEWÓDZKICH

OBSZAR G M I N Y CZERNICE B.

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY CZERNICE BOROWE

OZNACZENIA

GRANICA POWIATU ——— GRANICA
GMINY ——— GRANICE ——— OBREBÓW
GEODEZYJNYCH
Restkewo ——— SOŁECTWA

2. PODSTAWOWE DANE CHARAKTERYZUJĄCE GMINĘ

• Liczba ludności (stan na 31 .XII. 1998 r. wg US).....	4 264 o.
w tym: mężczyzn	2 152
kobiet	2 091
• Gęstość zaludnienia osób/1 km ²	35,4
• Ogółem powierzchnia gminy (pow. ew. stan na 1 .02.99) ...	12 031 ha
w tym: użytki rolne	10 346 ha
grunty pod lasami i zadrzewieniami	1 026 ha
grunty pod wodami	64 ha
tereny zabudowane	264 ha
tereny komunikacyjne	502 ha
• Lesistość gminy	8,5 %
• Sieć drogowa	
drogi wojewódzkie	12,200 km
drogi powiatowe	52,245 km
drogi gminne	60 km
wtym o nawierzchni ulepszonej	18 km
• Ilość mieszkań	1 219
• Przeciętna pow. użytkowa 1 mieszkania	64,2 m ²
• Pow. użytkowa mieszkania na 1 mieszkańca	18,2 m ²
• Przeciętna ilość izb w mieszkaniu	3,27 m ²
• Sieć kanalizacyjna	
• Sieć wodociągowa rozdzielcza	164 km
• Przyłącza wodociągowe do budynków mieszkalnych	910
• Długość sieci gazowej średniego ciśnienia	
wtym długość przyłączy	
• Ilość mieszkań wyposażonych w instalację gazową	

Rocznik Statystyczny woj. ciechanowskiego 1998 r.
Wypis z rejestru geodezyjnego

3. FUNKCJA GMINY

Wiodącą funkcją gminy Czernice Borowe jest rolnictwo. Dominacja tej funkcji na całym obszarze wynika z uwarunkowań glebowo-rolniczych, z istniejącej tradycji gospodarki rolnej, w której główny potencjał stanowią indywidualne gospodarstwa rolne.

Dla samego ośrodka gminnego towarzyszącą funkcją jest obsługa ludności i rolnictwa w zakresie usług poziomu II.

4. POZYCJA GOSPODARCZA GMINY

Struktura budżetu gminy na przestrzeni ostatnich lat kształtowała się następująco:

	1996	1997	1998
	w tys. zł.		
Dochody ogółem	2 554,9	3 473,2	3 835,34
w tym: dochody własne udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa dotacje celowe z budżetu państwa subwencje ogólne z budżetu państwa (z subwencją na zadania oświatowe)	891,5 311,7 800,8	1 089,1 616,0 1 186,4	1 514,76 382,80 1 404,59
Główne źródła dochodów własnych gminy: podatek rolny podatek od nieruchomości podatek od środków transportu opłaty skarbowe	617,5 88,6 40,4	88,6 145,0 119,6	740,6 168,7 110,0
Wynik finansowy	-38,1	-48,2	*

Czernice Borowe wyróżniają się zdecydowanie wśród gmin wiejskich byłego woj. ciechanowskiego, a obecnie powiatu przasnyskiego, wysokim udziałem dochodów własnych w budżecie gminy.

Dochody własne gminy w roku 1996 wynoszące 34,8% budżetu wzrosły w roku 1998 do 39,5% przy średniej dla gmin byłego woj. ciechanowskiego jedynie 20%. Gmina Czernice Borowe przoduje również w wysokości dochodów własnych na tle gmin powiatu przasnyskiego – najniższe dochody osiągnęła gmina Jednoróżec 13,8%, najwyższe poza Czernicami gmina Przasnysz 27,8%.

Znaczącą pozycję po stronie dochodów stanowią w budżetach gmin składniki pochodzące z mechanizmu redystrybucji dochodów publicznych wykonywanej przez państwo wobec samorządu terytorialnego (subwencje) oraz środki z budżetu centralnego będące formą interwencjonalizmu państwa w gospodarce samorządu gmin (dotacje celowe). Wysokość tych sum w gminie Czernice sięgnęła w 1998 r. 48,5% budżetu. Jest to wskaźnik najniższy wśród gmin wiejskich powiatu przasnyskiego (najwyższy w Jednoróże 75,4%), jednocześnie niższy od średniej dla powiatu przasnyskiego wynoszącej 60,3%, znacznie jednakże wyższy od średniej dla woj. mazowieckiego wynoszącej w analogicznym roku 31,2%. Porównania ze wskaźnikiem dla województwa mazowieckiego można dokonać wyłącznie dla celów informacyjnych, ponieważ na wskaźnik ten w znacznym stopniu rzutuje Warszawa i gminy podwarszawskie, będące obszarem najwyższej aktywności gospodarczej w województwie, gdzie potrzeba wyrównywania dochodów własnych gminy przez państwo jest niewspółmiernie mniejsza.

Dochody gminy Czernice Borowe na tle gmin powiatu przasnyskiego w 1998 r.

Gmina	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem - %	Dochody własne gminy na 1 mieszkańca w zł	Dochody ogólne gminy na 1 mieszkańca w zł
m. Przasnysz	30,8	276,4	894,52
gm. m. w. Chorzele	20,9	188,2	900,19
gm. w. Czernice Borowe	39,5	355,2	903,92
gm. w. Jednoróżec	13,8	147,6	1 072,10
gm. w. Krasne	22,5	228,7	1 011,05
gm. w. Krzynowłoga Mała	22,2	214,9	958,34
gm. w. Przasnysz	27,8	245,0	883,53
średnio w powiecie przasnyskim	25,4	236,3	930,9

Pod względem finansowym gminę można scharakteryzować następująco:

wśród wszystkich gmin powiatu przasnyskiego gmina jest na drugim miejscu po gm. Przasnysz co do wielkości dochodów własnych,

udział dochodów własnych w dochodach gminy ogółem jest w gminie Czernice najwyższy wśród gmin powiatu przasnyskiego i o prawie 15% wyższy od średniej dla powiatu,

- dochód własny na jednego mieszkańca w gminie jest również najwyższy wśród gmin powiatu przasnyskiego i znacznie wyższy od średniej dla powiatu,
- dochody ogółem na 1 mieszkańca są nieco niższe od średniej dla pow. przasnyskiego,
- 70% dochodów własnych gminy stanowi podatek rolny.

Pomimo, że wyniki gospodarki finansowej gminy są jedne z najlepszych wśród gmin w porównywalnym rejonie północno-wschodnim i północnym województwa mazowieckiego, to nie jest ona w stanie pokryć wszystkich swych potrzeb bez pomocy dotacji i subwencji.

W ramach uzyskiwanych dochodów gmina decyduje o rozmiarach i strukturze wydatków budżetowych. Podział dochodów w 1997 r. przedstawiał się następująco:

Podział dochodów	1996	1997
	w%	
• gospodarka komunalna	4,2	1,7
• gospodarka mieszkaniowa	0,9	1,1
• oświata i wychowanie	39,6	39,1
• kultura i sztuka	2,0	2,1
• ochrona zdrowia	0,4	0,7
• opieka społeczna	13,4	12,7
• kultura fizyczna i sport	11,8	3,7
• administracja samorządowa	11,6	11,4

Olbrzymim obciążeniem dla budżetu są wydatki ponoszone na oświatę i wychowanie oraz opiekę społeczną. Jest to w sumie ponad 50% budżetu gminy. Koszty te wzrosły szczególnie w przypadku oświaty wraz z wdrażaniem reformy szkolnictwa. Pozostałe fundusze dzielone są nazbyt skromnie na pozostałe dziedziny życia społecznego – na kulturę, ochronę zdrowia, gospodarkę komunalną. Nowy podział zadań i kompetencji, wiele uprawnień i odpowiedzialności, które przeszły ze szczebla centralnego (rządowego) na samorządy, nie otrzymały należytego wsparcia finansowego, w ślad za tym nie poszły zmiany w systemie rozdziału finansów publicznych.

Analiza budżetu gminy wykazuje, że przy obiektywnie większych dochodach własnych niż inne gminy, nie posiada ona samodzielności finansowej, a jej działalność przy obecnym systemie rozdziału funduszy uzależniona jest od budżetu centralnego.

Struktura wydatków gminy w ostatnich latach kształtowała się następująco:

Lata	Wydatki ogółem	Wynagrodzenia	% ogółem	Materiały i usługi	% ogółem	Wydatki majątkowe	% ogółem	Dotacje na wydatki	% ogółem
1996	2516,8	819,7	32,5	416,7	16,5	385,7	15,3	290,6	11,5
1997	3521,4	1056,9	30,0	390,2	11,1	1144,0	32,4	100,8	2,9
1998	3816,71	1265,05	33,1	453,92	11,8	962,59	25,2	106,80	2,7
średnio w powiecie przasnyskim w 1998 r.	*	*	28,9	*	15,4	*	20,8		6,5

Wydatki majątkowe w gminie w analizowanych latach znacznie przekraczają średnią dla pow. przasnyskiego w roku 1998. Wyższe są również wydatki na wynagrodzenia. Znacznie spadły w tymże okresie dotacje na wydatki bieżące – z 11,5% w 1996 r. do 2,7% w 1998 r. przy średniej dla powiatu przasnyskiego 6,5%.

Dynamika zmian dochodów gminy:

Lata	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Dochody ogółem	484,1	859,2	1 119,4	1 485,4	2 554,9	3 473,2	3 835,2
Dynamika zmian %	100,0	177,5	130,3	132,6	172,0	135,9	110,4

Dynamika zmian dochodów gminy ma stałą tendencję malejącą za wyjątkiem roku 1996, kiedy budżet gminy znacząco zwiększyły subwencje na zadania oświatowe.

5. WSKAŹNIKOWA OCENA PORÓWNAWCZA GM. CZERNICE BOROWE W STOSUNKU DO GMIN POWIATU PRZASNYSKIEGO I WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO (1998 r.)

	Gmina Czernice Borowe	Średnio w powiecie przasnyskim	Średnio w woj. mazowieckim
Powierzchnia ogółem	12 031 ha	*	*
Liczba ludności (1998 r.)	4264	*	*
Gęstość zaludnienia osoby/km ²	35	46	142
Kobiety na 100 mężczyzn	98	99	108
Przyrost naturalny na 1000 ludności	11,7	2,1	-0,8
Nieprodukcyjni na 100 osób w wieku produkcyjnym	88,9	78	68,8
Mieszkania na 1000 ludności		265,7	319,0
Wskaźnik lesistości % (1998)	8,5	29,2	22,0
Udział użytków rolnych w pow. ogólnej %	86,2	64,4	67,2
Udział użytków rolnych w ogólnej pow. gosp. indyw. % (SR 1996)	90,8	97,0	93,9
Przeciętna pow. gospodarstwa indyw. w ha UR (SR 1996)	13,4	12,1	7,2
Wartość towarowej produkcji rolnej na 1 gospodarstwo indyw. w zł (SR 1996)	7 680,-	*	*
Dochody budżetu gminy ogółem na 1 mieszkańca w zł	903,92	930,9	1 273
Udział dochodów własnych w dochodach gminy ogółem % (1998)	39,5	25,4	45,7
Udział dotacji i subwencji z budżetu państwa w budżecie gminy (1998) %	48,5	60,3	31,2

Z zestawienia powyższego wynika, że Czernice Borowe są gminą typowo rolniczą o bardzo niskim wskaźniku zaludnienia i bardzo niskiej lesistości oraz wysokim udziale użytków rolnych w powierzchni ogólnej gminy (o blisko 20% większym od średniej dla powiatu i województwa).

Gmina wyróżnia się wysokim udziałem dochodów własnych w dochodach ogółem – są one jedynie o 6,2% mniejsze niż średnia w woj. mazowieckim.

III. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU GMINY

1. POWIĄZANIA PRZYRODNICZE

Gmina Czernice Borowe włączona jest w system powiązań przyrodniczych o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym. Zachodnia część gminy to fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu pn. Obszar Krośnicko-Kosmowski wyznaczonego w granicach dawnego woj. ciechanowskiego. Na wschód od gminy Czernice Borowe brak kontynuacji korytarzy ekologicznych, ponieważ nie zostały one wyodrębnione na terenie byłego woj. ostrołęckiego.

Cała gmina znajduje się w granicach obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski obejmującego swym zasięgiem północno-wschodnią część kraju.

W układzie zlewniowym prawie cały obszar gminy należy do zlewni rz. Węgiejki będącej prawobocznym dopływem Orzyca. Niewielki fragment obszaru w zachodniej części, (rejon wsi Żebry Kordey) położony jest w zlewni Łydyn, i będącej dopływem Wkry. Mały fragment w części południowej, znajduje się w zlewni Sony dopływu Wkry i Pelty — dopływu Narwi.

2. POWIĄZANIA FUNKCJONALNE

Genezą układu przestrzennego gminy Czernice Borowe, a głównie rejonu przasnyskiego były niewątpliwie szlaki komunikacyjne z Gruduska w dolinę Węgiejki, a później po umocnieniu się znaczenia Mławy i Przasnysza te właśnie dwa kierunki zdecydowały o kształcie powiązań na omawianym obszarze.

Współcześnie o funkcjonowaniu Czernic przesądziła dominacja Przasnysza. Gmina tak jak większość gmin podmiejskich nie miała szans na wykształcenie mocnego ośrodka obsługi. Główne ciężenia, które realizowane są w granicach gminy odkształca bliskość dwóch miast — Przasnysza i Ciechanowa — oferujących znacznie bogatszy zestaw usług. Ostatnie lata z uwagi na żywiołowy rozwój komunikacji indywidualnej, przyczyniły się do jeszcze większego osłabienia znaczenia ośrodka gminnego. Oddziałują one przede wszystkim jako ośrodek *zarządzania* administracyjnego.

3. POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE

Obsługa komunikacyjna w gminie opiera się głównie na systemie drogowym. System ten uzupełnia komunikacja kolejowa w postaci kolei wąskotorowej Mława-Przasnysz o znaczeniu raczej turystycznym.

Z miastami powiatowymi Przasnyszem i Mławą łączy gminę droga wojewódzka nr 544 Przasnysz-Mława-Działdowo-Lidzbark. Od północnego zachodu i południowego wschodu, aczkolwiek na niewielkim odcinku, ma ona kontakt z drogami wojewódzkimi: 616 Ciechanów-Chorzele i 617 Ciechanów-Przasnysz. Jest więc obszar gminy wpisany w czworobok dróg wojewódzkich umożliwiających dogodne warunki na połączenia zewnętrzne bliskiego i dalekiego zasięgu, zarówno pasażerskie, jak i towarowe, we wszystkich kierunkach.

Uzupełnieniem tego systemu jest sieć dróg powiatowych, ukształtowana prawidłowo, realizująca powiązania z siedzibami gmin sąsiadujących oraz wsiami obszaru gminy.

g m i n a C Z E R N I C E B O R O W E

POWIĄZANIA PRZYRODNICZE

GRANICA WOJEWÓDZTWA
GRANICE POWIATÓW
GRANICE G M I N
OBSZAR GM. CZERNICE B.
PARKI KRAJOBRAZOWE
GRANICE KRAJOWEJ SIECI
EKOLOGICZNEJ
*—ECONET-POLSKA

OBSZAR CHRONIONEGO
KRAJOBRAZU

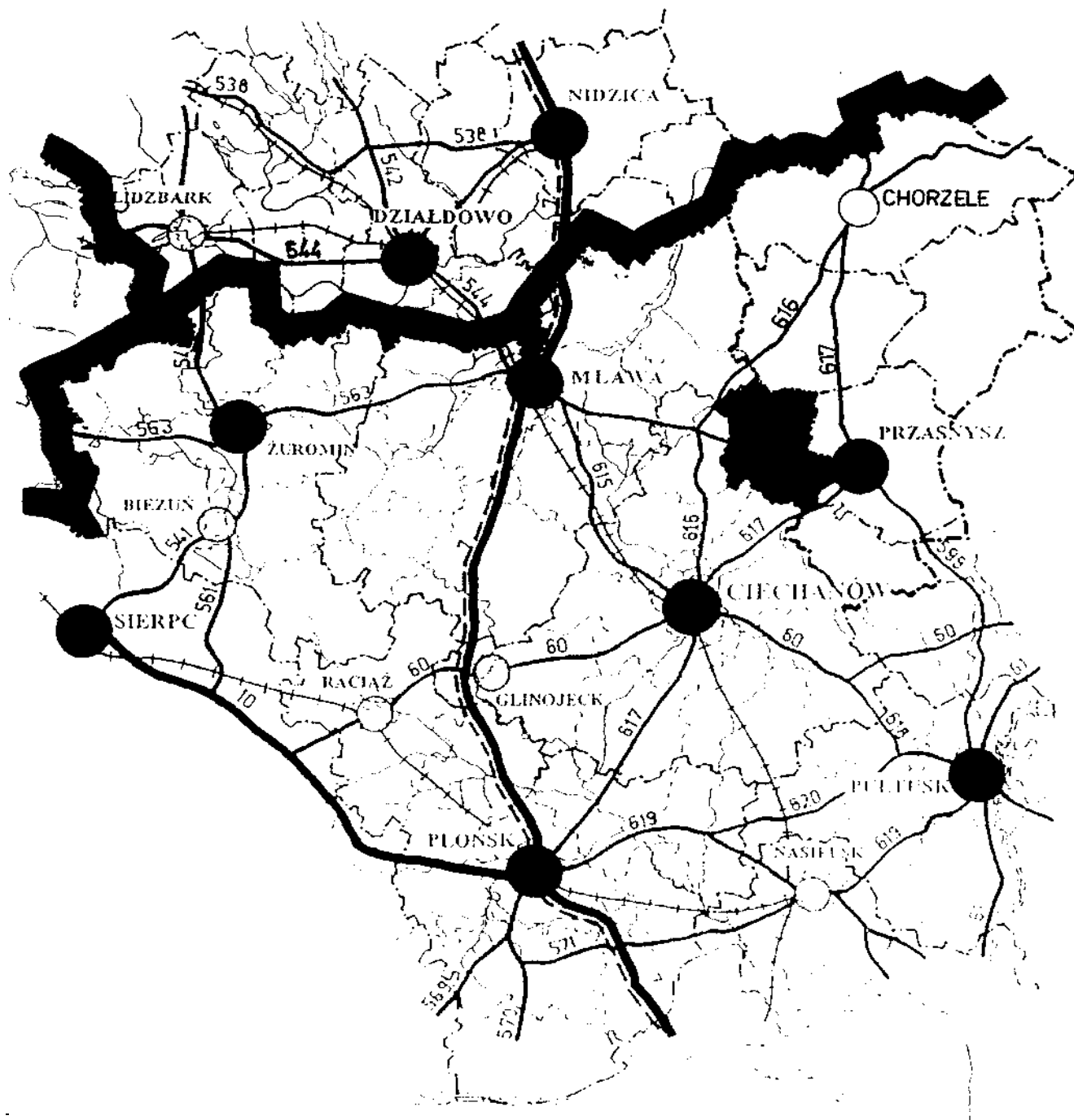
A—OKOLICE RYBNA I LIDZBARKA
B—OBSZAR MIĘDZYRZECZA SKRWY I WKRY
C—OBSZAR ZIELUNSKO-RZĘGNOWSKI
D—OBSZAR KROŚNICKO-KOSMOWSKI
E—OBSZAR NADWKRZAŃSKI
F—OBSZAR KRYŃSKO-JONIECKI
G—OBSZAR NARUSZEWSKI
H—OBSZAR NASIELSKO-KARNIEWSKI
J—DOLINA DOLNEJ NARWI

g m i n a CZERNICE BOROWE

POWIĄZANIA FUNKCJONALNE

OZNACZENIA

	GRANICA WOJEWÓDZTWA		DROGA KRAJOWA
	GRANICE POWIATÓW		MIĘDZYREGIONALNA
	GRANICE G M I N		przewidziana do przebudowy
	OBSZAR GM. CZERNICE B.		na
	MIASTA POWIATOWE		ekspresow
	OŚRODKI LOKALNE - miasta		a
			DROGI KRAJOWE
			DROGI WOJEWÓDZKIE
			MAGISTRALA KOLEJOWA
			Warszawa - Gdańsk

IV. OCENA LOKALNYCH ZASOBÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I WYSTĘPUJĄCE ZAGROŻENIA

1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

Według regionalizacji fizyczno-geograficznej J. Kondrackiego obszar gminy leży na Nizinie Północnomazowieckiej. Środkowa i północna część gminy to mezoregion Wzniesień Mławskich, natomiast niewielki fragment na południu to Wysoczyzna Ciechanowska.

2. UKSZTAŁTOWANIE I FORMY POWIERZCHNI ZIEMI

Ukształtowanie powierzchni terenu na większości obszaru gminy jest mało zróżnicowane. Teren jest równinny, lekko pofalowany, tylko w północno-wschodniej części gminy lekko pagórkowaty. W większości gmina położona jest na wysokości 140,0–160,0 npm. Najwyżej wyniesiona jest zachodnia część gminy (od 170,0 do 185,0 m npm), z najwyższym wzniesieniem znajdującym się na północ do wsi Zembrzus Wielki, najniżej położony zaś rejon wschodni (120,0–125,0 m npm).

W części północno-wschodniej gminy można zaobserwować bardziej dynamiczny charakter rzeźby terenu. Występuje on po wschodniej stronie drogi Dzierzgowo–Przasnysz, na odcinku Jastrzębiec–Borkowo–Olszewiec. Deniwelacje terenu wynoszą 10,0–20,0 m, a spadki na zboczach dochodzą do 25%.

Powierzchnia terenu gminy obniża się w kierunku cieków wodnych, a mianowicie rzeki Węgierki i jej dopływów. Dolina Węgierki stanowi główną oś hydrograficzną obszaru. Dno rzeki usytuowane jest na rzędnych od około 150,0 m npm w okolicach Kosmowa, do około 120,0 m npm przy wschodniej granicy gminy.

3. BUDOWA GEOLOGICZNA

Obszar gminy pokrywają utwory czwartorzędowe związane ze zlodowaceniem środkowopolskim oraz utwory holoceni. Miąższość utworów czwartorzędu wynosi ok. 120–300 m. Największa miąższość występuje w środkowej części gminy (Czernice Borowe, Węgra, Olszewiec), zaś najmniejsza w części północnej (Kosmowo, Pawłowo, Jastrzębiec). Podłoże czwartorzędowe na większości obszaru gminy stanowią utwory mioценu (piaski, mulki, ily) oraz w rejonach północnych i południowych gminy – pliocenu (pstre ily z przewarstwieniami mulków i piasków). Strop ich nachylony jest z północy i południa do środkowego pasa gminy.

W utworach trzeciorzędu występuje erozyjna dolina o przebiegu W–E (Radzanów–Przasnysz). Dolina ta wcięta jest w utwory trzeciorzędu na głębokość 150–200 m. Wyerodowane zostały całkowicie osady pliocenu i na głębokość ok. 70 m osady mioценu. Ta kopalna dolina została wypełniona osadami czwartorzędu. Od powierzchni występują osady zlodowacenia środkowopolskiego stadiu północnomazowieckiego a w obniżeniach i dolinach rzecznych – osady holoceni.

Plejstocen reprezentowany jest przez gliny zwałowe, piaski i żwiry lodowcowe oraz piaski i żwiry kemów. Osady holoceni stanowią mulki i piaski rzeczne oraz występujące lokalnie namuły i torfy.

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I
KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY CZERNICE
BOROWE

g m i n a

Kondrackiego

OZNACZENIA

GRANICE WOJEWÓDZTWA
GRANICE POWIATÓW
GRANICE M I N
OBSZAR GM. CZERNICE-B.

GRANICA OBSZARÓW
1. NIŻ ŚRODKOWOEUROPEJSKI
2. NIŻ WSCHODNIOEUROPEJSKI
GRANICA PODPROWINCJI
GRANICA MEZOREGIONU

Pod względem morfogenetycznym większość obszaru gminy stanowi wysoczyzna morenowa płaska i falista.

Utwory kemowe skupione są w północno-wschodniej części omawianego obszaru. Występują również lokalnie w różnych miejscach w formie pojedynczych pagórków. Kemy te świadczą, że proces deglacjacji odbywał się tu w warunkach arealnych w strefie „martwego lodu”. Zarówno wysoczyzna morenowa jak i kemy są formami akumulacyjnymi. Erozyjne formy na terenie gminy stanowią doliny cieków, z których najbardziej ukształtowana jest dolina rz. Węgierki. Przy wschodniej granicy dna doliny Węgierki osiąga szerokość 100-120 m.

4. SUROWCE NATURALNE

Gmina Czernice Borowe posiada dwa udokumentowane złoża kruszywa naturalnego.

Złoże **Chojnowo** stanowią czwartorzędowe piaski kwarcowe przydatne dla potrzeb lokalnych, dla drogownictwa. Eksploatacja złoża była prowadzona w niewielkim zakresie i dość dawno została zaniechana. Pozostałe po eksploatacji wyrobisko użytkowane jest od początku lat osiemdziesiątych jako wysypisko gminne.

Złoże **Pierzchały** jest złożem piasków przydatnych do budownictwa drogowego. Zatwierdzone zasoby geologiczne wynoszą 449 tys. ton, a przemysłowe 342 tys. ton.

Na eksploatację ze złoża **PIERZCHAŁY** położonego na gruntach wsi Pierzchały udzielone zostały trzy koncesje:

— decyzją Wojewody Ciechanowskiego z 31.08.1994 udzielono Urzędowi Gminy Czernice Borowe koncesji na wydobywanie kruszywa naturalnego ze złoża „PIERZCHAŁY” na okres 10 lat, tj. do 31 grudnia 2004 roku,

— decyzją Wojewody Ciechanowskiego z 22.11.1996 r. udzielono Spółce Cywilnej „ABUD” R. Kucharczyk, J.S. Stafiej – Krzynowłoga Mała, Spółce Cywilnej „WIZAL” M. Zalewska – Legionowo koncesji na wydobywanie kruszywa naturalnego ze złoża „PIERZCHAŁY II” wyznaczając jednocześnie obszar i teren górniczy. Koncesji udzielono do dnia 31 grudnia 2005r

— decyzją Wojewody Ciechanowskiego z 29.12.1997 r. udzielono Przedsiębiorstwu Eksploatacji Kruszyw „BAZALT” Sp. z o.o. – Warszawa koncesji na wydobywanie kruszywa naturalnego ze złoża „PIERZCHAŁY III” z ustaleniem obszaru i terenu górniczego. Ważność koncesji określono do 31 grudnia 2002 roku.

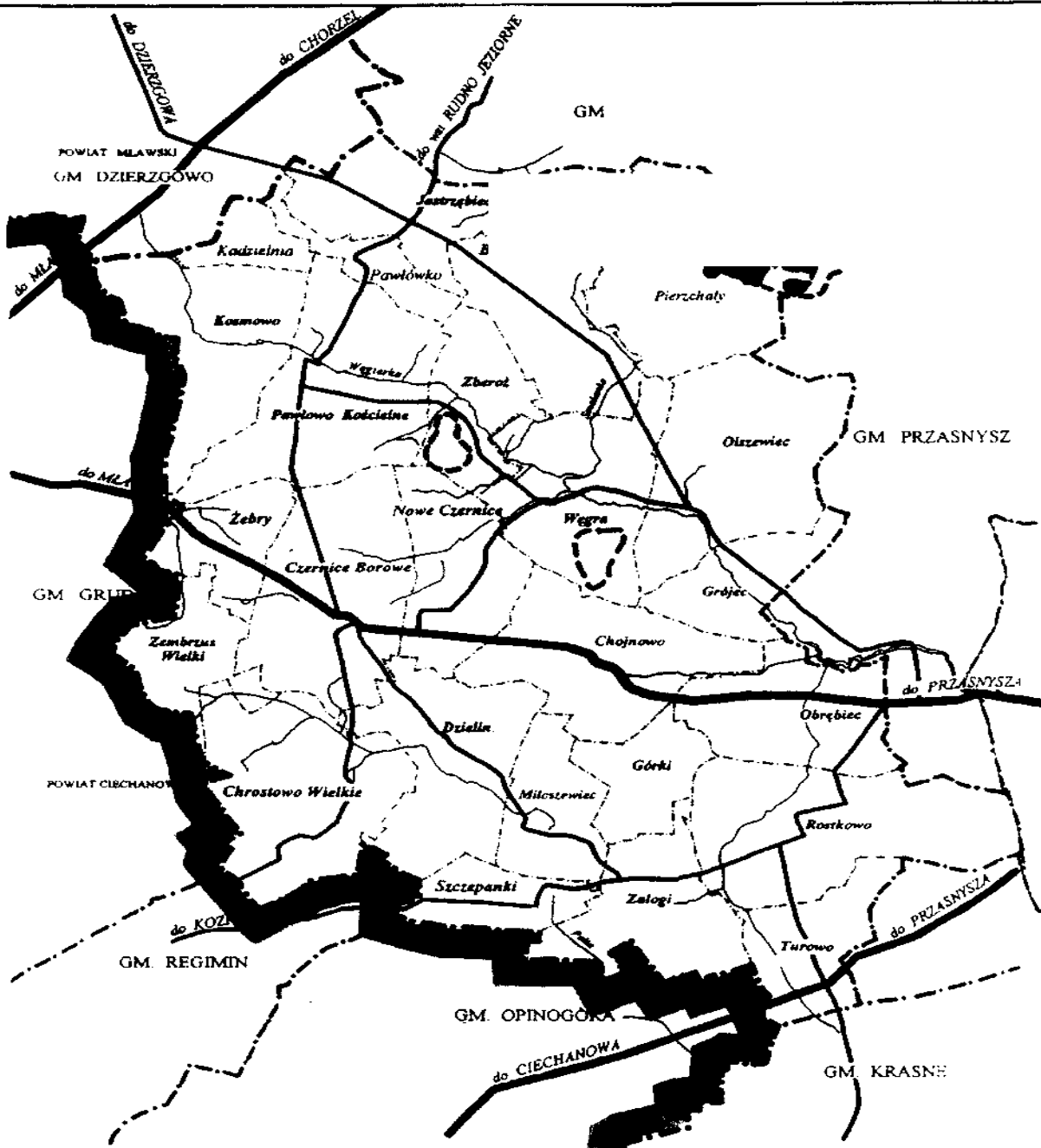
Dla pełnego wykorzystania złoża i poprawy warunków urabiania, powinno się objąć badaniem tereny położone na północny zachód od istniejącego wyrobiska oraz warstwy położone poniżej zwierciadła wody gruntowej.

Wydobywanie kruszyw na terenie gminy obejmuje liczne tu wzgórza kemowe, gdzie po eksploatacji pozostają zawadnione wyrobiska mogące służyć przy odpowiedniej rekultywacji dla celów rekreacyjnych.

Na terenie gminy funkcjonujajeszeze, w większości dla celów gospodarczych, kopalnie wydobywające surowiec bardzo słaby ze złóż na wyczerpaniu, we wsiach:

- Pawłowo Kościelne
- Zberoz
- Węgra, Kolonia Olszewiec, Górki, Obrębiec, Rostkowo, Czernice Borowe.

W oparciu o Mapę Geologiczną Polski wyznaczono na terenie gminy jeden rejon prognostyczny dla piasków i żwirów między Węgra i Chojnowem. W gminie występują też rejon prognostyczne dla torfów. Znajduje się tu część udokumentowanego torfowiska o nazwie Kosmowo, w obrębie którego stwierdzono bilansowe zasoby torfu w kat. Ci.

g m i n a CZERNICE BOROWE

UDOKUMENTOWANE ŻŁOŻA ŻWIRÓW I POSPOŁKI

CYNNNE KOPALNIE ŻWIRÓW I POSPOŁKI

OZNACZENIA

OBSZARY PROGNOSTYCZNE WYSTĘPOWANIA SUROWCÓW
NATURALNYCH

5. ZASOBY WODNE

5.1. Wody powierzchniowe, stan i zakres wykorzystania

Obszar gminy Czernice Borowe leży głównie w dorzeczu III rzędu rzeki Orzyca w zlewni rzeki Węgiejki.

Rzeka Węgiejka stanowi oś hydrograficzną obszaru gminy. Rzeka jest prawobrzeżnym dopływem Orzyca i uchodzi do niego w km 29+100 w rejonie miejscowości Węgrzynowo.

Zachodnia część gminy – rejon wsi Żebry Kordy – położona jest w zlewni rzeki Łydyny, zaś niewielki obszar w południowo zachodniej części gminy należy do zlewni rzeki Sony Wschodniej, a w południowej części do zlewni rzeki Pelty.

Zasięg obszarów hydrograficznych wyznaczają granice zlewni i działu wodnego. Wzdłuż zachodniej granicy gminy biegnie granica pomiędzy zlewniami Węgiejki i Łydyny, jednocześnie rozdzielająca dorzecze Orzyca i Wkry.

Topograficzny dział wodny stanowi wyniesienie zwane „krawędzią opinogorską”, które na tym odcinku ma charakter węzła hydrograficznego. Stąd bowiem wody powierzchniowe odpływają w kierunku wschodnim do Węgiejki, w kierunku zachodnim do Łydyny oraz w kierunku południowym do Sony Wschodniej i Pelty.

Wodność tego obszaru charakteryzują następujące elementy:

- grunty pod wodami o powierzchni 55 ha, w tym:
 - rzeki i kanały o długości 11,88 km i powierzchni lustra wody 1,31 ha;
 - rowy główne stałe lub okresowo prowadzące wodę długości 129,946 km i powierzchni lustra wody 5,6 ha.

Gęstość sieci hydrograficznej określana jako stosunek łącznej długości wszystkich cieków do powierzchni zlewni wynosi:

$$\frac{141,83}{127,8} = i^{\wedge} Dd =$$

Tak niski wskaźnik występuje w zlewniach nieprzepuszczalnych.

Ilość budowli hydrotechnicznych na rzekach i rowach wg stanu na 1.01.1998 roku przedstawia się następująco:

- ogółem – 345 sztuk;
- zastawki, przepusto zastawki – 9 sztuk
- progi, stopnie, bystrotoki – 45 sztuk
- przepusty, mosty, brody – 285 sztuk
- studzienki – 6 sztuk.

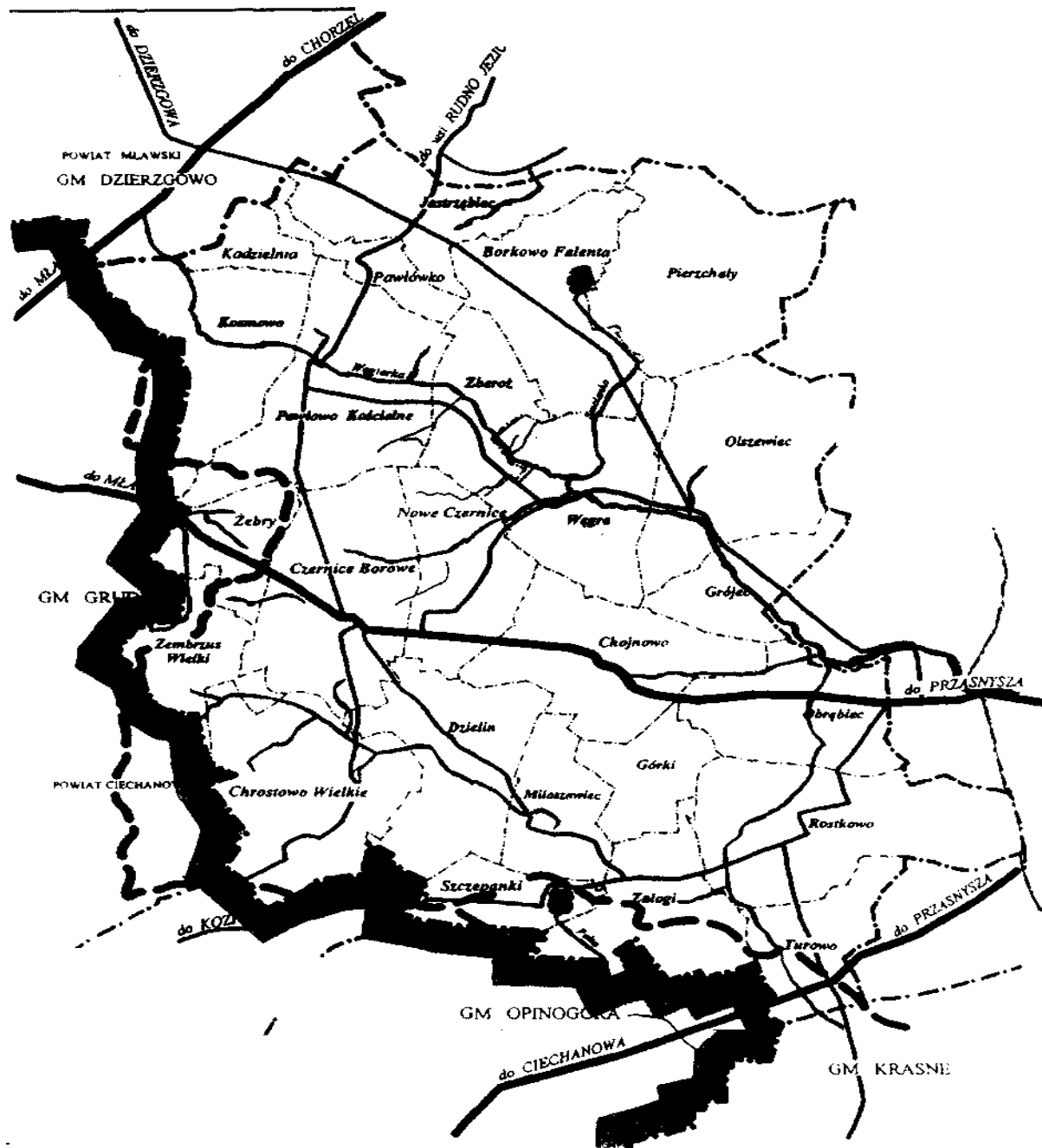
Rzeka Węgiejka całkowita jej długość wg WZMiUW w Ciechanowie wynosi 43,3 km, a wg WIOS w Ciechanowie 43,5 km. Powierzchnia zlewni w km 0+00 wynosi 465,6 km², a zlewni cząstkowej obejmującej obszar od źródeł do przekroju w miejscowości Grójec wynosi 127,8 km².

Źródła rzeki znajdują się na terenie gminy Dzierzgowo na południe od wsi Zawady i są położone na rzędnej 165 m n.p.m.

Na teren gminy Węgiejka wpływa w rejonie miejscowości Kolonia Kosmowo.

g m i n a CZERNICE BOROWE

SIEĆ HYDROGRAFICZNA

OZNACZENIA

GLÓWNE CIEKI
OBSZARY ZMELIOROWANE

DZIAŁY WODNE
OBSZARY ŹRÓDŁOWE

Rzeka na tym odcinku ma bardzo małą głębokość, jest zamulona i zarośnięta. Była przewidziana do regulacji w ramach zadania Jastrzębiec VII. Rzeka płynie w dość wyraźnie zaznaczonej dolinie. Dno doliny Węgierki oraz jej dopływów spod Jastrzębca, Smołanki zbudowane jest z torfów. Pas torfów (dość dobrze rozpoznanych) jest stosunkowo wąski, wynosi około 200–300 m po obu stronach rzeki i swym zasięgiem obejmuje miejscowość Węgrę.

Pozostała część zlewni Węgierki zbudowana jest z glin zwałowych o miąższości około 20 m. Gleby gruntów ornych i użytków zielonych są wytworzone w 80 % z glin całkowitych. Pozostałe około 18 % stanowią gleby wytworzone z piasków naglinowych, pyłów naglinowych. Tylko około 2 % stanowią gleby murszowe i murszowo torfowe. W zlewni na odcinku rzeki do Pawiowa Kościelnego znajdują się oczka wodne położone bądź bezpośrednio na rzece, bądź na trasie rowów melioracyjnych.

Zbiorniki (oczka wodne) należy objąć ochroną i odbudową. Ich obecny stan przedstawia się następująco:

Kosmowo

Występują tu dwa zbiorniki wodne na trasie rzeki. Częściowo porośnięte są trzeiną, wypłycone i zamulone. Powierzchnia oczek wynosi około 0,5 ha. Pod drogą rozdzielającą znajduje się przepust ramowy o wymiarach 1,2 x 1,0 m. W okresie letnim przy niskich stanach wody nie ma przepływu pomiędzy tymi oczkami.

Jastrzębiec

Na północny wschód od zabudowań w torfowej dolinie znajdują się dwa kompleksy podmokłe, częściowo zabagnione, porośnięte olchą, w tym poniżej drogi Jastrzębiec–Morawy mokradło o powierzchni około 1,2 ha z otwartym lustrem wody. Rów odpływowy powoduje znaczne osuszenie tego terenu.

Drugi kompleks położony jest powyżej drogi i odwadniany jest przez rów przepływający po obrzeżu potorfia. Obydwa kompleksy stanowią cenne siedliska awifauny.

Na terenie wsi znajdują się dwa oczka wodne. Pierwsze występuje na rowie. Jest ono dość głębokie i czyste, dobrze utrzymane. Wydaje się, że niezbędne jest wykonanie przepustu zastawki na odpływie. Drugie oczko stanowi staw bezodpływowy o powierzchni około 0,6 ha zasilany głównie wodami gruntowymi i opadowymi. Brzegi stawu w części są porośnięte drzewami i krzewami. Staw jest zamulony i zarastający trzeiną.

Pawłówek

Na rowie znajdują się dwa oczka wodne o powierzchni około 0,7 ha. Oczka są zarośnięte i już częściowo zamulone.

Odcinek rzeki Węgierki od granic gminy do mostu w Pawłowie Kościelnym o długości około 3,2 km jest przewidziany do odbudowy.

Odcinek rzeki od mostu w Pawłowie Kościelnym do mostu w m. Węgra posiada długość około 4,750 km. Rzeka na tym odcinku przepływa przez łąki i częściowo przez laski głównie olchowe. Rzeka jest wypłycona, zarośnięta. Miejscami jak w Pawłowie Kościelnym na lewym brzegu znajdują się dwa wyloty, którymi prawdopodobnie odprowadzane są ścieki z pobliskiej zabudowy. Rzeka jest systematycznie zanieczyszczana. Stanowi swego rodzaju „śmieciowisko”.

Na odcinku od długości około 1230 m poniżej mostu w Pawłowie zlokalizowane są trzy stopnie betonowe.

Większość użytków zielonych w dolinie Węgiejki jest w znacznym stopniu zadrzewione i zakrzaczone, szczególnie na gruntach miejscowości Zberoz, Pawłowo Kościelne i Węgra. Są to głównie drzewa olszynowe i brzoza. Pozostałe użytki śródpolne są zadrzewione i zakrzaczone w niewielkim stopniu. Na użytkach zielonych na tym odcinku stwierdza się również liczne źródła i wysięki. Występują one na gruntach wsi Pawłowo Kościelne, Zberoz i Węgra.

Powyżej mostu w Węgrze (około 180 m) uchodzi rów melioracyjny o nazwie Smolanka.

Smolanka – odprowadza wody z kompleksu melioracyjnego Węgra II zakończonego w 1985 roku. Melioracjami objęto grunty wsi Borkowo Falenta, Pierzechały, Smoleń Poluby, Borkowo Boksy, częściowo Koloni Węgra o powierzchni 619 ha.

Smolanka płynie w dolinie zbudowanej z torfów. Obecnie ma charakter bardziej ciek naturalnego niż rowu melioracyjnego. Bierze początek powyżej drogi Borkowo Falenta – Pierzechały wypływając z oczka wodnego zasilanego wodami gruntowymi. Miejscami dno doliny jest podmokłe, a brzegi ciek gęsto porośnięte olchą i wierzbą. Na trasie ciek powyżej drogi ze Smolenia do wsi Borkowa Boksy znajduje się przepiękne oczko wodne (staw). Jego brzegi porośnięte są drzewami i krzewami (olcha, wierzba, topole) oraz roślinnością wodną stanowiącą siedlisko awifauny. Na odpływie znajduje się przepustozastawka.

Poniżej Smolanka płynie doliną głęboko wciętą o terenach podmokłych gęsto porośniętych wierzbą, olchą, odprowadzając wody do Węgiejki.

Odcinek rzeki Węgiejki od mostu w m. Węgra do mostu we wsi Grójec (przy drodze Grójec – Chojnowo) o długości 3,275 km był konserwowany w latach 80 tych w ramach zadania Węgra. Wykonano wtedy odmulenie koryta, co jednak nie usprawniło odpływu.

Na trasie rzeki występują liczne zakola o mniejszych lub większych lukach. Węgiejka na tym odcinku zachowała charakter ciek naturalnego. Na odcinku od Olszewca do Grójca rzeka płynie przez teren podmokłych użytków zielonych o znacznym stopniu zadrzewienia. Występuje tu głównie olcha i brzoza.

Na tym odcinku uchodzą do rzeki rowy z kompleksów melioracyjnych – lewostronnie na wysokości wsi Węgra rów odprowadzający wodę ze wsi Węgra, rów odprowadzający wodę z kompleksu Czernice Nowe. Melioracje tego terenu zakończone w 1977 roku i obejmowały one grunty o powierzchni 1246 ha na terenie wsi: częściowo Marcisze, Czernice Nowe, Czernice Borowe, Kolonia Chojnowo, Chojnowo. Wody z terenów zdrenowanych odprowadzane są do trzech rowów głównych mających ujście na odcinku rzeki pomiędzy Węgra a Olszewem.

Na terenie tego kompleksu znajdują się 3 oczka wodne (stawy), które należy objąć ochroną i zadbać o ich odmulenie, oczyszczenie:

w miejscowości Żebry Idziki staw na trasie rowu melioracyjnego, w okresie letnim jest prawie wyschnięty;

Czernicach Borowych staw wiejski o powierzchni 0,8 ha, bezodpływowy zasilany wodami gruntowymi; Staw jest zamulony, zarośnięty i wymaga pogłębienia oraz oczyszczenia;

w miejscowości Chojnowo staw podworski o powierzchni 0,75 ha z odpływem przepustem o średnicy 60 cm. Staw jest płytki, zamulony i częściowo zarośnięty trzciną i tatarakiem, rów odpływowy również.

Na wysokości wsi Olszewiec do Węgiejki uchodzą rowy z kompleksu Węgra I – Olszewiec wykonywanego w latach 1981–82 o powierzchni 526 ha. Melioracjami objęto grunty wsi: Węgra, Kolonia Olszewiec i Olszenica.

Na odcinku rzeki pomiędzy Olszewcem i Grójcem do Węgierki uchodzi prawobrzeżnie rów melioracyjny z kompleksu melioracyjnego Grójec wykonanego w 1984 roku na powierzchni 131 ha.

Odcinek od mostu wsi Grójec do miejscowości Obręb wynosi 2,8 km, przy czym 350 m poniżej mostu rzeka ma długość 2,45 km i stanowi granicę pomiędzy gminą Czernice Borowe, a gminą Przasnysz. Rzeka poniżej Grójca na odcinku około 1 km płynie trasą naturalną o łagodnych łukach, następnie jej trasa staje się bardziej urozmaicona. Występują tu liczne zakola, rzeka meandruje. Ten odcinek rzeki był odmulany i pogłębiany w latach osiemdziesiątych. Obecnie odcinek ten jest znacznie wypłycony, brzeg prawy miejscami gęsto porośnięty drzewami (oleha, brzoza). Koryto częściowo zarosnięte roślinnością wodną. Na tym odcinku do rzeki uchodzą prawobrzeżnie dwa rowy. Pierwszy zbierający wodę z górnej części zlewni — zadania Klewki I. Drugi rów o długości około 4,5 km jest głównym rowem zbierającym wody z terenów zmeliorowanych zadań Klewki I, II i III, Zembrzus Wielki, Załogi Jędrzejki. Rów ten w m. Obrębice powyżej mostu ma dość znaczną szerokość około 1-1,5 m. Niestety przepust pod mostem jest zamulony i woda prawie nie przepływa w okresie letnim. Odcinek poniżej mostu jest zarosnięty i wypłycony.

Powyżej mostu na prawym brzegu znajdują się 3 stawy połączone paciorkowe mnicami, z odprowadzeniem wody do rowu. Stawy są obecnie niezagospodarowane, ale po oczyszczeniu i pogłębieniu mogłyby służyć jako obiekt hodowlany np. karpia lub tereny rekreacyjne.

Powyżej miejscowości Obrębice i Rostkowo do rowu głównego uchodzą rowy zbierające wodę z kompleksów zmeliorowanych, i tak:

- Klewki I wykonany w 1985 r o powierzchni 204 ha. Melioracjami objęto grunty wsi Obrębice i częściowo Rostkowo,
- Klewki II wykonany w 1981 r o powierzchni 247 ha. Melioracjami objęto grunty wsi: Górki Wąskotorowe, Chojnowo, Górki,
- Klewki III wykonany w 1983 r. o powierzchni 558 ha i obejmujące grunty wsi: Kolonia Dzielin, Chrostowo Wielkie, Widerka, Kownaty Maciejowięta, Miłoszewiec, Kolonia Miłoszewiec.

Przebiegający przez teren gruntów wsi: Kolonia Maciejowięta — Miłoszewiec rów melioracyjny bierze swój początek poniżej wsi Zembrzus Wielki. Jest to rów główny dla obiektu melioracyjnego Zembrzus Wielki o powierzchni 485 ha. Jest to stare zadanie melioracyjne obejmujące grunty wsi: Zembrzus Wielki, Jabłonowo, Kuskowo, Bronki i Dzielin.

Na terenie tego zadania znajdują się niewielkie oczka wodne do objęcia ochroną:

- w m. Zembrzus Wielki, poniżej drogi Zembrzus — Czernice znajduje się oczko wodne o powierzchni 0,8 ha na trasie rowu. Oczko jest zamulone i częściowo zarosnięte,
- w m. Kuskowo i Bronki znajdują się niewielkie oczka wodne, zasilane wodami gruntowymi i opadowymi. W okresie letnim praktycznie wysychające.

Poniżej Rostkowa do rowu głównego prawobrzeżnie uchodzi rów odprowadzający wody z kompleksu Załogi — Jędrzejki o powierzchni 520 ha. Są to stare melioracje wykonane prawdopodobnie w latach 30-tych. Objęto nimi grunty wsi: Turowo, Załogi — Jędrzejki, Nałęczce i Toki.

Na tym terenie znajduje się kilka małych oczek wodnych: w miejscowości Załogi — Jędrzejki, Nałęczce i Toki. Są one usytuowane na trasie rowów melioracyjnych. Przy ewentualnej odbudowie rowów należy na odpływie z w/w oczek wykonać budowle (przepustozastawki) umożliwiające regulację odpływu.

~~Rzeka Sona Wschodnia~~ przepływa przez południowo zachodnią część gminy na niewielkim, bo zaledwie 600 m odcinku. Granica zlewni Węgierki i Sony przebiega po gruntach wsi Chrostowo Zalesie.

~~Grunty wsi Kolonia Zalesie i Chrostowo Zalesie odwadniane są w ramach zadania Radomka wykonanego w 1971 r. z odpływem do Sony Wschodniej.~~

~~Rzeka Pelta~~ jest ciekim o długości 50,7 km, którego źródło znajduje się na terenie gminy w jej południowej części (we wsi Piechy) na południe od zabudowy.

~~Źródłem jest oczko wodne zasilane wodami gruntowymi i opadowymi. Obszar zasilania jest stosunkowo niewielki. Rzeczka na całym odcinku jest uregulowana. Prze teren gminy płynie z kierunku północnego na południowy na odcinku około 500 m, następnie skręca na południowy wschód na odcinku około 1,25 km, by poniżej miejscowości Załogi Cibory opuścić teren gminy. Rzeka jest wypłycona, brzegi i dno zarośnięte roślinnością, w okresie letnim nie prowadzi wody.~~

~~Rzeka na odcinku położonym w gminie odbiera wodę z obszaru zmeliorowanego Szczepanki. Melioracje wykonane w 1969 r. na powierzchni 267 ha, obejmują grunty wsi: Szczepanki, Załogi Cibory. W kompleksie tym znajdują się dwa bezodpływowe oczka wodne o powierzchni 0,75 ha i 0,3 ha zasilane wodami gruntowymi i wymagające oczyszczenia i pogłębienia.~~

~~Stan czystości wód powierzchniowych~~

~~Uchwałą nr 30/Y/85 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Ciechanowie z 26.04.1985 r. w sprawie zaliczenia śródlądowych wód powierzchniowych na terenie woj. ciechanowskiego do klas czystości (Dz. Urzędowy woj. ciechanowskiego nr 8, póź. 207) zaliczono wyżej opisane rzeki do następujących klas czystości:~~

~~• Węgierkę na całej długości do II klasy czystości wód.~~

~~Wg klasyfikacji obowiązującej w byłym województwie ostrołęckim Węgierkę zaliczano do I klasy czystości na odcinku od źródeł do wylotu ścieków z cukrowni Krasiniec.~~

~~• Sonę Wschodnią na całej długości do II klasy czystości wód,~~

~~• Peltę na całej długości do II klasy czystości wód.~~

~~Zgodnie z interpretacją Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa powyższy akt utracił moc prawną z dniem 14 grudnia 1987r. Obecnie obowiązuje rozporządzenie Ministra OŚ, ZNiL z dnia 5 listopada 1991 r w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do rowu (Dz.U. Nr 116, póź. 503).~~

~~Bez względu na powyższe zarówno były Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Ciechanowie, jak i inne służby ochrony środowiska posługiwały się i posługują tzw. docelowymi klasami czystości wód uznając je za punkt odniesienia w stosunku do rzeczywistych wartości stwierdzanych w wyniku badań.~~

~~Źródłami zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych (oprócz źródeł punktowych przemysłu rolnego) są zanieczyszczenia obszarowe.~~

~~Do zanieczyszczeń tych zaliczamy ładunki zawarte w wodach wsiąkających do gruntu oraz ładunki w wodach spływających powierzchniowo do cieków, rzek z terenów użytków rolnych, leśnych, nieużytków i innych terenów nieskanalizowanych. W polskich warunkach charakteryzujących się brakiem oczyszczalni w ponad 95 % wsi zanieczyszczenia obszarowe obejmują nie tylko ładunki zanieczyszczeń wód azotem, fosforem i pestycydami wypłukanymi z gruntów rolnych, ale także ładunki zawarte w ściekach wiejskich, które kierowane są do rowów melioracyjnych lub wprost do gruntu, a co za tym idzie stające się źródłem zanieczyszczeń obszarowych.~~

W zanieczyszczeniach obszarowych największy udział mają zanieczyszczenia pochodzące z użytków rolnych, oraz wiejskich gospodarstw domowych.

Główne zanieczyszczenia wód powodowane przez rolnictwo wynikają ze stosowania nawozów naturalnych i sztucznych oraz środków ochrony roślin. Nawozy naturalne są źródłem różnego rodzaju związków azotu i fosforu, a nawozy sztuczne — związków azotu, fosforu, potasu i wapnia. Z punktu widzenia ochrony czystości wód najistotniejsze znaczenie mają związki azotu i fosforu. Ustalenie wielkości ładunków tych substancji trafiających do wód powierzchniowych i podziemnych jest bardzo trudne, gdyż zależy od wielu czynników takich jak:

- użytkowanie ziemi i rozmieszczenie użytków w zlewni,
- struktura zasiewów i stosowanie poplonów,
- zabiegi uprawowe,
- jakość stosowanych nawozów i środków ochrony roślin oraz przemiany,
- zachodzące w czasie składowania i użytkowania,
- sposób gospodarowania nawozami sztucznymi i naturalnymi,
- intensywność i sposób hodowli zwierząt gospodarskich,
- poziom gospodarki wodno-ściekowej wsi,
- działania opadów atmosferycznych,
- ukształtowanie terenu oraz układ sieci cieków,
- właściwości gleby oraz przepływ wód gruntowych.

Wszystkie te czynniki mogą być zróżnicowane zarówno w czasie, jak i w odniesieniu do poszczególnych terenów. W związku z tym rozważania dotyczące ładunków zanieczyszczeń mogą pozwolić tylko na orientacyjne określenie tych ładunków.

Przy ogólnej powierzchni gminy Czernice Borowe około 12 031 ha użytki rolne zajmują ogółem 10 430 ha, tj. 86,7% ; w tym grunty orne 8 936 ha, sady 236 ha, łąki i pastwiska 1 258 ha, lasy i grunty leśne 1 010 ha, grunty pod wodami 55 ha. Grunty zmeliorowane stanowią 71,2%, tj. 7 432 ha użytków rolnych.

Jednostkowe splywy fosforu z rolniczo użytkowanych zlewni rzek w województwie mazowieckim były i są wysokie. Wg danych byłego WIOS w Ciechanowie za okres 1992-95 wahały się dla rzek tego regionu od 0,138 do 2,311 kg P/ha x rok (średnio 1,22 kg P/ha x rok), natomiast jednostkowe splywy azotu wg danych PIOS wynosiły od 9,56 do 16,68 kgN/ha x rok. Przy powierzchni zdrenowanej 6.574 ha gruntów ornych, przyspieszającej proces wymywania, szacunkowo splywy te można przyjąć w wielkości 3 287 kg P/rok i 86 250 kg N/rok.

Poza związkami biogennymi przedostają się głównie ze splywem powierzchniowym na erodowanych cząsteczkach gleby pestycydy. W okresie, kiedy gleba jest odsłonięta i poddana zabiegom agrotechnicznym (orka, bronowanie) występuje silna erozja i odpływ biogenów i pestycydów. W okresie wegetacji roślin ilość erodowanej gleby jest mniejsza i zależy od jej spoiwości i stopnia pokrycia roślinnością.

Obok typowo obszarowych źródeł zanieczyszczenia wód pestycydami dużą rolę odgrywają inne bezpośrednie źródła:

- przedostawanie się pestycydów do wody pod działaniem wiatru w czasie,
- traktowania pól i lasów sąsiadujących ze zbiornikami,
- z wodami w sieci melioracyjnej,
- przez migrację z wodą opadową,
- oraz przypadkowe zrzuty wynikające z małej świadomości ekologicznej mieszkańców (np. mycie opryskiwaczy bezpośrednio w wodach).

Stan czystości wód powierzchniowych, na który znaczący wpływ mają zanieczyszczenia obszarowe, badany był w punktach należących do sieci monitoringu wojewódzkiego byłego woj. ciechanowskiego. Stałą obserwacją stanu czystości objęta była głównie rzeka Wkra. Dopływy badane są najczęściej w punktach przyujściowych. W 1996 roku rzeka Węgiełka była badana przez ówczesny Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Ciechanowie w punktach kontrolno-pomiarowych Grójec w km 30,4 i Kosmowo w km 38,2.

Z badań wynika, że rzeka na odcinku 10,7 km nie dotrzymywała warunków zakładanej II klasy czystości wód i prowadziła wody III klasy.

Rzeka charakteryzowała się znacznym stężeniem substancji organicznych odpowiadającym III klasie czystości. O klasyfikacji wód w górnym jej biegu decydował wskaźnik ChZT Cr, a na pozostałej skontrolowanej długości niska zawartość rozpuszczonego tlenu. Stężenia soli rozpuszczonych charakterystyczne były dla II klasy czystości wód. Zawartość zawiesin ogólnych była zróżnicowana. Występowały w II klasie w górnym biegu rzeki. W środkowym odcinku na wypływie rzeki z obszaru ówczesnego województwa ciechanowskiego ich stężenie wzrastało i odpowiadało III klasie czystości wód.

Koncentracja biogenów w rzece była ustabilizowana w normach III klasy czystości. O klasyfikacji decydowały w górnym źródłowym odcinku fosfor ogólny i fosforany, w środkowym fosfor ogólny i azot azotynowy.

Stan sanitarny scharakteryzowany wartością miana coli typu fekalnego odpowiadał II klasie w górnym biegu rzeki. Na pozostałej skontrolowanej długości poziom zanieczyszczenia bakteriologicznego był wyższy w normie III klasy czystości.

W załącznikach tabelarycznych przedstawiono badania jakości wód Węgiełki w 1996 r. w punktach: Grójec i Kosmowo.

5.2. Wody gruntowe

Czwartorzęd będący główną formą geologiczną zaopatrującą w wodę ludność nie posiada ciąglej, regularnie rozprzestrzeniającej się warstwy wodonośnej.

I poziom wodonośny przypowierzchniowy związany jest z osadami neoplejstoceniowymi i miejscami holocenu.

Występuje zwykle w drobnych przewarstwieniach wśród utworów słabo przepuszczalnych, miejscami występuje w formie wody zawieszanej. Miąższość tej warstwy nie przekracza kilku metrów. Jej izolacja od powierzchni terenu jest słaba lub nie występuje.

Warstwa ta nie posiada właściwie użytkowego charakteru. Woda warstwy przypowierzchniowej jest ujmowana studniami kopanymi o niewielkiej wydajności. Miejscami występują niedobory, a jakość wody w wielu studniach jest niedobra.

Na terenie gminy Czernice Borowe wszystkie wsie są już zwodociągowane. Tylko nieliczne gospodarstwa nie są podłączone do sieci. Część gospodarstw korzysta nadal z ujęć lokalnych – studniach kopanych. Studniami tymi ujmowane są do eksploatacji wody gruntowe. W miejscowościach zwodociągowanych studnie te pełnią rolę ujęć wody na potrzeby gospodarstw rolnych (pojenie bydła i trzody, nawodnienia) lub, co jest niezwykle groźne, zdarzają się przypadki zamiany nieeksploatowanych starych studni kopanych na śmietniki czy szamba.

Ujęcia wody gruntowej stanowią zwykle płytkie studnie kopane posiadające złą wodę pod względem bakteriologicznym, co stwarza bezpośrednie zagrożenie powstawania chorób zakaźnych przewodu pokarmowego. Również pod względem chemicznym jakość wód ze studni kopanych nie jest dobra.

Badania wody pobranej z wielu studzien kopanych wykazują, że zawartość chlorków i siarczanów jest często ponad 4-krotnie większa niż w poziomach izolowanych od powierzchni terenu, co świadczy o zanieczyszczeniu pochodzenia antropogenicznego. Zawartość chlorków jest z reguły dużo niższa od dopuszczalnej przez normy dla wód pitnych, jednakże siarczany występują w ilościach ponadnormatywnych. Również azotany i związki amonu wskazują na zanieczyszczenia przekraczające kilkakrotnie ilości spotykane w warstwach głębszych. Wody tego poziomu zawierają również ponadnormatywne zawartości manganu i żelaza, szczególnie na obszarach dolin rzecznych i zabagnień.

Stan ten w pełni potwierdzają badania wody ze studni kopanych prowadzone przez służby sanitarne.

Skażenie płytkich warstw wodonośnych związane jest z małą miąższością warstwy filtrującej i jest konsekwencją stosowania nawozów mineralnych, prowadzenia niewłaściwej gospodarki ściekowej (brak kanalizacji i oczyszczalni ścieków, stąd też znaczna ilość ścieków trafia do gruntu i wód gruntowych), a przede wszystkim jest konsekwencją nieprawidłowego gospodarowania ściekami i gnojowicą na posesjach wiejskich (odprowadzanie ścieków do niewykorzystywanych studni kopanych, nieszczelne szamba, brak płyt gnojowych, niewłaściwa lokalizacja studni, składowisk obornika i innych odpadów itd).

Jakość wód gruntowych w perspektywie długiego horyzontu czasowego ma wpływ na stan czystości wód poziomu użytkowego, z którego czerpane są wody dla potrzeb zaopatrzenia zbiorowego, wskutek migracji zanieczyszczeń przez warstwy izolacyjne.

5.3 Wody podziemne

W gminie Czernice Borowe wody podziemne występują w warstwach czwartorzędowych, głównie w neoplejstocenie.

Wyodrębnia się dwa poziomy wodonośne piętra czwartorzędowego:

I główny poziom wodonośny występuje w utworach neoplejstocenu w postaci warstwy użytkowej na terenie całej gminy. Zasilany jest on z wód opadowych, pośrednio przez okna hydrogeologiczne lub przesączenie przez osady słabo przepuszczalne. Zwierciadło wody posiada charakter napięty. Wydajności studni wynoszą na ogół od 30 do 60 m³/h, przy wydajnościach jednostkowych kilku m³/h/1 m depresji.

Największą wydajność potencjalną stwierdzono w Pawłowie Kościelnym w studniach o charakterze artezyjskim. Dopiero wydajności rzędu 100 m³/h obniża zwierciadło wody do poziomu powierzchni terenu. Wydajności jednostkowe tych studni są rzędu 20 m³/h/1m depresji.

Zasobny rejon wód podziemnych występuje też na południowy zachód od Czernie Borowych.

Izolacja warstwy wodonośnej od powierzchni terenu jest na ogół dobra i o różnej grubości – od 26,0 m w Obrębeu wzrasta do 69,0 m w Kuskowie.

Ujmowana warstwa wodonośna występuje na głębokości od 30 do 80,0 m, a jej miąższość wynosi przeważnie kilkanaście metrów. Warstwa ta zbudowana jest z piasków drobnoziarnistych oraz w znacznej części ze żwirów i otoczek. Stanowi ona bogaty zbiornik wód podziemnych.

Wody poziomu wodonośnego są dobrej jakości. Wymagają zwykle prostego uzdatniania obejmującego redukcję barwy, związków żelaza i manganu.

II poziom wodonośny występuje w postaci użytkowej w południowej części gminy, na południe od Czernic Borowych i Kostkowa.

Wody tego poziomu występują w obniżeniach powierzchni czwartorzędowej i związane są z osadami mezoplejstoceniowymi.

Poziom II warstwy wodonośnej zasilany jest za pośrednictwem poziomu pierwszego przez osady słabo przepuszczalne, okna hydrogeologiczne i dopływ z północy.

Istniejące studnie głębinowe przedstawia się w poniższym zestawieniu tabelarycznym:

Lokalizacja	Nr otworu	Użytkownik	Głębokość (m)	Rok wykonania	Wydajność m ³ /h	Depresja s(m)	Zasoby ujęcia m ³ /h	Depresja s(m)	Akt zatw.
Czernice Borowe	1-2	wieś	82,0-77,0	1980-1983	43,0-38,0	7,0-8,0	43,0	7,0	50/81
Czernice Borowe	1	POM	60,0	1964	4,4	10,0	4,4	10,0	ABG-88a 253/65
Chojnowo	1-2	PGR	51,0-54,0	1959-1974	15,0-38,0	9,5-3,5	36,0	5,0	GDCYIII 731/339/74
Rostkowo	1-2	wieś	45,0-64,5	1966-1972	14,0-50,0	8,0-9,5	50,0	9,5	ABG VIII 731/249/72
Kuskowo	1-2	PGR	99,0-109,0	1965-1981	12,25-32,0	12,14-12,0	32,0	12,0	35/81
Borkowo Falenta	1	wieś	53,0	1967	24,0	3,2	24,0	3,2	ABGYIII 731/288/68
Górki	1	PGR	63,0	1980	36,0	3,0	36,0	3,0	33/80
Bronki	1	gospod.	64,0	1980	28,0	6,0	28,0	6,0	58/80
Obębice	1	wieś	39,0	1985	17,0	8,5	17,0	8,5	64/86
Turowo	1	JW	106,0	1971	12,0	30,0	12,0	30,0	ABGYIII/7 31/385/71
Pawłowo Kościelne	1-2	wieś	69,0-72,0	1987-1987	90,0-90,0	4,3-3,0	60,0	3,0	8/88
Razem:							342,4		

Zatwierdzone zasoby dyspozycyjne ujęć wody wynoszą 342,4 m³/h.

Poniżej zestawiono wyniki badań wody surowej ujmowanej studniami ujęć wiejskich wg danych zawartych w dokumentacjach hydrogeologicznych ujęć wód i operatach wodnoprawnych na pobór wody:

Oznaczenie	Jednostki	Norma	Borkowo Falenty	Kuskowo studnia nr 2	Rostkowo-st. nr 1	Pawłowo Kościelne
			19.0394	11.05.81	7.10.88	5.12.95
Mętność	mgSiO ₂ /dm ³	5	3	3,7	5	20
Barwa	mgPt/dm ³	20	40	17	10	45
Zapach		3N	Z,R	Z ₃ S	ZJR	Z,R
Odczyn pH		6,5-8,5	7,6	7,35	7,2	7,7
twardość og.	mgCa/dm ³			5,76	7,6	-
Utlenialn.	mgO ₂ /dm ³		1,7	2,2	2,2	1,7
Amoniak	mgN/dm ³	0,5	0,56	0,4	0,08	0,76
Azotyny	mgN/dm ³		n.w.	0,0025	n.w.	0,02
Azotany	mgN/dm ³	10	0,08	0,025	0,05	0,06
Chlorki	mgCl/dm ³	300	2,4	4,3	22,0	3,4
Żelazo	mgFe/dm ³	0,5	1,7	0,95	1,0	1,79
Mangan	mgMn/dm ³	0,1	0,17	0,43	0,5	0,16
Liczba bakt. typu coli	NPL	0	0		0	0

Wody użytkowego poziomu wodonośnego ujmowane studniami głębinowymi odznaczają się dość dobrą jakością. We wszystkich bez wyjątku studniach przekraczane są w wodzie surowej zawartości związków żelaza i manganu. Zdarzają się przekroczenia zawartości amoniaku. Woda charakteryzuje się często przekroczoną barwą, a czasem mętnością. Stąd też ważne jest uzdatnianie wody na ujęciach. Woda uzdatniona utrzymuje parametry wymagane dla wody pitnej.

Z analizy badań przeprowadzanych w różnych latach eksploatacji ujęć wynika, że stan jakościowy wód nie ulega zmianom lub, w niektórych przypadkach, podwyższeniu w niewielkim stopniu ulega zawartość związków żelaza i manganu, czynników generalnie powiązanych z genetycznymi właściwościami ujmowanej warstwy wodonośnej. Tak dzieje się na ujęciu wody w Pawłowie Kościelnym.

5.4 Wody geotermalne

Na terenie gminy Czernice Borowe w utworach dolnokredowych istnieją możliwości odkrycia i udokumentowania zasobów wód geotermalnych o temperaturach rzędu około 30 °C. Niżej w utworach dolno-malmskich mogą wystąpić wody geotermalne o temperaturze rzędu 35–40 °C oraz w utworach piaszczystych doggeru i liasu istnieją szansę odkrycia słabo zmineralizowanych wód geotermalnych. Szansę odkrycia zbiorników geotermalnych istnieją także w utworach triasowych, a szczególnie w węglanowych utworach środkowego triasu i piaszczystych dolnego triasu (temperatury rzędu 40–50 °C).

6. GLEBY I ICH WYKORZYSTANIE

Gleby na terenie gminy Czernice Borowe wykorzystywane są przede wszystkim dla celów rolniczych. Ze względu na przydatność rolniczą obszar ten zalicza się do Regionu Opinogórskiego, posiadającego najlepsze warunki glebowe i przyrodnicze do produkcji rolnej, a szczególnie do uprawy roślin o wysokich wymaganiach glebowych.

Struktura użytkowania gruntów w gminie wg stanu na koniec 1999 r. przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	Pow. ogólna w ha	powierzchnia gminy %	średnio w powiecie przasnyskim %	średnio w woj. mazowieckim %
Pow. ogólna gminy	12031	※	※	※
Użytki rolne	10346	86,1	64,3	67,2
w tym: grunty orne	8880	73,9	42,4	49,3
sady	204	1,7	0,2	2,1
łąki i pastwiska	1262	10,5	21,7	15,7
Lasy	1026	8,5	29,3	22

Charakterystykę wykorzystania gleb można podsumować następująco w porównaniu do średniej dla powiatu przasnyskiego:

- Czernice są gminą o najwyższym udziale użytków rolnych w powierzchni ogólnej, o ok. 22% większym niż średnia dla powiatu,
- stosunkowo niskim udziale łąk i pastwisk w strukturze gruntów rolnych, dwukrotnie niższym niż średnia dla powiatu,

wysokim udziałem gruntów ornych w powierzchni ogólnej gminy sięgającym 73,9% przy średniej dla powiatu jedynie 42,4%,

bardzo niskim wskaźnikiem lesistości wynoszącym 8,5%, trzykrotnie mniejszym niż średnia dla powiatu, świadczącym o typowo rolniczym wykorzystaniu gruntów.

Lp.	Nazwa wsi	Pow. arealu wsi w ha	Użytki rolne w ha	% powierzchni ogólnej	Struktura użytków rolnych w%	
					grunty orne i sady	łąki i pastwiska
1	2	3	4	5	6	7
1.	Borkowo Falenta i Boksy	606	533	87,9	88,5	11,5
2.	Chojnowo	614	476	77,5	92,3	7,7
3.	Chrostowo Wielkie	727	665	91,5	89,0	11,0
4.	Czernice Borowe i Nowe Czernice	1146	967	84,4	92,9	7,1
5.	Dzielin	587	563	95,9	90,6	9,4
6.	Górki	252	230	91,2	84,3	15,7
7.	Grójec	287	258	89,9	88,0	12,0
8.	Jastrzębiec	444	415	93,5	83,4	16,6

1	2	3	4	5	6	7
9.	Kadzielnia	123	113	91,8	89,3	9,7
10.	Kosmowo i Nart	589	541	91,8	85,3	14,7
11.	Miłoszewiec	316	297	93,9	83,8	16,2
12.	Obrębice	491	451	91,8	91,6	8,4
13.	Olszewiec	742	586	78,9	81,3	18,7
14.	Pawłowo Kościelne	762	693	90,9	87,4	12,6
15.	Pawłowko	163	155	95,0	88,4	11,6
16.	Pierzechały	806	527	65,3	86,3	13,7
17.	Rostkowo	820	639	77,9	92,4	7,6
18.	Szczepanki	238	219	92,0	95,4	4,6
19.	Turowo + Skierki	351	331	94,3	96,4	3,6
20.	Węgra	598	544	90,9	86,4	13,6
21.	Załogi	452	430	95,1	94,2	5,8
22.	Zberoz	339	307	90,5	76,3	23,7
23.	Zembrzus Wielki	255	246	96,4	94,7	5,3
24.	Żebry	288	272	94,4	93,4	6,6

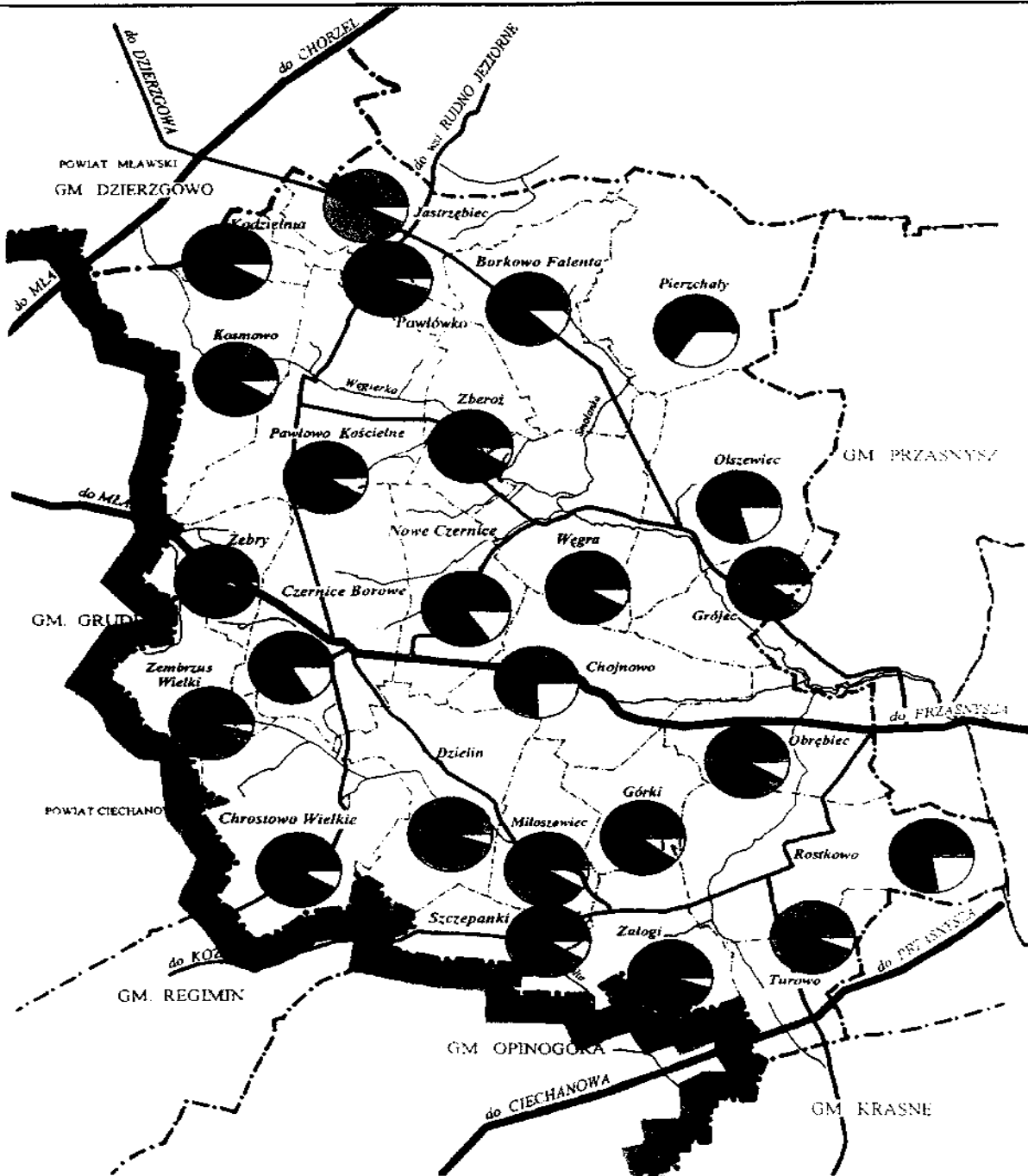
Z powyższego wynika, że zróżnicowanie w użytkowaniu gruntów w poszczególnych wsiach jest niewielkie. W większości wsi – w 16 na 24 – użytki rolne stanowią 90% do 96% powierzchni ogólnej. Najwięcej gruntów ornych w strukturze użytków rolnych – 90 – 96% – znajduje się we wsiach Chojnowo, Czernice Borowe, Dzielin, Obrębice, Rostkowo, Szczepanki, Turowo, Załogi, Zembrzus, Żebry, a więc w południowej części gminy. Użytki zielone natomiast są znaczącą pozycją w użytkach rolnych wsi Górki, Jastrzębiec, Kosmowo, Miłoszewiec, Olszewiec, Zberoz, w większości w pradolinie rz. Węgierki.

Z obserwacji ostatnich 10 lat można zauważyć zmniejszanie się powierzchni gruntów ornych – w stosunku do ogólnej powierzchni od roku 1992 do 1999 spadła ona o 1,2%.

Klasyfikacja bonitacyjna gleb

Miernikiem przydatności rolniczej gleb jest klasyfikacja bonitacyjna gminy Czernice Borowe. W klasyfikacji tej użytki rolne przedstawiają się następująco:

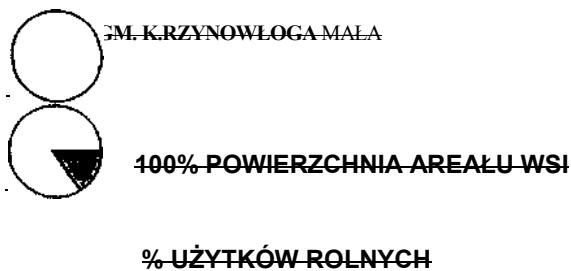
Klasa bonitacyjna	Grunty orne (%)	Użytki zielone (%)
I	0,1	0,2
II	1,7	0,8
III-a	30,6	41,3
III-b	32,4	-
IV-a	18,5	43,0
IV-b	6,6	-
V	6,0	11,8
VI	3,2	2,9
VIZ	0,1	0,0
Razem:	77,3	9,7

g m i n a C Z E R N I C E B O R O W E

UDZIAŁ UŻYTKÓW ROLNYCH W AREALACH WSI

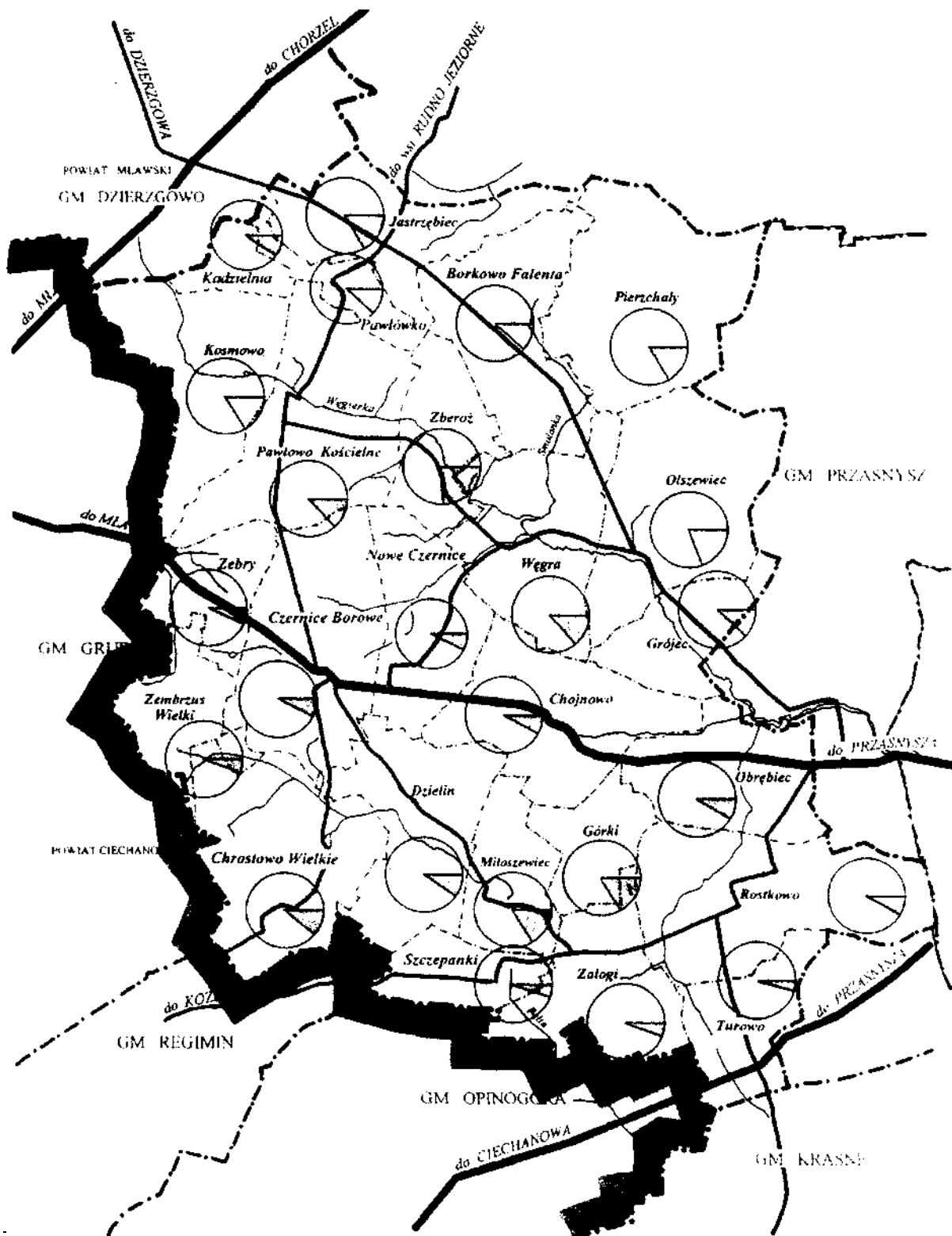
OZNACZENIA

g m i n a CZERNICE BOROWE

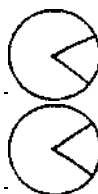
STRUKTURA UŻYTKÓW ROLNYCH

OZNACZENIA

100% UŻYTKI ROLNE

% UDZIAŁ GRUNTÓW ORNYCH,
SADÓW I OGRODÓW
% UDZIAŁ ŁĄK I PASTWISK

Gleby bardzo dobrych w klasie I – III jest w gminie 64,8%, dobrych kl. IV – 25,1%, gleby marginalnych dla rolnictwa jedynie 9,3%.

Podobnie przedstawia się klasyfikacja bonitacyjna użytków zielonych. Zdecydowanie przeważają użytki w kl. U1a – 41% i w kl. IVa – 43%.

Odczyn gleb występujących na terenie gminy kształtuje się następująco:

pH do 5,5 – 37% gleb
5,6-6,5 pH – 41% gleb
powyżej 6,5 pH – 22% gleb

Określa się, że konieczne jest wapnowanie na powierzchni 19% gruntów, wskazane na 32% powierzchni, a ograniczone na 21% powierzchni gruntów.

Jeżeli chodzi natomiast o zasobność gleb w poszczególne mikroelementy to przedstawia się ona następująco:

Zasobność	Fosfor	Potas	Magnez
Niska	27	38	13
Średnia	36	33	27
Wysoka	37	29	60

Wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej obliczona przez IUNG Puławy, mierzona sumą wskaźników: bonitacji gleb, rzeźby terenu, klimatu, stosunków wilgotnościowych jest dla obszaru gminy wysoki – wynosi 82,3 punkty. Jest to wskaźnik jeden z 3 najwyższych w byłym woj. ciechanowskim.

Kompleksy glebowo-rolnicze

Gleby na obszarze gminy wykazują duże zróżnicowanie tak pod względem typów jak i kompleksów przydatności rolniczej. Przeważają gleby zwięzłe wytworzone z glin. Typologicznie dominują brunatne wylugowane, czarne ziemie zdegradowane oraz gleby bieliceowe i pseudobieliceowe.

Prawie na całym obszarze gminy zdecydowanie przeważają gleby zaliczone do kompleksów pszennych – dobrego i bardzo dobrego oraz żytniego bardzo dobrego odpowiadające klasom bonitacji U1a – IVa.

Występują również gleby II klasy bonitacji, lecz o niewielkim rozprzestrzenieniu. Środkowy pas gminy (Żebry, Czernice Borowe, Chojnowo, Obrębice) charakteryzuje się największym skupieniem gleb ww. kompleksów. Są to gleby urodzajne o składzie mechanicznym glin lekkich w całym profilu, bądź glin lekkich i piasków gliniastych moenych podścielonych podłożem bardziej zwięzłym (gliny średnie, ciężkie, ility) na głębokości 0,5 m.

W kierunku południowym od tego pasa podłoże jest bardziej zróżnicowane. W rejonie wsi: Kusowo, Chrostowo, Miłoszewiec i Rostkowo większy jest udział gleb lżejszych o składzie mechanicznym piasków gliniastych lekkich podścielonych na głębokości ok. 1 m podłożem średniospoistym (piaski słabogliniaste, gliny lekkie lub średnie) – kompleks 5, bądź piasków zaglinionych zalegających na piasku luźnym na głębokości 0,5 – 1,0 m – kompleks 6 ty przydatności rolniczej. Są to gleby kompleksów żytnich odpowiadające klasom bonitacji IVa – V.

Najbardziej zróżnicowane gleby, a jednocześnie z przewagą niskich klas bonitacji występują w północno-wschodniej części gminy. Jest to rejon położony po wschodniej stronie drogi Dzierzgowo-Przasnysz. Obejmuje miejscowości: Jastrzębiec, Borkowo Falenta, Borkowo Boksy, Pierzechały. Są to gleby przepuszczalne o podłożu piasków luźnych w całym profilu (kompleks 7), bądź piasków słabogliniastych zalegających na piaskach luźnych (kompleks 6). Na terenach przyległych do doliny Węgierki znaczny jest udział gleb zwięzłych nadmiernie wilgotnych zaliczonych do kompleksu 8 go zbożowo-pastewnego mocnego.

Skład mechaniczny tych gleb jest taki sam jak w kompleksie pszennym dobrym. Odpowiadają klasom bonitacji IIIb—IVb. Występują w różnych partiach terenu w rejonie miejscowości: Kosmowo, Pawłowo, Zberoz, Węgra, Olszewiec.

Gleby na użytkach zielonych należą do typu murszowatych i czarnych ziem zdegradowanych. Występują w dolinach cieków wodnych i obniżeniach terenowych. Podłoże stanowią grunty mineralne o dużym zróżnicowaniu od piasków gliniastych lekkich do glin ciężkich. Są to użytki zielone urodzajne zaliczone do kompleksu I_z i 2 z o klasach bonitacji II—IV. Użytki zielone najslabsze (kompleks 3z) występują na niewielkiej powierzchni. Obejmują rejon gruntów bagiennych oraz nisko położone tereny o gruntach przepuszczalnych.

7. SZATA ROŚLINNA I GOSPODARKA LEŚNA

Zniszczenie pierwotnych siedlisk, wylesienie obszarów przez rozwój rolnictwa i pasterstwa, spowodowały olbrzymie zmiany naturalnej europejskiej awifauny. Miejsce roślinności pierwotnej zajęła inna roślinność, obejmująca szerokie spektrum zbiorowisk, od naturalnej roślinności leśnej i bagiennej do zbiorowisk upraw i siedlisk ludzkich.

Dominujący składnik krajobrazu gminy stanowią pola uprawne z roślinnością śródpolną. Niewielką powierzchnię zajmuje zabudowa zwarta bądź rozproszona, której towarzyszy zieleń budowana przez rośliny kultywowane — uprawne i ozdobne oraz zbiorowiska ruderalnych chwastów. Stosunki powierzchniowo-przestrzenne między wymienionymi formacjami decydują o znacznym zróżnicowaniu krajobrazu.

Współczesny stan szaty roślinnej na terenie gminy ukształtował się pod znacznym wpływem czynnika antropogenicznego. Działalność gospodarcza doprowadziła do zastąpienia drogą bezpośrednią większości naturalnych układów przez układy wtórne uproszczone, utrzymujące się przy stałej ingerencji człowieka. Roślinność została zmieniona również pośrednio poprzez zmianę warunków siedliskowych, wskutek melioracji i innych zabiegów. Jednakże stopień intensywności przekształceń, dokonywanych stopniowo w ciągu długiego czasu, jest względnie niski, co wyraża się szerokim udziałem w krajobrazie układów półnaturalnych oraz dużymi możliwościami samoistnej regeneracji układów naturalnych.

Skupiskami roślinności, która stanowi cenny akcent w architekturze krajobrazu wsi są parki podworskie. Na terenie gminy są jedynie trzy, zachowane w dość dobrej kondycji — w Chojnowie, Pawłowie Kościelnym, Rostkowie.

Poza tymi parkami występują szczątki drzewostanów poparkowych w: Chrostowie Bońkach, Kuskowie Dzierzno, Obrębcu, Czernicach Borowych, Górkach, Tokach, Dzielinie, Jastrzębcu, Kosmowie, Miłoszewcu, Pawłowku, Zberozu.

W parkach tych skupiają się w znacznej mierze drzewa pomnikowe. Spotkać tu można takie gatunki jak: dęby, szypułkowe, graby pospolite, lipy drobnolistne, kasztanowce, klony, buki, wiązy, modrzewie, jesiony, świerki pospolite.

Drugą grupą planowanych założeń zieleni są układy związane z ementarzami grzebalnymi jak i przykościelnymi czy wojennymi. Planowo tworzone układy zieleni są na wszystkich grzebalnych ementarzach parafialnych i przykościelnych, przy czym w najlepszym stanie jest stara część ementarza parafialnego w *Pawłowie Kościelnym*, starsze drzewa są na ementarzu parafialnym w *Węgrze*. Z innych ementarzy ślady celowych nasadzeń można zauważyć w *Chojnowie* – są tu dęby, prawdopodobnie z okresu porządkowania ementarza żołnierzy niemieckich podczas II wojny światowej.

W drzewostanach ementarnych spotkać można:

- gatunki pionierskie o dużej żywotności, tj. brzozy, lipy, klony, grochodrzewy, kasztanowce,
- gatunki iglaste: świerk i modrzew,
- gatunki uznane przez tradycję dla nasadzeń ementarnych: żywotniki, brzozy, jesiony, wierzby, jarzębiny,
- gatunki krzewów i bylin: bukszpan zimozielony, bluszcz zimozielony, bluszcz pospolity, barwinek pospolity, mahonie pospolite, odmiany paproci.

Należy też zwrócić uwagę na zadrzewienie towarzyszące drogom. Najczęściej stosowano do tego celu topole; drogi polne natomiast niekiedy obsadzano wierzbami. Przykładem alei drogowej jest szosa Grudusk – Przasnysz oraz część szosy Przasnysz – Rzęgnowo (obsadzona grochodrzewami). Drogi wychodzące z majątków obsadzone były lipami, jesionami, kasztanowcami, ale na stosunkowo krótkich odcinkach. Należy podkreślić, że zadrzewienia mogą niekiedy być jedynym wyraźniejszym śladem zanikających dróg.

Ważnym elementem w krajobrazie jest zieleń śródpolna. Są to niekiedy drzewa czy ich niewielkie kępy oznaczające miedze, a więc elementy charakterystyczne dla naszego krajobrazu. Niewykluczone, że niektóre kępy kryją dawne kopce graniczne. Na szczególną uwagę zasługuje pewna specyfika omawianego terenu (identycznie w sąsiedniej gminie Przasnysz), a mianowicie tworzenie przy zagrodach drobnoszlacheckich dość rozległych sadów okolonych szpalerami, najczęściej lipowymi. Wyraźnie wskazuje to na pewną lokalną „modę”, niesłychanie jednak praktyczną, albowiem sady dawały dodatkowe korzyści z gospodarki, a lipowe szpalery i zabezpieczały przed zbyt silnymi wiatrami i sprzyjały rozwojowi pszczelarstwa.

Lasy

Od zarania Polski lasy stanowiły zasadniczy element krajobrazu. Najczęściej były to bory i bory mieszane, miejscami lasy dębowe, a na podmokłościach olszyny. Lasy gminy Czernice B. były niegdyś częścią rozległych obszarów leśnych w łuku rzeki Orzyce zwanych Puszcą Mazuch. Lasów tych na terenie gminy zostało niewiele. Resztki ich porastają północno-wschodni skraj obszaru i w rejonie Kostkowa – pozostałość Uroczyska Rostkowo i Rostkowiak (dawna własność dziedzica Czarnieckiego).

Lasy na terenie gminy Czernice Borowe należą do Nadleśnictwa Przasnysz, w całości znajdują się w IV Krainie Mazowiecko-Podlaskiej w Dzielnicy I Północno-Mazowieckiej. Teren ten jest poza zasięgiem świerka i buka. Dobre warunki wzrostu ma tu sosna, brzoza, olcha, a na terenach żyzniejszych dąb, lipa i jesion.

Powierzchnia lasów na terenie gminy wynosi ogółem 1 026 ha, co stanowi 8,5% obszaru. Jest to wskaźnik lesistości jeden z najniższych w byłym woj. ciechanowskim i trzykrotnie mniejszy niż średnia dla pow. przasnyskiego.

Lasy państwowe zarządzane przez Nadleśnictwo Przasnysz w ramach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie stanowią ok. 30% (307 ha) powierzchni ogólnej lasów w gminie Czernice Borowe. Niewielkie ich kompleksy znajdują się w rejonie Chojnowa, Rostkowa i małe połacie w kompleksie Smoleń – Poluby. Pozostałe lasy są własnością prywatną, występują w niewielkich kompleksach w dużym rozproszeniu. Rozmieszczenie lasów na terenie arealu gminy obrazuje poniższa tabela:

Lp.	Nazwa wsi	Pow. ogólna arealu w ha	Powierzchnia lasów w ha	Lesistość %
1.	Borkowo	606	38,3	6,3
2.	Chojnowo	614	102,5	16,7
3.	Chrostowo	727	28,2	3,9
4.	Czernice Borowe i Nowe	1146	108,5	9,5
5.	Dzielin	587	0,7	0,2
6.	Górki	252	5,6	2,2
7.	Grójec	287	16,2	5,6
8.	Jastrzębiec	444	7,0	1,6
9.	Kadzielnia	123	3,9	3,2
10.	Kosmowo i Nart	589	22,3	3,8
11.	Miłoszewiec	316	1,5	0,5
12.	Obrębice	491	6,6	1,4
13.	Olszewiec	742	129,6	17,5
14.	Pawłowko	163	0,2	0,1
15.	Pawłowo	762	31,1	4,1
16.	Pierzchały	806	252,9	31,3
17.	Rostkowo	820	132,5	16,2
18.	Szczepanki	238	8,0	3,4
19.	Turowo	351	-	-
20.	Węgra	598	21,0	3,5
21.	Zalogi	452	2,2	0,5
22.	Zberoz	339	17,8	5,3
23.	Zembrzus Wielki	255	-	-
24.	Żebry	288	1,5	0,5

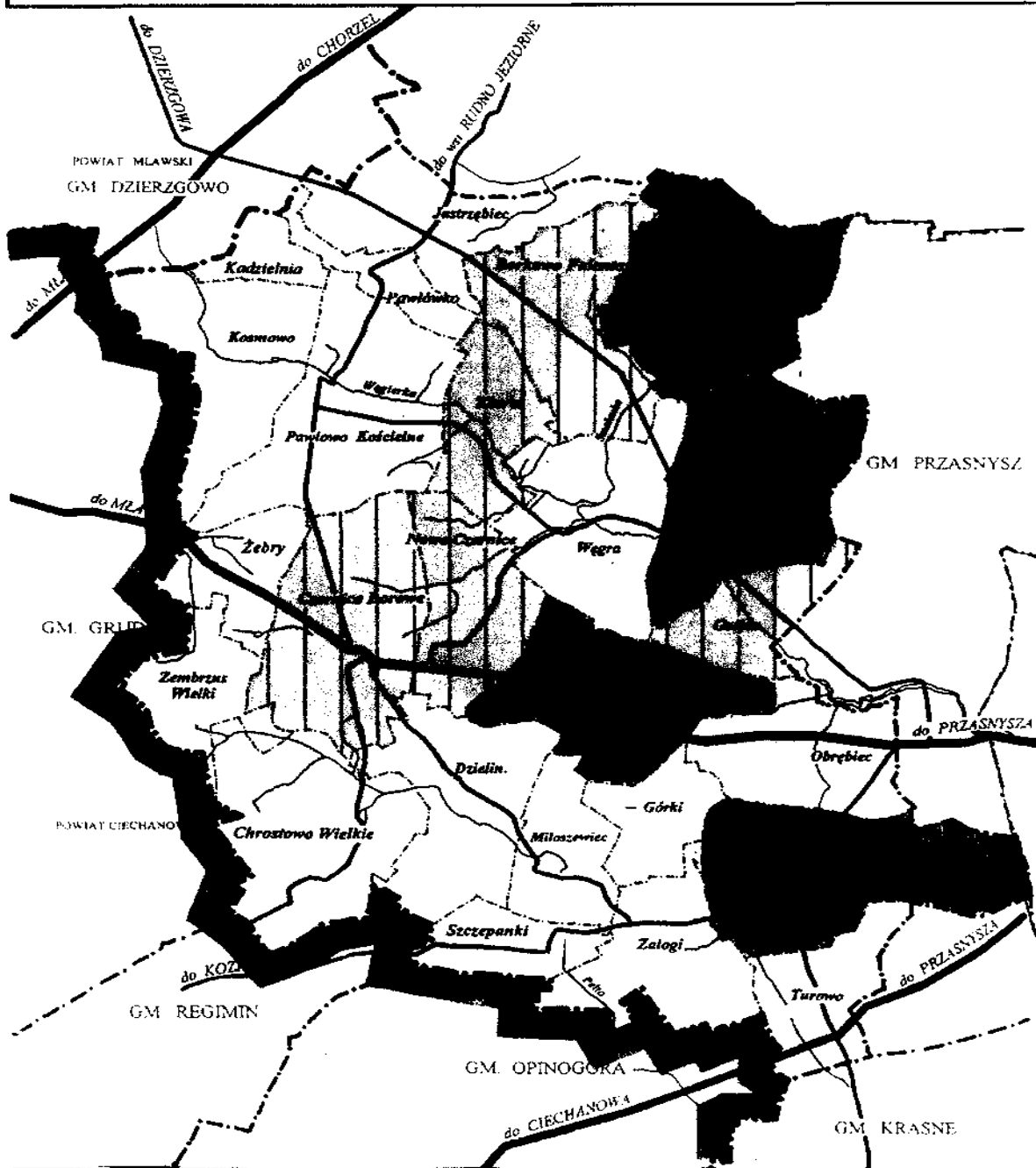
Największa lesistość występuje na obszarze czterech wsi: Pierzchały, Chojnowo, Olszewiec, Rostkowo. Pozostałe wsie są prawie bezleśne. Wszystkie lasy w gminie należą do lasów gospodarczych.

Największy obszar leśny występuje w północno-wschodniej części gminy, tj. w rejonie gleb najsłabszych i dużego zróżnicowania rzeźby terenu (Pierzchały, Pierzchalki). Są to lasy na siedlisku boru świeżego i suchego z drzewostanem bardzo młodym 20-40 letnim. Jedyne w zachodniej części tego kompleksu są drzewostany starsze, w wieku 60 lat.

Drugi kompleks leśny w tej części gminy (Olszewiec) to głównie młoda sosna w wieku 20-40 lat na siedlisku boru świeżego oraz drzewostan brzozy i olszy w wieku 40-60 lat na siedlisku olsu. W tym kompleksie dominują drzewa liściaste.

W rejonie Chojnowa przeważa bór mieszany świeży i las mieszany świeży z drzewostanem najstarszym 40-90 letnim dębu, sosny i dość dużym udziałem olszy i brzozy w niższych partiach. Jest to niewątpliwie najbardziej atrakcyjny kompleks leśny na obszarze gminy.

LESISTOŚĆ

OZNACZENIA

g m i n a **CZERNICE BOROWE**

POWIERZCHNIA LEŚNA W STOSUNKU DO
OGÓLNEJ POWIERZCHNI AREAŁU WSI

— 0-5%
— 5-10% — 10-20%
— POWYŻEJ 20% I WIĘCEJ

We wschodniej części gminy koło Kostkowa występują lasy liściaste — dąb, grab, brzoza w wieku 20 — 80 lat, na siedlisku lasu mieszanego świeżego i lasu świeżego. W rejonach bardziej wilgotnych na siedlisku olsu jesionowego są drzewostany jesionu i olszy w wieku 10-70 lat. Podobne lasy występują w okolicy Czarniec Borowych — drzewostany liściaste 40-60 letnie na siedliskach lasu świeżego i lasu wilgotnego.

W dolinach rzecznych występują nieliczne uroczyska leśne na gruntach nadmiernie uwilgotnionych. Jest to głównie drzewostan olszowy na siedlisku olsu.

Wysoka wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie nie daje możliwości zwiększenia powierzchni leśnej. Jedynie w północno-wschodniej części gminy, gdzie grunty są najskłabsze jest realna możliwość przeprowadzenia zalesień. Na tych właśnie terenach występuje duży udział lasów na gruntach porolnych, gdzie drzewostany zagrożone są hubą korzeniową.

W 1993 roku sporządzony został projekt zalesień na terenie gminy Czarniec jako zmiana Miejscowego Planu Ogólnego Zagospodarowania Przestrzennego gminy zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy nr 180/XXVIII/93 z 13.10.1993. Według tego projektu istnieje realna możliwość wzrostu lesistości w skali gminy do 10,2%.

8. SIEDLISKA, OSTOJE ZWIERZĄT I GOSPODARKA ŁOWIECKA

Rozmieszczenie siedlisk i ostoje zwierząt pokrywają się ściśle z rozmieszczeniem szaty roślinnej na terenie gminy. Najważniejszym kompleksem, który jest ostoją wielu gatunków ptaków oraz ssaków łownych są kompleksy leśne w północnej i wschodniej części gminy oraz dolina Węgiejki i jej dopływów.

Gatunki zwierząt zasiedlające te tereny to przede wszystkim gatunki leśne, gatunki ekotonalne i gatunki terenów otwartych, gatunki polne i łąkowe, gatunki szuwarowe oraz gatunki drapieżne. W lasach Nadleśnictwa najczęściej występują samy i dziki. Ze zwierzyzny drobnej najwięcej jest zajęcy, bażantów i kuropatw. Występują tu również lisy, kuny.

9. KLIMAT I WARUNKI AEROSANITARNE

Wg R. Gumińskiego gmina Czarniec Borowe znajduje się w dzielnicy środkowej obejmującej swym zasięgiem wschodnią część Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej oraz zachodnią część Niziny Mazowiecko-Podlaskiej.

Obszar charakteryzuje się dość niskim opadem rocznym (średnioroczny 485 mm, a dla okresu wegetacji 300 mm) oraz występowaniem od 30 do 50 dni mroźnych, od 100 do 110 przymrozkowych. Mała jest częstość występowania opadów gradowych. Średnia temp. roczna wynosi 7,1°C, a dla okresu wegetacji 13,9°C. Okres wegetacyjny wynosi od 170 do 180 dni.

Na terenie gminy dominują wiatry zachodnie, w mniejszym stopniu występują północno-zachodnie i południowo-zachodnie. Rozkład kierunkowy wiatrów w poszczególnych porach roku jest zróżnicowany. Zimą, wiosną i latem dominują wiatry zachodnie, jesienią południowo-zachodnie. Na przeważającym obszarze gminy występują sprzyjające warunki charakteryzujące się niezbyt intensywnym nawietrzaniem i jednocześnie dostatecznym przewietrzaniem.

~~Gmina Czernice Borowe ze względu na swój typowo rolniczy charakter oraz brak praktycznie większych zakładów przemysłowych, poza usługowymi, rzemieślniczymi i rolno-spożywczymi nie jest obszarem zagrożonym pod względem zanieczyszczenia powietrza. Zanieczyszczenie powietrza powstaje tu wyłącznie w wyniku emisji z energetycznego spalania paliw. Ogrzewanie budynków mieszkalnych odbywa się z indywidualnych kotłowni. Spalane są tu z reguły paliwa stałe (węgiel, koks) o znacznych zawartościach substancji powodujących emisję zanieczyszczeń do powietrza.~~

~~Na terenie gminy nie ma zakładów, które posiadałyby decyzje o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza. Zgodnie ze znowelizowaną ustawą o ochronie i kształtowaniu środowiska (zmiany obowiązujące od stycznia 1998 r.) niewielkie kotłownie; tj. o łącznej wydajności cieplnej do 0,5 MWt opalane węglem i koksem oraz o wydajności do 1,0 MWt opalane gazem i olejem nie muszą posiadać decyzji o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza. Przepis ten nie dotyczy emisji innych niż ze spalania paliw.~~

~~Istotnym źródłem emisji o charakterze liniowym jest emisja zanieczyszczeń ze źródeł mobilnych (środki transportu).~~

10. HAŁAS

~~Na terenie gminy, hałas powstaje głównie w wyniku działania środków transportu oraz urządzeń i maszyn rolniczych. Brakuje tu zakładów szczególnie uciążliwych ze względu na jego emisję.~~

~~Hałas emitowany na zewnątrz obiektów takich jak: spółdzielnie kółek rolniczych, gminne spółdzielnie, zakłady produkcji materiałów budowlanych, produkcji i obrotu paszami, płodami rolnymi, zakłady rolne czy inne, związany jest głównie ze środkami transportu.~~

~~Hałas komunikacyjny, tak jak wszędzie, może stwarzać pewne uciążliwości. W przypadku gminy Czernice Borowe może być on uciążliwy dla mieszkańców zabudowań położonych wzdłuż dróg wojewódzkich to jest dla wsi: Czernice Borowe, Chojnowo, Obrębiec, Rostkowo, Olszewiec, Borkowo. Uciążliwość ta i ujemne oddziaływanie związane z emisją hałasu i zanieczyszczeń zawsze zależą od rodzaju drogi, a tym samym natężenia ruchu oraz stanu technicznego pojazdów.~~

V. OCHRONA ŚRODOWISKA I PRZYRODNICZEGO KULTUROWEGO

1. EKOLOGICZNY SYSTEM OBSZARÓW CHRONIONYCH

Gmina Czernice Borowe z racji swego położenia na obrzeżu bogatej krainy geograficznej jaką są Wzniesienia Mławskie, posiada niewiele walorów takiej rangi, które wymagałyby objęcia ochroną.

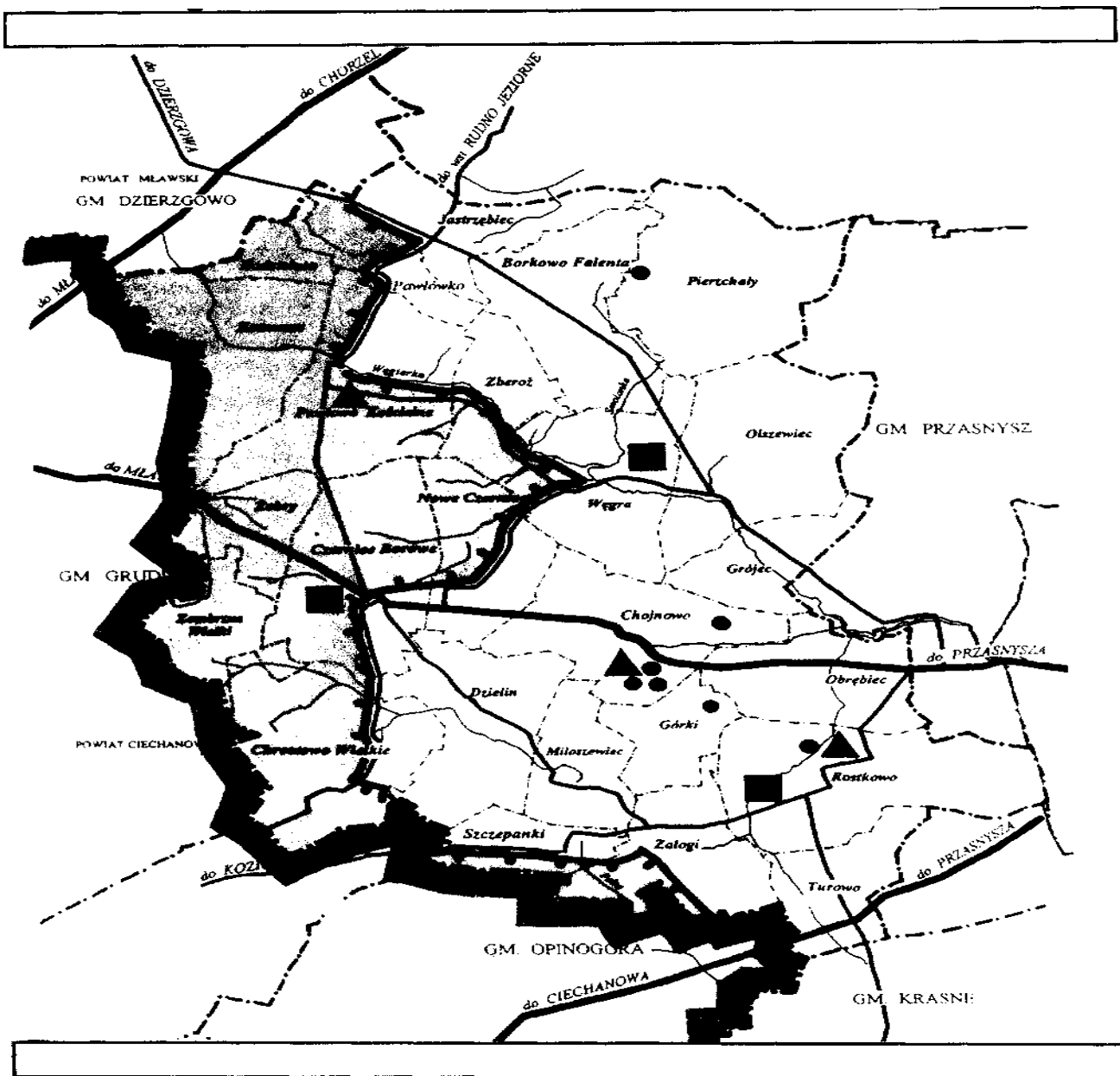
Największą powierzchnią w granicach gminy objętą ochroną prawną jest Obszar Chronionego Krajobrazu ustanowiony w ramach byłego woj. ciechanowskiego Uchwałą nr 59/X/90 WRN w Ciechanowie z 23.04.1994 r. (z późniejszymi zmianami). W układzie geograficznym jest to obszar Krośnicko-Kosmowski.

Ciągi ekologiczne, jakie wyznacza Obszar Chronionego Krajobrazu urywają się na zachodniej granicy gminy Czernice, ponieważ dalej na wschód, na terenie woj. ostrołęckiego ta forma ochrony przestrzeni nie została zdefiniowana.

Łączna powierzchnia Obszaru Chronionego Krajobrazu w granicach gminy wynosi 3 924 ha, co stanowi 32,61% jej obszaru. Struktura użytkowania gruntów w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu jest następująca:

Wieś	Pow. w granicach O.Ch.K.	% ogólnej powierzchni	Struktura użytkowania w ha				
			Użytki rolne	Lasy i zadrzewienia	Grunty pod wodami	Tereny osiedlowe i komunik.	Tereny różne, nieużytki
Jastrzębiec	108,91	25,4	107,12	-	0,03	1,67	0,09
Pawłówek	65,69	40,3	62,19	0,21	0,26	1,88	1,15
Kosmowo i Nart	588,92	100	540,91	22,39	1,83	20,4	3,39
Pawłowo K.	586,10	76,9	531,46	23,76	1,63	26,61	2,64
Zembrzus W.	255,58	100	246,85	0,04	0,95	7,12	0,62
Czernice B.	847,13	73,9	707,01	96,23	4,85	35,51	3,42
Chrostowo Zalesię	170,00	100	144,66	16,32	0,82	7,14	1,06
Zebry	288,66	100	272,22	16,7	2,14	11,53	1,10
Kadzielnia	122,90	100	112,66	3,93	-	5,11	1,20
Kuskowo i Jabłonowo	268,84	100	254,33	1,92	1,10	9,73	1,76
Węgra	63,80	10,66	60,68	-	0,48	1,78	0,86
Dzielin	3,57	0,6	3,43	-	0,14	-	-
Chrostowo Wlk.	165,38	22,7	147,51	10,21	0,98	5,9	0,78
Razem	3 924,00	32,6	3 546,11	195,15	17,64	143,81	20,99

W granice Obszaru Chronionego Krajobrazu weszły głównie użytki rolne (90,3%) wskazując, iż jest to typowy krajobraz wiejski, w którym dominują pola uprawne. Są to struktury przyrodnicze w znacznej mierze przekształcone przez człowieka. Pomimo tych przekształceń wiele gatunków roślinności łąkowej i śródpolnej pozostało, tworząc bogactwo nisz ekologicznych.

~~gmina~~ CZERNICE BOROWE

~~OBSZAR CHRONIONEGO
KRAJOBRAZU A~~

~~POMNIKI PRZYRODY
OŻYWIONEJ~~

OZNACZENIA

~~PODWORSKIE ZAŁOŻENIA
PARKOWO-OGRODOWE CMEN-TARZE~~

~~POMNIKI PRZYRODY
NIEOŻYWIONEJ~~

~~Klasyfikacja terenów do objęcia ochroną prawną nie jest procesem zakończonym. Podstawową formą ochrony jaką jest użytek ekologiczny – powinny być objęte niewielkie tereny związane ze środowiskiem wodnym lub zawodnionym:~~

- ~~• dwa kompleksy trwale podmokłe zabagnione – jeden poniżej drogi Jastrzębiec – Morawy mokradło z otwartym lustrem wody osuszane przez rów odpływowy; drugi kompleks położony powyżej drogi odwadniany przez rów przepływający po obrzeżu potorfia; oba kompleksy stanowią cenne siedlisko awifauny;~~
- ~~• kompleks olszynowo brzozowy na gruntach wsi Zberoz, Pawłowo K., Węgra nad Węgierką z licznymi źródłiskami i wysiękami;~~
- ~~• oczka wodne na trasie ciekłu Smolanka powyżej drogi ze Smolenia do Borkowa z ciekawą roślinnością wodną i brzegami porośniętymi olchą, wierzbą, topolą;~~
- ~~• oczka wodne na ciekach pomiędzy Węgra i Olszewcem, które wymagają odmulenia i oczyszczenia;~~
- ~~• odcinek Węgierki poniżej wsi Grójec, gdzie rzeka płynie naturalną trasą bardziej urozmaiconą;~~
- ~~• oczka wodne w m. Zembrzus W. Poniżej drogi Zembrzus – Czernice i w m. Kuskowo i Bońki.~~

~~Ekologiczny system obszarów chronionych w skali kraju utworzony jako Krajowa Sieć Ekologiczna ECONET POLSKA ma za zadanie powiązać korytarzami ekologicznymi węzły i biocentra. Od Czernic B. na wschód i północny wschód leży olbrzymi obszar węzłowy o znaczeniu krajowym – Obszar Puszczy Kurpiowskiej.~~

~~Uzupełnieniem ekologicznego systemu obszarów chronionych są parki zabytkowe, pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej.~~

~~Szczególne znaczenie dla krajobrazu wsi mają parki podworskie zakładane jako zespoły wypoczynkowo-użytkowe, z przylegającymi do nich sadami, warzywnikami, zieleńcami, pastwiskami, alejami wjazdowymi. To co zachowało się do naszych czasów posiada cechy parków krajobrazowych. Do rozpoznanych parków w gminie Czernice należą:~~

~~– *Chojnowo* – całość obszaru ogrodu ma ok. 6,64 ha, w tym za park uznano ok. 3 ha (0,85 ha wody). Najstarsze drzewa dowodzą, że powstał w I pół. XIX w., ale był przekomponowywany ok. 1900 r.;~~

~~– *Chrostowo Bońki* – uznany tylko za ogród dworski, określono go na ok. 2,04 ha (w tym 0,3 ha to woda). Wiek drzew wskazuje na jego powstanie pod koniec XIX i na pocz. XX w.;~~

~~– *Kuskowo Dzierzno* – pozostałości ogrodu dworskiego na pow. ok. 3,36 ha (w tym 0,42 ha woda). Nasadzenia z końca XIX w. i lat międzywojennych. Zupełnym wyjątkiem jest dąb posiadający emaliowaną tabliczkę z napisem „dąb Hipolit zasadzony w ogrodzie rodziny Borowych w 1887 r.”;~~

~~– *Obrebiec* – ślady kompozycji wyraźnie obejmują obszar ok. 5 ha. Znaczna ilość drzew rośnie od ok. 1900 r., jest również kilka starszych. Drzewostan częściowo wycięto dla zrobienia boiska, obecnie użytkowany jest jako pastwisko; obiekt uznany został za park wiejski na mocy Uchwały nr 75/83 W.R.N. w Ciechanowie z 30.06.1983r. (Dz.U. WRN w Ciechanowie nr 3 z 1983 r póź. 33)~~

—*Pawłowo Kościelne*— z całego założenia komponowanej zieleni wydzielono ok. 1,5 ha i wpisano do rejestru zabytków. Najstarsze drzewa są tu z 2 poł. XVIII w., z końca XIX w. i nowsze;

—*Rostkowo*— całość założenia zieleni dworskiej w ewidencji oceniono na ok. 3,5 ha, przy czym za park uznano ok. 1,44 ha. Układ powstał w 2 poł. XIX w., silnie zmieniany po ok. 1950 r. sporo nowych nasadzeń, około 1977–1979 r. zniszczono szpaler grabowy i lipową aleję;

—*Czernice Borowe*— układ zieleni, niegdyś z pewnością wspaniałego parku i elementów ogrodowych szacować można na minimum 8–9 ha, w tym ok. 2 ha stawów (po oczyszczeniu);

—*Górki*— wyraźny jeszcze układ planowo kształtowanej zieleni, a dawny park zdziczał i obecnie przypomina las z alejami. Całość prawdopodobnego układu dworskiego ma ok. 11 ha, w tym ok. 2,5–3 ha zajmowałyby zabudowa gospodarcza, a ok. 0,2 ha stawy. Do tego aleja lipowa wiodąca ku wschodowi;

—*Toki 13*— mamy tu do czynienia z unikatem w skali regionu a może kraju, a mianowicie z miniaturą ogrodu ozdobnego towarzyszącego dworkowi drobnoszlacheckiemu. O ile zieleni ogrodowa (użytkowa) była normą w takich siedzibach, to „miejsce spacerowe”, dotrwałe do naszych czasów jest wyjątkiem. Całość zajmuje tylko ok. 1,5 ha, powstała ok. 1900 r. złożona z miejscowych gatunków drzew i krzewów;

—*Dzielin 8*— jest to jeden z najlepiej zachowanych ogrodów użytkowych (sad okolony szpalerami) z lat międzywojennych z elementami zieleni ozdobnej. Obszar całości (z gospodarstwem) ma ok. 2,5 ha, w tym mały staw;

—*Jastrzębiec*— w rejonie sporego stawu wyraźnie komponowana zieleni (lipy i kasztanowce), co prawda stosunkowo młoda, ale wydaje się, że powtarzająca dawne nasadzenia dworskie;

—*Kosmowo*— wskazane jest rozpoznanie przez specjalistów drzew i krzewów istniejących na terenie, gdzie było założenie dworskie;

—*Miłoszewiec*— wyraźny układ zieleni wyznaczający obszar dawnego folwarku; na ogół roślinność młoda, ale sprawia wrażenie albo powtórzenia dawnego układu albo są to odrosty dawniejszych drzew. Obszar wydzielony zielenią ma ok. 3 ha;

—*Pawłówko*— na obszarze ok. 1 ha istnieją drzewa i krzewy wyraźnie wskazujące na miejsce dawnego folwarku;

—*Zberoz*— reszta założenia dworskiego.

Uzupełnieniem obszarów prawnie chronionych są pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej. Na terenie gmin ochroną prawną objęto następujące drzewa pomnikowe:

- 4 lipy drobnolistne na terenie po PGR Chojnowo,
- klon srebrzysty na terenie parku w Chojnowie,
- 2 dęby szypułkowe w leśnictwie Chojnowo,
- 2 jesiony wyniosłe na terenie parku w Chojnowie,
- 2 dęby szypułkowe na terenie parku w Rostkowie.

Za pomnik przyrody nieożywionej uznany został głaz we wsi Pierzchały.

2. ŚRODOWISKO KULTUROWE I JEGO OCHRONA

Problematyka ochrony dóbr kultury jest jednym z ważniejszych elementów studium uwarunkowań zagospodarowania gminy, a to ze względu na występowanie obszarów, obiektów czy zjawisk uznanych za godne trwałego zachowania. Dobra kultury są obiektywnymi czynnikami determinującymi możliwości zagospodarowania przestrzennego – przy czym nie tylko stanowiącymi ograniczenia, ale też stwarzającymi specyficzne możliwości rozwojowe.

Utrwaliło się już odpowiednie traktowanie zabytków, najczęściej rozumianych jako materialne (zwykle artystyczne) wytwory minionych epok. W mniemaniu znakomitej większości społeczeństwa kryteriami zaliczenia czegoś do kategorii zabytków (a więc godnymi zachowania) jest ich dawny czas powstania, artystyczna wspaniałość lub szczególne wydarzenie historyczne wiążące się z danym obiektem. Podlegające ochronie dobra kultury obejmują jednak o wiele większy zakres, tak czasowy jak i przedmiotowy. Mało kto zdaje sobie sprawę z tego, że dobrem kultury jest (lub może być) krajobraz kulturowy czy wytwory niematerialne np. nazwy czy tradycje. Olbrzymia różnorodność dóbr kultury, w sumie znaczna ich ilość, zmusza do stosunkowo obszernego omówienia.

Poważne podejście do dóbr kultury (naszego dziedzictwa kulturowego) wynika m.in. z obowiązującego systemu prawnego, z ustawą o ochronie dóbr kultury na czele. Przypomnieć należy, że ustawa ta nakłada także na samorzady pewne obowiązki, z których bardzo istotnym jest stanowienie prawa miejscowego (lokalnego). Jednym z tego przejawów może być uchwalenie przez radę gminy zapisów zawartych w studium uwarunkowań. Bardziej konkretny wymóg zawarty jest w ustawie tzw. Kompetencyjnej, gdzie na gminę nałożono obowiązek wykonania ewidencji dóbr kultury znajdujących się na jej terenie. W miarę dostosowywania się prawa polskiego do norm europejskich należy spodziewać się coraz większego obciążenia samorządów zadaniami z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego – administracja państwowa będzie przeistaczała się w inspekcję.

Niezbyt jeszcze doceniania jest konieczność rozwijania świadomości ochrony wszystkich dóbr kultury, a więc działania oświatowe, informacyjne i propagandowe. Problem ten jest niesłychanie ważny, albowiem bez świadomej akceptacji miejscowej ludności, wsparcia ze strony lokalnego społeczeństwa wysiłki władz nie dadzą właściwych rezultatów. Problem ten wiąże się zresztą z ogólnym podnoszeniem poziomu kulturowego, co także winno interesować władze samorządowe.

Krajobraz kulturowy

Wydaje się, że obecny krajobraz kulturowy gminy Przasnysz zaczął być kształtowany w sposób nieprzerwany nie wcześniej niż od IX-X w. – osąd taki wynika z braku śladów wcześniejszego osadnictwa słowiańskiego oraz z pewnego oddalenia od najwcześniejszych szlaków. Większość obszaru pokryta była lasami, mokradłami, cały teren dość poważnie pofalowany.

Zasiedlanie okolic Czernic prowadzone było już chyba przez małe rodziny, przemieszczające swe siedziby wzdłuż strumieni. Stan taki – bardzo nieliczne niewielkie osady wśród rozległych lasów – utrzymywał się aż do dojrzałego średniowiecza. Jeszcze w XIII w., mogło być tu najwyżej parę osad, ale na tyle skupionych i ludnych, że erygowano parafię w Węgrze. Z czasem ingerencja człowieka w zastany krajobraz stawała się coraz większa. Wechodząc w dziewięzy teren, zanim stworzono odpowiednio rozległe pola, w znacznym stopniu korzystano z lasu (myślistwo, zbieractwo) i wody (rybołówstwo). Mazowszanie byli ludnością zdecydowanie rolniczą i stąd starano się możliwie najszybciej uzyskać niezbędne przestrzenie pól. Najłatwiejsze było to w dolinach rzek – zwłaszcza Węgiejki; dlatego też właśnie w tej okolicy najszybciej doszło do założenia parafii. Drugim typem obszarów

ułatwiających zakładanie pól (mniejsze zalesienie) były bardziej faliste tereny, gdzie częściej trafiały się polany śródleśne powstałe np. w wyniku zastoisk mrozowych.

Zmiany polityczne i gospodarcze prowadzą od 2 poł. XIV w. do szybszych zmian istniejącego krajobrazu kulturowego w kierunku zwiększania powierzchni pól. Zdecydowanie sprzyjały temu miejscowe gleby; dość dobre, niezbyt ciężkie w uprawie. Książęta, zamiast naturalnych dochodów z lasów woleli świadczenia pieniężne pochodzące z wsi lokowanych na prawie niemieckim (chełmińskim). Znaczne nadania książęce dotyczyły grup rodzinnych (drobne rycerstwo), których każdy członek mógł mieć własną zagrodę usytuowaną w wybranym miejscu. Prawo niemieckie mogło przejawiać się tu wyłącznie w postaci prawa, zwłaszcza podatkowego. Przy nadaniach dla możnych lokacje miały formy regularne i fragmenty centrów obecnych wsi są chyba tego dowodem. Lokowanie wsi obejmowało obszary w większości zalesione. Proces tworzenia dużych zespołów pól trwał przez XIV i XV w.; można sądzić, że w początkach XVI w. osiągnął niemal swe apogeum czasów nowożytnych i wówczas już łączna powierzchnia pól znacznie przekraczała w gm. Czernice powierzchnię lasów.

Z owych pierwszych wieków tworzenia lokalnego krajobrazu kulturowego niewątpliwie do naszych czasów przetrwały przestrzenie pól, aczkolwiek rozplanowanie rozlogów najpewniej zostało później całkowicie zmienione. Bardzo starą metrykę posiadają niektóre z obecnych dróg.

Kolejnym najdawniejszym elementem krajobrazu kulturowego są wsie, z których część powstała przed wprowadzeniem prawa niemieckiego. Niektóre z lokacji zdają się mieć dziś plany bardzo podobne do zasad stosowanych przy lokacjach. W trzech przypadkach powstały zespoły sakralne, na które składały się kościoły, otaczające je ementarze oraz zabudowa plebańska – w sumie bardzo ważny element krajobrazu kulturowego mające też wielkie znaczenie dla kultury niematerialnej. Niektóre wsie lub obszary zabudowy przybrały formy bardzo nieregularne – charakterystyczne dla osadnictwa drobnoszlacheckiego. Dość szybko (od schyłku XV w.?) przy większych prywatnych wsiach powstały folwarki, swą rozległością równoważąc w krajobrazie zespoły zabudowy kmiecciej, a niekiedy nawet ją przewyższając. Zabudowa, niemal bez wyjątku, była drewniana ewoluując od niewielkich obiektów do coraz większych. Najbardziej okazałymi były kościoły parafialne, sytuowane w eksponowanych miejscach. Chyba właśnie one były pierwszymi tu budowlami murowanymi – Czernice Borowe (późnogotycki), potem Pawłowo (z elementami renesansowymi). Charakterystycznym dla Mazowsza był i jest kościół w Węgrze, gdzie do drewnianej nawy dodano murowaną zakrystię ze skarbczykiem. Bardzo prawdopodobne, że całkowicie murowaną (w XVI w.) była siedziba Czernieckich w Czernicach. Niewykluczone, że też z cegły był dwór Kostków w Rostkowie (mieli wystarczające środki finansowe) – istnieje tradycja, że obecny tutejszy kościół wznoszono częściowo na fundamentach ich dworu. Weale natomiast nie jest pewne czy Dzierżgowscy w Pawłowie mieli choćby zamiar wznosić murowaną rezydencję, a to ze względu na stałe zatrudnienie w służbie publicznej. Generalnie więc budowle murowane okresu średniowiecza i początków nowożytności można byłoby policzyć na palcach jednej ręki. Z lat późniejszych na oddzielną uwagę zasługuje wieś Pawłowo Kościelne, które jak się wydaje przed połową XVI w. zaczęło być rozplanowywane jako renesansowy układ przestrzenny (siedziba rodowa). Niewykluczone, że podobnie mogło być w przypadku Czernie i Kostkowa.

Tak wykształcony krajobraz przetrwał, w zasadzie do połowy XIX w.; nawet chyba nie przybyło budowli murowanych. W skali całej gminy nie miało zasadniczego znaczenia zaniknięcie paru wsi czy powstanie nielicznych nowych jednostek osadniczych. Istotniejsze było redukcowanie form budowlanych (skutki zniszczeń i zubożenia) wypracowanych w XV i XVI w. Nie wiemy do jakiego stopnia na omawianym terenie stosowano się do zalecanych form wiejskiego budownictwa ogniotrwałego z glinobitki.

Od schyłku XVIII w. zaczęto ponownie zajmować się drogami, najpierw dążąc do prostowania najważniejszych traktów. W okresie wzrostu dewocji (od pocz. XVIII w.) masowo zaczęły powstawać krzyże i figurki przydrożne. Jako wykonywane niemal wyłącznie z drewna

nie dotrwały do naszych lat, choć istotne były miejsca ich lokalizacji, albowiem w późniejszych okresach wymieniano je na metalowe, murowane czy kamienne.

Ważne dla wyglądu pól było upowszechnienie uprawy ziemniaków, które na słabszych glebach niemal zdominowały areal uprawowy. Przemysłowa polityka Królestwa Polskiego nie pozostawiła na terenie gminy trwałych śladów, a nawet za takie trudno było uznać kilka wiatraków i kuźni. Też niemal nie ma śladu po masowych grobach epidemicznych (kilka fal w XIX w.) – można spodziewać się, że każda większa wieś takie miejsce miała. Po ok. połowie XIX w. zaczęto przenosić emmentarze grzebalne poza obszar zabudowany; wraz z towarzyszącymi im zadrzewieniami tworzyły one nowe elementy krajobrazu otwartego, obecnie uznawane wręcz za „odwieczne”.

Stosunkowo szybka zmiana odwiecznego krajobrazu kulturowego zaczęła się po uwłaszczeniu chłopów, praktycznie od ok. 1870 r. W wyniku parcelacji z części majątków zaczęły powstawać nowe jednostki osadnicze, o tyle znaczące w krajobrazie, że ich rozluźniona zabudowa pokrywała znaczne obszary. Zagęszczała się też zabudowa już istniejących wsi. W tych, w których folwarki całkowicie zanikły krajobraz zmieniał się drastycznie; ubywał jakby cały człon miejscowości, człon rozplanowany zupełnie odmiennie niż zastępujące go indywidualne zagrody. Chyba w tym okresie miał miejsce ostatni większy ubytek lasów – chodzi o zwarte zadrzewienia w trójkącie Kosmowo Czernice Węgra.

Część łąk przekształcano w pola orne. Dość szybko, ale raczej już po kryzysie zbożowym, upowszechniała się zabudowa czysto kolonijna, tj. poszczególne gospodarstwa wznoszono pośrodku należących do nich pól. Rzecz jasna nowe jednostki osadnicze pojawiały się tylko na obszarach parcelowanych dóbr. Mimo trudności z drewnem (sprowadzano je z Przasnysza) nadal budownictwo było wyłącznie drewniane. Nawet przy wymianie zabudowy gospodarze folwarków na nowoczesną nieczęsto stosowano cegłę czy miejscowy kamień – do ehłubnych wyjątków należało Chojnowo.

U schyłku XIX w. szeroko rozpowszechniła się moda na tworzenie „ogrodów spacerowych”, tj. parków przydworskich, objęła ona nawet gospodarstwa szlachty zaściankowej. Równolegle, w tym samym okresie, pojawiły się liczne nasadzenia śródpolne i okalające gospodarstwa (szpalery lipowe). Może wówczas (a może później) takie same szpalery wykorzystano do osłaniania sadów. Warto też zwrócić uwagę na drobne, ale ważne i zauważalne elementy krajobrazu kulturowego dotrwałe do naszych czasów – krzyże i figurki przydrożne wykonywane już z trwałych materiałów, a także o nagrobki emmentarne. Należy podkreślić, że niektóre z tych ostatnich otrzymywały formy artystyczne. Zamiast dotychczasowego drewna używano kamienia, żelaza i żeliwa, a wytwory były zarówno fabryczne jak i rękodzielnicze.

Walki 1914 i 1915 nie przyniosły zasadniczych zmian w ogólnym krajobrazie kulturowym z uwagi na to, że najczęściej gospodarstwa odbudowywane były przez ich właścicieli, a więc w dawnych miejscach. Zasadniczą różnicą były natomiast nowe formy obiektów, choć nadal w większości wznoszono je z drewna. Należy tu odnotować fakt, że niektóre otrzymywały zdobienia podobne do budownictwa kurpiowskiego – może faktycznie tu też osiedlali się Kurpie? Wielkie straty poniesiono w dobrach kultury – bardzo poważnie zostały uszkodzone kościoły w Czernicach, Węgrze i Pawłowic. W tym ostatnim zniszczono praktycznie całe wyposażenie. Znikła też większość dworów wraz z ich wyposażeniem. Poza stratami Wielka Wojna przyniosła nowości – największą była linia kolejki wąskotorowej; następnie emmentarze wojenne, a ponadto zwiększyła się długość dróg brukowanych.

W latach międzywojennych nastąpiła druga (po średniowieczu) podstawowa faza kształtowania się sieci osadniczej na omawianym terenie. Dokonano wielkich parcelacji, a tym samym bardzo rozwinęły się wcześniej powstałe (poparcelacyjne) miejscowości oraz przybyło nowych. Można powiedzieć, że dotychczasowe rozłogi pól zostały obsypane gospodarstwami i że zaczęła się zacierać granica między zwartymi, dawnymi wsiami, a otwartym krajobrazem. Nawiasem mówiąc, nadal przybywało domów we wsiach folwarcznych, przy czym wielodrożny

układ Czernie Borowych zaczynał upodabniać tę miejscowość do osiedla. Parcelacje i komasacje doprowadziły do wielkich zmian historycznego rozplanowania pól. Najmniejsze przekształcenia wystąpiły w okolicach drobnoszlacheckich. Coraz większego znaczenia nabierały sady i ogrody. Nie ubywało za to lasów, bo po prawdzie, to ich już niemal tu nie było. Coraz śmieiej wznoszono po 1920 r. domy i budynki gospodarcze z materiałów niepalnych; niebagatelne znaczenie miały tu przepisy ubezpieczeniowe – mimo to nadal murowane domy były wyjątkami.

Sieć dróg zdecydowanie się utrwaliła i praktycznie taka jest do dziś. Międzywojenna odbudowa objęła też obiekty uznawane (już wówczas) za zabytkowe, a więc kościoły. Największy zakres prac miał miejsce w Pawłowie, gdzie świątynię odbudowano w sposób niesłychanie precyzyjny, harmonijnie włączając nowe elementy. Z kolei w Czernicach Borowych wybudowano (ok. 1930 r.) murowaną dzwonnice będącą bardzo interesującą trawestacją lokalnej architektury XV i XVI w. W trakcie usuwania śladów wojny wiele wysiłku włożono w niwelacje bardzo rozległych umocnień polowych – dziś praktycznie nie ma po tym śladu.

W okresie wojny poprawiano stan istniejących dróg, a największą zmianą były inwestycje (obecnie niemal nie istniejące) towarzyszące poligonowi – tyczyło to północnej części obecnej gminy. Ponadto najpewniej zlikwidowana została część (nieznana) zabudowy, a pola na terenie poligonu w większości zdziczały.

Kolejna fala zmian miała miejsce po 1945 r., przy czym – ogólnie rzecz biorąc – należy przyznać, że miejscowy krajobraz kulturowy był bardziej dewastowany niż właściwie przekształcany. Lista zniszczeń obejmowała dwory, parki, zabudowa folwarczna itd.; część z tych użytków można w krajobrazie odtwarzać. W zakresie wielkoprzestrzennym niewiele się zmieniło; nie powstawały nowe wsie, a tylko rozbudowywano istniejące, zwłaszcza tam, gdzie znoszono folwarki. Tym razem starano się unikać osadnictwa kolonijnego. Formy rozłogów pól chyba nie uległy zmianom, jeśli oczywiście pominąć te części przedwojennych majątków, które zostały rozparcelowane między indywidualnych rolników. Bardzo widoczne stały się liczne napowietrzne linie telefoniczne i energetyczne. Sieć dróg w zasadzie się nie zmieniła, choć pokrywanie asfaltem tworzyło pewną nową hierarchię ich ważności. Doniosłym dla krajobrazu faktem było praktycznie całkowite zaniechanie po ok. 1950 r. budownictwa drewnianego. Ostatnio widać dążenie do tworzenia nowej zabudowy o innych formach architektonicznych, ale najczęściej są to poszukiwania zupełnie nieudane, także degradujące krajobraz.

Zasięg zalesień nie ulegał zasadniczym zmianom; ostatnio możemy mieć jednak do czynienia z rabunkowym wycinaniem lasów prywatnych. Najnowszym zagrożeniem są początki funkcjonowania wielkich żwirowni mogących drastycznie zdewastować najwartościowsze krajobrazowe obszary. Bardzo nieciekawa sytuacja jest w zakresie tzw. małej architektury, tj. ogrodzeń nieruchomości, nowych nagrobków na historycznych cmentarzach czy – najbardziej rażące – obrastania dróg tranzytowych masą nieestetycznych reklam czy informacji.

Podsumowując należy stwierdzić, że krajobraz kulturowy obecnej gminy Czernice Borowe w największym swym procesie uformowany został – w swych podstawowych cechach w średniowieczu, a pod względem drobniejszych elementów (głównie tyczy to zabudowy) w ciągu 2 połowy XIX i w XX w. Rozpatrując nasz teren w odniesieniu do innych rejonów Mazowsza dochodzi się do wniosku, że mamy do czynienia ze stosunkowo lepiej prezentującym się historycznym krajobrazem kulturowym, że zniszczenia i dewastacje nie doprowadziły jeszcze do tak złego jego stanu jak na wielu innych obszarach. Poza ogólną fizjonomią terenu najwidoczniejszym wyróżnikiem jest relatywnie duża ilość obiektów z lat międzywojennych przy niemal całkowitym braku wcześniejszych.

Zabytkowe układy przestrzenne

W zakresie form układów przestrzennych wsi teren gminy Czernice Borowe wydaje się być dość typowym dla pn. Mazowsza. Największe z nich są na ogół wielodrożne (dopasowanie do falistego terenu), przy czym w centrach miejscowości mających metrykę średniowieczną można dopatrywać się elementów układów lokacyjnych. Można sądzić, że właśnie proces odbudowy (tęczy to chyba wszystkich wsi wówczas zniszczonych) dokonywany już przy znajomości pewnych zasad ładu przestrzennego, wprowadzał porządek, regularność układów. Znakomicie sprzyjały temu komasacje pól i parcelacje lokalnych folwarków. Tak więc doszukiwanie się możliwych pozostałości średniowiecznych układów przestrzennych miałooby sens.

Oddzielnie należy wspomnieć o wsi *Grójec*. Na bazie układu średniowiecznego dokonano regulacji układu zabudowy polegającego na liniowym rozmieszczeniu wzdłuż drogi gospodarstw, których stodoły tworzyły pierzeję drogi ulicy. Ostatnie układy tego rodzaju (tzw. ulice stodołne) likwidowane były po II wojnie światowej, a zachowały się pojedyncze jako unikaty. Innym przykładem jest *Pawłowo Kościelne*, w którym pewne elementy sugerują zamysły renesansowego kształtowania miejscowości w krajobrazie otwartym. Inne wsie o zwartej zabudowie zawdzięczają swe układy już dziewiętnastemu stuleciu, parcelacjom i komasacjom. Zwykle jednak regularna zabudowa poparcelacyjna była bardziej rozluźniona np. wschodnia część obecnych *Czernie Nowych*, *Pawłowo Nowe* czy część *Węgry*, może *Kolonia Olszewiec*.

Drugą grupą są wsie drobnoszlacheckie, których charakterystyczną cechą jest nieregularny rozkład poszczególnych gospodarstw, dopasowanych swym usytuowaniem do lokalnych warunków terenowych. Formy te wyraźnie zdominowały krajobraz osadniczy południowo zachodniej części obecnej gminy, a w nieco mniejszym stopniu widać to w północno wschodniej części.

Zabytkowe układy drogowe

Odtworzenie pierwotnego (najdawniejszego) układu dróg jest niesłychanie trudne i przy obecnym stanie badań pozostaje nam właściwie tylko posługiwanie się ogólnikami. Na terenie gminy Czernice Borowe niemal do naszych czasów celem komunikacyjnym służyły wyłącznie drogi kołowe (piesze). Oczywiście pierwsze szlaki łączyły sąsiadujące ze sobą powstające osady i były to zwyczajne ścieżki, przesieki czy potem kolejowe szlaki. Warto pamiętać, że przez wieki drogi wykształcono szukając najdogodniejszych warunków terenowych, omijając wzniesienia i wyraźne doliny – choć nie były to połączenia obiektywnie najkrótsze. Przy pofalowanym terenie gminy Czernie prawidłowość ta musi być brana pod uwagę. Bardzo ważne, często decydujące, były możliwości najłatwiejszego przekraczania przeszkód wodnych, czy rozległych niegdyś obszarów silnie podmokłych. Na naszym terenie problem ten występować mógł chyba tylko na *Węgierec*, choć jeszcze dziś zaobserwować można dopasowywania biegu dróg polnych do możliwości najłatwiejszego przekraczania nawet minimalnych cieków.

Niechybnie we wczesnym średniowieczu jakaś trasa musiała prowadzić z Gruduska w dolinę *Węgierek*, w rejonie *Kosmowa*, choć w świetle znanych stanowisk archeologicznych wypadałoby szukać szlaku na linii *Zembrzus Wielki*, *Chrostowo Wielkie*, *Górki*, *Obrębiec*. Powstające w okolicy *Węgry* osady musiały też mieć połączenie między sobą. Zdecydowanie częściej musiały być użytkowane ważniejsze drogi po powstaniu parafii. Dalszy rozwój dróg wiązał się z kolonizacją okolic *Czernie Borowych* oraz z rozwojem osadnictwa z kierunku południowo zachodniego i z rejonu *Przasnysza*. Po erygowaniu parafii w *Czernicach* musiała powstać droga do *Węgry*, a wcześniej idąca z *Gruduska* (chyba przez *Zembrzus Wielki*). Można sądzić, że główny szkielet obecnej sieci drożnej rozwinął się od początku XV w. W pierwszej

éwierci tego wieku Mława i Przasnysz stały się miastami, musiały mieć połączenie; należy się spodziewać, że po linii wcześniejszej drogi Grudusk—Czernice. Nie ma powodu sądzić, by przebieg owego traktu znacznie odbiegał od linii obecnej szosy. Sieć lokalnych dróg zagęszczała się w miarę powstawania kolejnych miejscowości—głównie liczne osadnictwo drobnoszlacheckie. Kolejna parafia, w Pawłowie, wraz z rozwijającymi się w jego okolicach osadami wymuszała powstawanie kolejnych dróg. Można przyjąć, że na progu nowożytności był już uformowany zrąb dzisiejszej sieci drogowej. Najważniejsza była droga Grudusk—Przasnysz, w następnej kolejności drogi łączące poszczególne ośrodki parafialne i wsie bliższe Przasnyszowi pozwalające na możliwie wygodną komunikację z miastem—siedzibą powiatu sądowego. Na samym końcu, oczywiście, były lokalne szlaki łączące poszczególne wsie i osady.

W okresie Królestwa Polskiego podjęto szeroko zakrojoną akcję „melioracji” (tj. regulowania) dróg—polegało to na prostowaniu przebiegu ważniejszych traktów, rozbudowie koniecznych grobli, kopaniu rowów odwadniających, obsadzeniu drzewami i—w końcu—brukowaniu. Na terenie gminy to ostatnie chyba się nie udało (albo w niewielkim stopniu), natomiast prostowanie powiodło się dość sprawnie i niemal wszystkie obecne szosy wychodzące z Przasnysza otrzymały do ok. 1840 r. dzisiejsze przebiegi. Wydaje się, że akcję tę wyprzedzili już Prusacy w przypadku traktu Mława—Przasnysz, który był fragmentem ważnej drogi łączącej dwa najważniejsze ośrodki Prus Nowoschodnich, tj. Płock i Białystok. Ok. 1870 r. uznano ją za drogę gubernialną Płock—Łomża.

Wypada odnotować iniejatywą prywatną S. Chełchowskiego w dziedzinie drogownictwa, jaką było brukowanie (przy okazji oczyszczano pola z kamieni) drogi łączącej dwór w Chojnowie z podległym mu folwarkiem w Miłoszewcu. W ogóle trzeba wiedzieć, że co bardziej światli dziedzice dbali o drogi w swych dobrach—polegało to głównie na prostowaniu, odprowadzeniu wody, obsadzeniu drzewami i brukowaniu.

Podkreślić wypada aktywność Niemców w czasie I wojny światowej, kiedy to prowadzili brukowanie ważniejszych dróg; jak się zdaje ich pomysłem było powstanie prostej drogi Przasnysz—Rzęnowo. Także oni w 1915 r. wykonali linię kolejki wąskotorowej z Mławy do Przasnysza—jedyną formę komunikacji poza drogami kołowymi.

Budowę sieci kolei wąskotorowych rozpoczęto w 1915 r., w tym budowę linii Mława—Przasnysz przez areal gminy między innymi Czernice Borowe. 7 lipca rozpoczęto wytyczanie trasy, 30 lipca 1915 r. łącząca 43 km linia Mława—Przasnysz została oddana do użytku. Kolejka mławska, tak jak wiele innych należała do grupy kolei strategicznych. Służyła głównie do przewozu materiałów wojskowych oraz ułatwiała rabunkową eksploatację okupowanych terenów—wywozu płodów rolnych czy drewna z lasów. Średnio wyprawiano na front ok. 25–30 pociągów z zaopatrzeniem i podobną ilość w powrotną stronę. Tabor wagonowy liczył ok. 150 wagonów. Linia była użytkowana przez Niemców jesienią 1918 roku i najprawdopodobniej pod administracją niemiecką do 1920 roku. W sierpniu 1920 roku podczas zaciętych walk w rejonie Mławy—Przasnysza poważnie zostało zdewastowane torowisko, parowozy i wagony.

Linię wąskotorową na odcinku Mława—Przasnysz uruchomiono ostatecznie około 1922 roku. W roku 1923 oddano do użytku odgałęzienie Grudusk—Ciechanów, łącząc w 1925 roku linię z Cukrownią „Ciechanów”. W 1924 roku podobną linię pobrała Cukrownia „Krasiniec”. Od tego momentu kolej odgrywała ważną rolę w przewozach związanych z kampanią buraczaną. Nie była to jednak typowa linia sezonowa do przewozu płodów rolnych, gdyż przez cały okres międzywojenny kursowały dwie pary pociągów osobowych, podobnie na linii Grudusk—Ciechanów. Obie linie były skomunikowane ze sobą i z ruchem na linii normalnotorowej.

W czasie drugiej wojny światowej kolejka mławska była eksploatowana przez Niemców. Po wyparciu Niemców w styczniu 1945 r. wąskotorowa kolej mławska podjęła normalną pracę przewozową. Przerwa w ruchu trwała 2 dni. W 1948 r. na zlecenie Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie opracowano „Analizę ekonomiczno-techniczną oraz plan

rozbudowy wąskotorowej kolei mławskiej". Jednym z zamierzeń była rozbudowa linii w kierunku Makowa, Zamościa Maż. oraz propozycja połączeń z koleją myszyniecką i nasielską. W czerwcu 1948 r. nastąpiło powtórne uroczyste otwarcie linii dla ruchu osobowego. 1.06.1949 r. linie cukrowniane przejęło PKP.

W 1961 r. przystąpiono do przekucia torowiska z prześwitu 600 mm na 750 mm. Był to zarazem konieczny remont kapitalny linii. Po przebudowie na kolei rozwinął się głównie ruch towarowy. Hość pociągów pasażerskich ograniczono.

Na przełomie lat 70 i 80 cukrownie zaczęły rezygnować z usług PKP. Z powodu niewielkiej frekwencji podróżnych i bliskości szosy z komunikacją PKS 1.01.1981 r. zawieszono przewozy pasażerskie na odcinku Mława – Przasnysz. Od 2.05.1986 r. mławska kolej wąskotorowa jest linią o malejącym ruchu towarowym. W 1993 r. kolejka funkcjonuje w miarę zmiennych potrzeb przewozowych.

Dnia 6.09.1993 r. Decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Ciechanowie mławska kolej dojazdowa została wpisana do rejestru zabytków.

W chwili obecnej na trasie Mława-Przasnysz funkcjonuje kolejka turystyczna, której atrakcjami są zabytki położone m.in. w gminie Szydłowo.

Zmienna historia tej kolei na przestrzeni przeszło 80 lat nie doprowadziła jednakże do jej likwidacji i jest do dziś eksploatowana

Zabytki budownictwa i architektury

Spis zabytków budownictwa i architektury pochodzi z roku 1987, jest więc nie w pełni aktualny. Ubyła z pewnością część obiektów drewnianych, niektóre zmieniły numerację. Niemniej dla potrzeb Studium wykaz ten będzie stanowił materiał informacyjny. Wskazać należy więc na następujące obiekty:

BORKOWO BAKSY

- domy nr 12, 42, 49, 50, 52 z początku XX w.

BORKOWO FALENIA

- domy nr 5, 6, 8, 9, 14, 17, 20, 33, 35, 37, 40, 40/1 z początku XX w.
- domy i stodoły na posesjach nr 11, 12, 26 z początku XX w.
- kuźnia przy domu nr 36 z ok. 1920 r.

CHOJNOWO

- zespół dworski wpisany do rejestru zabytków:
dwór z ok. 1888 r., mleczarnia, obora, stajnia, spielerz a ok. 1900 r.
- czworak z piwnicami z 1900 r.
- domy nr 8/1, 8/2, 11, 12, 13/1, 13/2, 17/1, 17/2 z pocz. XX w.
- młyn mechaniczny pocz. XX w.
- kuźnia przy domu nr 11 z ok. 1920 r.

CHOJNÓWKA

- dom nr 2 – ok. 1920 r.

CHROSTOWO BONKI

- ~~zespół dworski:
dwór — koniec XIX w.,
obora ok. 1850 r.
budynek gospodarczy — ok. 1930 r.~~

CHROSTOWO WIELKIE

- ~~domy nr 1, 2, 7, 14 pocz. XX w.~~
- ~~wiatrak z 1872 r.~~

CZERNICE BOROWE

- ~~zespół sakralny:
kościół parafialny — pocz. XVI w. wpisany do rejestru zabytków
dzwonnica — 1932 r. plebania — 1930 r.~~
- ~~zespół dworski:
czworak — 1900 r.
obora 1900 r.~~
- ~~domy:
ul. Bagienna 1 pocz. XX w.
ul. Chełchowskiego 20 — ok. 1930 r.
ul. Długa nr 5, 9, 17, 47, 49, 51 — pocz. XX w.
ul. Dolna 4 — ok. 1930 r.
ul. Kacza 10 — ok. 1925 r.
ul. Kościelna 1/1, 2, 3, 7, 9, 12, 13, 14, 17, 23, 25, 27, 28, 42, 46, 47, 56, 60, 62, 69, 70,
72, 75, 77, 82, 86, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 98, 100, 101, 102 — lata 1925 — 30~~

CZERNICE NOWE

- ~~dom nr 44, 46, 47 — pocz. XX w.~~

DZIELIN

- ~~dom nr 3, 4, 8 (o charakterze dworu z piwnicą), 6, 9 lata 1920 — 30~~

GÓRKI

- ~~dwór — 1 ćw. XX w.~~
- ~~dom nr 7, 14 — pocz. XX w.~~

GRÓJEC

- ~~dom nr 13, 16, 17, 19 — lata 1920 — 30~~

JASTRZĘBIEC

- ~~dom nr 14, 15 z oborą i spichlerzem — 1880 — 1900~~

KADZIELNIA

- ~~dom nr 23 — pocz. XX w.~~

KOSMOWO

- ~~dom nr 1 (z bud. gosp.), 5, 6, 11, 18, 20 — lata 1900 — 1930~~

44
KOWNATY

- ~~dom 21, 27 pocz. XX w.~~

KUSKOWO

- ~~zespół dworski:
obora ok. 1930 r.
stajnia 1931 r.~~

MIŁOSZEWIEC

- ~~dom nr 5, 30, 31, 32 pocz. XX w.~~

NAŁĘCZE

- ~~dom nr 1, 2 pocz. XX w.~~

OBREBIEC

- ~~budynek podworski ok. 1900 r.~~

OLSZEWIEC

- ~~dom 14, 19 1930 r.~~

PAWŁOWO KOŚCIELNE

- ~~kościół parafialny 1538 wpisany do rejestru zabytków, plebania 1925 r.~~
- ~~dwór połowa XIX w. wpisany do rejestru zabytków~~
- ~~dom nr 19, 27, 33 1925 1930~~

PAWLÓWKO

- ~~dom nr 7, 9, 11, 16 lata 1920—1930~~

PIERZCHAŁY

- ~~dom nr 1, 4, 9, 10, 11, 13, 16, 17 1925 r.~~

ROSTKOWO

- ~~kościół parafialny 1900 r.~~
- ~~dwór poł. XIX w. wpisany do rejestru zabytków~~
- ~~dom nr 39, 65, 66, 69, 83, 86, 89 lata 1900—1930~~

SMOLEŃ POLUBY

- ~~dom nr 25 ok. 1930 r.~~

SZCZEPANKI

- ~~dom nr 2, 3, 16 lata 1910—1920~~

TOKI

- ~~zespół dworski: dworek 1900 r. budynek gospodarczy 1930 r.~~
- ~~dom nr 15 1933 r.~~

TUROWO

- dom nr 13, 14 (z oborą) rok 1925-30

WĘGRA

- zespół sakralny:
 - kościół parafialny z 1535, 1730 wpisany do rejestru zabytków
 - dzwonnica k. XVIII w. wpisana do rejestru zabytków
 - brama wejściowa k. XVIII w. wpisana do rejestru zabytków
 - plebania 1900 wpisana do rejestru zabytków
- dawna szkoła 1935 r.
- dom nr 12, 15, 16, 28, 65 lata 1925-1935

WIDERKA

- dom nr 28, 29 1920 r.

ZALOZI JĘDRZEJKI

- dom nr 8 1920 r.

ZEMBRZUS WIELKI

- dom nr 7 pocz. XX w.

Mławska Kolej Dojazdowa — zabytek techniki wpisany do rejestru zabytków

Zabytkowe założenia zieleni

Do rejestru zabytków wpisano nieliczne założenia parkowe i grupy zieleni, zachowane w najlepszej kondycji:

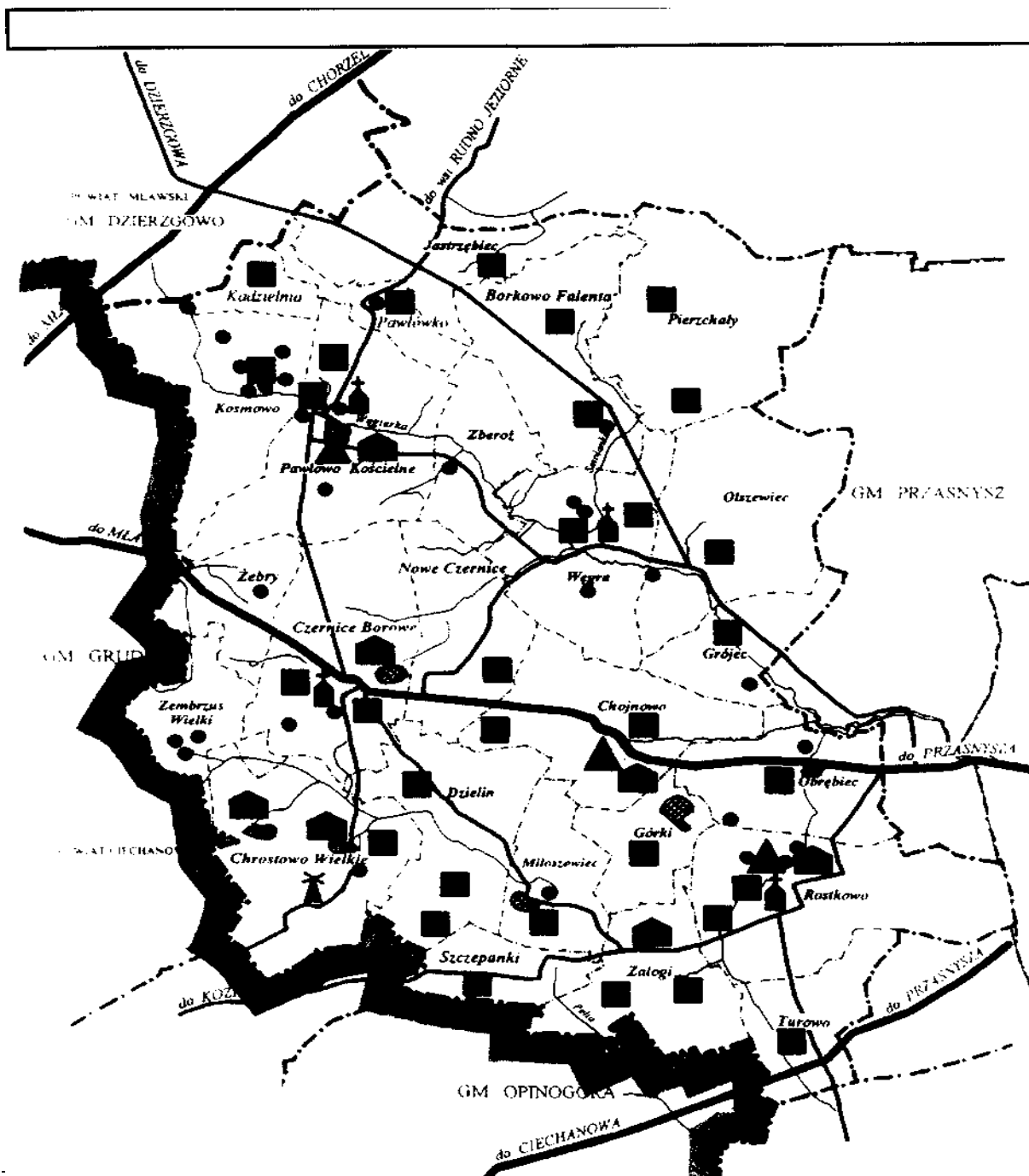
- Chojnowo nr rej. 365/94 z dn. 14.05.1994 r.
- Pawłowo Kościelne nr rej. 88/76-567/62 z dn. 2.04.1962r.
- Rostkowo nr rej. 89/76 z dn. 2.04.1962r.
- Czernice Borowe nr rej. 77/76-379/62 z dn. 10.03.1962r.

Poza wymienionymi istnieją liczne parki podworskie w fazie szczytkowej nie wpisane do rejestru zabytków: Chrostowo-Bońki, Kuskowo, Dzierzno, Obrębiec, Czernice Borowe, Górki, Toki 13, Dzielin 8, Jastrzębiec, Kosmowo, Miłoszewiec, Pawłówko, Zberoz.

Zabytkowe ementarze

Gmina Czernice posiada dość liczne zabytki w tej grupie. Niektóre z nich funkcjonują już tylko w przekazach ludności. Znane są do dziś ementarze:

- Chojnowo — ementarz z czasów I wojny światowej;
- Czernice Borowe — ementarz przykościelny wpisany wraz z kompleksem sakralnym do rejestru zabytków oraz ementarz parafialny z 1860 r. z grobowcem S. Chelchowskiego;
- Kosmowo — ementarz wojenny niemiecki z I wojny światowej oraz ementarz rosyjski z I wojny światowej;
- Obrębiec — ementarz z I wojny światowej;
- Pawłowo Kościelne — ementarz przykościelny z 1456 r., ementarz parafialny — ok. 1870 r.,
- Rostkowo — ementarz parafialny;

g m i n a — CZERNICE BOROWE

OZNACZENIA

~~PODWORSKIE ZAŁOŻENIA~~
~~PARKOWO-OGRODOWE~~

W R

~~BUDYNKI~~
~~MIESZKALNE I GOSPODARCZE~~

~~KOŚCIOŁ~~
~~Y~~

~~ZABYTKI TECHNIKI~~
~~CMENTARZE~~

~~OBSZARY STREF OCHRONY~~
~~KONERWATORSKIEJ~~

~~STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE~~

- ~~Węgra – ementarz przykościelny wpisany wraz z kościołem do rejestru zabytków.~~

~~Dotychczas nie udało się zlokalizować, z pewnością niegdyś istniejących, wiejskich ementarzy epidemicznych. Sytuowano je zawsze w stosunkowo znacznej odległości od ówczesnych wsi, zawsze „w polu”, a najczęściej oznaczano charakterystycznymi krzyżami „cholerycznymi”. Taki właśnie krzyż (teraz stalowy, był stary drewniany) jest w północno-zachodniej części Kosmowa, przy drodze do Rzęgnowa. Ementarze takie są potencjalnymi obszarami chronionymi (wylączonymi spod użytkowania).~~

Zabytki ruchome

~~Do tej grupy dóbr kultury zaliczamy elementy wyposażenia wewnątrz sakralnych i świeckich, mobilne obiekty techniki (np. maszyny, narzędzia, pojazdy), krzyże i kapliczki przydrożne, nagrobki itp. niekubaturowe wytwory świadczące o dawnej kulturze. Jak widać zabytkiem ruchomym może być wszystko, co jest dawne (najczęściej za datę graniczną przyjmuje się obecnie 1945 r.) i dające się przenieść, a więc ilość takich obiektów może być wielka. Niestety nie ma pełnego rozpoznania tej grupy zabytków.~~

~~Zewidenejonowano najcenniejsze elementy wyposażenia kościołów parafialnych w Czernicach Borowych, Pawłowie i Węgrze (są w rejestrze zabytków) oraz w Rostkowie. Także częściowo podlegały ewidencji najważniejsze nagrobki na ementarzach parafialnych. Niestety, brak ewidencji napisów z grobów ementarzy wojennych.~~

~~Warto podkreślić istnienie stosunkowo licznych krzyży i figurek (kapliczek) przydrożnych o formach charakterystycznych dla Mazowsza. Charakterystyczne jest, że znaczna ich większość powstała po ok. 1920 r., co m. in. wskazuje na skalę zniszczeń I wojny światowej. Na tym tle szczególnie trzeba wyróżnić murowaną kapliczkę o charakterze barokowym (z ludową rzeźbą Sw. Antoniego Padewskiego) w Pawłowie Kościelnym. Od ok. pół. XIX w. coraz częściej stosowano wyroby kowalskie lub fabryczne żeliwne osadzone w polnych kamieniach. W południowej części gminy zauważono nieco drewnianych krzyży – np. przy parku w Rostkowie ma jeszcze dziś (masowo kradziono) bardzo charakterystyczną dla regionu nadstawkę w formie kowalskiego ażurowego małego krzyża. Prostszy metalowy krzyż jest na drewnianym stojącym przy skrzyżowaniu dróg Rostkowo – Piechy i Załogi – Jędrzeje – Mileszewiec; ten wygląda na powstały jeszcze w XIX w., co jest wielką rzadkością.~~

Zabytki archeologiczne

~~Gmina Czernice Borowe jest w tej szczęśliwej sytuacji, że właściwie cały jej obszar objęty był rozpoznaniem metodą Archeologicznego Zdjęcia Polski. Problem jednak w tym, że owe praeochłonne działania dają bardzo ograniczone wyniki – doświadczenia dowodzą, że niedoskonałość sięgać może 50%. Dobitnie sprawdziło się to w przypadku rejonu Kosmowa – wcześniej przebadany wykazał jedną, znaczną osadę. Tymczasem w trakcie szczegółowego rozpoznania (w związku z budową wodociągu) doszło kilka dalszych. Można być przekonany, że jeszcze wiele odkryć czeka nas w przyszłości.~~

~~W uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków pomija się tu opisywanie poszczególnych znanych stanowisk archeologicznych ze względu na ich bezpieczeństwo. Wystarczy musi oznaczenie na planszy jako obszarów chronionych. Informacje o tym, co kryje ziemia w takich miejscach nie ma zresztą żadnego znaczenia w ustaleniach planistycznych, albowiem i tak przy zamiarze inwestowania w strefach ochrony należy każdorazowo zasięgać opinii WKZ. Pełną informację o znanych stanowiskach archeologicznych posiada oddział Terenowy Służby Ochrony Zabytków w Ostrołęce – wiedza ta udostępniania jest tylko w niezbędnych celach służbowych lub naukowych. Warto może tylko wiedzieć, że najstarsze znaleziska sięgają neolitu, kultur pucharów lejkowatych i ceramiki sznurowej. Bardzo ciekawym wnioskiem z dotychczasowych badań jest lokalizacja szeregu osad średniowiecznych~~

i późnośredniowiecznych (a nawet nowożytnych), w miejscach gdzie obecnie są pola — dowodzi pewnej dynamiki osadniczej, „wędrowania” zabudowy wiejskiej.

Poza znanymi (oznaczone na planszy) stanowiskami archeologicznymi należy mieć na uwadze wszystkie obszary po zanikłych zespołach dworskich. Przykładowo — w Węgrze rozpoznanie metodą AZP nie zlokalizowało znacznego niegdyś ośrodka dóbr, co wręcz wygląda na absurd. Nie inaczej w Zberozu, Olszewcu, Grójeu, Kosmowie, Jastrzębcu, Turowie. Są to potencjalnie bogate stanowiska archeologiczne, aczkolwiek sięgające (dowodnie) „tylko” średniowiecza. Możliwie dokładne określenie granic takich obszarów winno być jednym z zadań ewidencji dóbr kultury; niewykluczone zresztą, że sprawę znakomicie ułatwić może skorzystanie z obecnych fotografii lotniczych wykonanych przez samoloty NATO.

Kultura niematerialna

Ta część środowiska kulturowego należy do najgorzej zbadanych dóbr kultury gminy Czernice i stąd pozostaje tylko możliwość posługiwania się analogiami z pobliskich terenów czy wynikami bardzo powierzchownych obserwacji.

Najdawniejszym i najtrwalszym elementem kultury niematerialnej jest religia (a dokładniej — obrzędowość) katolicka. Niemal całkowicie zatarciu natomiast uległy różnice kulturowe wynikające z przynależności do różnych grup społecznych. Całkowicie wyniszczono kulturę miejscowych dworów. Warto podkreślić, że zauważalnie niekiedy odróżnia się od „średniej” społeczność wywodząca się od drobnej szlachty. Nie jest to jednak wyraźnie widoczne, albowiem niemal cała ludność jest dość shomogenizowaną kulturowo społecznością wiejską, a dokładniej — rolniczą.

Z pochodzeniem społecznym ściśle wiąże się obyczajowość zbiorowości i rodzinna — to zaś uległo daleko idącemu ujednoczeniu pod wpływem masowych środków przekazu, przekazujących wzorce zupełnie oderwane od lokalnej tradycji (bardzo często tylko zagraniczne). Bezpośredni w tym zakresie wpływ sąsiadującego Przasnysza nie wydaje się decydujący z uwagi na niezbyt wielką atrakcyjność kulturową tego miasta — niedużego, a w dodatku od 1975 r. sprowadzonego do roli prowincjonalnego ośrodka. Niechybnie w osłabieniu lokalnych tradycji miało pewny udział przybywanie w XIX i XX w. na parcelowane ziemie, ludności z bardziej odległych obszarów. Przynosiła ona własne elementy kulturowe, ale w obcym środowisku ulegały one zanikowi, a dokładniej — stapianiu się z miejscowymi, co doprowadziło do nowych jakości, z obustronną szkodą. Proces ten splatał się z silnym (w XIX i I pół. XX w.) wpływem kulturowym Przasnysza. Obecnie telewizyjne przekazy mają zdecydowanie większe znaczenie niż obserwacje z pobytów w Przasnyszu, Mławie czy Ciechanowie. Poza zachowaniami, zmianami obyczajowości czy języka wpływ ten przenosi się też w sferę materialną, co dowodzi daleko idącej akceptacji obcego świata.

Odrębną sprawą jest świadomość historyczna własnych korzeni kulturowych. Bez odpowiednich badań trudno tu coś konkretnego powiedzieć. Można spotkać ludzi mających świadomość pochodzenia z drobnej szlachty lecz praktycznie mało co z tego wynika. Pamięć historyczna jest chyba dość płytka — o olbrzymich walkach i stratach I w. światowej niemal nikt nie wie. Nieco lepiej jest z wiedzą o lokalnej historii lat międzywojennych, II w. św. (zwłaszcza czas wysiedlenia) i pierwszych lat powojennych — bardzo często zestawiano to z realiami późniejszymi i obecnymi. Wydaje się, że do wyjątków należy wiedza (choćby najbardziej pobieżna) o dalszej przeszłości wsi będącej miejscem zamieszkania. Tu warto wspomnieć, że od stosunkowo niedawnego czasu funkcjonuje w Przasnyszu nieliczna, ale dość aktywna grupka tworząca wydawnictwa traktujące m. in. O historii naszego terenu jako o części dawnego (i obecnego) powiatu. Ze względu na przynależność gminy do woj. ciechanowskiego w latach 1975-99 miały miejsce pewne działania ze strony ośrodka w Ciechanowie, ale trudno określić do jakiego stopnia dotarło to do świadomości lokalnego społeczeństwa. Za ostatni

chyba przejaw łączności z Ciechanowem — znać można niedawne uporządkowanie cmentarza wojennego w Chojnowie.

Z wydarzeń historycznych na szczególne podkreślenie zasługują: okres konfederacji barskiej, powstanie styczniowe, a zwłaszcza obie wojny światowe. Nie od rzeczy jest też zaznaczanie dużego udziału drobnej szlachty w lokalnej historii. Ze zjawisk w mniejszej skali ważne jest docenianie Czernic jako gniazda znaczącego niegdyś rodu Czernickich, Pawłowa związanego z Dzierzgowskimi, ongiś jednymi z najważniejszych rodzin Rzeczypospolitej, czy Chojnowa — z racji działalności (i wiecznego spoczynku) Stanisława Chełchowskiego. Oddzielnie należy potraktować Rotkowo, które z powodu urodzenia się tu Św. Stanisława Kostki, jest jednym z ważniejszych ośrodków kulturowych w Polsce i należy sądzić, że rola ta będzie znacznie rosła. Jest to właściwie obecnie jedyny powód do wymieniania gminy Czernice w kontekście ogólnopolskim. Warto też wiedzieć, że w Turowie urodził się Edmund Płoski, jeden z czołowych teoretyków pierwszego „Proletariatu”. Osób znanych, może o mniejszym znaczeniu (lecz godnych upamiętnienia), związanych z naszym terenem było znacznie więcej i wydaje się, że pod tym względem gmina Czernice Borowe należy do najbogatszych na pomocnym Mazowszu.

Kolejnym ważnym elementem kultury niematerialnej jest nazewnictwo. Ma ono wielkie znaczenie dla utrzymania tożsamości kulturowej. Na dobrą sprawę istniejące nazwy miejscowości czy inne geograficzne obejmują cały okres historyczny od XI-XII w. Wyraźnie wybija się grupa nazw mających ścisły związek z lasami, już właściwie nie istniejącymi. Bardzo charakterystyczna jest znaczna ilość nazw (częściowo zanikłych) związanych z osadnictwem drobnoszlacheckim. Także interesujące było tworzenie nazw od herbów świadczące o osiedlaniu się grup współrodowców. Jest też sporo nazw powstałych w XIX i XX w., ale na ogół nie są zbyt oryginalne; zbyt często używano słowa „kolonia”. Jedynym „brakiem” toponomastycznym jest niewystępowanie nazw mających źródłosłów pruski, czego na tym terenie można by się spodziewać (np. Orzyc, Opinogóra).

VI. STAN ISTNIEJĄCY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. SFERA SPOŁECZNA

1.1. Sieć osadnicza

Genezę sieci osadniczej należy wiązać z genezą tworzenia się układu drogowego oraz systemem gospodarowania rolniczego. Struktura jednostek osadniczych na terenie gminy jest prawie jednorodna. Mamy tu do czynienia z wioskami małymi, charakterystycznymi dla Mazowsza. Powstawały one na bazie majątków szlacheckich i drobnoszlacheckich, jak wsie Pawłowo Kościelne, Czernice Borowe, Chrostowo Wielkie, Chojnowo, Obrębiec, Rostkowo, Węgra.

Na całym areale gminy istnieje, aczkolwiek nie w takich rozmiarach jak np. w eiechanowskim, zabudowa rozproszona powstała w wyniku parcelacji majątków ziemskich i reformy rolnej. Zabudowa nie wykazuje tendencji koncentrowania się wokół jednostki centralnej. Formy osadnicze to głównie układy wielolucowe, którym towarzyszy bezkształtna zabudowa przysiółkowa na całym obszarze gminy z nieco mniejszym jej nasileniem w części północno-wschodniej, gdzie występują gleby najgorsze w skali gminy.

Obsługę terenu w zakresie usług drugiego poziomu sprawuje wieś gminna. Pozostałe wsie to jednostki o podstawowym zakresie usług.

1.2. Ludność

Według stanu na 22.04.1999 r. gmina Czernice Borowe zamieszkuje 4 273 osoby. Jest to 7,7% ludności powiatu przasnyskiego. Pod względem ludności gmina ta zajmuje 4 miejsce wśród 6 gmin wiejskich powiatu. Gęstość zaludnienia wynosi 35 o./km² i jest poniżej średniej dla powiatu przasnyskiego i czterokrotnie mniejsza niż średnia dla woj. mazowieckiego.

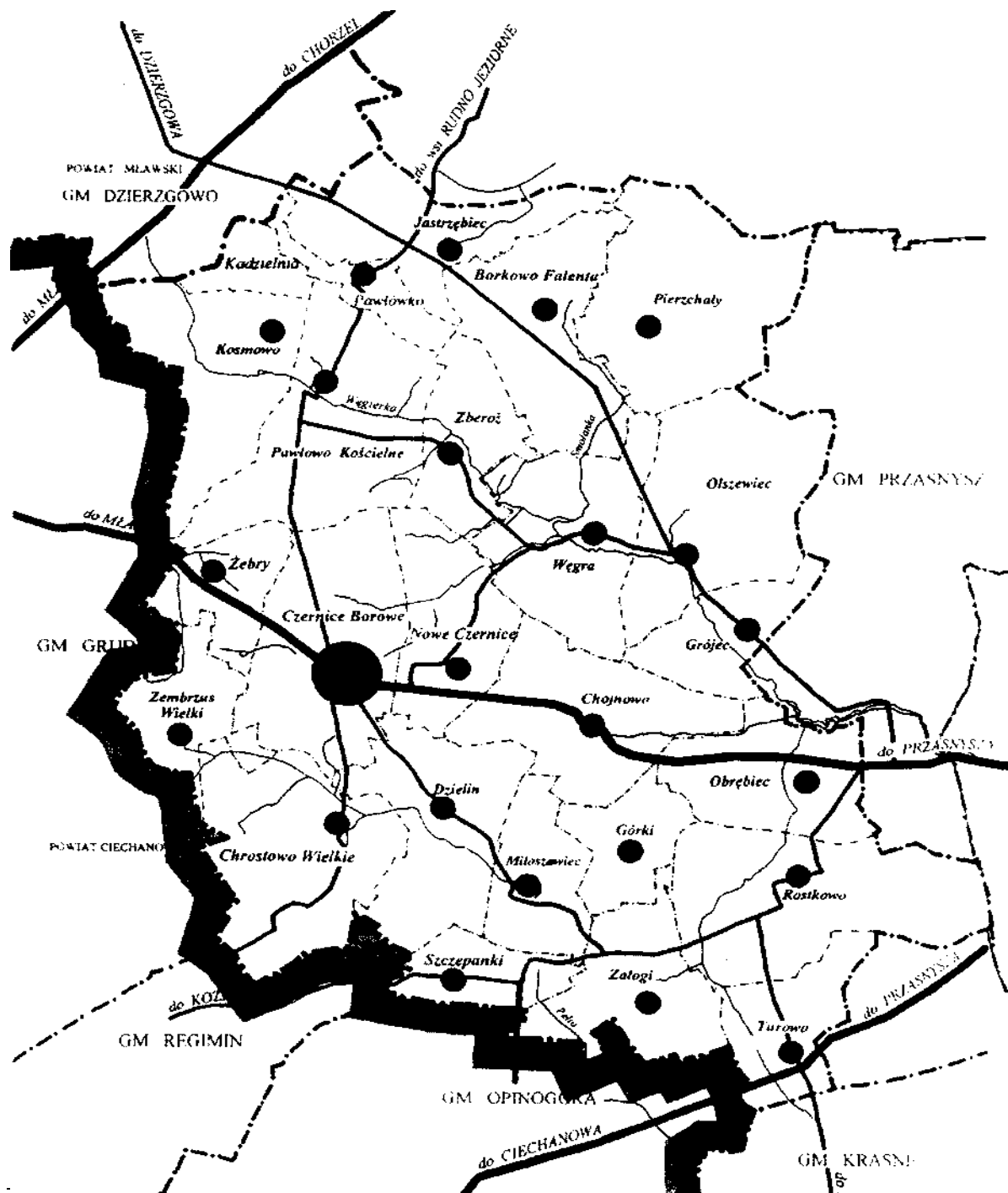
Rozmieszczenie ludności w poszczególnych sołectwach jest następujące:

Lp.	Wieś	Ilość mieszkańców		Gęstość zaludnienia w 1999 r. osób/km ²	Spadek lub wzrost liczby ludności w badanym okresie o %
		NSP 1988	UG 1999		
1	2	3	4	5	6
1.	Borkowo Falenta	238	224	37	-5,8
2.	Chojnowo	332	262	43	-21,0
3.	Chrostowo Wielkie	212	225	32	+6,1
4.	Czernice Borowe + Nowe	740	642	56	-13,2
5.	Dzielin	109	109	18,7	-

g m i n a — CZERNICE BOROWE

SIEĆ OSADNICZA

OZNACZENIA

GRANICA — G M I N Y
GRANICE — AREALÓW — WSI
DROGI — WOJEWÓDZKIE
DROGI — POWIATOWE

SIEDZIBA — GMINY

W S I E — E L E M E N T A R N E

50

1	2	3	4	5	6
6.	Grójec	106	105	37,5	-
7.	Górki	96	103	41,2	+7,2
8.	Jastrzębiec	175	155	35,2	-11,4
9.	Kosmowo, Nart	227	183	31,5	-19,3
10.	Miłoszewiec + Szczepaki	187	140	25,2	-25,1
11.	Obrębiec	299	284	57,8	-5,0
12.	Olszewiec	208	211	28,4	+1,4
13.	Pawłowo Kościelne	363	308	40,4	-15,1
14.	Pawłówko + Kadzielnia	122	119	41,6	-
15.	Pierzchały + Smoleń Poluby	143	105	13,0	-26,5
16.	Rostkowo	408	366	44,6	-10,3
17.	Turowo + Skierki	173	154	43,8	-11,0
18.	Węgra	264	217	36,2	-17,8
19.	Zalogi	89	61	13,4	-31,4
20.	Zberoz	99	96	28,3	-3,0
21.	Zembrzus Wielki	96	103	40,3	+7,3
22.	Żebry	79	101	35,0	+27,8
	Razem	4765	4273	*	-10,3

Rozmieszczenie ludności w 1999 r. na terenie gminy można scharakteryzować następująco:

- dominującymi jednostkami z liczbą mieszkańców ponad 300 osób są 3 wsie: Czernice Borowe i Nowe, Obrębiec i Rostkowo (642-308),
- 6 jednostek zamieszkuje od 211 do 284 mieszkańców, 11 jednostek zamieszkuje tylko 103 do 183 mieszkańców, w pozostałych dwóch liczba mieszkańców jest poniżej 100,
- średnia liczba mieszkańców przypadająca na sołectwo wynosi 174 osoby, a więc aż w 12 liczba mieszkańców jest poniżej tej średniej,
- wśród 24 sołectw jedynie w 5 liczba mieszkańców uległa zwiększeniu, w pozostałych zaś wystąpił spadek o 3 do 31%.

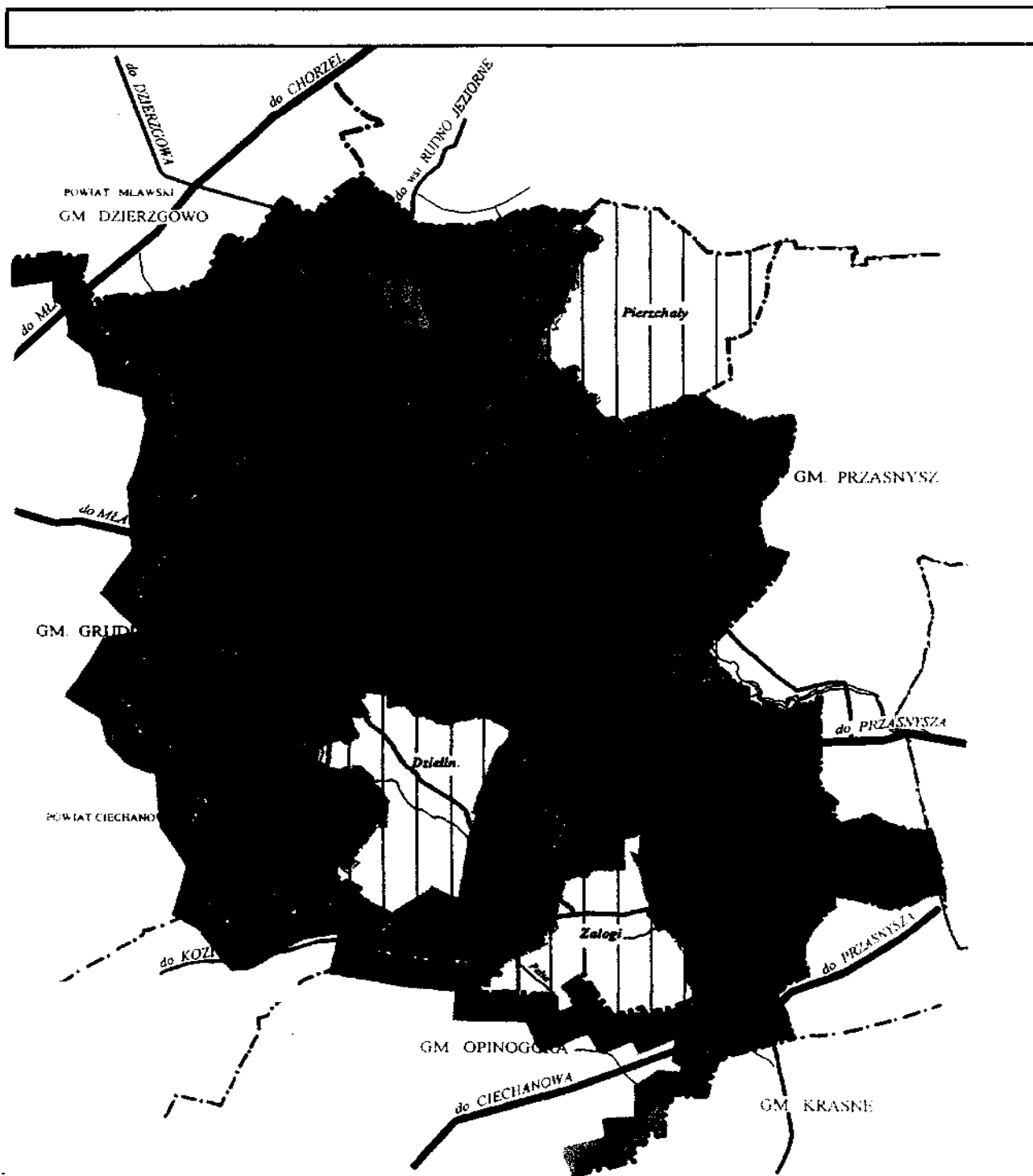
Zaludnienie gminy od roku 1988 systematycznie i równomiernie maleje:

1988	1990	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
4765	4450	4444	4420	4384	4344	4327	4276	4276	4273

Ilość ludności w gminie od ostatniego spisu powszechnego w 1988 r. spadła o 10,3%, czyli średnio rocznie ubywa 41 osób. Jest to zjawisko, które występuje na wszystkich prawie obszarach wiejskich ze szczególnym nasileniem w północnej i północno-wschodniej części woj. mazowieckiego. Słabe gleby, tereny o warunkach fizjograficznych niesprzyjających gospodarowaniu, coraz mniejsza opłacalność produkcji rolnej sprawiają, że zwiększa się liczba gospodarstw starzejących się, bez następców oraz przybywa gospodarstw opuszczonych.

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY CZERNICE BOROWE

g m i n a CZERNICE BOROWE

GRANICE — AREALÓW — WSI

0 — 20 osób/km²
20,1 — 40 osób/km²
40,1 — 60 osób/km²
ponad 60 osób/km²

Zaludnienie gminy kształtuje ruch naturalny (urodzenia i zgony) oraz ruch wędrowniczy (napływ i odpływ) ludności. Ruch naturalny na 1000 mieszkańców w gm. Czernice Borowe w ostatnich latach przedstawia się następująco:

Rok	Liczba urodzeń	Liczba zgonów	Przyrost naturalny
	na 1000 mieszkańców		
1985	21,4	12,5	8,9
1990	17,6	13,6	4,0
1991	15,1	12,5	2,6
1992	17,5	15,6	2,0
1993	18,8	8,7	10,1
1994	14,0	12,2	1,8
1995	11,6	12,4	-0,9
1996	12,0	12,0	-
1997	11,7	9,9	1,8
1998 — pow. przasnyski	13,0	10,8	2,1

Na przestrzeni ostatnich 12 lat przyrost naturalny zmalał prawie pięciokrotnie. Rok 1995 przyniósł ujemny przyrost naturalny, nieco poprawiający się w następnych latach: 1996 — 0, 1997 — 1,8. Liczba zgonów utrzymuje się z niewielkimi wahaniami prawie na jednakowym poziomie osiągając najniższy poziom w 1997 r. W stosunku do analogicznych wielkości wskaźnikowych dla powiatu przasnyskiego w 1997 r., gmina Czernice Borowe odbiega w nieznacznym stopniu. Wszystkie te zjawiska mówią o niekorzystnych przemianach demograficznych w skali gminy i nie tylko.

Ruch wędrowniczy

Rok	napływ	odpływ	saldo migracji	przyrost bezwzględny
	na 1000 mieszkańców			
1985	24,4	30,4	-6,0	2,9
1990	11,8	17,9	-6,1	-2,1
1995	9,0	13,4	-4,4	-5,3
1997	9,2	22,6	-13,4	-11,6
1998*	10,6	16,0	-5,4	-3,3
średnio do pow.				

* brak danych w skali powiatu dla roku 1997

Z zestawienia tego wyraźnie wynika, że ludność gminy wzrastała jeszcze do 1985 r. W następnych latach gmina zaczęła się wyludniać. W roku 1997 wystąpił najwyższy ujemny przyrost bezwzględny sięgający -11,6 na 1000 mieszkańców.

Bilans ludności w liczbach bezwzględnych:

Rok	Ludność ogółem	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Napływ wędrownkowy			odpływ wędrownkowy			Saldo migracji
					z m.	z w.	z z.	do m.	do w.	zagr.	
1985	4386	96	56	40	105			131			-26
					29	76	-	76	55	-	
1990	4450	80	62	18	52			79			-27
					16	36	-	51	28	-	
1995	4344	51	55	1	39			58			-19
					17	22	-	38	20	-	
1997	4276	51	43	8	39			95			-56
					18	21	-	64	31	-	

z m. – z miasta
do m. – do miasta

z w. – ze wsi
do w. – do wsi

z z. – z zagranicy
za gr. – za granice

Gmina Czernice Borowe jest terenem typowo odpływowym. Skala tego zjawiska jest na poziomie ponad dwukrotnie wyższym niż średnio dla powiatu przasnyskiego. Systematycznie maleje przemieszczanie się ludności – z 5,3% w 1985 r. do 3,1 w roku 1997. Widać tu względną stabilizację, aczkolwiek miejsce zamieszkania zmienia średnio 3% ludności rocznie. Na zmniejszenie tego zjawiska w ostatnich latach wpływały zapewne przemiany gospodarcze, ograniczenie podaży miejsc pracy, ograniczony rynek mieszkań w mieście z bardzo wysokimi ich cenami oraz ogólne zubożenie wsi.

Odpływ wędrownkowy ze 131 w 1985 r. zmalał do 58 w 1995 r., aby w 1997 znacznie wzrosnąć do 95. Oznacza to, że po okresie wyczekiwania na stabilizację sytuacji gospodarczej ludność ucieka ze wsi nie widząc zmian na lepsze.

Odpływ ludności ma wielorakie znaczenie dla obszarów wiejskich. Oznacza on ograniczenie potencjału ekonomicznego wsi, zmniejszenie popytu na towary i usługi. Jednocześnie koszty utrzymania infrastruktury i usług użyteczności publicznej obciążają mniejszą ilość mieszkańców. Ponieważ odpływają przede wszystkim ludzie młodzi, lepiej wykształceni i bardziej przedsiębiorczy, zmniejsza to dynamizm ekonomiczny społeczności lokalnej, osłabia aktywność gospodarczą wsi.

Migracja ma również strony dodatnie. Przede wszystkim łagodzi problem przeludnienia agrarnego wsi, powstają warunki dla poprawy efektywności gospodarowania.

Struktura ludności według podstawowych grup wieku na przestrzeni ostatnich 11 lat przedstawia się następująco:

Grupa wieku	1988		1997		średnio w powiecie przasnyskim
	liczba ludności	% ogółem	liczba ludności	% ogółem	
grupa przedprodukcyjna ogółem	1251	28,4	1217	28,4	29,4
w tym: 0-23-6-7-14-15-17	227	4,8	153	3,6	
	321	6,7	262	6,1	
	576	12,1	605	14,1	
	227	4,8	197	4,6	
grupa produkcyjna ogółem	2535	53,2	2267	53,1	55,7
w tym: 18-64 mężczyźni	1358	28,5	1279	29,9	
kobiety	1177	24,7	988	23,1	
grupa poprodukcyjna ogółem	829	17,4	792	18,5	14,9
w tym: 65 lat i więcej mężczyźni	309	6,5	281	6,6	
65 lat i więcej kobiety	520	10,9	511	12,0	
Ogółem	4765	100	4276	100	

W analizowanym okresie nie zaszły zasadnicze zmiany w podstawowych grupach wiekowych:

- procentowy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym utrzymuje się na poziomie niezmiennym,
- wzrosła o 1% grupa ludności w wieku poprodukcyjnym i to w grupie kobiet,
- utrzymuje się nadal bardzo wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego wyrażającego się stosunkiem osób w wieku nieprodukcyjnym (przed i poprodukcyjnym) na 100 osób w wieku produkcyjnym wynoszący 88,9 przy średniej dla pow. przasnyskiego 79,4 i 69,5 w woj. mazowieckim,
- w gminie Czernice Borowe zaznacza się deformacja struktury wieku – ilość młodzieży w wieku 0-17 lat wynosi jedynie 28,4% (mniejsza od zakładanych 33% progowych),
- ilość kobiet na 100 mężczyzn utrzymuje się na dość wyrównanym poziomie 95-97 z małymi wahaniami w poszczególnych latach,
- liczba małżeństw odzwierciedla krzywą przyrostu naturalnego; w ostatnim dwunastoleciu najwięcej małżeństw zawartych było w 1993 r. – 40, przy najmniejszej ilości – 19 w roku 1985.

1.3. Obsługa ludności

1.3.1. Oświata i wychowanie

Po roku 1990 funkcjonowanie placówek oświaty uległo zasadniczym zmianom. Przed wszystkim finansowanie przedszkoli i szkół podstawowych przekazano samorządom terytorialnym. Jednocześnie prawo do tworzenia placówek oświatowych zyskały zarówno jednostki państwowe, gminy oraz osoby prawne i fizyczne.

Wychowanie przedszkolne

Na koniec 1997 r. istniało w gminie Czernice Borowe 5 placówek przedszkolnych. Są to jedynie oddziały zerowe przy szkołach podstawowych. Ogółem do placówek tych uczęszczało 58 dzieci. Wszystkie dzieci w wieku 6 lat są objęte tą formą wychowania.

Ilość dzieci wkraczających w okres wychowania przedszkolnego maleje i należy przyjąć, iż w funkcjonujących placówkach nie zajdzie potrzeba tworzenia nowych miejsc.

Rozwój opieki przedszkolnej ma niewielkie szanse w gminie Czernice. Istnieją tu małe zgrupowania zabudowy, a zamieszkują głównie rolnicy. Zubożenie społeczeństwa, obniżenie aktywności zawodowej kobiet oraz niejednokrotnie zbyt wysokie opłaty za pobyt dzieci w przedszkolach powodują, iż opiekę nad dziećmi najczęściej sprawują matki pozostające w domu lub inni członkowie rodziny.

Szkolnictwo podstawowe

Oświata na poziomie podstawowym realizuje na terenie gminy w roku szkolnym 1999/2000 5 szkół podstawowych, do których uczęszczało łącznie 509 dzieci.

Siedziba szkoły	ilość oddz. (bez oddz. Q)	izby lekcyjne				ilość uczniów	ilość uczniów /zabę	zmianowość	stan techn. obiektu	sala gimn. /rolniast.	ilość nauczycieli	ilość uczniów /nauczyciela
		Ogółem	pracownie	klaso-pracownie	inne							
S.P. Czernice Borowe	6	7	1	-	6	133	19	1	bardzo dobry	-	13	10,2
S.P. Pawłowo	4	6	-	-	6	49	8,1	1	średni	-	11	4,4
S.P. Borkowo Falenta	4	5	-	-	5	48	9,6	1	dobry	-	10	4,8
S.P. Węgra	4	6	-	-	6	48	8	1	bardzo dobry	-	8	6,0
S.P. Rostkowo	4	7	-	-	7	67	9,5	1	średni	-	7	9,5

Niewielka ilość uczniów z terenów przygranicznych uczęszcza do szkół podstawowych we wsiach: Obręb, Rzęgnowo, Golany.

W wyniku reformy oświaty utworzono przy Szkole Podstawowej w Czernicach Borowych Gimnazjum, do którego uczęszczają dzieci z całej gminy.

~~Budynki które zajmują szkoły podstawowe są w dość dobrym stanie technicznym, lecz nie w pełni przygotowane do nowoczesnych form nauczania. We wszystkich brakuje sal gimnastycznych i pracowni. Szkoły w Rostkowie i Pawłowie wymagają remontów, szkoła w Czernicach Borowych z uwagi na utworzenie przy niej gimnazjum wymaga rozbudowy – zwiększenia ilości izb lekcyjnych, dobudowy świetlicy i stołówki.~~

Szkoły ponadpodstawowe

~~Na terenie gminy brak szkolnictwa ponadpodstawowego. Obsługę gminy w tym zakresie sprawują okoliczne miasta – Przasnysz, Mława, Ostrołęka, Ciechanów.~~

Kultura

~~Zmiana systemu finansowania kultury polegająca na przekazaniu tych zadań samorządom lokalnym wpłynęła na znaczny spadek liczby placówek, ilości ludności korzystających z tego typu usług.~~

~~Na terenie gminy istnieje dom kultury we wsi gminnej, w którym mieści się gminna biblioteka publiczna oraz sala widowiskowa na potrzeby imprez okolicy. Gminna biblioteka publiczna posiada swoje filie we wsiach Rostkowie i Węgrze. Ilość osób przypadająca na placówkę biblioteczną w 1997 r. w gminie Czernice wynosi 1423 osoby. Jest to wskaźnik prawie o połowę niższy niż średnia dla powiatu przasnyskiego wynosząca 2639 osób.~~

~~Księgozbiór na 1000 ludności wynosi w gminie 5167 woluminów przy 4319 w powiecie przasnyskim jest nieco gorsza – wynosi. Ilość wypożyczeń na jednego czytelnika zarejestrowanych w 1997 r. wynosiła 14,2 – jest to jeden z najniższych wskaźników wśród gmin w byłym woj. ciechanowskim (najniższy 7,5 w Siemiatkowie K., najwyższy w gminie Płońsk 41).~~

~~Czytelnictwo w Czernicach, jak w większości gmin wiejskich drastycznie spada, tak jak ilość placówek bibliotecznych. Niezależnie od tego, że czytelnictwo skutecznie wypiera telewizja, bezpośrednią przyczyną tego stanu jest brak środków na utrzymanie placówek i zakup nowych książek.~~

~~Dodatkowymi ośrodkami, gdzie skupia się życie kulturalne wsi są remizy strażackie. Świetlice przy remizach są miejscem zabaw młodzieży, uroczystości rodzinnych, spotkań mieszkańców wsi. Na terenie gminy Czernice istnieją 4 świetlice: w Czernicach Borowych, Rostkowie, Węgrze, Pawłowie Kościelnym. Są to obiekty w dobrym stanie technicznym.~~

~~We wsi Rostkowo istnieje znany ośrodek kultury religijnej poświęcony Św. Stanisławowi Kostce do którego ściągają tłumnie wierni z całej Polski.~~

1.3.2. Obsługa zdrowia i opieka społeczna

~~Na terenie gminy istnieje jeden ośrodek zdrowia w Czernicach Borowych administrowany przez firmę „MEDICA” Praktyka Grupowa Lekarzy Rodzinnych, w którym pracuje pięciu lekarzy w tym jeden stomatolog. Brak jest na terenie gminy apteki. Usługi w tym zakresie realizują sąsiadujące miasta.~~

~~Stan usług zdrowia uznać należy za nader skromny. Co prawda w pobliskich miastach istnieją specjalistyczne gabinety lekarskie prywatne, jednakże w obliczu niejednokrotnie skromnych środków finansowych mieszkańców wsi ta forma lecznictwa jest traktowana jako ostateczność. Całkowite fiasko ponosi leczenie profilaktyczne, szczególnie w stomatologii. Ogółem ilość udzielanych porad jednemu mieszkańcowi spadła o ponad 5% w stosunku do roku 1996.~~

Wraz z obniżeniem realnych nakładów na służbę zdrowia wzrasta ilość chorób zakaźnych takich jak grypa, różyczka, zatrucia pokarmowe, biegunka wśród dzieci, świerzb. Problemem społecznym staje się znów gruźlica, choroby układu pokarmowego i zaburzenia psychiatryczne.

Potrzeby zdrowotne ludności gminy tak jak całych obszarów wiejskich rosną niewspółmiernie szybciej niż możliwości ich zaspokajania. Stan ten potęguje nierównomierne rozmieszczenie obsługi lekarskiej, brak lekarzy na terenach wiejskich z nadmiernym skupieniem w większych ośrodkach miejskich. Niestety reforma służby zdrowia, jak dotychczas nie spełnia oczekiwań.

Opieka społeczna

Rozmiary pomocy społecznej wymuszone są narastającymi procesami demograficznymi – starzeniem się ludności, wysokim bezrobociem oraz rosnącym zubożeniem wsi.

Na terenie gminy świadczeniami z tytułu pomocy społecznej objętych było:

Rok	Osoby objęte pomocą społeczną		Świadczenia w tys. zł		Świadczenia z powodu w tys. zł		
	ogółem	w tym stałymi zasilkami pieniężnymi	ogółem	w tym z budżetu gminy	bezrobocia	choroby	macierzyństwa
1993	775	14	78,6	20,4	3,0	2,5	6,0
1994	900	17	93,0	15,0	5,0	3,0	14,2
1995	811	18	97,7	7,0	8,4	2,6	15,3
1996	762	18	117,0	7,0	12,1	2,0	11,3
1997	875	9	136,7	13,2	15,9	2,9	13,4
1998	1224	9	186,5	14,5	19,1	3,3	16,0
1999	2120	15	245,7	15,0	39,2	3,9	10,1

Ilość osób otrzymujących świadczenia systematycznie wzrasta. Wysokość świadczeń z tytułu bezrobocia w latach 1993–1999r wzrosła aż 12-krotnie. Na pogłębiające się zubożenie mieszkańców wsi wskazuje również fakt iż blisko 50% ludności gminy objęte było równymi formami pomocy społecznej.

Obciążenia budżetu gminy wynikające z rozmiarów pomocy społecznej gmina pokrywa w wysokości:

Rok	Udział środków własnych gminy w funduszu pomocy społecznej		% budżetu gminy ogółem
	tyś. zł	%	
1993	20,4	25,9	2,3
1994	15,0	16,1	1,3
1995	7,0	7,1	0,5
1996	7,0	5,9	0,3
1997	13,2	9,6	0,4
1998	36,8	10,3	0,0
1999	26,3	7,7	0,7

Udział środków własnych w świadczeniach pomocowych w gm. Czernice jest bardzo niski i od 1995 drastycznie zmalał w stosunku do znacznego wzrostu ilości osób wymagających pomocy. Uwzględniając wskaźnik inflacji, widać że sumy przeznaczone na pomoc społeczną kurczą się, natomiast ilość osób potrzebujących pomocy nie maleje.

1.3.3. Handel, gastronomia i rzemiosło

Handel

Przeobrażenia systemowe i gospodarcze spowodowały zasadnicze zmiany w dziedzinie usług. Handel detaliczny i hurtowy dotychczas organizowany przez jednostki państwowe i spółdzielcze obecnie w całości znalazł się w rękach prywatnych.

Według stanu na koniec 1997 r. na terenie gminy funkcjonowało 18 sklepów i punktów sprzedaży. Specjalizacja branżowa tych sklepów przedstawiała się następująco:

- 13 sklepów branży ogólnospożywczej o pow. sprzedaży 546 m²
- 1 sklep branży odzieżowej o pow. sprzedaży 192 m²
- 1 sklep księgarski i art., piśmienniczych o pow. sprzedaży 23 m²
- 1 stacja paliw
- 2 sklepy branż pozostałych o pow. sprzedaży 74 m²

Obsługę tych placówek prowadziło 25 osób. Ilość sklepów detalicznych ulega ciągłym zmianom. Już na koniec 1999 r. działalność handlową detaliczną prowadziło 24 jednostki (dane UG). Uzupełnieniem tej sieci jest handel obwoźny, który na koniec 1999 r. zarejestrowało 18 firm. Jest to przeważnie sprzedaż art. do produkcji rolnej, materiałów budowlanych, opału.

Sieć sklepów na terenie gminy jest dostateczna w aspekcie ich ilości. W każdej prawie wsi jest sklep, w niektórych kilka. Sieć handlową tworzą głównie drobne sklepiki w budynkach mieszkalnych, kioski i inne lokale przystosowane do nowej funkcji, pozwalające na minimalizowanie kosztów utrzymania.

Stymulowanie rozwoju sieci handlowej wynika obecnie jedynie z potrzeb rynku lokalnego i przedsiębiorczości mieszkańców. Na terenie wsi powstają przede wszystkim sklepy tzw. powszechne, prowadzące sprzedaż głównie towarów żywnościowych i art. przemysłowych codziennego użytku. Niewielkie szansę na utrzymanie się mają sklepy specjalistyczne, dowodem czego jest ich brak. Obsługę w tym zakresie świadczą okoliczne miasta, gdzie nabywcy mają możliwości wyboru w szerokim asortymencie towarów w dość dobrze ukształtowanej już sieci.

Handel hurtowy zatracił dawne formy. Powstały placówki będące czymś pośrednim. Pod pojęciem handlu hurtowego na terenie gminy występują firmy oferujące towary objętościowe, które niegdyś sprzedawały GS y. Są to art. do produkcji rolnej nawozy, opał, pasze, materiały budowlane i inne.

Sprzedaż tych artykułów odbywa się głównie w formie obwoźnej łącznie z usługami transportowymi. Przedsiębiorstwo tego typu istnieje w Borkowie, Chrostowie, Czernicach Borowych, Dzielinie, Grójeu, Jastrzębcu, Obrębcu, Olszewcu, Pawłowie Kościelnym, Szezepankach, Turowie i Zebrach. Są to w większości jednoosobowe lub dwuosobowe zakłady rodzinne.

Gastronomia

Sieć gastronomiczna w gminie jest bardzo uboga. Istnieje jedynie pijalnia piwa w Czernicach Borowych. Jest to najprymitywniejszy w formie zakład gastronomiczny, zaspokajający jednakże w pewnym zakresie potrzeby mieszkańców. Brak tradycji spożywania posiłków poza domem nie stwarza perspektyw rozwoju usług gastronomicznych w gminie na obecnym etapie. Potrzeba taka pojawi się zapewne wraz ze wzrostem zamożności społeczeństwa.

Na niektóre uroczystości rodzinne wykorzystywane są lokale świetlic i remizy strażackie z własną obsługą gastronomiczną.

Rzemiosło i usługi

Usługi rzemieślnicze z uwagi na brak czytelnych wymogów w dokumentowaniu kwalifikacji są działalnością płynną i trudną do zdefiniowania w czasie. Usług tradycyjnych rzemiosł użytkowych jest w gminie niewiele. Zarejestrowane są podmioty prowadzące działalność gospodarczą w zakresie:

- elektromechaniki w Chojnowie
- ciesielstwa w Pawłowie Kościelnym
- stolarstwa w Rostkowie
- ślusarstwa w Olszewcu
- garbarstwa w Węgrze
- instalatorstwa w Czernicach Borowych
- mechaniki pojazdowej w Jastrzębcu i Pawłowie K.
- budownictwa w Czernicach, Pawłowie, Pierzechałach

Pojawiają się usługi związane z nowymi dziedzinami życia jak: usługi komputerowe, konsulting — marketing. Najbardziej powszechnymi usługami są usługi transportowe. Zarejestrowanych jest na terenie gminy aż 19 podmiotów oferujących przewozy własnymi środkami transportu, łącząc je w większości z handlem towarami obwoźnymi.

7.5.5. Mieszkalnictwo

W gminie Czernice Borowe podobnie jak w prawie wszystkich gminach wiejskich budownictwo mieszkaniowe realizowane było przez 3 grupy inwestorów:

- budownictwo mieszkaniowe indywidualne realizowane przez rolników w zagrodach,
- budownictwo mieszkaniowe indywidualne realizowane przez ludność nierolniczą,
- budownictwo mieszkaniowe realizowane przez PGRy jako budownictwo zakładowe.

Rozmieszczenie tych form zabudowy jest dość czytelne. Na całym obszarze ludność zamieszkuje głównie w zabudowie zagrodowej, we wsiach skupionych oraz w licznej zabudowie kolonijnej. Budownictwo jednorodzinne nierolnicze istnieje głównie we wsi gminnej oraz we wsiach sąsiadujących z Przasnyszem: Obrębcu, Rostkowie.

Zasoby mieszkaniowe w gminie na koniec 1997 r.

Zasoby	1985	1991	1997	średnio — w powiecie	
mieszkania	1176	1209	1219	*	
izby	4270	3940	3984	*	
p.u. mieszkań ogółem w m ²	80642	77301	78202	*	
przeciętna p.u. mieszkania w m ²	68,5	63,9	64,2	63,3	
przeciętna ilość izb w mieszkaniu	3,6	3,25	3,27	*	
przeciętna p.u. mieszkania/1 osobę w m ²	18,4	17,5	18,2	17,0	
przeciętna ilość osób/izbę	1,0	1,1	1,07	*	
przeciętna ilość osób/mieszkanie	3,7	3,65	3,5	*	
oddano do użytku w budownictwie indywidualnym	mieszkań	8	4	1	*
	izb	42	26	4	*
	p.u. w m ²	721	561	61	*
oddano do użytku w budownictwie uspołecznionym	mieszkań	12	-	-	*
	izb	42	-	-	*
	p.u. w m ²	724	-	-	*
mieszkania na 1000 ludności	273,5	274,7	290,2	265,6	

Z powyższego wynika, iż w latach 90-tych ruch budowlany prawie zanikł. Należy przypuszczać, że oddawane do użytku mieszkania w drugiej połowie lat 80-tych były rozpoczęte w okresie, kiedy zarówno warunki kredytowania, jak i zasoby finansowe ludności były lepsze. Na zastój w budownictwie składa się wiele czynników, ale przede wszystkim:

- możliwość pozyskiwania działek wyłącznie w obrocie wolnorynkowym, a więc znacznie podwyższona cena gruntu (bariera nabywania działek przez ludność wiejską);
- wysokie bezrobocie, czego skutkiem są ograniczone zasoby finansowe ludności wsi;
- wzrost cen materiałów budowlanych.

Z analizy okresu 1985—97 wynika, że ilość mieszkań wzrosła jedynie o 3,6%. Wszystkie wskaźniki dotyczące zasobów są gorsze niż w roku 1985:

- zmalała przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania
- zmalała ilość izb w mieszkaniu
- zmalała nieco powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę
- wzrosła ilość osób na izbę
- zmalała jedynie ilość osób w mieszkaniu

Stan techniczny budynków jest na poziomie średnim. Stosunkowo dużo jest mieszkań w budynkach z materiałów palnych. Stanowią one 20% substancji mieszkaniowej, z czego 41% zrealizowanych zostało do roku 1994, a 54% między 1945 a 1970 rokiem.

80% mieszkań znajduje się w budynkach z materiałów niepalnych, z czego najwięcej—93% powstało w latach 1945—1988. Szacuje się jednakże, że blisko 60% tej substancji jest znacznie zdekapitalizowana. Biorąc pod uwagę dość oszczędny wówczas i prymitywny sposób

budowy — brak dobrych materiałów ściennych, izolacyjnych, pokryciowych — budynki wymagają kapitalnych remontów, podniesienia standardów użytkowych, bądź wymiany.

Decydujący wpływ na standard mieszkań posiada wyposażenie ich w instalacje techniczne. Ostatnie lata przyniosły w tym zakresie znaczną poprawę. Niestety realizowana jest wyłącznie sieć wodociągowa przy całkowitym braku systemów kanalizacyjnych. Na koniec 1999 r. ogólna długość sieci wodociągowych na terenie gminy wynosiła 164 km z wykonanymi 910 przyłączami.

Potrzeby mieszkaniowe w gminie wynikają głównie z odnowy zużytej substancji mieszkaniowej. Dotyczy to głównie budynków drewnianych sprzed 1945 r., częściowo sprzed 1970 r. oraz budynków murowanych realizowanych pod koniec 1945 r. Nie będzie przybywać mieszkań z tytułu wzrostu ilości ludności w gminie, gdyż maleje przyrost naturalny i utrzymuje się ujemne saldo migracji z tendencją pogłębiającą się. Wystąpi natomiast potrzeba zabezpieczenia mieszkań dla ludności nierolniczej zatrudnionej w usługach i to głównie we wsi gminnej. Ta ludność to przyszli nabywcy działek budowlanych.

Budynki mieszkalne zakładowe po likwidacji PGR ów zostały sprzedane ich użytkownikom, część zaś pozostaje w zasobach AW RSP.

2. SFERA GOSPODARZA

2.1. Zatrudnienie

Ludność w wieku produkcyjnym w gminie w 1997 r. wynosiła 2 267 osób, tj. 53% ogółu ludności. Ekonomiczne skutki zmian w strukturze wiekowej ludności wyraża sumaryczny wskaźnik obciążenia demograficznego mierzony stosunkiem liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (przed i poprodukcyjnym) na 100 osób w wieku produkcyjnym, który kształtował się w 1997 r. w gminie na poziomie 88,9. Wskaźnik ten jest znacznie wyższy od średniej dla pow. przasnyskiego — 79,4 i średniej dla woj. mazowieckiego wynoszącej 69,5.

Typowo rolniczy charakter gminy powoduje, że głównym miejscem pracy jest tu rolnictwo, tzn. indywidualne gospodarstwa rolne (jeszcze do niedawna również państwowe gospodarstwa rolne). W gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego zamieszkuje w gminie Czernice (wg PSR 1996 r.) 3 238 osób, tj. 74,8% ogólnej liczby ludności.

Struktura wieku wśród tej ludności przedstawia się następująco:

	Ogółem	w wieku					
		przedprodukcyjnym	produkcyjnym			poprodukcyjnym	nieprodukcyjnym na 100 o. w wieku produkcyjnym
		razem	mobilnym	niemobilnym			
	3 238	1 034	1 822	1 239	583	382	77,7
w tym mężczyźni	1 712	543	1 026	684	342	143	66,9
kobiety	1 526	491	796	555	241	239	91,7

Z porównania tego wyniku, że udział kobiet w wieku nieprodukcyjnym jest o 1/3 większy niż mężczyzn.

Aktywność ekonomiczna ludności w wieku powyżej 15 lat w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego indywidualnego:

- pracujących ogółem 2 062 osób, tzn. 63% ludności rolniczej, w tym 1 097 mężczyzn 965 kobiet,

61

- w tym w swoim gospodarstwie 1564 i 151 poza swoim gospodarstwem,
- zawodowo bierni 333,
- średni współczynnik aktywności zawodowej 83,9 (mężczyzn 88,1, kobiet 79,1).

Pełne zatrudnienie w indywidualnych gospodarstwach rolnych posiada na terenie gminy 1612 osób (w tym 968 mężczyzn i 644 kobiet). Najwięcej osób zatrudnionych jest w gospodarstwach średnich:

- w gospodarstwach 10 – 15 ha prawie 30%
- w gospodarstwach 15 – 20 ha 20%
- w gospodarstwach 20 – 30 ha 15%
- łącznie 65% ogółu zatrudnionych w gospodarstwach indywidualnych.

W gospodarce narodowej pracowało w gminie Czernice w 1997 r. 179 osób (bez indywidualnych gospodarstw rolnych), w tym:

- działalność produkcyjną prowadziło 7 osób,
- w budownictwie 17 osób,
- w handlu i naprawach 8 osób,
- w transporcie 22 osoby,
- w administracji 20 osób,
- w edukacji 63 osoby,
- w ochronie zdrowia 14 osób.

Hość osób pracujących w gospodarce narodowej w przedmiotowej gminie jest jedną z 6 najniższych wśród gmin byłego woj. ciechanowskiego.

Nowym zjawiskiem ostatniego dziesięciolecia ujmowanym w statystyce od 1992 r. jest bezrobocie. Wpływa ono w decydującym stopniu na życie ludzi zarówno w mieście jak i na wsi.

Lata	1992	1993	1994	1995	1996	1997
bezrobotni	290	333	247	309	266	203
pracujący w gospodarce narodowej	282	224	339	202	204	179

Bezrobotnych w gminie Czernice Borowe można scharakteryzować w sposób następujący:

- 118, a więc więcej niż połowa to mężczyźni,
- 6 osób to absolwenci,
- 7 osób to zwolnieni z przyczyn zakładu pracy,
- 154 nie posiadający prawa do zasiłku,
- 176 to osoby w wieku produkcyjnym,
- 124 osoby pozostaje bez pracy ponad rok.

Ukryte bezrobocie PSR zarejestrował również wśród ludności rolniczej, było to 14 osób, w tym 9 mężczyzn i 5 kobiet.

Hość osób bezrobotnych w gminie nieco spadła. Nie można jednakże powiedzieć, że sytuacja ulega poprawie. Na spadek ten wpływała zapewne utrata prawa do zasiłki przez niektóre osoby. Zjawiskiem nader niepokojącym jest fakt, że wśród bezrobotnych jest aż 86% osób w wieku produkcyjnym, a więc grupa najbardziej mobilna i jednocześnie 75% osób bez

prawa do zasiłku. Jedną z najbardziej niebezpiecznych cech bezrobocia jest długi okres bierności zawodowej spowodowany niemożnością podjęcia pracy. Na koniec 1997 r. w takiej sytuacji było aż 61% bezrobotnych.

2.2. Przemysł i usługi

Czernice Borowe są gminą typowo rolniczą o prawie zerowym potencjale przemysłowym. Działalność produkcyjną na koniec 1998 r. prowadziło 421 podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON, w tym w sektorze prywatnym 413.

Struktura podmiotów przedstawiała się następująco:

Podmioty w systemie REGON	Ogółem	Spółki cywilne	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
Sektor publiczny	8	-	-
Sektor prywatny	413	11	393
• rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	300		299
• działalność produkcyjna	13	1	12
• budownictwo	8	-	8
• handel, naprawy pojazdów	58	4	53
• transport i łączność	20	6	14
• pośrednictwo finansowe	1	-	-
• obsługa nieruchomości i działalność związana z prowadzeniem interesów	5	-	5
• administracja	2	-	2
• edukacja	5	-	-
• ochrona zdrowia i opieka społeczna	3	-	2
• pozostała działalność	6	-	-

Największą grupę podmiotów stanowi obecnie sektor prywatny, na 421 (stan na koniec 1997 r.) aż 413, w tym 393 to osoby fizyczne. Najwięcej podmiotów prowadzi działalność w sekcji rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo (299) oraz handel i naprawy (53).

Zapleczem przetwórczym dla rolnictwa są w gminie jedynie dwie piekarnie: w Czernicach B. i Obrębcu.

2.3. Rolnictwo i obsługa rolnictwa

W gminie dominuje obecnie w rolnictwie sektor gospodarki nieuspołecznionej. Zakłady Rolne PGR Grudusk w Chojnowie i Chrostowie uległy likwidacji, a grunty po nich przejęła Agencja Rolna Skarbu Państwa.

Struktura władania gruntami przedstawia się następująco:

Numer grupy rejestrowej	Właściciele gruntów	Powierzchnia ogółem w ha
1	Grunty Skarbu Państwa	863
	• grunty Zasobu Własności Rolniczej SP	396
	• grunty Państwowego Gospodarstwa Leśnego	319
	• grunty w trwałym zarządzie państwowych jednostek organizacyjnych	129
	• pozostałe grunty Skarbu Państwa	19
2	Grunty Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste	13
4	Grunty gmin i związków międzygminnych	145
5	Grunty gmin i związków międzygminnych przekazane w wieczyste użytkowanie	1
7	Grunty osób fizycznych	10905
8	Grunty spółdzielni	3
9	Grunty kościołów i zwrotów wyznaniowych	28
10	Grunty osób prywatnych nie zaliczone do grup 1-10	48
	Razem	12031

Dominującą grupę 90,8% stanowią grunty we władaniu osób fizycznych wchodzące w skład indywidualnych gospodarstw rolnych. Drugą co do wielkości, aczkolwiek niewielką grupę stanowią grunty Skarbu Państwa 7,1%, w których składzie 45,8% zajmują grunty lasów państwowych i 36,9% to grunty Zasobu Własności Rolnej.

Struktura własnościowa gruntów w gminie Czernice Borowe jest dość stabilna, ponieważ nie było tu znaczących powierzchni we władaniu państwowych gospodarstw rolnych. Grunty po dwóch zakładach rolnych PGR Grudusk nie znalazły stałych użytkowników, wykorzystywane są na zasadzie krótkotrwałych dzierżaw.

Struktura obszarowa

Według Powszechnego Spisu Rolnego z 1996 r. w gminie funkcjonuje 777 gospodarstw indywidualnych (bez działek rolnych 0,5 – 1 ha) o ogólnej powierzchni użytków rolnych 10 290 ha. Ilość użytków rolnych będących we władaniu gospodarstw indywidualnych podlega wahaniom:

Lata	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
pow. gospodarstw indywidualnych	10782	10753	10745	10751	10876	11092	11411	11328	11432
użytki rolne	9846	9796	9786	9790	9846	10057	10378	10290	10394
grunty orne	8566	8499	8489	8491	8460	8623	8888	8656	8678

Ogólna powierzchnia gruntów w gospodarstwach indywidualnych uległa na przestrzeni ostatnich 12 lat niewielkim zmianom. Jedynie na skutek likwidacji państwowych i spółdzielczych gospodarstw rolnych areal gruntów w sektorze prywatnym wzrósł w latach 1994–1995 o 535 ha. Poza tym ilość gruntów we władaniu osób fizycznych jest dość stabilna. Niewielkim wahaniom ulega również ilość użytkowników rolnych i gruntów ornym. Mają one, aczkolwiek niewielką stałą tendencję spadkową.

Przekształcenia obszarowe gospodarstw indywidualnych, jakie dokonały się na przestrzeni między dwoma spisami rolnymi w 1988 r. i 1996 r. nie w pełni pokrywają się z zakładanymi niegdyś tezami, że ilość gospodarstw będzie się zmniejszała, a szczególnie gospodarstw małych.

Grupy obszarowe gospodarstw	1988 (NSP)		1996 (PSR)	
	liczba gospodarstw	% ogólnej ilości	liczba gospodarstw	% ogólnej ilości
Gospodarstwa indywidualne ogółem	779 (812)	100	777	100
0,5 – 1 ha	(33)	*	działki rolne (113)	*
1–2	20	2,5	43	5,5
2–5	70	8,9	94	12,1
5–7	62	7,9	74	9,5
7–10	117	15,0	114	14,6
10–15	237	30,4	205	26,3
15 i więcej	273	35,0	246	31,6

Na przestrzeni badanego okresu liczba gospodarstw (z wyłączeniem gospodarstw 0,5–1 ha, które w spisie 1996 r. traktowane były jako działki rolne) zmalała jedynie o 2; można więc powiedzieć, że pozostała na tym samym poziomie. Znacznie wzrosła ilość gospodarstw małych. Począwszy od gospodarstw o pow. 0,5–1 ha traktowanych w 1996 r. jako działki rolne, liczba ich wzrosła z 33 do 113, a więc prawie trzykrotnie. Wzrosła również ilość gospodarstw w przedziałach 1–7 ha z 152 do 211. Zmalała jednocześnie liczba gospodarstw dużych 7 i więcej hektarowych z 627 na 565, a więc o blisko 9%. Niemniej ilość gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej wynosi blisko 1/3 ogólnej ilości.

Powierzchnia użytków rolnych w analogicznych przedziałach obszarowych w 1996 r. (PSR) przedstawiała się następująco:

Grupy obszarowe	Ilość gospodarstw	% ogólnej ilości	Pow. użytków rolnych w ha	% ogólnej powierzchni użytków rolnych
gospodarstwa ogółem	777*	100	10418*	100
1–2	43	5,5	62	0,6
2–5	94	12,1	337	3,2
5–7	74	9,5	429	4,1
7–10	114	14,6	967	9,3
10–15	205	26,5	2542	24,4
15–20	129	16,6	2211	21,2
20–50	115	14,8	3192	30,6
Ponad 20 ha	3	0,4	678	6,5

* bez działek rolnych

Gospodarstwa duże, o powierzchni 15 ha i więcej UR stanowią w gminie 1/3 ogólnej ilości, skupiając w swych granicach 58,3% użytków rolnych, w tym jest prawie połowa gospodarstw 20 i więcej hektarowych.

Przeciętna powierzchnia gospodarstwa wynosi w gminie Czernice Borowe (bez działek rolnych) 13,4 ha UR przy średniej dla pow. przasnyskiego 12,1 ha i jest prawie dwukrotnie większa niż średnia w woj. mazowieckim (7,2 ha).

Przemiany strukturalne w rolnictwie jeszcze mocniej niż to zakładano w latach 80 tych utrwaliły indywidualne gospodarstwa rolne jako podstawowy warsztat pracy na wsi.

Umacniają się gospodarstwa prężne gospodarczo i ekonomicznie. Podlegają scalaniu gospodarstwa bez następców i gospodarstwa słabe. Wolnorynkowy obrót ziemią pozwoli na wykreowanie jednostek, które wehodzić będą w lukę po zlikwidowanych gospodarstwach rolnych państwowych, stosując formy zarządzania i sposób gospodarowania pozwalający dorównać wymaganiom stawianym przy integracji z rolnictwem europejskim.

Charakterystyka produkcji rolnej

Wśród indywidualnych gospodarstw rolnych wyraźnie brak specjalizacji. Ponad połowa gospodarstw preferuje mieszany kierunek produkcji, co przy nieustabilizowanym rynku zbytu daje większy margines bezpieczeństwa ekonomicznego. Zapewne duży wpływ na taki model gospodarowania ma również tradycja.

Kierunek produkcji	Łość gospodarstw	% ogólnej liczby gospodarstw
roślinny	249	32,0
zwierzęcy	130	16,7
mieszany	391	50,3

W strukturze użytków rolnych dominują grunty orne. Stąd ten duży udział gospodarstw o roślinnym kierunku produkcji.

Wykorzystanie gruntów ornych w gospodarstwach indywidualnych na koniec 1996 r. przedstawiało się następująco:

Użytki rolne w ha	Grunty orne			
	ogółem	%UR	w tym pod zasiewami w ha	% gruntów ornych
10450*	8832	84,5	8709	98,6

*z działkami rolnymi

Udział gruntów ornych w gospodarstwach indywidualnych w ogólnej powierzchni użytków rolnych jest bardzo wysoki – wynosi 84,5%, z czego 98,6 jest pod zasiewami.

Produkcja roślinna

Struktura zasiewów w gospodarstwach indywidualnych na przestrzeni ostatnich lat kształtowała się następująco:

Wyszczególnienie	1985		1988		1991		1996		średnio w pow. przasnyskim	średnio w woj. mazowieckim
	Pow. w ha	%	Pow. w ha	%	Pow. w ha	%	Pow. w ha	%		
zboża podstawowe	3624	42,3	3942	46,1	5050	59,0	6410	73,5	*	*
w tym: pszenica żyto	1685 772	19,6 9,0	1809 437	21,2 5,1	1850 400	21,6 4,7	2335 529	26,8 6,0	14,9 27,6	10,3 30,4
ziemniaki	470	5,5	334	3,9	250	2,9	223	2,5	6,5	15,2
przemysłowe w tym: buraki cukr.	1053 939	12,3 10,9	1034 797	12,1 9,3	1015 795	11,8 9,2	1033 007	11,8 11,5	*	*
Ogółem	8558	*	8533	*	8555	*	8710	*	*	*

Z analizy powyższej wynika, że powierzchnia gruntów przeznaczonych pod zasiewami utrzymuje się na prawie jednakowym poziomie. Wzrost powierzchni w 1996 r. spowodowała likwidacja państwowych gospodarstw rolnych i przejście części gruntów do sektora prywatnego. Niezależnie od tego wzrostu występują zmiany w strukturze zasiewów. Wzrasta zdecydowanie ilość gruntów pod uprawami zbożowymi na niekorzyść uprawy ziemniaka i roślin przemysłowych. Utrzymuje się jeszcze na prawie jednakowym poziomie, z niewielką tendencją wzrostową, uprawa buraka cukrowego. Uprawa ziemniaków zmalała w stosunku do roku 1985 o połowę. Widać wyraźnie, że wzrastają te rodzaje upraw, przy których pracochłonność jest mniejsza poprzez zastosowanie mechanizacji.

Porównanie omawianej gminy do powiatu przasnyskiego i woj. mazowieckiego potwierdza, że jest to gmina o dużych możliwościach produkcyjnych:

- uprawa pszenicy jest na poziomie dwukrotnie wyższym niż średnio w powiecie przasnyskim i woj. mazowieckim, wzrosła w stosunku do 1985 r. o ok. 10%;
- żyto uprawiane jest zaledwie w 2,5%, co stanowi zaledwie 1/4 średniej dla powiatu i 1/5 średniej dla województwa mazowieckiego;
- uprawa buraka cukrowego jest natomiast dwukrotnie wyższa niż średnio w pow. przasnyskim i pięciokrotnie wyższa niż w woj. mazowieckim;
- w omawianej gminie wykorzystanie gruntów odpowiada ich wartości bonitacyjnej.

Wydajność z ha podstawowych ziemiopłodów w analogicznym okresie ulegała również wahaniom:

Wyszczególnienie	1985 r.	1991 r.	1992 r.	1996 r.
	w dt(q)/ha			
zboża ogółem	31,2	33,7	31,9	31,1
w tym • pszenica	31,2	35,4	32,0	34,2
• żyto	26,0	20,0	18,0	22,0
• jęczmień	37,0	33,9	32,0	29,9
ziemniaki	150,0	180	150	200

Nie są to jednakże stałe tendencje, po niewielkich spadkach plonów poszczególnych upraw wracają one lub przewyższają poziom z 1985 r. Jedyne wydajność uprawy jęczmienia spadła o blisko 8 q/1 ha w stosunku do roku 1985.

Rok 1992 to rok regresu w produkcji rolnej prawie wszystkich upraw na terenie gminy Czernice Borowe i większości gmin wiejskich spowodowany dużym skokiem cen nawozów, środków ochrony roślin oraz usług agrotechnicznych. Wyniki tego roku cofnęły rolnictwo do roku 1980. Od roku 1993 wydajność z hektara powoli zaczęła wzrastać. Należy jednakże spodziewać się, że nieustabilizowany rynek zbytu produktów rolnych będzie powodował znaczne wahania w ilości uprawianych ziemiopłodów.

Produkcja zwierzęca

Ostatnie lata cechuje brak stabilizacji również w produkcji zwierzęcej. Ilość produkowanych zwierząt ulega wahaniom związanym ze zmianami w produkcji roślinnej, a przede wszystkim po roku 1990 z brakiem rynków zbytu i spadającymi cenami skupu.

	1985 r.	1991 r.	1996 r.	średnio dla powiatu	średnio do województwa
pogłowie zwierząt					
Bydło	6297	5759	5432	⌘	⌘
w tym: krowy	3612	3672	2934	⌘	⌘
Trzoda chlewna	5470	9205	9068	⌘	⌘
w tym: lochy	759	810	938	⌘	⌘
obsada zwierząt na 100 ha/UR					
Bydło	64,2	59,3	52,2	58	43
w tym: krowy	36,8	37,8	28,2	⌘	⌘
Trzoda chlewna	55,8	94,8	87,1	74	83
w tym: lochy	7,7	8,3	9,0	⌘	⌘

Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego z 1996 r. wykazały na terenie gminy drastyczne spadki hodowli bydła. Stado podstawowe krów spadło w stosunku do roku 1985 prawie 14%. Obsada bydła na 100 ha UR spadła również poniżej średniej dla powiatu przasnyskiego, utrzymując się na poziomie wyższym niż średnia dla woj. mazowieckiego.

Ten stan rzeczy to wynik trudności w dostosowaniu się do zwiększonych wymogów jakościowych surowca mlecznego, konieczność poniesienia dodatkowych nakładów na przechowalnictwo mleka, unowocześnienia obór.

Znaczny wzrost notuje się natomiast w produkcji trzody chlewnej, od 1985 r. ilość hodowanych sztuk wzrosła o 65%, w tym loch o 23%. Wzrosła również obsada trzody chlewnej na 100 ha UR przekraczając średnią dla pow. przasnyskiego i woj. mazowieckiego.

Obsługa rolnictwa

Zmiany strukturalne w gospodarce rolnej spowodowały zanik usług świadczonych przez sektor państwowy i spółdzielczy. Likwidacja SKR i ZUM przeniosła ciężar obsługi w zakresie mechanicznych prac polowych na sektor prywatny.

Na jedno gospodarstwo rolne przypada w gminie 1,1 ciągnika. Najwięcej ciągników znajduje się w gospodarstwach o pow. 10 ha i więcej. Tutaj na jedno gospodarstwo przypada 1,52 ciągnika. W grupie gospodarstw do 10 ha na jedno gospodarstwo przypada 0,60 ciągnika. Powierzchnia użytków rolnych na jeden ciągnik wynosi 11,7 ha przy średniej dla byłego woj. ciechanowskiego 14,3 ha.

Wyposażenie gospodarstw rolnych w inne maszyny i urządzenia rolnicze:

	Liczba maszyn i urządzeń w gosp. rolnych wg PSR 1996 r.
Ciągniki	888
Kombajny zbożowe	83 w tym 30 starszych niż 10 lat
Kombajny buraczane	38
Kopaczki do ziemniaków	101
Opryskiwacze polowe ciągnikowe	319
Roztrzaskacze obornika	296
Rozsiewacze nawozów	430
Agregaty uprawowe	60
Dójarki rurociągowe	7
Schładzarki do mleka biernikowe	31

Gospodarstwa rolne w gminie Czernice są bardzo dobrze usprzętowane. Na 46 gmin byłego woj. ciechanowskiego gmina Czernice Borowe jest jedną z 5 gmin o największej liczbie kombajnów zbożowych, poza gminą Opinogóra ma największą liczbę kombajnów buraczanych (38 w stosunku do 64). Pod względem wyposażenia we wszystkie inne maszyny i urządzenia znajduje się w pierwszej dziesiątce gmin byłego woj. ciechanowskiego.

Poza maszynami do prac polowych 57% gospodarstw posiada samochody osobowe, ich wartość techniczna jest słaba, ponieważ 36% to samochody ponad 10 letnie. W 4% gospodarstw znajdują się samochody ciężarowo-osobowe i ciężarowe do 2 t, z czego 20 na 35 jest ponad 10 letnich. 9% gospodarstw posiada samochody ciężarowe powyżej 2 t. I tu również 1/3 tego parku maszynowego jest ponad 10 letnia. Tak więc pojazdy eksploatowane są do „śmierci technicznej”, co świadczy niezbyt dobrze o bezpieczeństwie na drogach.

Usługi w zakresie naprawy sprzętu i maszyn rolniczych wykonują głównie warsztaty prywatne. W niewielkim zakresie uzupełnia je jeszcze Zakład Naprawy Maszyn Rolniczych w Ciechanowie będący w stanie upadłości.

Obsługa zootechniczna prowadzona dotychczas przez Państwowe Lecznictwo Weterynaryjne przeszła do sektora prywatnego. Na terenie gminy istnieje prywatna przychodnia weterynaryjna w Czernicach Borowych.

Ostry brak dochodów własnych zmusza rolników do ograniczania zakupów zarówno na potrzeby produkcji, jak i gospodarstwa domowego. Są to symptomy regresu dochodowego i technologicznego. Rolnictwo ze swojej natury nie jest interesującym obiektem dla kapitału zagranicznego ze względu na wolny obrót zainwestowanych środków. Poza niektórymi działaniami, jak np. drobiarstwo, przeważa cykl prawie nie spotykany w przemyśle lub handlu. Kiedy więc spada efektywność rolnictwa pod wpływem ostrego pogorszenia relacji cen nakładów do produkcji, nie można liczyć na angażowanie środków.

2.4. Turystyka i wypoczynek

Niewiele atrakcji oferuje gmina dla ruchu turystycznego. Brak tu typowo turystycznych walorów środowiska. Lesistość obszaru jest stosunkowo niska, niewiele obiektów zabytkowych. Jedyną atrakcją na skalę ponadlokalną jest ośrodek kultu religijnego w Rostkowie związany z sanktuarium Sw. Stanisława Kostki.

Pewne wartości poznawcze posiadają obiekty pochodzenia naturalnego, osobliwości flory i fauny. Wszystko to jednakże nie stanowi bazy, która pozwalałaby na rozwinięcie tej dziedziny działalności gospodarczej w gminie. Pewną szansą dla gospodarstw mogłaby stać się agroturystyka. Naturalne nie zdegradowane środowisko, ciekawy układ rzeźby terenu, powinien być zachętą dla form wypoczynku w powiązaniu z rolnictwem. Rozległe tereny dla wycieczek konnych, rowerowych i pieszych są szansą na rozwinięcie agroturystyki i podnoszenia dochodowości gospodarstw.

Nie należy spodziewać się w gminie Czernice rozwoju budownictwa typowo letniskowego, należy jednakże propagować zamianę opuszczonych siedlisk rolniczych na letnie domy mieszkalne dla ludności miejskiej.

3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

3.1 Zaopatrzenie w wodę

Na terenie gminy Czernice Borowe istnieją cztery wodociągi wiejskie. Są to:

- wodociąg wiejski Czernice Borowych,
- wodociąg wiejski Pawłowo Kościelnym,
- wodociąg wiejski Rostkowo,
- wodociąg wiejski Borkowo Falenta.

Wodociąg Czernice Borowe obejmuje wsie: Czernice Borowe, Nowe Czernice, Zembrzus Wielki, Żebry, Chrostowo, Dzielin, Chojnowo, Zberoz. Z tegoż wodociągu przewiduje się zaopatrzenie również wsi Załogi, Miłoszewiec, Górki. Długość sieci wodociągowej wynosi 44,13 km przy 317 przyłączach.

Wodociąg Pawłowo Kościelne obejmuje: Pawłowo, Kosmowo, Pawłówko i Zberoz. Długość sieci wynosi 47,6 km, przy 260 przyłączach.

~~Wodociąg Rostkowo obejmuje wsie: Rostkowo, Turowo i Obrębiec.
Długość sieci wynosi 18,5 km przy 137 przyłączach.~~

~~Wodociąg Borkowo obejmuje wsie: Borkowo Falenta, Borkowo Boksy.
Długość sieci wynosi 2,9 km przy 56 przyłączach.~~

~~Wyżej wymienione dane o długości sieci i ilości przyłączy określają ilość przejętą w eksploatację przez WZUW w Mławie wg stanu na dzień 5 listopada 1999 r.~~

~~Wg informacji Urzędu Gminy w Czernicach Borowych ogólna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi 164 km przy 910 przyłączach.~~

~~Wg informacji WZUW w Mławie wielkość poboru wody w 1998 roku przez wodociągi wynosiła:~~

	m^3/rok	$\bar{s}. m^3/m \cdot c$	$\bar{s}. /dobę (m^3)$
Czernice Borowe	63140	5262,0	173,0
Pawłowo-Kościelne	20776	1731,3	56,9
Rostkowo	26440	2203,3	72,4
Borkowo	5480	456,7	15,0

~~Pomimo zatwierdzonych zasobów eksploatacyjnych korzystanie z podziemnych ujęć wody wymaga pozwolenia wodnoprawnego. Na terenie gminy udzielone zostały następujące pozwolenia wodnoprawne:~~

- ~~• Decyzją OS.L.6210/109 1/94/95 z 17.01.1995 r. udzielono Wojewódzkiemu Zakładowi Usług Wodnych w Mławie pozwolenia wodnoprawnego na: pobór wody podziemnej dla potrzeb wodociągu w miejscowości Czernice Borowe ze studni głębinowych nr 1 o głębokości 82,0 m i nr 2 o głębokości 77,0 m o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych w wielkości $43,0 m^3/h$ przy $s = 7,0 m$ w następujących ilościach:~~

$$Q_{\bar{s}.d.} = 345,0 m^3/d$$

$$Q_{\max \cdot h} = 20,0 m^3/h$$

$$Q_{\max \cdot d} = 200,0 m^3/d$$

~~i odprowadzanie wód popłucznych ze stacji wodociągowej w ilości $3,0 m^3$ z jednego płukania o parametrach określonych w rozporządzeniu Ministra OS, ZNiL. Decyzją ustanowiono również strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej zewnętrznej ujęcia z określeniem zasad gospodarowania w obrębie stref.~~

~~Termin ważności decyzji 10 lat.~~

- ~~• Decyzją OS.L.6210.47 1/96 z 24.06.1996 r. udzielono Zarządowi Gminy Czernice Borowe pozwolenia wodnoprawnego dla Wojewódzkiego Zakładu Usług Wodnych w Mławie pozwolenia wodnoprawnego na:~~

~~— pobór wody podziemnej dla potrzeb wodociągu w m. Pawłowo-Kościelne ze studni nr 1 (podstawowej) o głębokości 69,0 m i studni nr 2 (awaryjnej) o głębokości 72,0 m o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych $60,0 m^3/h$ przy $s = 3,0 m$ w następujących ilościach:~~

$$Q_{\bar{s}.d.} = 100,0 m^3/d - Q$$

$$= 130,0 m^3/d$$

$$\Delta_{\max \cdot d} = \dots$$

~~odprowadzanie wód poplucznych do rowu melioracyjnego w ilości 5,0 m³ o parametrach określonych w rozporządzeniu Ministra OS, ZNiL (Dz. U. Nr 116, póź. 503 z 1991 r). Decyzją ustanowiono również strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej zewnętrznej ujęcia (o promieniu 100 m od obu studni) z określeniem zasad gospodarowania w obrębie stref.~~

~~Termin ważności decyzji 10 lat~~

~~Decyzją OS.7210/110/83 z 22.10.1983 r. udzielono pozwolenia wodnoprawnego dla Wojewódzkiego Zakładu Usług Wodnych w Mławie na:~~

~~– pobór wody podziemnej z ujęcia wodociągowego w m. Rostkowo składającego się ze studni nr 1 o głębokości 45,0 m i ze studni nr 2 o głębokości 64,5 m o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych 50,0 m³/h w ilości: Q~~

$$\begin{aligned} & \dot{=} 150,0 \text{ m}^3/\text{d} \\ & \Delta_{\text{max.d}} \end{aligned}$$

~~Termin ważności decyzji określono na 20 lat.~~

~~• Decyzją OS.L.6210.70 1/96 z 7.08.1996 r. udzielono Zarządowi Gminy Czernice Borowe pozwolenia wodnoprawnego na:~~

~~– pobór wód podziemnych dla potrzeb wodociągu w m. Borkowo Falenty ze studni głębinowej nr 1 o głębokości 53,0 m i zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych dla ujęcia w wielkości 16,0 m³/h przy s = 2,1 m w następujących ilościach:~~

$$Q_{\text{śrd}} = 30,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{\text{maxd}} = 40,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

~~– odprowadzanie wód poplucznych w ilości 5,0 m³/d o parametrach określonych w zał. nr 2 do rozporządzenia Ministra OS, ZNiL w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi.~~

~~Decyzją ustanowiono również strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej zewnętrznej ujęcia z określeniem zasad gospodarowania w obrębie stref.~~

~~Ustalono termin ważności decyzji na 10 lat.~~

Poza pozwoleniami wodnoprawnymi na pobór wody dla potrzeb wodociągów wiejskich na terenie gminy były udzielane pozwolenia wodnoprawne, które utraciły ważność:

~~– Decyzją OS. GW.7211/213/88 z 13.11.1988 r. udzielono Jednostce Wojskowej w Turowie pozwolenia wodnoprawnego na:~~

~~– pobór wody podziemnej ze studni o głębokości 106,0 m i wydajności 12,0 m³/h przy s = 30,0 m w ilości:~~

$$Q_{\text{śrd}} = 28,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{\text{max.d}} = 35,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

~~Termin ważności decyzji 10 lat.~~

~~– Decyzją OS.GW.7211/215/88 z 26.11.1988 r. udzielono Spółdzielni Kółek Rolniczych w Czernicach Borowych pozwolenia wodnoprawnego na:~~

—pobór wody podziemnej ze studni o głębokości 52,5 m i wydajności eksploatacyjnej $4,4 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s=10,0 \text{ m}$ w ilości:

$$Q_{\text{max.h.}} = 1,0 \text{ m}^3/\text{h} \cdot Q_{\text{sr.d.}} \\ = 7,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{\text{max.d.}} = 9,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

Termin ważności decyzji 10 lat.

Obecnie SKR jest w bardzo złej kondycji, dalsze jej istnienie stoi pod znakiem zapytania. Ujęcie wody to wymaga likwidacji, co dotyczy likwidacji studni głębinowej.

Obiekty SKR zostały włączone do wiejskiej sieci wodociągowej.

—Decyzją OS.721 1/20/86 z 4.02.1986 r. udzielono Zakładowi Rolnemu w Chojnowie, Gospodarstwu Rolnemu Górki pozwolenia wodnoprawnego na:

—pobór wody podziemnej ze studni o głębokości 63,0 m i wydajności eksploatacyjnej $36,0 \text{ m}^3/\text{h}$ w ilości:

$$Q_{\text{max.h.}} = 1,0 \text{ m}^3/\text{h} \cdot Q_{\text{sr.d.}} \\ = 6,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

Termin ważności pozwolenia określono na 10 lat.

Gospodarstwo ma być włączone do wodociągu wiejskiego jeszcze w bieżącym roku. Ujęcie wody po podłączeniu obiektów do wodociągu należy zlikwidować.

W gospodarstwie nie prowadzi się produkcji hodowlanej.

—Decyzją OS. 721 1/21/86 z 4.02.1986 r. udzielono Zakładowi Rolnemu w Kuskowie, Gospodarstwu Rolnemu w Bronkach pozwolenia wodnoprawnego na:

—pobór wody podziemnej ze studni o głębokości 63,0 m i wydajności eksploatacyjnej $28,0 \text{ m}^3/\text{h}$ w ilości:

$$Q_{\text{max.h.}} = 0,5 \text{ m}^3/\text{h} \\ Q_{\text{max.d.}} = 5,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

Pozwolenie było udzielone na 10 lat.

W gospodarstwie nie prowadzi się produkcji hodowlanej. Obiekty stoją puste. Część mieszkalna gospodarstwa została włączona do wodociągu wiejskiego w 1996 roku.

Ujęcie wody jest nieeksploatowane i wymaga likwidacji.

—Decyzją OS.721 1/22/86 z 4.02.1986 r. udzielono Zakładowi Rolnemu w Chojnowie pozwolenia wodnoprawnego na:

—pobór wody podziemnej ze studni głębinowej nr 2 (podstawowej) o głębokości 54,0 m i wydajności eksploatacyjnej $36,0 \text{ m}^3/\text{h}$ oraz ze studni nr 1 (awaryjnej) o głębokości 58,0 m i wydajności eksploatacyjnej $10,0 \text{ m}^3/\text{h}$ w ilości:

$$Q_{\text{max.h.}} = 5,8 \text{ m}^3/\text{h} \cdot Q_{\text{sr.d.}} \\ = 46,6 \text{ m}^3/\text{d}$$

Pozwolenie było udzielone na 10 lat.

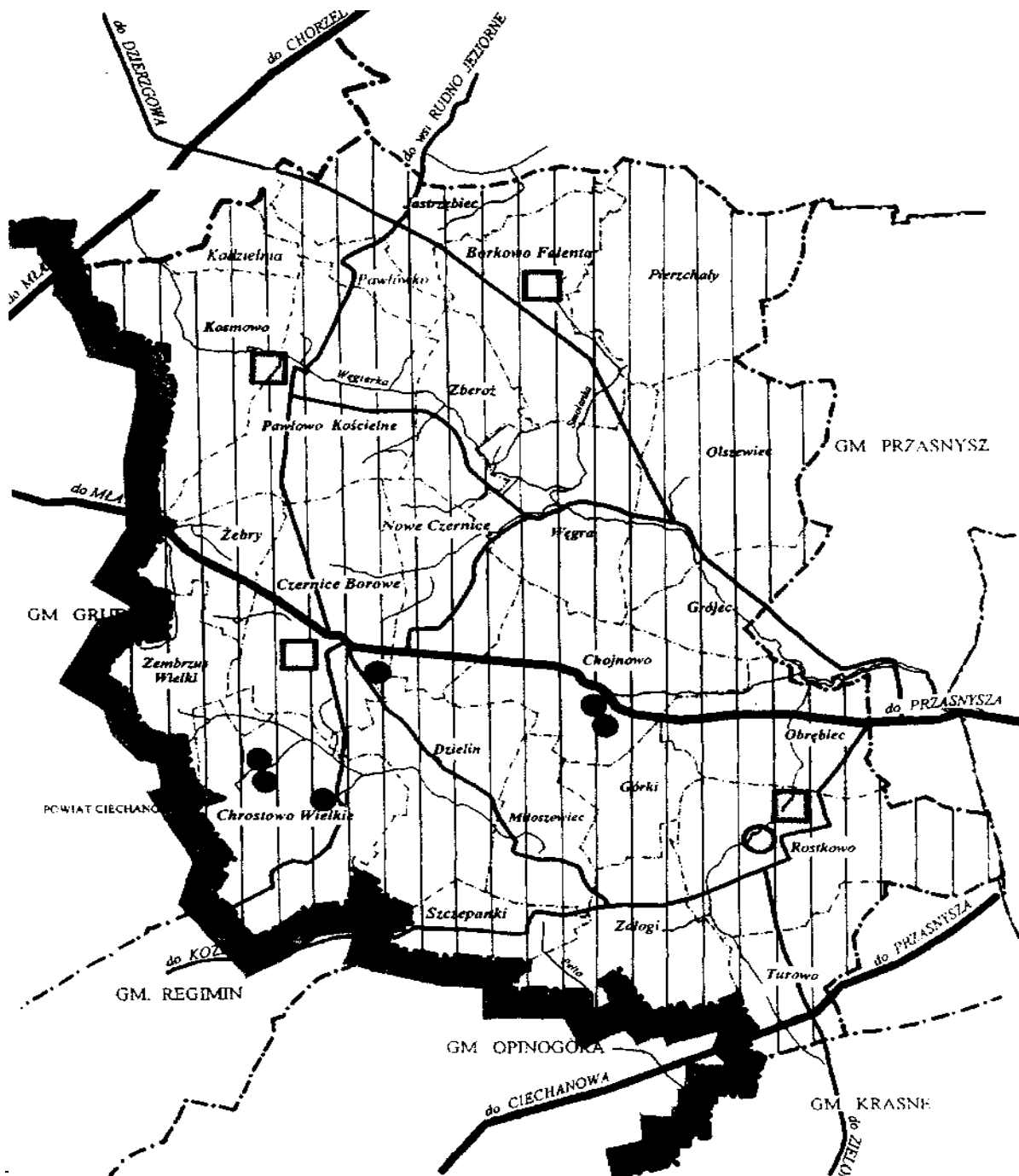
Osiedle mieszkaniowe w Chojnowie zostało włączone do wodociągu wiejskiego Czernice Borowe.

Obiekty w gospodarstwie stoją puste i niszczeją. Ujęcie wody od kilku lat jest nieeksploatowane i w bardzo złym stanie technicznym. Studnie należy zlikwidować.

g m i n a — CZERNICE BOROWE

ZAOPATRZENIE W WODĘ

OZNACZENIA

STUDNIE GŁĘBINOWE ZE STACJAMI
UZDATNIANIA WÓD SŁUŻĄCE
ZBIOROWEMU ZAOPATRZENIU W WODĘ

STUDNIE GŁĘBINOWE DO ADAPTACJI

STUDNIE GŁĘBINOWE DO LIKWIDACJI
WSIE ZWODOCIAGOWANE

– Decyzją OS.7211/76/82 z 30.11.1982 r. udzielono Zakładowi Rolnemu w Kuskowie na okres 10 lat pozwolenia wodnoprawnego na:

– pobór wody podziemnej ze studni wierconej nr 1 o głębokości 99,05 m i wydajności eksploatacyjnej 12,5 m³/h oraz ze studni nr 2 o głębokości 108,5 m i wydajności eksploatacyjnej 32,0 m³/h w ilości:

$$Q_{\text{maxd}} = 100,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

Do miejscowości Kuskowo wykonywany jest wodociąg z Czernic Borowych. Przewiduje się włączenie osiedla i gospodarstwa do sieci wodociągowej.

Obecnie w Gospodarstwie eksploatowana jest studnia nr 1 (studnia nr 2 nie jest eksploatowana od wielu lat). W gospodarstwie nie prowadzi się hodowli, jedynie prowadzone są uprawy polowe.

Studnia nr 2 wymaga likwidacji, natomiast studnia nr 1 może pozostać w eksploatacji lub jako awaryjne źródło wody. Użytkownik winien uzyskać pozwolenie wodnoprawne na eksploatację ujęcia.

3.2 Odprowadzenie ścieków sanitarnych i deszczowych

Z bytowaniem ludzi związane są znaczne ilości ścieków socjalno-bytowych, których ilość można szacować na od około 50 do 150 l/mieszkańca/dobę (w zależności od wyposażenia mieszkań).

Wskaźnik zużycia wody w miejscowościach zwodociągowanych na terenie gminy kształtował się w 1998 r. od około 55 l/mieszkańca/dobę (dla ujęcia w Pawłowie Kościelnym) do 136 l/mieszkańca/dobę (w Czernicach Borowych), co oznacza, że przy 3.080 osobach korzystających z sieci ilość wytworzonych ścieków wyniesie około 317 m³/dobę.

Do końca b.r. zostaną zwodociągowane praktycznie wszystkie wsie i wg informacji uzyskanej w Urzędzie Gminy tylko około 10 gospodarstw nie będzie posiadało przyłączy do wiejskich sieci wodociągowych. Zużycie wody w zwodociągowanych miejscowościach będzie stopniowo wzrastało.

Należy przyjąć, że obecnie powstaje na terenie gminy od 383 do 479 m³/d ścieków. W perspektywie kilku lat ilość powstających w gminie ścieków może wzrosnąć do około 635 m³/dobę, co wyniesie 231.775 m³/rok.

W gminie nie ma ani jednej oczyszczalni ścieków ogólnokomunalnych. Istniejące zakłady również nie posiadają własnych oczyszczalni ścieków. Jedynie na terenie JW w Turowie istnieje mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków (osadnik wstępny, przepompownia, osadnik Imhoffa, złożo zraszane, osadnik wtórny) oraz na terenie niektórych obiektów występują pojedyncze mechaniczne urządzenia do podczyszczania wód opadowych lub wód ze stacji uzdatniania wody (osadniki, separatory).

Wszystkie ścieki socjalno-bytowe z zabudowy indywidualnej mieszkaniowej i technologiczne z niewielkich zakładów gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych.

W przypadku gromadzenia ścieków w zbiornikach bezodpływowych bardzo często trafiają one na pola w pobliżu domostw, lub też wylewane są do rowów stwarzając zagrożenie dla gruntu, wód powierzchniowych i podziemnych. Spotyka się również w zwodociągowanych miejscowościach sytuacje wręcz niedopuszczalne, kiedy nieużywane studnie kopane zamieniane są na zbiorniki ścieków bądź innych nieczystości.

Gmina nie posiada rozwiązanego problemu gospodarki ściekowej. Wywóz ścieków z nieruchomości na terenie gminy prowadzi Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Przasnyszu. Wójt Gminy Czernice Borowe pismem znak: 7635 2/99 z 26.03.1999 r. wydał zezwolenie Zakładowi na świadczenie usług dla mieszkańców gminy w szczególności w zakresie wywozu nieczystości płynnych i unieszkodliwiania ich na miejskiej oczyszczalni ścieków w Przasnyszu (kopia pisma w załączeniu). Zakłady, w których powstają ścieki technologiczne problem gospodarki ściekowej rozwiązują we własnym zakresie. Gmina nie prowadzi kontroli w zakresie udokumentowania wywozu nieczystości płynnych.

Zagrożenie dla stanu czystości wód stwarzają istniejące na terenie gminy Czernice Borowe zakłady produkcyjno-usługowe i choć jest ich niewiele, to żaden z nich nie posiada własnej oczyszczalni ścieków, a w tych, gdzie przeprowadzono wizje stwierdzono zaniedbania w zakresie ochrony środowiska (zagrożenie dla stanu czystości wód, gruntu).

Gmina Czernice Borowe jest gminą rolniczą. Dominują na terenie gminy indywidualne gospodarstwa rolne.

Weześniej istniejące zakłady rolne w większości nie prowadzą hodowli, a znajdujące się obiekty ulegają niszczeniu. Tak dzieje się na terenie byłego gospodarstwa rolnego Bronki, Górki, Zakładu Rolnego w Chojnowie. Były ZR w Kuskowie jest dzierżawiony. Jeszcze w 1996 r. prowadzono tam hodowlę bydła, a ostatnio prowadzi się wyłącznie uprawę gruntów rolnych.

Nie lepiej dzieje się na terenie baz Spółdzielni Kółek Rolniczych. I tak w SKR Czernice Borowe poza usługami transportowymi działa stacja paliw. W jej skład wchodzi: 3 zbiorniki paliw (2 wyłączone z eksploatacji, jeden z olejem napędowym), 1 dystrybutor. Obiekty są zniszczone, teren nie spełnia obecnie obowiązujących wymogów dla stacji paliw (brak kanalizacji deszczowej, nawierzchnia o podłożu przepuszczalnym).

W bazie SKR Olszewiec i Żebry działają stacje paliw w zakresie dystrybucji oleju napędowego (1 zbiornik i 1 dystrybutor). W Jastrzębeu na terenie bazy SKR widoczne ślady istniejącej nie pracującej już stacji paliw (zdemastowany dystrybutor).

Na terenie gminy Czernice Borowe prowadzone są działalności związane głównie z handlem, usługami transportowymi, prowadzeniem skupu płodów rolnych.

Obiekty, w których prowadzi się ewentualną działalność gospodarczą z reguły nie występują w zwartej zabudowie i nie jest to działalność prowadzona na dużą skalę, stąd i uciążliwości z tym związane nie są znaczące.

Jak weześniej wspomniano na terenie gminy nie ma ani jednej wiejskiej, czy gminnej oczyszczalni ścieków, a tym samym występują wyłącznie lokalne systemy kanalizacji ściekowej.

Wyjątkiem jest mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków na terenie Jednostki Wojskowej w Turowie. Na oczyszczalni oczyszczane są ścieki bytowo-gospodarcze i technologiczne z myjni samochodowej oczyszczone w piaskowniku i łapaczu olejów i tłuszczów. W skład oczyszczalni wchodzi: osadnik wstępny, przepompownia ścieków, złożo zraszane, osadnik Imhoffa, osadnik wtórny.

Decyzją Wojewody Ciechanowskiego znak: OS.GW.7211/213/88 z 25.11.1988 r. udzielono pozwolenia wodnoprawnego Jednostce Wojskowej w Turowie na odprowadzanie do rowu melioracyjnego oczyszczonych ścieków bytowo-gospodarczych w ilości:

$$Q_{\text{śrd.}} = 14,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{\text{maks.}} = 21,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

i ścieków z myjni samochodowej w ilości: $Q_{\text{maks.}} = 4,2 \text{ m}^3/\text{d}$ pod warunkiem, że stężenia zanieczyszczeń nie przekroczą wartości w zakresie:

$$\text{BZT}_5 \text{ } 30 \text{ mg O}_2/\text{dm}^3, \text{ zawiesiny ogólnej } 30 \text{ mg}/\text{dm}^3.$$

3.3. Gospodarka odpadami

Znaczącym źródłem są zanieczyszczenia pochodzące z niewłaściwego składowania odpadów bytowo-gospodarczych.

Szacuje się, że ilość odpadów powstających na terenie gminy w ciągu roku wynosiła, bądź wyniesie odpowiednio w latach:

rok	1990	1992	2000	2005
w tonach	268	308	323	336

Odpady komunalne z terenu gminy Czernice Borowe składowane są na wysypisku odpadów w Chojnowie. Jest to wysypisko eksploatowane od wielu lat. Nie mniej jednak nie było nigdy składowiskiem wykonanym zgodnie z obowiązującymi wymogami ochrony środowiska.

W 1996 r. rzeczoznawca z listy Ministra OS, ZNiL wykonał „Ocenę oddziaływania wysypiska odpadów stałych w m. Chojnowo”. Z tego opracowania wynikało, że eksploatacja w zakresie składowania wyłącznie stałych odpadów nie będzie powodowała większych uciążliwości dla środowiska. W ocenie nie uwzględniono żadnych badań, stąd też służby ochrony środowiska zobowiązały Gminę do wykonania piezometrów umożliwiających prowadzenie badań i określenie wpływu składowania odpadów na wody gruntowe. Sprawa ta nie została zakończona.

Składowisko odpadów eksploatowane jest doraźnie, nie zostało ogrodzone i nie ma tu stałej obsługi. Należy je w tym stanie rzeczy traktować jako składowisko „dzikie”, a problem gospodarki odpadowej na terenie gminy Czernice Borowe pozostaje nie rozwiązany.

Poza ww. składowiskiem na terenie gminy powstawały i istnieją nielegalne wysypiska odpadów.

Składowanie odpadów w miejscach nie przeznaczonych na ten cel odbywa się zwykle w sposób nieprawidłowy i często powodujący znaczne zagrożenie dla wód podziemnych pierwszego poziomu wodonośnego lub dla wód powierzchniowych.

Na terenie gminy istnieją tzw. „dzikie” wysypiska, a mianowicie:

- na gruntach wsi **Zberoz** niewielkie dzikie wysypisko śmieci w wyrobisku poźwirowym,
- na gruntach wsi **Borkowo Falenta** w zagłębieniu terenowym, tuż za zlewnią mleka przy drodze asfaltowej Olszewiec Jastrzębiec o powierzchni około 0,25 ha.

Gmina Czernice Borowe nie posiada programu w zakresie właściwego uporządkowania gospodarki odpadowej. Poza wydanym pismem zezwalającym Miejskiemu Zakładowi Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Przasnyszu na usuwanie i unieszkodliwianie odpadów komunalnych z terenu gminy, a także znajdującym się w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Czernice Borowe terenem pod składowisko odpadów nie przewiduje się w najbliższym czasie żadnych przedsięwzięć w zakresie rozwiązania problemu gospodarki odpadowej.

3.4. Zaopatrzenie w gaz

Na terenie gminy brak sieci gazu ziemnego. Dla celów komunalnych wykorzystywany jest gaz propan butan w butlach. Punkty dystrybucji gazu prowadzone przez osoby prywatne znajdują się we wsiach: Czernice Borowe, Chojnowo, Obrębice, Rostkowo, Węgra, Olszewiec, Borkowo Falenta.

3.5. Zaopatrzenie w ciepło

Wszystkie obiekty w gminie zaopatrywane są w ciepło z kotłowni indywidualnych. Podstawowym nośnikiem energii w tych kotłowniach jest węgiel i koks.

Minimalny udział w grupie paliw ekologicznych ma na terenie gminy energia elektryczna, która służy prawie wyłącznie do celów oświetleniowych i technologicznych. Brak danych czy wykorzystywany jest na terenie gminy olej opałowy.

3.6. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Gmina otrzymuje energię elektryczną z krajowego systemu energetycznego poprzez sieć wysokiego i średniego napięcia. Układ zasilania w gminie zabezpiecza sieć rozdzielcza SN15kV od GPZ w Mławie, a jedynie wsie Turowo i Skierki zasilane są z kierunku Ciechanowa. Sieć wykonana jest przewodami aluminiowo stalowymi AFL o przekrojach 35 i 50 mm², główne ciągi magistralne 70 mm². Na omawianym terenie występują stacje transformatorowe słupowe, z aparaturą elektryczną zainstalowaną na konstrukcjach wspornikowych. Zasilanie stacji promieniowe.

Moc znamionowa transformatorów dostosowana jest do obecnych maksymalnych obciążeń energetycznych występujących w sieciach niskiego napięcia. Zakres znamionowych mocy transformatorów w istniejących stacjach jest 25 kVA do 250 kVA. Ze stacji transformatorowych 15/0,4 kV energia rozprowadzana jest do odbiorców za pośrednictwem linii napowietrznych niskiego napięcia 3 x 220/380 V. Wszystkie gospodarstwa w gminie są zelektryfikowane.

Cała sieć elektryczna gminy, jak i cały system energetyczny poddawany jest stałej analizie w zakresie dostosowania do aktualnych potrzeb lokalnych, systematycznej modernizacji istniejących linii oraz przebudowie.

Istniejąca sieć linii SN 15 kV nie wymaga rozbudowy, jedynie rozwój nowych funkcji może stworzyć konieczność budowy odgałęzień sieci rozdzielczej i budowy nowych stacji transformatorowych 15/0,4 kV.

3.7. Telekomunikacja

Na terenie gmina znajduje się centrala telefoniczna o pojemności 350 NN zlokalizowana w Czernicach Borowych usytuowana w budynku byłej Szkoły Podstawowej. Centrala ta podłączona jest do centrali nadrzędnej w Przasnyszu.

Jedynymi inwestycjami prowadzonymi obecnie na terenie gminy z zakresu telefonizacji jest przebudowa linii napowietrznych na kablowe i realizacja nowych połączeń.

3.8. Melioracje

Użytki rolne w gminie zmeliorowane są w 71,29 %. Melioracjami objęto obszar 7 432 ha, w tym gruntów ornych 6.920 ha i użytków zielonych 512 ha, w tym 348 ha łąk.

Poniżej zestawiono większe kompleksy zmeliorowane:

Rzeka	Obiekt	Powierzchnia (ha)	Lata wykonania
Węgiełka	Jastrzębiec zad. III i IV	1500	1991-96
	Jastrzębiec II	281	1993
	Jastrzębiec I	367	1991
	Węgra I	241	1981
		285	1982
	Węgra II	619	1985
	Czernice Nowe	1246	1971
	Żebry – Kordy	88	1966
	Grójce	131	1984
	Klewki I	264	1985
	Kelwki II	247	1981
	Kelwki III	558	1983
	Zalogi – Jędrzejki	520	lata 30-te
	Zembrzus Wielki	485	b.d.
	Skierki	305	b.d.
Przasnysz – Leszno	216	b.d.	
Sona Wschodnia	Radomka	ok. 90	1971
Pelta	Szczepanki	267	1969

W 1995 r. zostało zakończone zadanie melioracyjne Jastrzębiec III o powierzchni 370 ha obejmujące grunty wsi Pawłowo Kościelne i Pawłowo Nowe. Wykonano tu nowe drenowanie gruntów w średniej rozstawce 11 m.

Kompleks melioracyjny Jastrzębiec I zakończonego w 1991 r. Zadanie to obejmowało grunty wsi Kolonia Pawłowo, Pawłowo Podgórze, Pawłowo Poręba o powierzchni 367 ha. Natomiast prawostronnie do rzeki uchodzi sieć rowów z zadania Jastrzębiec II zakończonego w 1993 r. Melioracjami objęto grunty wsi Zberoz Szlachecki, Zberoz Chłopski i częściowo Kolonia Węgra o powierzchni 281 ha.

W ramach zadania melioracyjnego Jastrzębiec VII zmeliorowano grunty wsi Kolonia Kosmowo i Kosmowo. Regulacja koryta Węgiełki wg dokumentacji zadania Jastrzębiec miała polegać na pogłębieniu, poszerzeniu dna i ubezpieczeniu spory skarpy i skarp z rozbudową przekroju poprzecznego koryta.

~~W ramach zadania Jastrzębiec IV o powierzchni 402 ha obejmującego grunty wsi Pawłowo Kościelne, Pawłówek, Pawłowo Nowe, Kadzielnia, Jastrzębiec, zakończony w 1996 r. wykonano drenowanie systematyczne na powierzchni 355 ha w średniej rozstawce 13 m.~~

~~Sieć drenarską z budowlami wykonano w gminie Czernice Borowe na powierzchni 6 769 ha, w tym na 6 574 ha gruntów ornych. Drenowanie rurociągami PCV wykonano na powierzchni 2 547 ha. Zostało wykonanych 638 sztuk studzienek drenarskich i 681 sztuk wylotów zbieraczy.~~

~~Obszar wymagający melioracji wg oceny wykonanej w „Studium zagospodarowania rzeki Wkry” BIPROMEL 1996 r. wynosi:~~

- ~~• użytki rolne ogółem 9 322 ha,~~
- ~~• grunty orne 8 490 ha,~~
- ~~• użytki zielone 832 ha.~~

~~Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie melioracji jest bardzo wysoki i wynosi ogółem 80%, w tym gruntów ornych 82%, użytków zielonych 62%.~~

~~Większość rowów melioracyjnych wymaga gruntownej konserwacji i miejscami odbudowy. Rzeka Węgierka powinna być poddana odmuleniu i ewentualnej regulacji biologicznej w górnym i środkowym odcinku.~~

~~Niejednokrotnie następstwem wykonanych do tej pory melioracji jest zakłócenie cyklu hydrologicznego na sieci hydrograficznej otwartej: trwałe obniżenie poziomu wód gruntowych i powierzchniowych, zmniejszenie odpływów niżówkowych na rzekach, zanik przypliwów naciekających niższego rzędu, wzrost koncentracji zanieczyszczenia wód płynących i stojących. Wprowadzanie gwałtownych zmian, szczególnie w odniesieniu do warunków wodno-gruntowych, pociąga za sobą daleko idące skutki natury ekologicznej.~~

~~Prace melioracyjne obok niezaprzeczalnie dużych doraźnych wartości przyniosły niejednokrotnie zniszczenie warunków wilgotnościowych panujących na danym obszarze, niszcząc jednocześnie walory krajobrazowe poprzez likwidację oczek wodnych, mokradeł śródpolnych, zadrzewień kepczastych. Obszar pocięty regularną siecią rowów jest elementem obcym środowisku.~~

~~Dla zapewnienia ekologicznych walorów środowiska, konieczne jest przy prowadzeniu dalszych zabiegów melioracyjnych zwrócenie uwagi na możliwość osiągnięcia tych samych lub zbliżonych efektów przez zastosowanie zabiegów fitomelioracyjnych, reprezentowanych przez zadrzewienia i zakrzaczenia, a przy melioracjach klasycznych odejście od stosowania rowów ściśle prostoliniowych na rzecz krzywoliniowych, natomiast maskowanie tych prostoliniowych za pomocą zadrzewień i zakrzaceń. Są to elementy krajobrazu, które w największym stopniu decydują o jego walorach estetycznych i ekologicznych.~~

~~Odkrzaczanie obszarów przy prowadzeniu prac melioracyjnych powoduje zachwianie stosunków wilgotnościowych w sąsiedztwie, zniszczenie nisz ekologicznych oraz ogalanie krajobrazu z roślinności, powodując jego monotonię.~~

4. KOMUNIKACJA

4.1. Komunikacja drogowa

Nadrzędny układ drogowy sprawują na terenie gminy Czernice Borowe trzy drogi wojewódzkie:

- ~~droga nr 616 Grudusk – Rębielin (Krzynowłoga Mała)~~
- ~~droga nr 544 Mława – Grudusk – Przasnysz~~
- ~~droga nr 617 Przasnysz – Ciechanów~~

Jedynie droga nr 544 ma dla gminy znaczenie strategiczne. Przebiega ona prawie środkiem obszaru, dając impuls rozwojowy największym wsiom w gminie.

Pozostałe dwie drogi wojewódzkie przebiegające na północnym i południowym obrzeżu gminy, nie mają znaczenia w bezpośredniej obsłudze obszaru, realizują jednakże dogodne połączenia krajowe.

Na sieć dróg o znaczeniu powiatowym składają się drogi relacji:

- ~~28315 Kosiły – Jastrzębiec~~
- ~~28322 Dzierzgowo – Klewki~~
- ~~07328 Czernice B. – Jastrzębiec~~
- ~~07329 Pawłowo – Węgra~~
- ~~07333 Czernice B. – Miłoszewiec~~
- ~~07334 Klewki – Szczepanki~~
- ~~07335 Czernice B. – Chrostowo~~
- ~~07501 Rostkowo – Turowo~~
- ~~07588 Wola Wierzbowska – Szczepanki~~

Ogólna długość dróg powiatowych na terenie gminy wynosi 52,245 km.

Sieć dróg gminnych uzupełniająca układ nadrzędny wykształcona jest prawidłowo, mając swoją genezę już w średniowieczu. Sieć tę korygowały zmieniające się formy gospodarowania oraz rozwój motoryzacji. W obecnej formie umożliwiają prawidłową obsługę zarówno jednostek osadniczych, jak również obszarów rolniczych w aspekcie ilości połączeń. Duże zastrzeżenia budzi natomiast ich jakość techniczna.

Wszystkie drogi na terenie gminy, zarówno gminne, powiatowe jak i wojewódzkie nie są przygotowane na przyjęcie zwiększającego się systematycznie natężenia ruchu pojazdów. Szczególnie drastycznie ujawnia się to w północno-wschodniej części gminy, gdzie częstotliwość przewozów wzrosła ogromnie z rzeji wywozu kruszyw z zagłębia żwirowego Pierzechały – Smoleń Poluby w kierunku Warszawy.

Z uwagi na zmniejszenie się zakresu robót drogowych, ich stan techniczny ulega systematycznie obniżeniu. Zarządy drogowe odczuwają ciągły brak środków finansowych na utrzymanie dróg, co zmusza je do prowadzenia niewielkiego zakresu robót modernizacyjnych, odnow i niezbędnych zabiegów utrzymaniowych. Niemały wpływ na pogarszający się stan dróg ma głównie zwiększający się ruch pojazdów wysokotonażowych.

Drogi gminne realizują powiązania między jednostkami osadniczymi a wsią gminną. Na 60 km dróg gminnych jedynie 18 km posiada nawierzchnie ulepszone, pozostałe 42 nawierzchnie nieulepszone (wg stanu na 3 LXII. 1997 r.). Na drogach tych przeważają

nawierzchnie gruntowe, stąd też słabo przygotowane są one do przyjęcia ruchu kołowego, a czasami wręcz nieprzejezdne.

Przewozy pasażerskie prowadzone są w gminie przez komunikację autobusową. Uzupełnieniem jest tu komunikacja kolejowa realizowana przez kolej wąskotorową Mława-Przasnysz, ale w rozmiarach raczej turystycznych.

Coraz większe znaczenie w przewozach pasażerskich mają własne środki transportu. Obecnie w gminie 57% gospodarstw posiada samochody osobowe, 4% ciężarowo-osobowe. Na 100 mieszkańców przypada 11 samochodów osobowych (Spis Rolny 1996 r.)

Na zaplecze motoryzacji składają się 3 stacje paliw : w Czernicach Borowych, Olszewcu i Żebrach Kordy, wszystkie z olejem napędowym. Usługi w zakresie mechaniki pojazdowej świadczą warsztaty prywatne głównie w Przasnyszu.

4.2. Komunikacja kolejowa

Linia kolei wąskotorowej Przasnysz – Mława przebiegająca równoległe do drogi wojewódzkiej 544, do połowy lat 70 i 80 prowadziła przewozy towarowe i pasażerskie. W 1981 r zawieszono przewozy pasażerskie na odcinku Mława – Przasnysz, a pełną obsługę w tym zakresie przejęło PKS. Od roku 1986 datuje się również malejący prawie do zera ruch towarowy. Cukrownie zrezygnowały z przewozów buraków koleją, przerzucając się całkowicie na transport samochodowy. Od 6.09.1993 r. kiedy Decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Ciechanowie mławska kolej dojazdowa wpisana została do rejestru zabytków; funkcjonuje ona na trasie Mława – Przasnysz jako kolejka turystyczna.

VII. — MATERIAŁY WYKORZYSTANE PRZY OPRACOWANIU STUDIUM :

1. ~~Miejscowy Plan Ogólny Zagospodarowania Przestrzennego gminy Czernice Borowe sporządzony przez Ciecchanowskie Towarzystwo Naukowe i zatwierdzony Uchwałą nr Y/29/89 z 23 marca 1989 r.~~
2. ~~Ekspertyza fizjograficzna opracowana przez Zespół Rzeczoznawców TUP w 1988 r.~~
3. ~~Polska w nowym podziale terytorialnym GUS — Warszawa 1998 r.~~
4. ~~Informacje i opracowania statystyczne US w Ciecchanowie wydane do roku 1999.~~
5. ~~Powszechny Spis Rolny 1996 r.~~
6. ~~Polityka leśna państwa. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów z 22 kwietnia 1997r.~~
7. ~~Prognoza gospodarstw domowych 1996-2020 Lech Bolesławski. GUS Departament Badań Demograficznych — Warszawa 1997 r.~~
8. ~~Strategia wielofunkcyjnego rozwoju uwarunkowanego ekologicznie obszaru „Zielone Płuca Polski” — Warszawa 1994 r.~~
9. ~~Stan zagospodarowania przestrzennego województwa ciechanowskiego — Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Ciecchanowie 1998 r.~~
10. ~~Ocena możliwości wykorzystania energii geotermalnej w województwie ciechanowskim — Jan Sokołowski — Kraków 1997 r.~~
11. ~~Studium obszarów i obiektów chronionych — Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Ciecchanowie 1998 r.~~
12. ~~Analiza wartości kulturowych — autor mgr Ryszard Małowiecki. Warszawa 1999 r.~~
13. ~~Ochrona Środowiska w Województwie Ciechanowskim — Wydział Ochrony Środowiska UW w Ciecchanowie, Ciecchanów 1993 r.~~
14. ~~Raport o stanie środowiska w woj. ciechanowskim w 1995 i 1996 r. — Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Ciecchanowie, Ciecchanów 1996 r.~~
15. ~~Raport o stanie środowiska w woj. ostrołęckim w latach 1995 — 1996 r — Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Ostrołęce, Ostrołęka 1997 r.~~
16. ~~Rozpoznanie potrzeb melioracyjnych zadanie Jastrzębiec — Biuro Projektów Wodnych Melioracji Warszawa 1989 r.~~
17. ~~Inwentaryzacja w układzie administracyjnym złóż surowców mineralnych z uwzględnieniem elementów ochrony środowiska dla woj. ciechanowskiego, gmina Czernice Borowe — PAN Kraków luty 1996 r.~~
18. ~~Inwentaryzacja wysypisk i składowisk na terenie woj. ciechanowskiego, gmina Czernice Borowe — Fundacja Ekologiczna "Czysta Wkra" Ciecchanów — grudzień 1992 r.~~
19. ~~Rolnicze zanieczyszczenia obszarowe w wodach powierzchniowych Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska — Biblioteka Monitoringu Środowiska Warszawa, 1992 r.~~
20. ~~Zanieczyszczenia obszarowe pochodzące z rolnictwa i możliwości ich ograniczenia — pod redakcją Waldemara Michny — Biuro Programu UNEP/WHO — Ministerstwo OŚ, ZNiL Warszawa, 1995 r.~~

21. ~~Warunki przyrodnicze produkcji rolnej woj. ciechanowskie IUNG Puławy 1990 r.~~
22. ~~Zagrożenia środowiska przyrodniczego w Polsce a rolnictwo i gospodarka żywnościowa M. Falenka Jabłońska Warszawa 1991 r.~~
23. ~~Opracowanie fizjograficzne gm. Czernice Borowe Zarząd Główny Towarzystwa Urbanistów Polskich 1989 r. Warszawa~~
24. ~~Dokumentacje hydrogeologiczne zasobów wód podziemnych w kat. "B" z utworów czwartorzędowych w miejscowości:~~
 - ~~Czernice Borowe~~
 - ~~Borkowo~~
 - ~~Rostkowo~~
 - ~~Pawłowo Kościelne,~~
 - ~~operaty wodnoprawnie na pobór wody dla poszczególnych ujęć wody wiejskich i zakładowych.~~
25. ~~Studium ochrony, kształtowania i racjonalnego wykorzystania zasobów wodnych w zlewni rzeki Wkry na obszarze woj. ciechanowskiego BIPROMEL Warszawa, 1996 r.~~
26. ~~Ewidencja obiektów budowlanych w dziedzinie gospodarki wodnej NOT Ciechanów 1986 r.~~
27. ~~Inne dokumenty i materiały dostępne w Wydziale OŚiKP (OŚ, decyzje, analizy itp.)~~

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY CZERNICE BOROWE

